

การศึกษาพัฒนาการของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี
ที่ชนะการประกวดตั้งแต่ พ.ศ.2515 - พ.ศ.2548

ปริญญานิพนธ์
ของ
เบญจมาศ แสงไยมณี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
พฤษภาคม 2549

การศึกษาพัฒนาการของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี
ที่ชนะการประกวดตั้งแต่ พ.ศ.2515 - พ.ศ.2548

บทคัดย่อ
ของ
เบญจมาศ แสงไวยมณี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
พฤษภาคม 2549

เบญจมาศ แสงโยมณี.(2549) การศึกษาพัฒนาการของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน

อายุ 3 - 5 ปี ที่ชนะการประกวดตั้งแต่ พ.ศ.2515 - พ.ศ.2548. ปรินซ์นิพนธ์ กศ.ม.

(ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย, รองศาสตราจารย์พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาพัฒนาการของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี ที่ชนะการประกวดตั้งแต่ พ.ศ.2515 - พ.ศ.2548 เนื่องในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี จำนวน 92 เรื่อง ทางด้านรูปแบบ สีวัสดุ กลวิธี และสาระเรื่องราวที่ปรากฏขึ้นในหนังสือ

ผลการวิจัยพบว่า ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี ที่ชนะการประกวดตั้งแต่ พ.ศ.2515 - พ.ศ.2548 ในเรื่องของรูปแบบที่ผู้วาดภาพประกอบนิยมที่จะนำเสนอภาพประกอบในรูปแบบตัดทอนจากของจริงมากที่สุด ซึ่งเป็นที่นิยมในอดีตจนถึงปัจจุบัน มีการใช้รูปแบบภาพเหมือนจริง ช่วง พ.ศ.2516 - พ.ศ.2527 เป็นเพราะการใช้ภาพตัดทอนจากของจริงมีความน่าสนใจและเกิดจินตนาการได้ดีกว่าภาพเลียนแบบของจริง ผู้วิจัยพบว่ากระแสของการ์ตูนต่างประเทศมีอิทธิพลมากกว่าแนวการ์ตูนที่อนุรักษ์ความเป็นอยู่แบบไทย ๆ ที่น้อยลงจนน่าเป็นห่วง

พ.ศ.2515 - พ.ศ.2548 มีการใช้สีวัสดุและกลวิธี เช่น การพิมพ์ ภาพประสม ปรากฏไม่มาก มีการใช้ ดินสอ ดินสอสี สีชอล์ก ควบคู่กับการใช้วัสดุสีน้ำ สีส้มอาหารและวัสดุสีโปสเตอร์ สีอะคริลิก โดยพบเห็นการสร้างภาพประกอบด้วยสีวัสดุและกลวิธีมากที่สุดและมีมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งความสวยงามของภาพประกอบขึ้นอยู่กับเทคนิคเฉพาะที่แตกต่างกันไปของผู้สร้างสรรค์งาน ในช่วง พ.ศ.2529 - พ.ศ.2532 พบภาพประกอบที่ได้รับรางวัลจากการใช้วัสดุและกลวิธีการ์ตูน การแกะ เรียกว่า ประติกรรมแบบลอยตัว จนถึงช่วง พ.ศ.2534 - พ.ศ.2537 มีการนำสีวัสดุกลวิธีปะติด และการพ่นสีมาสร้างภาพประกอบ เรียกว่า ประติมากรรมปูนต่ำ ช่วงพ.ศ.2540 - พ.ศ.2548 เทคโนโลยีทางคอมพิวเตอร์ได้เข้ามามีบทบาทในการสร้างภาพประกอบ พบภาพประกอบหนังสือที่ชนะการประกวดในช่วงพ.ศ.2547 - พ.ศ.2548 โดยใช้คอมพิวเตอร์กราฟิกแต่ได้รับความนิยมไม่มากนักเพราะผู้วาดภาพประกอบส่วนใหญ่มีความถนัดและความชื่นชอบผลงานที่สร้างจากฝีมือมนุษย์มากกว่า ทางด้านสาระของหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี พบว่า นักเขียนสะท้อนออกมาเป็นเรื่องราวในด้านต่าง ๆ เช่น ร่างกาย สังคม อารมณ์ จิตใจ คุณธรรม จริยธรรม การเสริมสร้างลักษณะนิสัย ควบคู่กันไป โดยใช้สัตว์เป็นตัวแทนในการดำเนินเรื่องเป็นส่วนใหญ่ เพื่อเป็นแนวทางในปลูกฝังการเรียนรู้ การกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิด จินตนาการในการอ่านและพื้นฐานในการพัฒนาบุคลากรของชาติแต่ด้วยเยาว์

A STUDY ON THE DEVELOPMENT OF ILLUSTRATORS IN WINNING BOOK AWARD
FOR CHILDREN (3 - 5 YEARS) DURING 1972 - 2005.

AN ABSTRACT
BY
BENJAMAS SANGYAIMANEE

Presented in Partial Fulfillment of Requirements
for the Master of Education Degree in Art Education
at Srinakharinwirot University

May 2006

Benjamas Sangyaimanee. (2006). *A Study on the Development of Illustrators in Winning Book Award for Children (3 - 5 Years) During 1972 - 2005*. Master thesis, M.Ed. (Art Education). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assist. Prof. Amnard Yensabye. : Assoc. Prof. Prit Supasetsiri.

The purpose of this study was to investigate the development of illustration books for 3 - 5 year children's award winning during 1982 – 2005 in the yearly national book fair. They included 92 illustration books and were examined through their pattern, media, technique, and content appeared on these books.

The results revealed that award winning 's illustration books for 3 – 5 year children during 1982 – 2005 according to their pattern was realist excerpt pattern which was popular since the past to the present, while realistic pattern was mostly used during 1983 – 2004 because the excerpt picture was interesting and good imagination. Furthermore it was found that foreign cartoons were more influenced than Thai traditional cartoons.

During 1982 – 2005, the media and technique as printing or mix media was rarely used while media and technique as drawing, writing, scratching, pencil, pastel were used accompanied with transparent color media and opaque color media as continuously seen on the composition construction through these kind of media and technique which made the pictures so beautiful according to what kind of technique the illustrators used. There were some pictures created through carving and molding during 1986 – 1989, called relief sculpture and since 1991 – 1994 they used patching and spraying called bas relief sculpture. Nevertheless, computer technology was prominent through 2004 – 2005 though it was not popular among the illustrators who preferred man making rather than computer graphic. According to the content, it was found that they focused on content about children and children interesting which expressed on body, social, motion, mind, ethic, moral accompanying with habit promotion through animal as a representative in order to be a guideline for learning, encouraging idea and imagination on reading as a fundament of person development.

การศึกษาพัฒนาการของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี
ที่คณะกรรมการประกวดตั้งแต่ พ.ศ.2515 - พ.ศ.2548

ปริญญานิพนธ์
ของ
เบญจมาศ แสงไวยมณี

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
พฤษภาคม 2549
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาพัฒนาการของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี
ที่คณะกรรมการประกวดตั้งแต่ พ.ศ.2515 - พ.ศ.2548

ของ

เบญจมาศ แสงไยมนี่

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศิริ จีระเดชากุล)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.2549

..... ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย)

..... กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์พฤทธิ ศุภเศรษฐศิริ)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(รองศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นวลลออ ทินานนท์)

ประกาศคุณประการ

ปริญญานิพนธ์ ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความสามารถเต็มใจให้คำปรึกษาและแนะนำอย่างดียิ่งจากท่าน อาจารย์ผศ.อำนาจ เย็นสบาย ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ และ อาจารย์รศ. พฤษ์ ศุภเศรษฐศิริ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ตลอดจน อาจารย์รศ.วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ และ อาจารย์ผศ.นวลลออ ทินานนท์ กรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติมที่กรุณาร่วมเป็นกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ และแนะนำในการจัดทำงานวิจัยนี้ทุกขั้นตอน ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ผศ.เกริก ยืนพันธ์ อาจารย์ปรีดา ปัญญาจันทร์ และ อาจารย์ชิววัน วิสาสะ ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขอขอบพระคุณผู้วาดภาพประกอบสำหรับเด็ก สำนักพิมพ์หนังสือสำหรับเด็ก ที่กรุณาให้ข้อมูลในการดำเนินการสัมภาษณ์ และการเก็บข้อมูลวิจัยที่ได้รับความช่วยเหลือและร่วมมือเป็นอย่างดี

ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงสุดและขอโน้มรำลึกถึงพระคุณของ บิดา จ.ส.อ. ไพบุญย์ แสงไยมณี มารดา สุวรรณา แซ่ตั้ง ที่ให้การอบรมสั่งสอน สนับสนุนในด้านการศึกษ ช่วยเหลือ กำลังทรัพย์และทุก ๆ ด้านซึ่งเป็นกำลังใจอันสำคัญยิ่งในการต่อสู้อุปสรรคต่าง ๆ จนกระทั่งปริญญานิพนธ์ ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณ ของ บิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

เบญจมาส แสงไยมณี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
การอ่านและการเรียนรู้ของเด็กในวัยเริ่มหัดอ่าน.....	8
ความหมายของการอ่าน.....	8
ขั้นตอนในการอ่านของเด็กในวัยเริ่มหัดอ่าน	10
ทฤษฎีการอ่าน	12
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
หนังสือสำหรับเด็ก.....	17
ความหมายของหนังสือสำหรับเด็ก.....	18
ประเภทของหนังสือสำหรับเด็ก.....	19
ความสำคัญของหนังสือสำหรับเด็ก.....	20
สาระของหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน.....	21
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	23
การประกวดหนังสือสำหรับเด็ก.....	25
ประวัติความเป็นมา.....	25
ระเบียบการประกวดหนังสือ.....	30
หลักเกณฑ์ในการพิจารณา.....	32
ภาพประกอบ.....	34

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ) ความหมาย.....	34
ประวัติและวิวัฒนาการ.....	35
ความสำคัญของภาพประกอบ.....	39
ลักษณะภาพประกอบที่ดี.....	40
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	42
รูปแบบในการสร้างสรรคภาพประกอบ.....	44
ความหมายในการสร้างภาพประกอบ.....	44
ประเภทรูปแบบในการสร้างภาพประกอบ.....	44
สื่อวัสดุที่ใช้ในการสร้างภาพประกอบ.....	49
ความหมายของสื่อวัสดุที่ใช้ในการสร้างภาพประกอบ.....	49
ประเภทของสื่อวัสดุที่ใช้ในการสร้างภาพประกอบ.....	49
กลวิธีที่ใช้ในการสร้างภาพประกอบ.....	55
ความหมายของกลวิธีที่ใช้ในการสร้างภาพประกอบ.....	55
ประเภทของกลวิธีที่ใช้ในการสร้างภาพประกอบ.....	55
3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	64
การกำหนดประชากร.....	66
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	77
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	79
4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	80
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	80
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	197
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	197

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
5 (ต่อ)เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	197
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	197
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	197
ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	207
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	207
บรรณานุกรม.....	208
ภาคผนวก.....	214
เครื่องมือการศึกษาพัฒนาการภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน เรื่องรูปแบบ.....	215
เครื่องมือการศึกษาพัฒนาการภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน เรื่องสัตว์สดุ.....	216
เครื่องมือการศึกษาพัฒนาการภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน เรื่องกลวิธี.....	217
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	218

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ผลการศึกษาพัฒนาการด้านรูปแบบของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก เริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี ที่ชนะการประกวด ตั้งแต่ พ.ศ.2515 – พ.ศ.2548.....	80
2 ผลการศึกษาพัฒนาการด้านสื่อวัสดุของการสร้างภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก เริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี ที่ชนะการประกวด ตั้งแต่ พ.ศ.2515 – พ.ศ.2548.....	85
3 ผลการศึกษาพัฒนาการด้านกลวิธีของการสร้างภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก เริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี ที่ชนะการประกวด ตั้งแต่ พ.ศ.2515 – พ.ศ.2548.....	90

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ลูกไก่แสนสวย.....	94
2 ลูกรัก.....	94
3 เขาคือใคร.....	95
4 สัตว์หาแม่.....	95
5 นายขนมต้ม.....	96
6 เด็กชายดวงเข้าเมือง.....	96
7 ฟ้าจ่าอย่าร้อง.....	96
8 แม่ช้างใจอารี.....	96
9 กระรอกน้อยเรียนรู้ซ่อนหา.....	98
10 สัตว์ประหลาดกับแม่.....	98
11 หกสหายพายเรือ.....	98
12 สวนสวรรค์.....	99
13 ของเล่นเดินทาง.....	99
14 หมูน้อยขี่หรง.....	99
15 คุณแม่ขาอุ้มหน้อย.....	100
16 ตกใจหมดเลย.....	100
17 พญานก.....	101
18 ช้างก้อย.....	101
19 ลูกสัตว์แต่งตัว.....	101
20 อ้วนกับอึดผจญภัย.....	105
21 ตึกแกผู้อาภัพ.....	106
22 ลูกไก่แสนสวย.....	107
23 เอื้องชะสีทอง.....	108
24 นายขนมต้ม.....	109
25 เสือเผ่ากับลูกวัว.....	110

บัญชีภาพประกอบ(ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
26 ทำไมหนอนายตูปอง.....	111
27 หวานอยู่ไหน.....	112
28 เด็กชายดวงเข้าเมือง.....	113
29 เพื่อนของเจ้า.....	114
30 สามสี่อยากเป็นเสือ.....	115
31 ใฝ่น้อย.....	116
32 ฝนจำ.....	117
33 อ่านสนุก.....	118
34 จ้อยเรียนรู้ตอน “เสียง”.....	119
35 ลูกรัก.....	120
36 นกกระจอกสร้างรัง.....	121
37 บ้านฉันดีที่สุด.....	122
38 บ้านของจุก.....	123
39 นู๋บ๊าท่องแดนมหัศจรรย์.....	124
40 หมา ลา แพะ ข้ามสะพาน.....	125
41 รับไม้อื่น.....	126
42 สูง-เตี้ย.....	127
43 หนูป้อมแจ่มใส.....	128
44 หนูอ้อกวาดบ้าน.....	129
45 เขาคือใคร.....	130
46 ซ้าย – ขวา.....	131
47 ยานพาหนะ.....	132
48 ลูกสัตว์หาแม่.....	133
49 พลายลำดวน.....	134
50 ลูกหมีมีน้อง.....	135

บัญชีภาพประกอบ(ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
51 สิบสหาย.....	136
52 น้ำใจ.....	137
53 คนเก่ง.....	138
54 ป่าของไพร	139
55 ลิงน้อยอวดเก่ง	140
56 ใจใจน้อย.....	141
57 เรียนรู้ ช้าย – ขวา.....	142
58 ลูกสัตว์แต่งตัว.....	143
59 ลูกจ๋มจะไปไหน.....	144
60 ลูกโป่งสวรรค์.....	145
61 ฟ้าย้ายร้อง.....	146
62 เราสร้างโลก.....	147
63 ลูกไก่กับลูกเป็ด.....	148
64 สวนสวรรค์.....	149
65 ของเล่นเดินทาง.....	150
66 ช่วยหนูด้วย.....	151
67 แม่ช้างใจอารี.....	152
68 หนูแพรวเพื่อน.....	153
69 กระรอกน้อยเรียนรู้ค้นหา.....	154
70 ต้นไม้.....	155
71 ป่าร่มเย็น.....	156
72 เจ้าโย่งย้อนแผน.....	157
73 พญานก	158
74 หมีน้อยกลับใจ.....	159
75 พ่อจ๋า แม่จ๋า.....	160

บัญชีภาพประกอบ(ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
76 แกะเกะ.....	161
77 น่องจิ้งจอกต่อเวลา.....	162
78 สัตว์ป่าน่ารัก.....	163
79 ช้างน้อย.....	164
80 จะไปไหนจ๊ะ.....	165
81 สัตว์ประหลาดกับแม่	166
82 หนูนากับยักษ์ใหญ่.....	164
83 ความลับในกระสอบ.....	165
84 ของใช้ของเด็กดี.....	169
85 จ๊ะเอ๋.....	170
86 ช้างน้อยหาเพื่อน.....	171
87 เม่นหลบฝน.....	172
88 กล้องดินสอของดีดี.....	173
89 ตัวเลขทำอะไร.....	174
90 กระดุกกระดิก กระต๊อกระแต.....	175
91 เค้กโม่งหลบมุม.....	176
92 รองเท้าของลูกหมี.....	177
93 มดลืบทัว.....	178
94 แม่ไก่สามตัว.....	179
95 หกสหายพายเรือ.....	180
96 พบกันสวัสดิ์.....	181
97 เจ้าป่าตัวน้อย.....	182
98 ชุดใหม่ของชนพู่.....	183
99 ข้าวโพดพันธุ์.....	184
100 ไดโนเสาร์ขาโก่ง	185

บัญชีภาพประกอบ(ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
101 เอ๊ะ!หางของใคร	186
102 ขอหนูหลับหน่อย.....	187
103 ก้ามแก้ว.....	188
104 บันที่กวันหยุด.....	189
105 เพื่อนบ้าน.....	190
106 ของขวัญมหัศจรรย์จากภูต.....	191
107 โตมาเจ้าปลายักษ์.....	192
108 หมูน้อยขี่หวง.....	193
109 คุณแม่ขาอ้อมหน่อย.....	194
110 ตกใจหมดเลย.....	195
111 ตึกแตนสามตัว.....	196

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

วัยเด็กเป็นวัยที่สนใจสิ่งรอบตัว โดยเฉพาะเรื่องราวแปลก ๆ ใหม่ ๆ หนังสือเป็นสื่ออย่างหนึ่งที่จะสนองความสนใจแม้ว่าในปัจจุบันนิยมสื่ออิเล็กทรอนิกส์เช่นคอมพิวเตอร์แต่หนังสือยังมีความสำคัญและนิยมอ่านกันอยู่ แม้แต่ในยุคสมัยนี้ซึ่งถือว่าเป็นยุคแห่งข่าวสาร เป็นยุคแห่งความเจริญรุ่งเรืองเฟื่องฟูทางวิชาการเทคโนโลยี และแทบทุกวงการจะนิยมสื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะจะนิยมใช้คอมพิวเตอร์กันอย่างแพร่หลาย เพื่อช่วยเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ก็ตาม แต่มีความจริงปรากฏอยู่อย่างหนึ่งว่า สื่อชนิดหนึ่งยังคงเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และทวีจำนวนขึ้นอยู่เสมอ นั่นคือ หนังสือ ทั้งที่เป็นตำรา หนังสือวิชาความรู้ทางวิชาการ สารคดี และบันเทิงคดีต่าง ๆ หนังสือเป็นเครื่องมือสื่อสารความคิดที่เกือบจะเก่าแก่ที่สุดตั้งแต่ได้กำเนิดมา จวบจนในยุคปัจจุบันที่มีเครื่องมือสื่อสารชนิดใหม่ ๆ มากมายเกิดขึ้น แต่หนังสือก็ยังเป็นเครื่องมือสื่อสารที่นิยมใช้อย่างกว้างขวางในปัจจุบัน

ความเจริญที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ ล้วนเกิดขึ้นจากการที่ประชากรที่มีนิสัยรักการอ่านทั้งสิ้น ตัวอย่างที่ใกล้เรา ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งมีความเจริญในด้านต่าง ๆ ทัดเทียมกับประเทศแถบตะวันตก ชาวญี่ปุ่นเป็นผู้ที่มีนิสัยรักการอ่านหน่วยงานต่าง ๆ ให้ความสำคัญแก่การอ่านของประชากรเป็นอย่างมาก ยิ่งทั้งยังได้มีการสำรวจการอ่านอยู่เสมอเพื่อศึกษาปัญหา และสภาพการอ่านของประชากรจากการสำรวจในปีพุทธศักราช 2537 พบว่าชาวญี่ปุ่นทั่วประเทศมีการอ่านหนังสือเฉลี่ยเดือนละ 3.9 เล่ม นิตยสาร 4.9 ฉบับ และหนังสือการ์ตูน 2.7 ฉบับ (สุพรรณิ วราทร. 2538 : 69) ในขณะที่คนไทยโดยเฉลี่ยมีการอ่านหนังสือเพียง 10 บรรทัดต่อคนต่อปี สร้างความตื่นตกใจและทำให้ปัญหานี้กลายเป็นปัญหาระดับชาติในทันที ทั้งนี้มีการประมวลสาเหตุที่ทำให้คนไทยส่วนใหญ่ขาดอุปนิสัยรักการอ่าน คือ การขาดการกระตุ้นส่งเสริมให้รักการอ่านตั้งแต่วัยเยาว์ ถูกเร่งรัดอ่านผิดวิธีเด็กไม่สนุกกับการอ่านต้องอ่านหนังสือในสิ่งที่ไม่ชอบ สอนอ่านแบบเข้มงวดชอบลงโทษเด็กเวลาอ่านถูกบังคับให้อ่านโดยขาดความพร้อม และเด็กใช้เวลาไปกับสิ่งอื่น ๆ มากเกินไป เช่น โทรศัพท์หรือเกมคอมพิวเตอร์ (นันทิยา ตันศรีเจริญ. 2546 : 26) การส่งเสริมให้เกิดการอ่านได้นั้นต้องปลูกฝังตั้งแต่เด็กยังเล็ก ซึ่งเราได้ยินคำกล่าวนี้มานานว่า “เด็กวันนี้ คือผู้ใหญ่ในวันหน้า” เด็กทุกคนมีความสำคัญต่อครอบครัวและประเทศชาติ เราสามารถเลี้ยงดูกลม่อเมกลานิสัยปลูกฝังค่านิยมและทัศนคติที่ดีแก่เด็กได้หลายทาง แนวทางที่สามารถพัฒนาเด็กได้คือการปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน ดังนั้นการส่งเสริมการอ่านหนังสือแต่เยาว์จึงเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องช่วยกันส่งเสริม เพราะหนังสือนั้นมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะหนังสือสำหรับเด็ก

ดังพระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีในพระราชนิพนธ์ “ห้องสมุดในทัศนะของข้าพเจ้า” ความว่า “...หนังสือประเภทที่ข้าพเจ้าคิดว่าสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งคือ หนังสือสำหรับเด็ก วัยเด็กเป็นวัยที่เรียนรู้ เด็ก ๆ ส่วนใหญ่สนใจที่จะทราบเรื่องราวต่าง ๆ แปลก ๆ ใหม่ ๆ อยู่เสมอถ้าเรามีหนังสือที่มีคุณค่าทั้งเนื้อหาสาระและรูปภาพให้เขาอ่านให้ความรู้และความบันเทิงเด็ก ๆ จะได้เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ที่รอบรู้ มีธรรมะประจำใจ มีความรักบ้านรักเมืองมีความต้องการปรารถนาจะทำประโยชน์ที่สมควร ...”

การส่งเสริมและปลูกฝังให้เด็กมีนิสัยรักการอ่านหนังสือ เป็นสิ่งสำคัญและควรกระทำอย่างยิ่ง เพราะการอ่านเป็นบ่อเกิดแห่งความรู้ และเป็นกุญแจสำคัญสำหรับการค้นคว้าต่อไป (กรมวิชาการ. 2531 : ค - ง) ถ้าเด็กได้รับการพัฒนาให้มีความรักในการอ่านตั้งแต่ในวัยเยาว์แล้วจะคงอยู่ไปตลอดชีวิตซึ่งคุณค่าและความสำคัญในการอ่านจะมีผลต่อชีวิตของเด็กตลอดไป การพัฒนาการอ่านจึงเป็นสิ่งสำคัญมากต่อการศึกษาของเด็ก ถ้าเด็กรักการอ่าน เมื่อโตขึ้นเขาจะรู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองและยังสามารถทำให้เขาสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสภาพแวดล้อมได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

นอกจากนี้ แม้นมาส ขวลิต ได้เคยสรุปไว้ว่า ถ้าเด็กไม่ได้อ่านหนังสือ ก็ยากที่จะหวังให้สติปัญญา และความรู้ของเด็กเพิ่มพูนขึ้น (ชุตินา สัจจามันท์. 2529 : 12) วิธีที่จะสามารถขัดเกลาและถ่ายทอดสิ่งที่ดีงามต่าง ๆ ให้กับเด็กวิธีหนึ่งคือ การใช้หนังสือเป็นสื่อ เพราะเมื่อเด็กอ่านแล้วนอกจากจะทำให้เกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดความรู้สึกลึกต่าง ๆ ที่ตอบสนองความต้องการของเด็กแล้ว หนังสือยังให้สาระแนวคิด คุณธรรม ตลอดจนกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นข้อบังคับในการปฏิบัติตนต่อสังคมอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ นิศา ชูโต และกล่อมจิตต์ พลายเวช (2537 : 40) ที่กล่าวว่าเมื่อเด็กอ่านหนังสือควรจะได้รับสิ่งต่อไปนี้

1. ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน
2. ได้รับสาระความรู้ประเภทต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับวัย
3. ได้รับคุณธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม

การใช้หนังสือเป็นอาหารสมองที่มีคุณค่าเสริมสร้างสติปัญญาและเป็นการปลูกฝังสิ่งที่ดีงามให้กับเด็กและหนังสือที่ได้รับรางวัลจากการประกวดในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติเป็นหนังสือที่ดีที่ได้ผ่านการกลั่นกรองมาจากคณะกรรมการแล้วว่ามีคุณภาพที่เหมาะสมกับเด็ก ดังที่ปรากฏในหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติใช้ในการพิจารณาในด้านเนื้อหา ด้านคุณค่า ประโยชน์ที่เด็กจะได้รับจากการอ่าน เพื่อการดำรงชีวิต การใช้สำนวนโวหาร ถ้อยคำ ให้เหมาะสมกับวัยเด็ก ทั้งเนื้อหาประเภทของเรื่องราว การออกแบบและภาพประกอบทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามความสนใจของเด็ก สิ่งที่จะทำให้หนังสือน่าสนใจคือภาพประกอบ ัญญวน อินทรกำแหง กล่าวไว้ว่า ภาพเป็นหัวใจของ

หนังสือสำหรับเด็กเลยทีเดียว เพราะเด็กชอบความเพลิดเพลิน ความสนุก ชอบอ่านหนังสือด้วยภาพมากกว่าด้วยตัวหนังสือ ภาพที่งามมีชีวิต จะเชิญชวนให้เด็กสนใจหยิบหนังสือขึ้นมาดูและอ่าน ฉะนั้นหนังสือวรรณกรรมที่ดีสำหรับเด็ก ไม่ควรขาดภาพประกอบเลยเป็นอันขาด (รัญจวน อินทรกำแหง. 2517 : 87) เด็กชอบดูภาพมากกว่าอ่านเรื่อง เมื่อเด็กหยิบหนังสือภาพจะเป็นสิ่งแรกที่เด็กดู และดูทุกอย่างในภาพอย่างละเอียดลออ หนังสืออ่านออกหรือไม่ ไม่จำเป็นเลยเพราะเด็กอ่านเรื่องจากภาพ (วิริยะ สิริสิงห์. 2524 : 14)

กำธร สติรกุล (2523 : 155-156) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการนำภาพประกอบหนังสือสอดคล้องกับ บันลือ พฤกษ์วัน (2534 : 71 - 72)

1. เพื่อเสริมแต่งหนังสือให้เป็นที่น่าสนใจ เรียกร้องความสนใจจากผู้อ่าน
2. เพื่อแปลความหมาย อธิบายเรื่องราว สร้างความเข้าใจ
3. เพื่อขยายประสบการณ์ผู้อ่านให้กว้างขวาง

จากการเห็นความสำคัญของหนังสือได้มีการประกวดหนังสือดีเด่นได้เกิดขึ้นเนื่องจากในปีพ.ศ. 2515 องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ประกาศให้เป็นปีหนังสือสากล หรือปีหนังสือระหว่างชาติ และยูเนสโกได้ขอร้องให้บรรดาประเทศสมาชิกร่วมฉลองปีหนังสือสากล โดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งโครงการประกวดหนังสือดีเด่นเป็นกิจกรรมหนึ่งที่คณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติกระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการมาตั้งแต่บัดนี้จนถึงปัจจุบันวัตถุประสงค์ของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อส่งเสริมผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตหนังสือทั้ง 5 ฝ่าย ได้แก่ ผู้แต่ง สำนักพิมพ์ ผู้พิมพ์ ผู้จำหน่ายหนังสือ และบรรณารักษ์ผู้เผยแพร่หนังสือออกสู่ผู้อ่านให้ผลิตผลงานที่ปรารถนามีคุณค่าและมีสารประโยชน์ต่อสังคมเพิ่มขึ้น รวมทั้งเพื่อสนับสนุนให้ผู้อ่านรู้จักเลือกหาหนังสือที่มีคุณค่าและสารประโยชน์เหมาะสมมาอ่านอันช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546 : 1) การตัดสินการประกวดหนังสือนอกจากการใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณา หรือหลักการประเมินคุณค่าโดยทั่วไปแล้ว ยังมีส่วนแตกต่างกับการประเมินในแง่อื่น ๆ ในแง่ที่ว่า จะต้องเปรียบเทียบกันว่าเล่มใดดีกว่ากัน ไม่เพียงแต่หนังสือจะมีคุณค่าในตัวเองเท่านั้น แต่คุณค่านั้นจะต้องดีเด่นเหนือกว่าเล่มอื่น ๆ อีกด้วย หรือจะพูดอีกนัยหนึ่ง หนังสือเล่มที่ชนะการประกวดจะต้องมีความริเริ่ม มีสิ่งใหม่ที่เหนือกว่าเล่มอื่นและสิ่งใหม่นั้นควรจะอยู่ในเกณฑ์การประเมินทั่ว ๆ ไปนั่นเอง (จินตนา ไบกายูชี. 2530 : 47)

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวมาแล้วในข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพัฒนาการภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี ที่ชนะการประกวด ตั้งแต่ พ.ศ. 2515 - พ.ศ.2548 เนื่องในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ใน

การศึกษาพัฒนาการของภาพประกอบและสาระของหนังสือ เพื่อแนวทางในการส่งเสริมและเสริมสร้างหนังสือให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นเพื่อช่วยพัฒนาเด็กให้เป็นบุคคลที่ดีมีคุณภาพและช่วยพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าได้เป็นอย่างดี

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการรูปแบบของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี ที่คณะกรรมการประกวด พ.ศ.2515 – พ.ศ.2548
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการของสื่อวัสดุในภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี ที่คณะกรรมการประกวด พ.ศ.2515 – พ.ศ.2548
3. เพื่อศึกษาพัฒนาการของกลวิธีในภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี ที่คณะกรรมการประกวด พ.ศ.2515 – พ.ศ.2548
4. เพื่อศึกษาพัฒนาการของสาระหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี ที่คณะกรรมการประกวด พ.ศ.2515 – พ.ศ.2548

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัยทำให้ผู้เขียนภาพประกอบ นักเขียน ผู้ผลิตหนังสือ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำหนังสือเด็ก ได้ทราบถึงความเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาการของหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่านเพื่อเป็นแนวทางในการนำไปพัฒนาและปรับปรุง รูปแบบ สื่อวัสดุ กลวิธีในการสร้างสรรค์ภาพประกอบและสาระเรื่องราวที่ปรากฏขึ้นในหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน มีคุณภาพยิ่งขึ้นซึ่งเป็นการกระตุ้นให้เด็กเกิดความรู้ ความคิด จินตนาการในการอ่านมากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ การศึกษาพัฒนาการของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน ที่คณะกรรมการประกวดตั้งแต่ พ.ศ.2515 - พ.ศ.2548 เนื่องในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี จำนวน 92 เรื่อง แบ่งเป็น รางวัลดีเด่น 22 เรื่อง และรางวัลชมเชย 70 เรื่อง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1.หนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน หมายถึง หนังสือที่จัดทำขึ้นสำหรับเด็ก อายุ 3 - 5 ปี หนังสือที่จัดทำเป็นสมุดภาพประกอบคำ โดยมีคำบรรยายเป็นประโยคสั้น ๆ ได้ภาพให้กับเด็กทำให้

ผู้อ่านได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน บันเทิง อาจเป็นนิยาย นิทาน วรรณคดีประเภทต่าง ๆ สามารถปลูกฝังให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์มีวิสัยทัศน์กว้างไกลฉลาดและรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง พร้อมทั้งให้ความเพลิดเพลิน เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม คุณนิสัย การศึกษาและทรรคนะต่าง ๆ อันแตกต่างไปจากหนังสือแบบเรียน

2.ภาพประกอบ หมายถึง รูปที่ลงคู่กับเรื่องราว เพื่อช่วยอธิบายให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหา ให้เด็กเกิดความเข้าใจได้ยิ่งขึ้น รวมไปถึงสิ่งช่วยตกแต่งให้หนังสือดูสวยงามและน่าสนใจ หรือภาพประกอบที่ไม่มีคำบรรยาย ไม่มีตัวอักษร โดยภาพประกอบนั้นมีเรื่องราวในตัวมันเอง

3.รูปแบบ หมายถึง ลักษณะของภาพประกอบที่มองเห็นเป็นแบบต่าง ๆ อันเกิดจากการผสมผสาน ของส่วนประกอบศิลปะ ดังนี้

1. รูปแบบเหมือนจริง คือ ภาพที่แสดงรายละเอียดตามความเป็นจริงหรือเหมือนจริงมากที่สุดในการนำเสนอข้อมูลสาระเพื่อเน้นเนื้อหาให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น
2. รูปแบบตัดทอนจากของจริง คือ ภาพที่ออกแบบขึ้นเพื่อแสดงสาระของภาพในลักษณะของภาพประดิษฐ์และตัดทอนจากความเป็นจริง เพื่อเน้นรูปแบบให้ดูน่าสนใจขึ้นคงลักษณะจุดเด่นของตัวละคร
3. รูปแบบสัญลักษณ์ คือ การใช้รูปร่างและรูปทรงต่าง ๆ มาแทนค่าความหมายในภาพ เช่น ดวงอาทิตย์ แทนค่าความสว่าง ฯลฯ
4. รูปแบบรูปทรงเรขาคณิต คือ ภาพที่มีลักษณะสร้างสรรค์มากขึ้นโดยใช้รูปร่างและรูปทรงของสามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม วงกลม ซึ่งเป็นรูปทรงของเรขาคณิตมาประกอบขึ้นเป็นรูปคนรูปสัตว์
5. รูปแบบนามธรรม คือ ภาพที่สร้างขึ้นด้วยความคิดสร้างสรรค์ และเข้าใจได้ยากกว่าภาพชนิดอื่น ๆ ที่มีเสนอเนื้อหาตรงไปตรงมา ภาพนามธรรมมักจะใช้เพื่อการตกแต่งมากกว่าจะเสนอเนื้อหา

4.สีวัสดุ หมายถึง สีวัสดุที่ผู้สร้างประกอบหนังสือสำหรับเด็กใช้ในการสร้างภาพประกอบหนังสือ ดังนี้

1. สีวัสดุที่มีลักษณะโปร่งแสงใช้น้ำเป็นตัวทำละลาย เช่น สีน้ำ สีหมึก สีหมึก สีแสดมบี้ สีผสมอาหาร
2. สีวัสดุที่มีลักษณะทึบแสงใช้น้ำหรือน้ำมันเป็นตัวช่วยทำละลาย เช่น สีน้ำมัน สีโปสเตอร์ สีอะคริลิก

3. สื่อวัสดุที่ใช้การขีด เขียน ชูด ทำให้เกิดลายเส้นโดยไม่ต้องใช้ตัวช่วยทำละลาย เช่น ดินสอสี ดินสอ สีชอล์ก สีเทียน ปากกา ปากกาสักหลาด

4. สื่อวัสดุปะติด เช่น กระดาษ (Paper) ผ้า เป็นต้น

5. สื่อวัสดุลอยตัว เช่น ดินเหนียว ดินน้ำมัน แป้งปั้น ไม้ (Wood) เป็นต้น

6. สื่อวัสดุอื่น ๆ เช่น การสร้างภาพด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์

5.กลวิธี หมายถึง กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานภาพประกอบซึ่งเกิดจากความคิดในการใช้สื่อของผู้วาดภาพ ดังนี้

1. กลวิธีการระบายสี

2. กลวิธีการวาดลายเส้น

3. กลวิธีการพิมพ์

4. กลวิธีการพ่นสี

5. กลวิธีการปะติด

6. กลวิธีภาพถ่าย

7. กลวิธีการปั้น

8. กลวิธีการแกะ

9. กลวิธีประสม

10. กลวิธีอื่น ๆ เช่น การสร้างภาพด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์

6.สาระของหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน หมายถึง สาระเรื่องราวเกี่ยวกับเด็กและความสนใจของเด็กที่อยู่ในวัยเริ่มหัดอ่านที่นักเขียนได้สะท้อนออกมาเป็นเรื่องราวในการเขียนด้านต่าง ๆ เช่น สังคม อารมณ์ จิตใจ คุณธรรม จริยธรรม การศึกษา ทรรศนะต่อสิ่งต่าง ๆ ฯลฯ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. การอ่านและการเรียนรู้ของเด็กในวัยเริ่มหัดอ่าน
 - 1.1 ความหมายของการอ่าน
 - 1.2 ขั้นตอนในการอ่านของเด็กในวัยเริ่มหัดอ่าน
 - 1.3 ทฤษฎีการอ่าน
 - 1.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. หนังสือสำหรับเด็ก
 - 2.1 ความหมายหนังสือสำหรับเด็ก
 - 2.2 ประเภทของหนังสือสำหรับเด็ก
 - 2.3 ความสำคัญของหนังสือสำหรับเด็ก
 - 2.4 สาระของหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน
 - 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. การประกวดหนังสือสำหรับเด็ก
 - 3.1 ประวัติความเป็นมา
 - 3.2 ระเบียบการประกวดหนังสือ
 - 3.3 หลักเกณฑ์ในการพิจารณา
4. ภาพประกอบ
 - 4.1 ความหมาย
 - 4.2 ประวัติและวิวัฒนาการ
 - 4.3 ความสำคัญของภาพประกอบ
 - 4.4 ลักษณะภาพประกอบที่ดี
 - 4.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. รูปแบบในการสร้างสรรค์ภาพประกอบ
 - 5.1 ความหมายของรูปแบบในการสร้างภาพประกอบ
 - 5.2 ประเภทรูปแบบในการสร้างภาพประกอบ
6. สื่อวัสดุที่ใช้ในการสร้างภาพประกอบ
 - 6.1 ความหมายของสื่อวัสดุที่ใช้ในการสร้างสรรค์ภาพประกอบ

6.2 ประเภทของสื่อวัสดุที่ใช้ในการสร้างสรรค์ภาพประกอบ

7. กลวิธีที่ใช้ในการสร้างสรรค์ภาพประกอบ

7.1 ความหมายกลวิธีที่ใช้ในการสร้างสรรค์ภาพประกอบ

7.2 ประเภทของกลวิธีที่ใช้ในการสร้างสรรค์ภาพประกอบ

1. การอ่านและการเรียนรู้ของเด็กในวัยเริ่มหัดอ่าน

1.1 ความหมายของการอ่าน

การอ่านเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวอักษรและประสบการณ์ของผู้อ่านในการแปลจากตัวอักษรออกมาเป็นถ้อยคำและความคิดความสำคัญในเรื่องของการอ่านในเด็กวัยเริ่มหัดอ่านจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ดังนี้

นิยามการอ่านว่าจัดเป็นการสื่อสารแบบหนึ่งดังที่ เสริมศรี หอทิมาวรกุล ได้ให้นิยามการอ่านคือการแปลสัญลักษณ์ออกมาเป็นความหมายที่ใช้สื่อความคิดระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านให้เข้าใจตรงกัน และผู้อ่านแนะนำความหมายที่ได้ใช้ประโยชน์ ซึ่งมีลักษณะสำคัญอยู่ 2 ประการ คือ ประการหนึ่งการอ่านเป็นลักษณะทางอารมณ์และสังคมมีอิทธิพลต่อการสร้างทัศนคติบุคลิกภาพ และทำให้เข้าใจในสิ่งต่างๆ ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นรวมทั้งยังกระตุ้นให้เกิดความเจริญทางสติปัญญา ประการที่สองการอ่านมีลักษณะทางภาษา คือ ทำให้ผู้อ่านได้รู้จักคำศัพท์มากขึ้น รู้ความสัมพันธ์ระหว่างคำศัพท์และความคิด มีวิจารณญาณในความคิดต่าง ๆ (เสริมศรี หอทิมาวรกุล. 2529 : 48)

ศรีรัตน์ เจริญจันทร์ ได้กล่าวไว้ว่า การอ่านนั้นเกิดจากองค์ประกอบระหว่างตัวอักษรหรือสัญลักษณ์และการรับรู้ร่วมกันว่า ถ้าพบเครื่องหมายอะไรออกเสียงว่าอะไรและหมายความว่าอะไร ดังนั้นจึงเป็นการแปลความหมายจากตัวอักษรออกมาเป็นความคิด หัวใจของการอ่านอยู่ที่การเข้าใจความหมายของคำ สรุปเป็นกระบวนการของการอ่านเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

1. การรู้จักคำ หมายถึง การตระหนัก การรับรู้ประสบการณ์จากการถูกกระตุ้นด้วยสัญลักษณ์ นั่นคือผู้อ่านจะต้องรู้จักคำนั้น ๆ ดีพอที่จะเข้าใจความหมาย

2. เข้าใจความหมายของคำวลีและประโยคที่ประกอบคำเป็นข้อความแล้วโดยใช้ประสบการณ์เดิมของตนมาช่วยให้เข้าใจเนื้อหาที่อ่านรู้จักพิจารณาถึงจุดประสงค์ของผู้เขียนที่ต้องการจะสื่อ รวมทั้งคติของผู้เขียนที่แฝงอยู่ในเรื่องที่อ่าน

3. ขั้นปฏิบัติการ คือ ประเมินได้ว่าข้อความที่ได้อ่านนั้นจะยอมหรือปฏิเสธเพราะเหตุผลใดซึ่งขั้นนี้จะต้องใช้ความละเอียดลึกซึ้งมากขึ้นอีก เพราะต้องมีการลำดับเรียบเรียงเรื่องราวให้เป็นตัวเองเพื่อให้เข้าใจยิ่งขึ้น มีการเปรียบเทียบกับเรื่องอื่น ๆ

4. บุรณาการ คือการนำความหมายจากเรื่องที่อ่านไปใช้ประโยชน์สร้างความคิดใหม่ (ศรีรัตน์ เจริญจันทร์. 2538 : 2)

จากความหมายที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การอ่านหมายถึง การแปลความหมายของสัญลักษณ์หรือตัวอักษรจนสามารถเข้าใจ โดยเข้าใจความหมายตั้งแต่เป็นคำประโยคเป็นย่อหน้าไปเรื่อย ๆ ตลอดจนจบรวมทั้งต้องเข้าใจการผสมคำต่าง ๆ ขึ้นเป็นประโยค จึงสามารถเข้าใจสิ่งที่อ่านได้นอกจากนั้นยังต้องรู้จักการตีความนั้นคือสามารถใช้ความคิดรวบยอด การเปรียบเทียบซึ่งจะต้องใช้ประสบการณ์เดิมของผู้อ่านเป็นสำคัญ และประสบการณ์ที่ว่านี้สามารถเกิดขึ้นได้จากการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ โดยการเริ่มอ่านในสิ่งที่ย่างไปก่อน เพื่อเป็นการปูพื้นฐานของประสบการณ์การอ่านแล้วจึงอ่านเรื่องที่มีความละเอียดลึกซึ้งเพิ่มขึ้นทำให้เข้าใจง่ายขึ้น จนสามารถนำมาบูรณาการคือสามารถนำความรู้หรือความคิดต่าง ๆ ที่ได้รับการอ่านไปใช้ประโยชน์ได้ถือว่าเป็นจุดมุ่งหมายของการอ่าน

ในด้านของลักษณะพฤติกรรมการอ่านในเด็กปฐมวัยว่าสามารถสังเกตได้จากพฤติกรรมของเด็กและความคิดรวบยอดดังที่ บุซบง ตันตึงค์ ได้กล่าวไว้ว่า

1. การหยิบหนังสือมาเปิดอ่าน ถือหนังสือถูกด้านพลิกหนังสือจากหน้าแรกไปหน้าหลังดูข้อความซ้ายไปขวา จากบนลงล่าง ซึ่งส่วนประกอบของหนังสือ ชื่อเรื่อง หน้าทีเริ่มเรื่อง มองข้อความที่เริ่มต้นบนกระดาษ บอกข้อสังเกตที่แสดงว่ารูปภาพต่างจากตัวหนังสือ ภาพกับตัวหนังสือสัมพันธ์กัน

2. การอ่านหนังสือ หรือสัญลักษณ์บางตัวในสิ่งแวดล้อม ซึ่งตัวอักษรที่คุ้นเคย เรียกชื่อตัวอักษรบางตัว ซึ่งคำบางคำ บอกให้ครูบันทึกข้อความที่คิด โยงเสียงตัวอักษรกับรูปตัวอักษร ลองอ่านคำหรือข้อความโดยอาศัยภาพช่วยโดยสังเกตตัวอักษรโดยอาศัยเรื่องราวและหรือโดยอาศัยใกล้เคียงดู

ตัวหนังสือและพูดตามในขณะที่ผู้ใหญ่อ่านให้ฟัง เล่นิทานที่คุ้นเคยพร้อมกับชี้ตัวคำบางคำประกอบ รวมถึงได้อธิบายองค์ประกอบการอ่านของเด็กไว้ 4 ด้านดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับการใช้หนังสือ ได้แก่การอ่านจากซ้ายไปขวา การหาหน้าแรกและหน้าสุดท้าย
2. ความรู้เกี่ยวกับตัวอักษร ได้แก่การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างเสียงกับภาพและตัวอักษร
3. เครื่องหมายวรรคตอน
4. ความรู้เกี่ยวกับสิ่งชี้แนะการคาดคะเน และตรวจสอบความถูกต้องของสิ่งที่อ่านด้วยตัวเอง

(บุซบง ตันตึงค์. 2535 : 23-24)

จากพฤติกรรมการอ่านของเด็กที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การอ่านของเด็กปฐมวัยสามารถส่งเสริมได้ตั้งแต่ก่อนเข้าโรงเรียนอนุบาล หรือตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิโดยให้เด็กได้เลียนแบบจากผู้ใหญ่ การสอนอ่านให้กับเด็กปฐมวัยนั้น ไม่ควรเคร่งเครียดหรือคาดหวังกับเด็กสูงเกินไป เพราะจะทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่ายได้ ควรสอนเด็กได้เรียนรู้ไปอย่างเป็นธรรมชาติ เรียนรู้จากคำที่ใกล้ตัว โดย

ให้เด็กอ่านจากสัญลักษณ์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยการชี้ข้อความแล้วอ่านให้เด็กฟังแล้วให้เด็กอ่านตามเพราะเด็กจะสามารถอ่านโดยอาศัยการจำสิ่งที่ผู้ใหญ่อ่านให้ฟัง อ่านโดยอาศัยภาพ อ่านโดยการเดาเนื้อหา เป็นต้น โดยผู้ใหญ่สามารถสังเกตพฤติกรรมการอ่านของเด็กปฐมวัยอ่านได้ จากการหยิบหนังสือมาเปิดอ่าน ถือนหนังสือถูกด้านพลิกหนังสือจากหน้าแรกไปหน้าหลัง ดูข้อความจากซ้ายไปขวา จากบนลงล่าง ซึ่งส่วนประกอบของหนังสือ ชื่อเรื่อง หน้าเริ่มเรื่อง มองข้อความที่เริ่มต้นบนกระดาษ บอกข้อสังเกตที่แสดงว่ารูปภาพต่างจากตัวหนังสือ และภาพกับตัวหนังสือสัมพันธ์กันซึ่งตัวอักษรที่คุ้นเคย เรียกชื่อตัวอักษรบางตัว ซึ่งคำบางคำ บอกให้รู้บันทึกข้อความที่คิด โยงเสียงตัวอักษรกับรูปตัวอักษร ลองอ่านคำหรือข้อความโดยอาศัยภาพช่วยโดยสังเกตตัวอักษร โดยอาศัยเรื่องราวและหรือโดยอาศัยคำใกล้เคียง ดูตัวหนังสือ และพูดตามในขณะที่ผู้ใหญ่อ่านให้ฟัง เล่านิทานที่คุ้นเคย พร้อมกับชี้ตัวคำบางคำประกอบ เป็นต้น

1.2 ขั้นตอนในการอ่านของเด็กในวัยเริ่มหัดอ่าน

พัฒนาการในการอ่านดำเนินไปอย่างเป็นขั้นตอน เด็กส่วนใหญ่มีขั้นตอนของการพัฒนาในการอ่านที่คล้ายคลึงกันในระดับอายุหนึ่ง ๆ ความรู้เกี่ยวกับลักษณะของเด็กในช่วงอายุหนึ่งจะช่วยให้ครูสามารถกำหนดกิจกรรมและวิธีการดำเนินกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของเด็กได้อย่างถูกต้อง

1. ขั้นก่อนการอ่าน กิจกรรมทางภาษาซึ่งเป็นลักษณะธรรมชาติของการเจริญเติบโตเด็ก มีพัฒนาการทางภาษาต่อเนื่องกันอยู่ตลอดเวลา เช่น มีการฟังเสียงและปฏิกิริยาต่อคำพูดที่ได้ยิน ได้ฟัง มีการเลียนเสียง เรียนรู้คำต่าง ๆ ใช้คำสั้น ๆ ตลอดจนใช้ประโยคสั้น ๆ ได้เมื่ออายุประมาณ 3 – 4 ปี เมื่อเด็กได้มีโอกาสฟังผู้อื่นพูด ฟังวิทยุ ชมโทรทัศน์ เห็นผู้ใหญ่อ่านหนังสือจับหนังสือพลิกหน้าหนังสือ ทำให้เด็กมีความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ต่าง ๆ ตลอดจนความคิดรวบยอดในเรื่องต่าง ๆ กว้างขวางขึ้น สิ่งแวดล้อมในบ้านของเด็กและสังคม ช่วยให้เด็กบางคนอ่านหนังสือออกก่อนที่จะเข้าโรงเรียน

2. ขั้นเริ่มหัดอ่านเป็นขั้นการเริ่มหัดอ่านอย่างมีแบบแผน ในช่วงระยะเวลาเดียวกับที่เด็กเรียนอ่านนั้น เด็กจะเรียนเขียนควบคู่ไปด้วย เพื่อช่วยให้สามารถจดจำคำที่อ่านได้ดีขึ้น กิจกรรมทางภาษานั้นสองประการนี้เกิดขึ้นในระยะเวลาเดียวกันและเป็นประสบการณ์เบื้องต้นของการเรียนอ่าน

3. ขั้นเริ่มอ่านอย่างมีอิสระ โดยไม่ต้องอาศัยการช่วยเหลือจากครูหรือผู้ปกครองเริ่มต้นเมื่อเด็กสามารถศึกษาคำที่เด็กไม่เคยได้เรียนรู้มาก่อน การอ่านในขั้นนี้เด็กจะเรียนรู้ถึงความแตกต่างของคำ ความเหมือนของคำ ความหมายของคำ การสะกดตัวอักษร การวิเคราะห์คำ การศึกษาหน้าที่ของคำ ในประโยคเหล่านี้ครูจะเป็นผู้สอนให้แก่เด็ก การฝึกฝนโดยตรงด้วยการอ่านแบบฝึกหัด หนังสืออื่น ๆ มี

ความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการอ่านในขั้นนี้ ซึ่งจัดเป็นการอ่านขั้นที่ 3 ของพัฒนาการ (ประทีน มหา
พันธ์. 2523 : 100 - 102)

นักการศึกษาที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการอ่านของเด็ก คือ บริเวอร์

ขั้นที่ 1 ขั้นตอนการอ่านเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการที่เด็กเรียนที่อ่าน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ

1.1 ก่อนการอ่าน (Early Emergent) ในขั้นนี้เด็กเรียนรู้การอ่านโดยใช้หนังสือเป็นแนวทางใน
การอ่านตามระดับความสามารถโดยการจดจำเรื่องราวรูปภาพในแต่ละบท เปิดหนังสือจากซ้ายไปขวา

1.2 การแรกเริ่มอ่าน (Emergent Reading) ในขั้นนี้เด็กเริ่มเรียนรู้ในการแยกแยะเด็ก ๆ ได้
ยินเรื่องราว โคลงกลอนและการร้องเพลงเขาเริ่มเรียนรู้ในการอ่าน การตอบสนองต่อเรื่องราวในหนังสือ

ขั้นที่ 2 ขั้นเริ่มการอ่าน (Early Emergent) เด็ก ๆ ในขั้นนี้เริ่มการอ่าน ต้องการสื่อและหนังสือ
หลากหลายในการสนับสนุนทักษะในการอ่านอย่างมีระบบ เขาเรียนรู้เรื่องราวในการอ่านหนังสือและ
เรื่องราวที่ใช้ต้องเป็นเรื่องราวในชีวิตประจำวัน เรียนรู้และเข้าใจถ้อยคำที่เป็นประโยคว่าประเด็นสำคัญ
หรือเรื่องที่สำคัญสามารถโยงภาพเข้ากับคำหรือตัวหนังสือ และเริ่มใส่ใจกับการออกเสียงตามคำ

ขั้นที่ 3 ขั้นการอ่าน (Fluency Emergent) เด็กขั้นนี้จะเรียนอ่านเพิ่มพูนคำศัพท์ เขาต้องการ
เวลาในการที่จะอ่านอย่างมีอิสระการฝึกหัดและการจัดระบบด้วยตนเอง เด็กอาจจะไม่มั่นใจ แต่
พยายามที่จะจำคำ การสังเกต และการใช้ตัวบ่งชี้ เช่น ภาพในการออกเสียง จะเริ่มปรับปรุงในการอ่าน
อย่างมีระบบมีประสิทธิภาพมากขึ้นการพัฒนาทักษะทางภาษาและผลสำเร็จของเด็ก จะขึ้นอยู่กับ
พัฒนาขั้นที่ 1 เป็นสำคัญ (บำเพ็ญ การพานิชย์.2539 : 33 : อ้างอิงจาก Brewer. 1995)

ขั้นตอนของพัฒนาการทางการอ่านของเด็กปฐมวัยสามารถแบ่งขั้นดังนี้

1. ขั้นก่อนเริ่มการอ่านขั้นนี้เริ่มตั้งแต่ทารกจนกระทั่งถึงวัยก่อนเข้าโรงเรียนอนุบาลเป็นช่วงเวลา
เด็กจะได้เตรียมตัวเพื่อรับกับพัฒนาการในขั้นต่อไป เตรียมตัวเพื่อรับกับความสับสนและความยุ่งยาก
ในการรับรู้สภาพแวดล้อมทางภาษา ที่เด็กจะต้องได้พบเห็น เด็กจะเลียนแบบถ้อยคำจากผู้ใหญ่การจับ
หนังสือมักจะกลับทิศทางจะดูความสัมพันธ์ระหว่างรูปภาพกับคำซึ่งการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีจะช่วย
ให้เด็กเกิดการเรียนรู้คำใหม่ ๆ และเป็นทางที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ภาษาที่ดี

2. ขั้นเริ่มต้นอ่าน ขั้นนี้จะเริ่มตั้งแต่อนุบาลจนกระทั่งชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เด็กจะคุ้นเคยกับ
คำง่าย ๆ รอบตัว และพูดประโยคสั้น ๆ เด็กบางคนมีความพร้อมเมื่ออยู่ชั้นอนุบาล แต่เด็กบางคนมี
ความพร้อมเมื่ออยู่ชั้นประถมศึกษาตอนต้นหรือตอนปลาย อย่างไรก็ตามเด็กควรได้รับการสอนอ่าน
อย่างเป็นทางการเมื่ออายุ 5 ปีขึ้นไป โดยให้เด็กได้รู้จักคำและความหมาย เริ่มจากใช้ภาพเป็นสื่อ เขียน
คำอธิบายได้ภาพสั้น ๆ ซึ่งคำเหล่านี้ควรเป็นคำที่ใกล้ตัวเด็ก เมื่อได้พบคำและภาพบ่อย ๆ เด็กจะคุ้นเคย
และจดจำได้เร็ว (สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. 2537 : 7)

ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการพัฒนาการอ่านของเด็กวัยเริ่มหัดอ่านนั้นจะเป็นอย่างเป็นขั้นตอน ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาการอ่านของเด็กในช่วงหนึ่ง ๆ จะช่วยให้สามารถกำหนดกิจกรรมและวิธีดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการอ่านให้สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของเด็กได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมโดยเฉพาะในช่วงการเชื่อมต่อการเป็นผู้อ่านซึ่งเด็กสามารถเริ่มรู้จักสังเกตคำและภาพต่าง ๆ เป็นพื้นฐานของการอ่านทั่วไป

1.3 ทฤษฎีการอ่าน

การอ่านมีความสำคัญกับเด็กกับชีวิตเด็กปฐมวัยซึ่งถือว่าเป็นวัยเริ่มหัดอ่าน ความสำคัญทางด้านการพัฒนาด้านภาษา การเรียนรู้ทักษะต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ของพัฒนาการทางกายและการช่วยส่งเสริมให้ประสบการณ์ ดังนี้

แนวความคิดของเพียเจต์ (Piaget) จากพัฒนาการของเด็กปฐมวัย จะเห็นได้ว่าในวัยที่เด็กเจริญทางภาษาเป็นต้นมา คือ ตั้งแต่ระยะ 2 - 7 ปี ระยะนี้จึงมีความหมายสำหรับผู้ปกครองและครูเริ่มที่จะปลูกฝังความสามารถการเรียนรู้และทักษะให้แก่เด็ก เพราะกระบวนการอ่านจำเป็นต้องมีพื้นฐานทางทักษะหลายอย่างที่เกิดจากประสบการณ์ คำศัพท์ แบบประโยค เข้าใจความหมาย สามารถตีความ เข้าใจความ แยกความ สรุปความจากเรื่องราวที่อ่านได้ นอกจากนั้นเพียเจต์ ยังเน้นว่าการอ่านนั้นจำเป็นต้องมีวิภาวิสัย (Effective domain) เพราะการอ่านจะเป็นผลให้เกิดความรู้สึกรมรมณ์ เช่น สนุกเพลิดเพลิน ชื่นชอบ รำคาญ หมดใจ น่าสงสัย เห็นอกเห็นใจ เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้นการอ่านนำไปใช้ในการกระทำได้ด้วย เพราะการอ่านทำให้เกิดอิทธิพลเกิดขึ้นทางจิตใจ และความประพฤติของผู้อ่านด้วย ทำให้เกิดภาพพจน์ จินตนาการสร้างปรัชญาชีวิตของตนเองสร้างความเข้าใจระหว่างตนทางสังคม ฉะนั้นนิทาน นิยายที่เด็กอ่านจะมีอิทธิพลต่อตัวของเด็กด้วย (สุขุม เฉลยทรัพย์. 2531 : 108 – 112 ; อ้างอิงจาก De Cecco and R. Crawford. 1974 : 74)ทางทักษะการอ่านเป็นพื้นฐานของการอ่านได้ดี เช่น อ่านคล่อง อ่านเร็ว บทบาทของการสอน จะช่วยพัฒนาการอ่านให้แก่เด็กเป็นอย่างมาก คนบางคนให้คำจำกัดความการอ่านเพียงอ่านออกคงหมายถึง อ่านออกเสียงได้ ให้อ่านคำได้เท่านั้น แต่ไม่คิดว่าการสอนอ่านจะทำให้อ่านได้เข้าใจ เอาไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ ทั้งในด้านส่วนตัวผู้อ่านและสังคมที่ตนอยู่ ว่าที่จริงแล้วการอ่านออกเขียนได้เป็นทางนำไปสู่ความเข้าใจ และช่วยให้สังคมเข้าใจตนได้ดีขึ้น

การอ่านกับชีวิตเด็กปฐมวัย เริ่มตั้งแต่เกิดจนถึง 7 - 8 ขวบ ความสำคัญมีมาแต่กำเนิดอยู่ในครรภ์มารดา คือ จะต้องนึกถึงสมองของเด็กที่จะต้องได้รับการฟุ้งฟักอย่างดีจากมารดาขณะตั้งครรภ์ เพราะระหว่างนั้นเซลล์ระบบประสาทกำลังจะเติบโต โดยเฉพาะเซลล์สมอง สุขภาพของมารดาเป็นสิ่งสำคัญ การเจ็บป่วย อุบัติเหตุ การรับประทานยา การดูแลและวังสุขภาพอนามัยของมารดาที่มีผลต่อ

ทารกในครรภ์เป็นอย่างดี หลังจากเกิดความเจริญเติบโตทางร่างกายแล้วนั้น ยังอยู่กับการเลี้ยงดูให้ได้รับอาหารพอเพียง และความสมบูรณ์ของครอบครัวด้วย ประสิทธิภาพการเห็น การได้ยิน การอ่าน ต้องการสายตาที่มองเห็นอะไรชัดเจน มองดูตัวหนังสือเห็นความแตกต่าง

เด็กต้องมีประสบการณ์จากการสัมผัสไปสู่การรับรู้ (Perception) และไปสู่ความคิดรวบยอด (Concept) กล่าวคือ จะต้องมีความรู้จากการได้เห็น ได้ยิน ได้กลิ่น ได้จับต้อง ได้พูด เพื่อนำไปสู่การรับรู้และมโนภาพนั่นเอง เพื่อจะทำให้เกิดกระบวนการทางความคิด

ความเจริญเติบโตของการอ่านในปีแรก ๆ ที่เด็กควรจะได้รับเริ่มมาแต่ความเจริญเติบโต หรือการพัฒนาทางร่างกาย ความคล่องแคล่วของการใช้กล้ามเนื้อต่าง ๆ ทักษะทางการรับรู้และเข้าใจเรื่องราว สถิติปัญญาทางสมองและประสบการณ์ทางสังคมของเด็กแต่ละคน อันเป็นพื้นฐานสืบเนื่องของเด็กแต่ละคน เตรียมพร้อมที่จะรับประสบการณ์จากการเรียนการสอนอ่านในขั้นต่อไป ซึ่งในขั้นต้นเด็กจะสนใจและ มีความอยากเรียนเฉพาะคำที่มีความหมายต่อตัวเด็กที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน เด็กจะสนใจเฝ้าดูการเขียนคำต่าง ๆ วิธีลากเส้นตัวอักษร รูปร่างของตัวอักษร การเปล่งเสียงคำนั้น ๆ และอ่านเสียงของพยัญชนะตัวนั้น ๆ เด็กจะพอใจในการอ่านตามเป็นคำ วลี ประโยค และจะพอใจในภาษาที่ใช้เรียนด้วย

อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการพัฒนาการอ่านในภาวะแรก ๆ ของเด็ก ควรจะให้ประสบการณ์อย่างกว้างขวางอันเหมาะสมกับวัย มีให้อยู่ในวงจำกัดเฉพาะอ่านออก หรืออ่านได้เพียงอย่างเดียวมีกิจกรรมทางภาษาอีกมากมายหลายอย่าง เช่น การอ่านบทกลอนง่าย ๆ การมีเพลงกล่อมเด็กร้อง มีนิทานสนุกเล่าเรื่องต่าง ๆ ที่ให้ภาพพจน์ จินตนาการแก่เด็กเหล่านี้เป็นกิจกรรมทางภาษาที่ควรจัดขึ้นให้กับเด็กเพื่อนำไปสู่ความรู้สึกกับผัสชอบ สนุกและอยากเรียนภาษาไปด้วยประสบการณ์จากกิจกรรมทางภาษาอย่างกว้างขวางเช่นนี้ จะนำไปสู่เนื้อหาทางความมุ่งหมายในการอ่านออกเขียนได้ในโอกาสต่อไปเป็นพื้นฐานอันเป็นแบบแผนทางภาษาที่ควรจะมีต่อไป เช่น การฝึกออกเสียงโดยการเปล่งเสียงพยัญชนะสระ วรรณยุกต์ การสะกดคำ การเขียนคำ เขียนวลี เขียนประโยคสั้น ๆ (สุชุม เฉลยทรัพย์. 2531 : 112 - 114 ; อ้างอิงจาก ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน์. 2525 : 25)

ตามทฤษฎีของเพียเจท์ มีขั้นของการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาการอ่านดังนี้

ทฤษฎีที่ 1 ความสัมพันธ์ของพัฒนาการทางกายและจิตวิทยา ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กันนับตั้งแต่เด็กเริ่มปฏิสนธิ ได้แก่ ระบบเซลล์ประสาท และเซลล์สมอง การเลี้ยงดูของพ่อแม่ในเรื่องสุขภาพอนามัย การให้อาหาร การปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ

ทฤษฎีที่ 2 การช่วยส่งเสริมให้ประสบการณ์ในเรื่องการจัดสิ่งแวดล้อมแก่เด็ก เพื่อส่งเสริมการเจริญเติบโตทางสติปัญญา กระบวนการเรียนรู้ และความเฉลียวฉลาด ด้วยเหตุเช่นนี้ผลจากการทดลองเอาเด็กมาเลี้ยงและศึกษาเกี่ยวกับอายุสมองปรากฏว่า อายุสมองเด็ก 2 คน ที่เกิดจากมารดามีสติปัญญาทรมาน

ทั้งคู่ I.Q. 46 และ 35 ตามลำดับเมื่อส่งเด็กไปอยู่ในสถาบันบำบัดเกี่ยวกับสติปัญญาทรมานเป็นเวลา 8 เดือน I.Q. ของเด็กเปลี่ยนเป็น 77 และ 87 และพอ 1 ปี เด็กเปลี่ยนมาเกือบเท่าคนธรรมดา วิธีการเลี้ยงดู คือ จัดหาผู้หญิงมาดูแลอย่างใกล้ชิด ให้ความอบอุ่น ร้องเพลงให้ฟัง ให้ของเล่น พาเดินดูอะไรต่ออะไร เด็กได้รับความสนใจ ความรัก ความเอ็นดู ความอบอุ่นสิ่งเหล่านี้เป็นยาชูกำลังให้เด็กเปลี่ยนได้และสิ่งเหล่านี้มีผลต่อการเรียนภาษาและการเรียนอ่านมาก การค้นคว้าวิจัยต่าง ๆ ช่วยสนับสนุนให้เห็นว่าเด็กวัยก่อนวัยเรียนนั้นมีความต้องการเป็นอย่างมากในเรื่องที่ครู โรงเรียน หรือศูนย์รับเลี้ยงเด็ก หรือแม้แต่ในบ้านของเด็กเอง พ่อแม่ ผู้ปกครอง แม่บ้านในสถานพยาบาล พี่เลี้ยงเด็ก จำเป็นต้องจัดสิ่งแวดล้อมให้แก่วัยนี้ก่อน จึงจะช่วยปูพื้นฐานเพื่อพัฒนาการเรียนอ่านของเด็กตลอดจนการเรียนภาษาของเด็กในโอกาสต่อไป

ทฤษฎีที่ 3 คือ การประสมกลมกลืนระหว่างการจัดประสบการณ์ทางภาษาในสวนกว้าง ๆ เพื่อเพิ่มประสบการณ์ และเพื่อพัฒนาในทางการอ่าน ได้แก่ กิจกรรมทางภาษาต่าง ๆ เช่น การเล่านิทาน การท่องกลอน การร้องรำทำเพลง การเล่นเกม การเชิดหุ่น กิจกรรมเหล่านี้สามารถช่วยให้เด็กมีพื้นฐานทางภาษากว้างขวางขึ้นในทางทักษะการเรียนภาษาโดยเฉพาะ เช่น การออกเสียงและการเขียนพยัญชนะ สระวรรณยุกต์ อ่านคำ วลี ประโยคได้ สิ่งเหล่านี้เป็นทักษะโดยตรงเกี่ยวกับการอ่าน การเขียนเป็นกิจกรรมที่ขึ้นอยู่กับครูผู้สอนที่เห็นสมควรว่าจะนำมาสอนเด็กได้ในระยะใด

ทฤษฎีที่ 4 เกี่ยวกับการเรียนภาษานั้น ควรเริ่มจากจุดสนใจของเด็กและความสนุกเพลิดเพลิน ความพอใจ และสนใจอยากเรียน ฉะนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่จะต้องจัดกิจกรรมซ้ำ ๆ ให้เด็กได้เล่น ได้เรียนอยู่บ่อย ๆ เสมอ ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียน และยั่วยุให้อยากเรียน

ทฤษฎีที่ 5 สมรรถภาพในการเรียน การอ่านจะดีหรือไม่ดีก็ตาม มีสาเหตุมาจากปัจจัยหลาย ๆ อย่าง อาจซับซ้อนและไม่ซับซ้อน แต่เป็นปัญหาสืบเนื่องเกี่ยวข้องกัน

ทฤษฎีที่ 6 การวิเคราะห์ปัญหาเมื่อมีอะไรเกิดขึ้น เพื่อทราบสถานการณ์ขณะนั้นครูจะต้องศึกษาสาเหตุ และทราบข้อมูลของปัญหานั้นด้วย

ทฤษฎีที่ 7 วางวัตถุประสงค์ของความมุ่งหมายในเรื่องการสอนอ่าน หรือการแนะแนวการอ่านว่าจะสอนหรือแนะแนวการอ่านเพื่อไปสู่จุดหมายปลายทางอะไร

1. เพื่ออ่านออก เพื่อทักษะในการอ่านเท่านั้นหรือ
2. เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของผู้อ่านในเรื่องของกระบวนการอ่าน กล่าวคือ อ่านได้ มีทักษะดีเยี่ยม มีความสนใจ เข้าใจความหมาย และเอาไปใช้ได้ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อ่านในเรื่องพัฒนาตนเอง
3. สามารถรู้จักที่จะเลือกอ่านสิ่งที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อตนได้

ทางด้านแนวความคิดของบรูเนอร์ (Jerome Bruner) เป็นบุคคลสำคัญเกี่ยวกับการสอนชนิด “Discovery Approach” โดยมีความคิดเกี่ยวกับการสอนว่าในการสอนเรามุ่งหวังที่จะสอนให้คนมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ เราสอนเนื้อหาแต่มีใช้เพื่อให้ท่องจำแต่สอนเพื่อจะช่วยให้ได้ผลิตผล (สุขุม เฉลยทรัพย์. 2531 : 114 – 115 ; อ้างอิงจาก Jerome S.Bruner. 1960 : 34)

แนวความคิดเกี่ยวกับการอ่านตามทฤษฎีของบรูเนอร์นั้นเป็นการผสมผสานกระบวนการต่าง ๆ ทั้ง 3 กระบวนการนั้นอาจเกิดขึ้นเรียงตามลำดับดังต่อไปนี้คือ

1. ขั้นค้นหาความรู้ (Acquisition) ขั้นค้นหาความรู้ คือ กระบวนการของการรวบรวมความรู้จากการอ่านใหม่ ๆ เข้าแทนที่ความรู้เก่า หรือเป็นการจัดระเบียบโครงร่างของความรู้ ที่ได้รับมาให้เป็นระเบียบ
2. ขั้นดัดแปลงความรู้ (Transformation) ขั้นดัดแปลงความรู้ เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงข่าวสารความรู้ที่ได้รับมาจากการอ่าน ให้เกิดประโยชน์ต่อประสบการณ์หรือสถานการณ์ใหม่ ๆ เกิดแนวทางการคิดใหม่ ๆ ที่จะจัดระเบียบโครงร่างของข่าวสารความรู้เดิมนั้น เพื่อให้สัมพันธ์หรือต่อเนื่องกับสถานการณ์หรือความรู้ใหม่
3. ขั้นประเมินผลความรู้ (Evaluation) ขั้นประเมินผลความรู้ เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกับข้อ สอง โดยผู้เรียนหรือผู้อ่านจะประเมินว่า สิ่งที่แปลงเปลี่ยนไปนั้นเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ดี หรือทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ก้าวหน้าขึ้นหรือไม่เพียงไร เป็นต้น

จากแนวคิดของบรูเนอร์ จะสามารถยกตัวอย่างได้ดังนี้คือ ผู้อ่านเมื่ออ่านไปแล้ว ได้รับความรู้ใหม่ว่าการจัดทำขนมที่ไม่ให้บูดง่ายนั้นจะต้องทำอย่างไร เมื่อทราบแล้วก็นำเข้ามาดัดแปลงกับความรู้เก่า ที่ผู้อ่านรู้แต่เพียงว่าการทำขนมนั้นทำอย่างไร และเมื่อมาถึงขั้นประเมินผลสรุปได้ว่าควรจะลดเพิ่มอะไรจากความรู้เก่าและใหม่ที่ได้มาประเมินผลลัพธ์ครั้งสุดท้ายอีกทีหนึ่งเพื่อไม่ให้ขนมบูด

ในบรรดาทฤษฎีต่าง ๆ ที่กล่าวถึงต่างก็มีความน่าสนใจแตกต่างกันออกไป แต่ทฤษฎีที่น่าสนใจในการนำมาใช้ส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้กับเด็กปฐมวัย ได้แก่ แนวคิดและทฤษฎีของเพียเจท์ ซึ่งให้ความสำคัญของการพัฒนาการมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิด แบ่งออกเป็นช่วง ๆ โดยเฉพาะในช่วงของเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นช่วงที่สำคัญเพราะเป็นช่วงของการเริ่มเรียนรู้ทางภาษา เป็นวัยที่เรียนรู้จากการสัมผัสไปสู่การรับรู้จะต้องมีการได้เห็น ได้ยิน ได้กลิ่น ได้จับต้อง ได้พูด เพื่อนำไปสู่การรับรู้และมโนภาพ และเพื่อจะทำให้เกิดพัฒนาการการอ่านซึ่งจะก่อให้เกิดนิสัยรักการอ่านต่อไปนั้น กิจกรรมที่สามารถปลูกฝังและควรจัดให้กับเด็กปฐมวัย เพื่อให้มีความสามารถเรียนรู้ ทางด้านภาษา การอ่าน และเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านนั้น จะต้องคำนึงถึงพัฒนาการเด็กเป็นหลัก และการให้ความสำคัญกับผู้ใกล้ชิดกับเด็ก ได้แก่ พ่อแม่ของเด็ก หรือครูประจำชั้น จะต้องเลี้ยงดูเด็กให้มีสุขภาพกายและใจที่ดี ให้ความอบอุ่น เข้าใจธรรมชาติของเด็ก การบอกให้เด็กเห็นความสำคัญของการอ่าน จัดหาหนังสือให้เด็กได้อ่านตามความสนใจ อ่านหนังสือให้เด็กฟัง การเป็นแบบอย่างในการอ่าน การแสดงให้เด็กเห็นว่าการอ่านหนังสือมีประโยชน์ในชีวิตประจำวัน การอ่านช่วยให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอ่านมีการรับหนังสือพิมพ์หรือวารสารต่าง ๆ เป็นประจำจัดมุมหนังสือภายในบ้านง่ายและสะดวกต่อการหยิบจับไปอ่านการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพัฒนาการความสนใจของเด็ก การเสริมแรงให้กำลังใจกับเด็ก เช่น การให้รางวัลในวันเกิด หรือวันสำคัญต่าง ๆ เป็นหนังสือให้กับเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กได้เป็นเจ้าของหนังสือ หรือให้รางวัลที่เด็กชอบเมื่อเด็กอ่านหนังสืออย่างสนใจด้วยตนเอง แต่การเสริมแรงต้องระวัง ต้องให้รางวัลทันทีหลังจากเกิดพฤติกรรมกรรมการอ่านที่เราต้องการ และไม่ให้

รางวัลกับเด็กมากเกินไปจนความจำเป็นหรือบ่อยจนเกินไป เพราะจะทำให้เด็กเกิดพฤติกรรมที่ต้องการไม่แท้จริง และทำเพื่อให้ได้รางวัลเท่านั้น

1.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการอ่านของเด็กวันเริ่มต้นอ่าน ดังนี้

งานวิจัยต่างประเทศ

เดล ได้ศึกษาไว้ว่าการใช้ถ้อยคำของเด็กในช่วงอายุต่าง ๆ ตั้งแต่อายุ 2 ปีถึง 12 ปี โดยวิธีการทดสอบคำศัพท์จากรูปภาพ การศึกษาพบว่าความถูกต้องในการใช้คำศัพท์ของเด็กเพิ่มขึ้นตามลำดับอายุ กล่าวคือ ช่วงอายุ 2 ปี เริ่มที่ 25 คำถึง 60 คำ เมื่ออายุ 6 ปี และเพิ่มถึง 90 คำ เมื่ออายุ 12 ปี อัตราการเพิ่มของคำศัพท์ต่าง ๆ จะสูงขึ้นอย่างรวดเร็วในระยะก่อนวัยเรียน หลังจากวัยนี้คำศัพท์จะค่อย ๆ เพิ่มขึ้นอย่างช้า ๆ แต่จะไม่มีการหยุดนิ่ง สัดส่วนของคำชนิดต่าง ๆ ที่เด็กนำมาใช้มักจะเปลี่ยนไป ด้วยกล่าวคือสัดส่วนของการใช้คำนามจะลดลงในขณะที่สัดส่วนการใช้คำวิเศษณ์บุพบท และสัณฐานจะเพิ่มขึ้นเมื่อพิจารณาจากจำนวนคำที่เด็กนำมาใช้ทั้งหมด (วรางคณา ศิริปโชติ. 2542 ; อ้างอิงจาก Dale. 1978 : 307)

เลนเน ได้ศึกษาไว้ว่าพฤติกรรมการอ่านของเด็กเกรด 1 เป็นเวลา 1 ปี ที่เปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการอ่านจากการมีส่วนร่วมในการเรียนอ่านแบบธรรมชาติ(Who Language)จำนวน 4 คน ได้บันทึกและวิเคราะห์ 4 วิธีการชี้ให้เห็นถึงการอ่านออกเขียนได้โดยการสัมภาษณ์จากพฤติกรรม การพูดคุยกับเพื่อนและบุคคลอื่นในการเล่น การอ่านด้วยตนเองที่สัมพันธ์กับสื่อในห้องเรียนและการเขียนไม่เป็นทางการในศูนย์การเขียนแล้วบันทึกความถี่จากการเข้าใจคำความเข้าใจความหมาย ความคล่องแคล่วในการอ่านมากกว่า 3 เดือน พบว่ามีความเจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องในการอ่านแบบไม่เป็นทางการและจากสถานการณ์การเล่นโดยรวม (วรางคณา ศิริปโชติ. 2542 ; อ้างอิงจาก Leney: 1992)

งานวิจัยในประเทศ

จันทิภา ลิ้มปิเจริญ ได้ศึกษาการอ่านและความสามารถในการรู้จักคำและเข้าใจคำของเด็กอนุบาลในจังหวัดภูเก็ต จำนวน 100 คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 3 ขวบ 6 เดือน – 4 ขวบ 6 เดือน - 5 ขวบ 6 เดือน - 6 ขวบ 5 เดือน โดยใช้วิธีให้ตอบคำถามจากภาพพร้อมทั้งบันทึกเสียงของทุกคนเป็นรายคน ผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการเข้าใจภาษาด้านการใช้คำของเด็กทั้ง 3 กลุ่ม แตกต่างกัน ความสามารถในการรู้จักคำ การเข้าใจคำของเด็กจะมากขึ้นตามลำดับอายุ ความสามารถในการรู้จัก

คำมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการเข้าใจคำของเด็กมาก นอกจากนั้นยังได้ผลว่าเด็กสามารถในการเข้าใจคำน้อยกว่าการรู้จักคำอีกด้วย (จันทิภา ลิ้มปิเจริญ. 2524: 89 - 92)

ฉวีวรรณ จินดาพล ได้ศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจความหมายคำนามและความคงทนในการจำโดยใช้รูปภาพการเล่านิทานและปริศนาคำทายโดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 30 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 30 คนเท่า ๆ กัน กลุ่มที่ 1 สอนโดยการให้รูปภาพ กลุ่มที่ 2 สอนโดยการใช้การเล่านิทานและกลุ่มที่ 3 สอนโดยการใช้ปริศนาคำทาย ผลการศึกษาพบว่า ความเข้าใจ ความหมายของคำนามและความคงทนในการจำแต่ละกลุ่มไม่แตกต่างกัน และการใช้สื่อการสอนแต่ละชนิดมีผลทำให้คะแนนความเข้าใจความหมายของคำนามหลังทำการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง (ฉวีวรรณ จินดาพล. 2525 : 14 - 15)

พรทิพา ทองสว่าง ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์และความหมายของคำของเด็กปฐมวัย อายุ 1 - 4 ปี ซึ่งเป็นเด็กหญิง 4 คน เด็กชาย 6 คน พบว่า สภาพแวดล้อม ฐานะทางสังคม และเศรษฐกิจมีผลต่อการพัฒนาการทางภาษาของเด็กสิ่งแวดล้อมในที่นี้ หมายถึงจำนวนเพื่อนเล่น ผู้ใหญ่ที่เด็กเกี่ยวข้อง จำนวนหนังสือที่ได้ดู จำนวนชั่วโมงที่เด็กได้ฟังการเล่านิทาน และพบว่าเด็กที่มีอายุมากขึ้น รู้คำศัพท์มากขึ้น เด็กหญิงมักมีพัฒนาการทางภาษาเร็วกว่าเด็กชายในทุกระดับอายุ (พรทิพา ทองสว่าง. 2527 : 21 - 46)

จากผลการวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบหลาย ๆ ด้าน และการจัดกิจกรรมที่มีความหมายต่อเด็ก ตลอดจนการส่งเสริมภาษาโดยการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสม จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กคิดและแสดงออกทางภาษาอยู่เสมอ จะทำให้การพัฒนาความสามารถทางภาษาของเด็กเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพดีขึ้น โดยเฉพาะพัฒนาการอ่านของเด็กปฐมวัยเกี่ยวกับประสบการณ์ตรงที่เด็กได้รับการจัดกิจกรรมการจัดสิ่งแวดล้อมที่สนับสนุนให้เด็กได้อ่านเขียนอย่างเป็นธรรมชาติ และการที่เด็กได้ปฏิสัมพันธ์กับตัวหนังสืออย่างต่อเนื่องเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมการอ่านที่สำคัญ

2. หนังสือสำหรับเด็ก

2.1 ความหมายของหนังสือสำหรับเด็ก

ในปัจจุบันได้มีการศึกษาเกี่ยวกับหนังสือสำหรับเด็กหลายทฤษฎี โดยมีความหมายของหนังสือสำหรับเด็กในลักษณะต่าง ๆ ที่มีทั้งจุดร่วมและจุดต่าง ดังนี้

หนังสือสำหรับเด็ก หมายถึง หนังสือซึ่งเขียนหรือแปลให้เด็กเลือกอ่านเอง หรือเพื่อความเพลิดเพลิน เพื่อให้ความรู้ เพื่อใช้ประกอบการศึกษา และหนังสืออ่านเพื่อส่งเสริมการรู้หนังสือ (แมน มาส ขวลิต. 2520 : 341) วารสารและหนังสือที่เขียนขึ้นสำหรับเด็กและจะต้องขยันให้เด็กอ่านอย่างเพลิดเพลินด้วยความสนใจ เพิ่มพูนความสามารถในการอ่าน และเข้าใจภาษาจนเกิดนิสัยการอ่าน

หนังสือ (วิริยะ สิริสิงห. 2524 : 8) เป็นหนังสือที่เขียนให้เด็กได้เลือกอ่านเพื่อความเพลิดเพลิน เพื่อให้เกิดความรู้และเพื่อใช้ประกอบการศึกษา มีเนื้อหาสาระและใช้ภาษาที่ง่ายและเหมาะสมกับวัยของเด็ก (กล่อมจิตต์ พลายเวช. 2526 : 7) หนังสือเด็กเป็นหนังสือที่จัดทำขึ้นเพื่อให้เด็กอ่านโดยเฉพาะ เพื่อให้เด็กเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทศนคติและทักษะในด้านต่าง ๆ ตามความต้องการของผู้จัดทำ ทั้งนี้ผู้จัดทำจะต้องรู้จักเด็ก เข้าใจพัฒนาการทางร่างกายและทางสติปัญญาของเด็กอีกด้วย (โสภณ นุ่มทอง. 2532 : 32) หนังสือเด็กเป็นหนังสือที่เขียนให้เด็กและเยาวชนอ่านโดยเฉพาะหรืออาจให้ผู้ใหญ่อ่านให้ฟังก็ได้ถ้าเด็กยังเล็กโดยมุ่งเน้นที่จะให้เด็กเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ใครรื้อนำไปสู่นิสัยรักการอ่านต่อไป (วินัย รอดจ่าย. 2532 : 8)

จากความหมายข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า หนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน หมายถึง หนังสือที่จัดทำขึ้นสำหรับเด็ก อายุ 3 - 5 ปี หนังสือที่จัดทำเป็นสมุดภาพประกอบคำ โดยมีคำบรรยายเป็นประโยคสั้น ๆ ได้ภาพหรือรวมทั้งมีภาพไม่มีคำประกอบ ทำให้ผู้อ่านได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน บันเทิง อาจเป็นนิยาย นิทาน วรรณคดีประเภทต่าง ๆ สามารถปลูกฝังให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ฉลาด และรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเองพร้อมทั้งให้ความเพลิดเพลิน เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม คุณนิสัย การศึกษา และทรรศนะต่าง ๆ อันแตกต่างไปจากหนังสือแบบเรียน

2.2 ประเภทของหนังสือสำหรับเด็ก

ประเภทของหนังสือสำหรับเด็กในปัจจุบันมีหลากหลายประเภท มีการแบ่งตามวัยของผู้อ่าน เนื้อหา ชั้นการศึกษา ลักษณะของเนื้อเรื่อง เพื่อให้มีความแตกต่างในหนังสือเนื้อหาของหนังสือ การสร้างสรรค์หนังสือแต่ละประเภทของนักเขียนหนังสือสำหรับเด็กจึงมีความแตกต่างกันไปเพื่อสนองตอบต่อผู้อ่านซึ่งเป็นเด็ก ดังนี้

สนิท สัตโยภาส หนังสือสำหรับเด็กสามารถแบ่งเป็น 4 แนวคือ

1. แบ่งตามเกณฑ์อายุของผู้อ่าน หมายถึง แบ่งประเภทโดยอาศัยวัยของผู้อ่านเป็นเกณฑ์ ซึ่งมี 5 ระดับคือ

1.1 หนังสือสำหรับเด็กอายุ 0 - 3 ปี ซึ่งมักจะเป็นหนังสือภาพ

1.2 หนังสือสำหรับเด็กอายุ 3 - 6 ปี จะเป็นสมุดภาพประกอบคำ หรือมีคำบรรยายเป็นประโยคสั้น ๆ ได้ภาพ

1.3 หนังสือสำหรับเด็กอายุ 11 - 14 ปี จะมีคำบรรยายมากกว่าภาพประกอบ

1.4 หนังสือสำหรับเด็กอายุ 14 - 18 ปี มักจะใช้คำบรรยายล้วน ๆ มีภาพประกอบเป็นบางหน้า เช่น เรื่องสั้น นวนิยาย สารคดี

2. แบ่งตามระดับชั้น การแบ่งแบบนี้อาศัยช่วงของชั้นเรียนที่นักเรียนอยู่เป็นเกณฑ์มี 3 ระดับ

2.1 ระดับเด็กอนุบาล (3 - 6 ปี) เป็นวัยที่สนใจรูปภาพและเรื่องที่ผู้ใหญ่เล่าให้ฟังหนังสือจึงเป็นหนังสือภาพหรือมีภาพประกอบเป็นสำคัญ

2.2 ระดับชั้นประถมศึกษา (6 - 11 ปี) เป็นวัยที่เริ่มอ่านหนังสือได้เองและเป็นเรื่องประกอบภาพ เนื้อเรื่องยาวพอเหมาะกับช่วงความสนใจของวัยเด็ก

2.3 ระดับชั้นมัธยมศึกษา (11 - 20 ปี) เด็กวัยนี้เรียกว่า “วัยรุ่น” สนใจอ่านหนังสือหลายประเภท สนใจเนื้อหาสาระมากกว่าภาพประกอบ

3. แบ่งตามลักษณะของเรื่อง หมายถึงการแบ่งประเภทโดยอาศัยลักษณะของหนังสือที่ผลิตออกมาเป็น สำคัญมี 5 ประเภท คือ

3.1 ประเภทกลอน เป็นหนังสือสำหรับเด็กที่แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทร้อยกรอง...

3.2 ประเภทนิทาน เป็นเรื่องเล่าสืบทอดกันมามุ่งให้เกิดความเพลิดเพลินแทรกข้อคิดคติสอนใจเป็นการอบรมลูกหลานโดยทางอ้อม...

3.3 ประเภทการ์ตูน เป็นหนังสือที่มีภาพเขียนในลักษณะล้อเลียนทำให้เกิดอารมณ์ขันเป็นภาพที่ ผิดความจริงแต่อาจแทรกความเป็นจริงไปได้...

3.4 ประเภทสารคดี เป็นหนังสือที่มุ่งให้ความรู้ ความคิดประสบการณ์และสติปัญญาแก่ผู้อ่านเป็นสำคัญ...

3.5 นิยายสำหรับเด็ก เป็นวรรณกรรมที่มีคอลัมน์ต่าง ๆ ที่ให้ทั้งความรู้ ความบันเทิง และฝึกสมอง...

4. แบ่งตามลักษณะเนื้อหา มี 3 ประเภท คือ

4.1 หนังสือประเภทให้ความเพลิดเพลิน...

4.2 หนังสือประเภทให้ความรู้และเสริมบทเรียน...

4.3 หนังสือประเภทการ์ตูนและวารสารสำหรับเด็ก... (สนธิ สัตโยภาส. 2536 : 17 – 21)

มโนรามา จาฟา แบ่งประเภทของบันเทิงคดีที่เขียนในลักษณะร้อยแก้ว เป็น 2 อย่างคือ

1. การเล่าเรื่อง เล่านิทาน Story ต้องเป็นเรื่องที่มีคุณลักษณะดี ให้ความสุขใจ ให้ความเพลิดเพลิน ไม่ใช่เรื่องโหดร้ายทารุณต่อจิตใจเด็ก ถ้าต้องการสอนศีลธรรม มโนธรรม จริยธรรมข้อใดให้เด็ก ควรสอนเฉพาะหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง โดยเด็กอ่านแล้วรู้ว่าเรื่องนี้ให้คุณค่าอะไร พอใจรับคุณค่านั้น และเกิดความคิดสร้างสรรค์ในทางดีงามต่อไป

2. บทละคร Play เป็นเรื่องที่เขียนขึ้นเพื่อใช้แสดงบนเวที ต้องเป็นเรื่องที่มีคุณลักษณะดี ให้ความสุขใจ ให้ความเพลิดเพลิน มีทั้งบทบรรยายและบทเจรจา (ประภาพันธุ์ กรโกสียการ. 2527 : 191 : อ้างอิงจาก มโนรามา จาฟา. 2523)

บันลือ พุทฺษะวัน แบ่งประเภทของหนังสือที่ให้ความเพลิดเพลินในการอ่านเพื่อความบันเทิงไว้หลายประเภท ดังนี้

1. เรื่องที่มีเค้าความจริง ได้แก่ เรื่องที่แสดงให้เห็นสภาพการดำเนินชีวิตดำรงชีวิตประจำวัน
2. เรื่องประเภทเพื่อฝัน สร้างความเชื่อ เช่น สัตว์พูดได้ ต้นไม้พูดได้ หนังสือประเภทนี้ช่วยปลูกฝังคุณธรรมได้ดี
3. เรื่องที่เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี บุญ บาป มุ่งปลูกฝังให้มีความละเอียดต่อการทำชั่ว
4. นิทานชาวบ้าน นิทานประจำถิ่น เป็นเรื่องเล่าสืบต่อกันมา และอาจมีหลักฐานอ้างอิงที่ทำให้เชื่อได้บ้าง
5. เทพนิยาย เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับอิทธิปาฏิหาริย์ เกี่ยวกับนางฟ้า เทวดา แม่มด เป็นเรื่องที่แฝงคุณธรรมและแสดงให้เห็นคุณค่าแห่งความเป็นคนดี
6. นิทานที่ใช้เหตุการณ์และตัวละครเปรียบเทียบ
7. นิทานประจำชาติ เช่น เรื่องราวเกี่ยวกับชีวประวัติ สถานที่สำคัญ
8. นิยายประจำชาติ ที่เล่าสืบทอดกันต่อ ๆ มาในวงกว้าง
9. นิทานที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวผจญภัย โดยมากจะแสดงให้เห็นแบบอย่างในการแก้ปัญหาการตัดสินใจที่ใช้ความสุขุมรอบคอบ (บันลือ พุทฺษะวัน. 2524 : 69)

โดยลักษณะของหนังสือที่เด็กชอบจะต้องมีภาพมาก มีขนาดใหญ่ที่สุด ๆ ได้ก๊วยนี้ชอบฟังบทกล่อมเด็ก คำกลอนดอกสร้อย สุภาสิต นิทาน นิทานคำกลอน ปริศนาคำกลอน โดยเฉพาะถ้ามีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสัตว์พูดได้ คิดและทำเหมือนมนุษย์ สังคมของสัตว์ที่คุ้นเคย และการดำเนินชีวิตของครอบครัวสัตว์ การผจญภัยของสัตว์ต่าง ๆ เป็นต้น (กุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์. 2543 : 4)

ผู้วิจัยสรุปได้ว่าประเภทหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่านหมายถึง หนังสือที่จัดทำขึ้นสำหรับเด็ก มีการจัดแบ่งประเภทของหนังสือตามเกณฑ์ของผู้อ่านโดยอาศัยวัยเป็นเกณฑ์ การแบ่งตามระดับชั้น การแบ่งตามลักษณะของเรื่อง การแบ่งตามเนื้อหาซึ่งมีจุดประสงค์หลักเพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินเพิ่มเติมความรู้ เสริมบทเรียน เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม คุณนิสัย การศึกษา และทรรศนะต่าง ๆ

2.3 ความสำคัญของหนังสือสำหรับเด็ก

ในปัจจุบันหนังสือมีอิทธิพลต่อเด็ก เป็นหัวใจของการสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ พร้อมทั้งจะพัฒนาตนเองและสังคมไปสู่อุดมคติที่คิดไว้หนังสือเป็นศูนย์รวมแห่งสรรพวิชาการที่มนุษย์เราสามารถแสวงหาความรู้จากหนังสือ บางครั้งสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กให้สอดคล้องกับสถานการณ์ต่าง ๆ และยังเป็นสื่อช่วยพัฒนาความคิดของเด็กให้กว้างขวาง ฉลาดรอบรู้ เสริมสร้างจินตนาการ ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์อีกด้วย จึงมีผลเป็นอย่างมากต่อชีวิตเด็ก

และเยาวชน ดังที่พระราชวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยาลภพฤทัยกร (วีรวรรณ มีสรวรพวงศ์. 2536 :10 ; อ้างอิงจาก พระราชวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยาลภพฤทัยกร 2510 : 258 - 259) ได้ตรัสว่า “หนังสือเป็นอุปกรณ์ที่มีคุณค่าแก่นุชนุชย์เป็นอย่างมาก การเสริมสร้างให้แก่เด็กเพื่อรักการอ่านและรักอ่านและรักคุณค่าของหนังสือนั้นเป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่ควรกระทำ ซึ่งเป็นเสมือนสร้างทางชีวิตของเขาให้เดินไปสู่อนาคตที่แจ่มใสเป็นวิธีการพัฒนาคนที่แนบเนียนและงดงาม”

หนังสือสำหรับเด็กจึงเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งที่จะช่วยปลูกฝังนิสัยรักการอ่านแก่เด็ก เพราะหนังสือสำหรับเด็กให้เกิดความเพลิดเพลิน สนุกสนาน ความจรรโลงใจ ความสุขและให้ความรู้ต่าง ๆ ช่วยเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ให้เด็กเกิดจินตนาการไปตามเนื้อเรื่องเป็นประสบการณ์นอกเหนือไปจากสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว ทำให้โลกของเด็กกว้างขวางมีความหมายมากขึ้น นอกจากนี้ หนังสือสำหรับเด็กยังมีความสำคัญต่อเด็กเป็นอย่างยิ่ง เมื่อเด็กได้อ่านหนังสือที่เขาชอบและสนใจความรักหนังสือจะเกิดขึ้นในใจของเด็กและบางครั้งหนังสือสำหรับเด็กจะช่วยให้เด็กลืมความเหงาของตนเองได้ และขจัดเซย์สิ่งที่ไม่ดีหายไป เช่น ความรัก ความอบอุ่น ความมั่นคง เมื่อได้อ่านหนังสือที่มีตัวละครประสบปัญหาเดียวกับตนและในที่สุดได้รับความสมหวัง เด็กจะสามารถแก้ปัญหาตนเองได้และยึดหนังสือเป็นเพื่อนที่ดีสำหรับเขา (สุพร วงศ์สุนทรเลิศ. 2528 : 10)

หนังสือสำหรับเด็กยังเป็นสิ่งสำคัญในการปลูกฝังพื้นฐานการปฏิบัติตนตามลักษณะของสังคมเพื่อดำเนินชีวิตต่อไปในสังคมได้อย่างถูกต้อง ตามที่สุชุม เฉลยทรัพย์ (2530 : 26 – 27) กล่าวว่าหนังสือสำหรับเด็กช่วยพัฒนาตนเอง ทั้งในด้านสติปัญญาและจิตใจให้สามารถทำตนเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมได้เป็นอย่างดีหนังสือสำหรับเด็กจึงมีความจำเป็น มีบทบาทสำคัญในการเสนอความรู้แก่เด็ก

ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า หนังสือสำหรับเด็กมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตประจำวันและชีวิตการเรียนรู้ ซึ่งเป็นเสมือนเครื่องมือในการพัฒนาเด็กทั้งทางด้านสติปัญญา อารมณ์ จิตใจ เพราะการอ่านหนังสือจะทำให้เด็กมีทัศนนะกว้างไกล รอบรู้ในสิ่งต่าง ๆ และช่วยปรับตัวเข้ากับสังคม สิ่งแวดล้อมได้สามารถแก้ปัญหาสิ่งต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

2.4 สารของหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน

นักเขียนหนังสือสำหรับเด็ก เป็นบุคคลหนึ่งที่อยู่ในสังคมและเป็นผู้หนึ่งที่มองเห็นเหตุการณ์เกี่ยวกับเด็กได้เป็นอย่างดี จึงสามารถสะท้อนภาพของเด็กจากสังคมที่เด็กอยู่ออกมาเป็นหนังสือสำหรับเด็กในเรื่องต่าง ๆ เช่น ลิงน้อยอวดเก่ง หนูอ้อกวาดบ้าน แกะเกอร์ เป็นต้น ซึ่งสื่อให้เห็นถึงสาระในเรื่องของ จริยธรรม ความเมตตา ความดี ความรัก สังคม ร่างกาย ฯลฯ เอกสารที่นำมาใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว จริยธรรม การศึกษา และทัศนนะต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ฯลฯ

ปราวณี เชียงทอง (2526 : 79) ได้ให้แนวคิดของเรื่องของนักเขียน “แนวคิดของเรื่องอยู่ตรงไหน มีอะไรเป็นแนวคิดของเรื่อง แนวคิดเรื่องอะไรไม่ควรเป็นเรื่องลึกซึ้งหรือซับซ้อน ควรเป็นเรื่องง่ายๆในชีวิตประจำวันตามประสบการณ์ของเด็กแนวเรื่องของเด็กอาจเป็นเรื่องการเอาชนะความริษยา การเอาชนะความขี้อาย การปรับตัวของเด็กที่พิการการยอมรับสภาพตนเองเป็นต้น...”

ในด้านการปลูกฝังจริยธรรมนั้น กรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ (น้ำค้าง ระวังทอง. 2540 : 15 อ้างอิงจาก กรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. 2524) ได้กำหนดคุณลักษณะของคนไทย 10 ประการที่ประเทศชาติต้องการและมีความจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังดังนี้

1. ความมีระเบียบวินัย
2. มีความซื่อสัตย์สุจริต
3. ขยัน ประหยัด และยึดมั่นในสัมมาชีพ
4. สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบ
5. รู้จักริเริ่ม วิจารณ์ และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
6. กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย รักและเทิดทูน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
7. มีพลานามัยที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ
8. รู้จักพึ่งตนเองและมีอุดมคติ
9. มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ
10. มีความเสียสละ เมตตาอารี กตัญญูกตเวที กล้าหาญและสามัคคีกัน

และกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (น้ำค้าง ระวังทอง. 2540 : 16 ; อ้างอิงจาก กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2523) ได้จัดประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมไทย และได้กำหนดแนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย ดังนี้

1. การรักษาระเบียบวินัย
2. ความสามัคคี
3. ความเสียสละ
4. ความมีเหตุผล
5. ความซื่อสัตย์
6. การประหยัด
7. ความอดทน
8. ความเมตตากรุณา
9. ความกตัญญูกตเวที
10. ความรับผิดชอบ

ด้านความสนใจและความต้องการหนังสือของเด็กเริ่มหัดอ่านในวัยนี้สนใจสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ต้นไม้ ดอกไม้ สัตว์ พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง เด็กวัยเดียวกัน ท้องฟ้า พระอาทิตย์ พระจันทร์ ดวงดาว เรื่องของรูปทรงต่าง ๆ เสียง เป็นต้น ความสนใจเด็กวัยนี้สั้นมาก ประมาณ 5 – 10 นาที ชอบฟังคำคล้องจองต่าง ๆ ชอบฟังนิทานสั้น ๆ การ์ตูน ชอบฟังคำพูดซ้ำ ๆ สั้น ๆ สนใจเรื่องธรรมชาติใกล้ตัวมากขึ้น (ไพพรรณ อินทนิล. 2546 : 67) เด็กวันเริ่มหัดอ่านชอบนิทานประเภทสัตว์วิเศษ สัตว์พูดได้เรื่องนางฟ้า เทวดาโดยเฉพาะนิทานก่อนนอน ชอบเรื่องที่แสดงถึงคุณธรรมจบเรื่องด้วยความสุข เรื่องที่มีความตื่นเต้นเล็กน้อยจะช่วยให้ปรับตัว เข้ากับสถานการณ์อันใหม่ได้ดี (สวัสดี เรื่องพิเศษ. 2527 : 41) ตัวอย่างเช่นนิทานที่เด็กวัยนี้ชอบ ได้แก่ หนูน้อยหมวกแดง คนขายหมวกกับลิง เจ้าหญิงนิทรา ซินเดอเรลลา นิทานอีสป ฯลฯ

กล่าวโดยสรุปสาระของหนังสือสำหรับเด็กจึงมีความสำคัญในเรื่องของเรื่องราวที่นักเขียนได้สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อให้เด็กได้เลือกสรรที่จะอ่านและสามารถสะท้อนภาพของเด็กจากสังคมที่เด็กอยู่ ออกมาเป็นหนังสือสำหรับเด็กในเรื่องต่าง ๆ

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หนังสือสำหรับเด็ก เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ แก่เด็กและยังเป็นสื่อให้เด็กพัฒนาคุณภาพของเด็กได้เป็นอย่างดี ดังนั้นจึงมีผู้วิจัยหนังสือสำหรับเด็กไว้หลายรูปแบบ ดังนี้

นิตยา ชูโต และคณะ ได้วิเคราะห์คุณธรรมบางประการ ทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ผู้แต่งพยายามส่งสาระแก่ผู้อ่าน เรียบเรียงความถี่ เรื่องการรู้จักใช้สติปัญญาและความฉลาดเพื่อช่วยให้พ้นภัย (23) เรื่องความกตัญญู (22) ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว (18) ความกล้าหาญ (19) เป็นคนดี (16) เป็นคนมีเหตุ (15) อื้อเพื่อเสียสละ (13) ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (11) เมตตากรุณา (10) พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ (9) ไม่โลภ (8) ความรักระหว่างเพื่อน (8) รักและเมตตาสัตว์และเห็นประโยชน์ความจงรักภักดีของสัตว์ (8) ไม่อิจฉาริษยา (7) ความอดทน อดกลั้น (7) ความซื่อสัตย์ (6) ความสามัคคี (6) ชยันหมั่นเพียร (6) ไม่ไว้วางใจคนแปลกหน้า (6) เชื่อฟังผู้ใหญ่ (4) รักการไปโรงเรียน (4) ไม่พูดปด (3) ความรอบคอบ (3) เห็นใจผู้อื่น (3) ประชาธิปไตย (3) รู้จักคุณค่าของเล่น (2) ฯลฯ (นิตยา ชูโต และคณะ. 2524 : 87)

วรรณิ ศิริสุนทร ได้วิเคราะห์หนังสือสำหรับเด็กที่ชนะการประกวดตั้งแต่ พ.ศ. 2520 - 2523 จำนวน 46 เรื่อง ทางด้านเนื้อหา ภาพประกอบ การใช้ภาษา พบว่าหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน (ระดับอนุบาล) ประเภทบันเทิงคดี จำนวน 13 เรื่อง เนื้อหาส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี และดีมาก ใกล้เคียงกัน และมีการใช้ภาษาอยู่ในระดับดีมาก มากที่สุดในด้านคุณภาพหนังสือที่อยู่ในระดับดีมาก

มี 5 เรื่อง และอยู่ในระดับดี 8 เรื่อง หนังสือภาษาไทยสำหรับเด็กประถมศึกษา ประเภทบันเทิงคดี 17 เรื่อง มีเนื้อหาประกอบการใช้ภาษาอยู่ในระดับดีมากที่สุดในด้านคุณภาพปรากฏว่าอยู่ในระดับดีมาก 2 เรื่อง และระดับดี 15 เรื่อง หนังสือภาษาไทยสำหรับเด็กชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ระดับเด็กก่อนวัยรุ่น ประเภทบันเทิงคดี 9 เรื่อง และสารคดี 7 เรื่อง) มีเนื้อหาภาพประกอบ และการใช้ภาษาอยู่ในระดับ ดี มากที่สุด เมื่อพิจารณาด้านคุณภาพพบว่า อยู่ในระดับดีมาก 1 เรื่อง (สารคดี) และอยู่ในระดับดี 15 เรื่อง (บันเทิงคดี 9 เรื่อง สารคดี 6 เรื่อง) (วรรณิ ศิริสุนทร. 2527 : 202)

วิจิตรา สุภากร ได้วิเคราะห์หนังสืออ่านสำหรับเด็ก ด้านคุณธรรม จำนวน 103 เรื่อง แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ นิทานชาวบ้าน 38 เล่ม วรรณกรรมปัจจุบัน 40 เล่ม วรรณกรรมประเภทร้อยกรอง 25 เล่ม ผลการศึกษาพบว่าคุณธรรมด้านมารยาทและนิสัยส่วนบุคคล ความเมตตากรุณา และหลักธรรม ในการอยู่ร่วมกัน เป็นคุณธรรมที่ปรากฏในหนังสือสามประเภทมากที่สุด คุณธรรมที่ปรากฏน้อยที่สุดในหนังสือ 3 ประเภท คือ คุณธรรมด้านความละเอียด และความเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว คุณธรรมใน ด้านความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (น้ำค้าง ระวีงทอง. 2540 : 18 อ้างอิงจาก วิจิ ตรา สุภากร. 2523)

ศิวะพรรณ โหระกุล ได้ศึกษาวรรณกรรมสำหรับเด็กของ วิริยะ สิริสิงห ประเภทบันเทิงคดี ในช่วงปี พ.ศ. 2515 – พ.ศ.2532 ในด้านองค์ประกอบ กลวิธีการเขียน การใช้ภาษา และคุณค่าของ ภาพประกอบ โดยใช้หนังสือทั้งหมด 38 เรื่อง ผลการศึกษาปรากฏการใช้ภาษา และคุณค่าด้าน องค์ประกอบของเรื่องด้านแนวความคิดให้ประโยชน์ด้านการเสริมประสบการณ์งานอาชีพ และแทรก คำสอนด้านคุณธรรม เพื่อปลูกฝังให้ผู้อ่านมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคม โครงเรื่องมี 7 ลักษณะ คือการผจญภัย การกีฬา งานอาชีพ ความรัก เรื่องลึกลับ สอบสวน เกี่ยวกับสัตว์และเกี่ยวกับ วิทยาศาสตร์ ตัวละครแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ตัวละครที่เป็นมนุษย์และเทียบเท่ากับมนุษย์ ฉาก ในเรื่องมีความสมจริง ด้านกลวิธีการเขียนนิยมเปิดเรื่องโดยการบรรยายมากที่สุด การปิดเรื่องนิยมปิด แบบสุขนานุกรมมากที่สุด การใช้ภาษาประกอบด้วยการใช้คำแสดงภาพ แสดงอาการ ใช้คำอุทาน คำ ช้อน การใช้สำนวนโวหาร คุณค่าของภาพประกอบมี 3 ประการ คือ ภาพช่วยเสริมแต่งให้วรรณกรรม น่าสนใจ ช่วยแปลความหมายและช่วยเสริมประสบการณ์ (ศิวะพรรณ โหระกุล. 2535 : 160 - 162)

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า หนังสือสำหรับเด็กวัยเริ่มหัดอ่าน มีความสำคัญสำหรับเด็กในด้านการอ่าน เพื่อความเพลิดเพลินเพื่อให้เกิดความรู้และเพื่อใช้ประกอบการศึกษา ดังนั้นหนังสือสำหรับเด็กจึงมี ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อชีวิตประจำวัน และความสำคัญต่อชีวิตการเรียนรู้ซึ่งเป็นเสมือนเครื่องมือใน การพัฒนาเด็กทั้งทางด้านสติปัญญา อารมณ์ จิตใจเพราะการอ่านหนังสือทำให้เด็กมีทัศนคติที่ กว้างไกล ฉะนั้นเนื้อหาสาระจึงเป็นส่วนสำคัญที่สามารถพัฒนาเด็กการใช้ภาษาที่ง่ายและเหมาะสม กับวัยของเด็กรวมถึงเรื่องราวที่เป็นตัวหนังสือประกอบภาพและเรื่องราวที่เป็นภาพประกอบเพียงอย่าง

เดียวที่สร้างสรรค์ขึ้นจากนักเขียนเพื่อให้เด็กได้เลือกสรรที่จะอ่านและสามารถสะท้อนภาพของเด็กจากสังคมที่อยู่ออกมาเป็นหนังสือสำหรับเด็กได้ แสดงถึงสาระเรื่องราวเกี่ยวกับเด็กและความสนใจของเด็กที่อยู่ในวัยเริ่มหัดอ่านที่นักเขียนได้สะท้อนออกมาเป็นเรื่องราวด้านต่าง ๆ เช่น สังคม ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ คุณธรรม จริยธรรม การศึกษา ทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ ฯลฯ

3. การประกวดหนังสือสำหรับเด็ก

3.1 ประวัติความเป็นมา

การประกวดหนังสือสำหรับเด็กของประเทศไทยเริ่มมีมาเมื่อประมาณ 70 ปีนี้เอง ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าแต่เดิมนั้นเด็กไทยยังขาดแคลนหนังสือสำหรับเด็ก ทั้งทางด้านปริมาณ และด้านเนื้อหา สมัยก่อนนั้นมีแต่หนังสือนิทานเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนิทานพื้นเมือง นิทานพุทธศาสนา และนิทานที่แปลมาจากต่างประเทศ แต่ก็มีจำนวนน้อย ส่วนเรื่องที่จะมีคนเขียนขึ้นมาเองและเรื่องที่จะให้เด็กเข้าใจในตัวของตัวเอง เข้าใจธรรมชาติ วิทยาศาสตร์ สังคมหรือสิ่งแวดล้อมของตัวเองยังมีน้อย นักเขียน ศิลปิน ผู้วาดภาพก็ยังขาดแคลน เพราะไม่ได้รับการส่งเสริมเท่าที่ควร ต่อมาองค์การและสถาบันต่าง ๆ ทั้งของรัฐบาลและเอกชนได้เริ่มเล็งเห็นความสำคัญของหนังสือสำหรับเด็กที่จะช่วยให้เด็กไทยมีนิสัยรักการอ่าน ซึ่งหวังผลว่าจะได้ประโยชน์ต่อเนื่องเพราะนิสัยให้รักการศึกษาค้นคว้าอยู่เสมอ จากการค้นคว้าเด็กจะสามารถนำเอาความรู้เหล่านั้นมาพัฒนาปรับปรุงตนเองและประเทศชาติ เลยจัดให้มีการประกวดหนังสือสำหรับเด็กขึ้น

สมัยรัชกาลที่ 7 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ราชบัณฑิตยสภา (ต่อมาเป็นราชบัณฑิตยสถาน) จัดประกวดหนังสือแสดงพุทธศาสนาสำหรับสอนเด็กขึ้นในปี พ.ศ.2471 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนได้แสดงความสามารถ และการเขียนหนังสือทางพุทธศาสนาสำหรับเด็กให้มากขึ้น ให้เด็ก ๆ ได้อ่านหนังสือทางพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับวัยสามารถทำความเข้าใจได้ด้วยตัวเอง ปลุกใจให้เด็กเกิดความรักชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ และเพื่อจัดพิมพ์พระราชทานในงานพระราชกุศลวิสาขบูชาประจำปี การประกวดหนังสือประเภทนี้ได้จัดให้มีเป็นประจำทุกปีจนถึงปัจจุบัน (ยกเว้นปี พ.ศ.2501 พ.ศ.2518 พ.ศ.2519 พ.ศ.2520 และ พ.ศ.2522 ไม่มีจำนวนใดได้รับรางวัลที่ 1) หนังสือที่ชนะการประกวดเหล่านี้ ภายหลังกรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการได้นำมาพิมพ์เป็นหนังสืออ่านประกอบให้เด็กนักเรียนในโรงเรียนใช้อ่าน (นวลจันทร์ รัตนกร. 2522 : 14 - 19)

ต่อมากรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการได้เริ่มให้มีการประกวดหนังสือแบบเรียนขึ้นในปี พ.ศ.2495 มีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้มีความรู้และทรงคุณวุฒิได้แสดงความสามารถ หนังสือที่ชนะการประกวดได้รับการนำมาพิมพ์เป็นหนังสือแบบสอนอ่านสำหรับเด็กใช้ในโรงเรียนและในปัจจุบัน

ยังใช้อ่านเป็นหนังสือเสริมประสบการณ์สำหรับเด็ก หนังสือที่ชนะการประกวด ได้แก่ กระต่ายหางสั้น ขอแม่ให้ลูกนก ความรักของแม่ ได้ที่พี่แพะไล่ นกกระจาบช่วยกัน เป็ดหายเป็นอะไรดี แมวไล่นก แม่ไก่อกับเป็ด หมาร้องเพลง อยากมีปีก นกแก้วอดทน นินทานคำกลอน บ้านใหม่ และโรงเรียนใหม่ (จินตนา ใบบกาชฎี. 2525 : 12)

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานหลายแห่งที่ได้จัดการประกวดหนังสือสำหรับเด็กขึ้น ซึ่งในงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยได้นำมาเฉพาะ การจัดการประกวดเนื่องในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติเท่านั้น กล่าวคือ

งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ เริ่มมีครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2515 จัดโดยสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยตามคำประกาศเชิญชวนขององค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งประเทศไทยเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองปีหนังสือสากล โดยมีวัตถุประสงค์ คือ

1. ส่งเสริมการผลิตหนังสือประเภทต่าง ๆ ที่มีประโยชน์ในการเสริมสร้างความรู้แก่ประชาชนทุกระดับ

2. ให้ประชาชนรู้จักหนังสือที่ดีและหาซื้อได้โดยสะดวกในราคาถูก

3. ปลุกฝังให้ประชาชนมีนิสัยรักหนังสือและการอ่านมากยิ่งขึ้น

กิจกรรมที่จัดขึ้นในงานประกอบด้วยกิจกรรมหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับหนังสือ เช่น การออกร้านจำหน่ายหนังสือ นิทรรศการ ทางวิชาการ สารบันเทิงเพื่อการประชาสัมพันธ์ เช่น การแถลงข่าว การสัมภาษณ์ การเสนอข่าวผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ รายการพบนักเขียน การถามตอบปัญหา เป็นต้น การจัดกิจกรรมนี้ได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับระยะเวลาและสถานที่จัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติตั้งแต่ ปี พ.ศ.2515 - พ.ศ.2548 มีดังนี้

ครั้งที่ 1 จัดระหว่างวันที่ 1 - 7 เมษายน 2515 ณ สัณคีตศาลา โรงละครแห่งชาติ พิพิธภัณท์สถานแห่งชาติ และหอประชุมใหญ่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จัดโดยสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ครั้งที่ 2 จัดระหว่างวันที่ 1 - 7 เมษายน 2516 ณ สัณคีตศาลา จัดโดยกระทรวงศึกษาธิการ โดยความร่วมมือจากสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย สมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย หน่วยงานราชการและร้านค้าเอกชน

ครั้งที่ 3 จัดระหว่างวันที่ 1 - 7 กุมภาพันธ์ 2517 ณ สัณคีตศาลา จัดโดยคณะกรรมการพัฒนาหนังสือ ในคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ

ครั้งที่ 4 จัดระหว่างวันที่ 1 - 7 กุมภาพันธ์ 2518 ณ โรงละครแห่งชาติและบริเวณสัณคีตศาลา จัดโดยคณะกรรมการพัฒนาหนังสือ ในคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ

ครั้งที่ 5 จัดระหว่างวันที่ 1 - 8 กุมภาพันธ์ 2519 ณ สังคีตศาลา

ครั้งที่ 6 จัดระหว่างวันที่ 27 มีนาคม - 3 เมษายน 2520 ณ เวทีลีลาศลุมพินีสถาน จัดโดย สมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย

ครั้งที่ 7 จัดระหว่างวันที่ 9 - 16 เมษายน 2521 ณ เวทีลีลาศลุมพินีสถาน จัดโดย กระทรวงศึกษาธิการ (คณะกรรมการจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี 2521) หัวข้อเรื่องที่ได้จัด คือ “หนังสือพระราชานิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และกวีร่วมสมัย”

ครั้งที่ 8 จัดระหว่างวันที่ 1 - 8 เมษายน 2522 ณ เวทีลีลาศลุมพินีสถาน จัดโดย กระทรวงศึกษาธิการ (คณะกรรมการจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี 2522)

ครั้งที่ 9 จัดระหว่างวันที่ 29 มีนาคม - 6 เมษายน 2523 ณ เวทีลีลาศลุมพินีสถาน จัดโดย คณะกรรมการจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ครั้งที่ 9 ประจำปี 2523

ครั้งที่ 10 จัดระหว่างวันที่ 28 มีนาคม - 6 เมษายน 2524 ณ เวทีลีลาศลุมพินีสถาน

ครั้งที่ 11 จัดระหว่างวันที่ 10 - 18 เมษายน 2525 ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดโดยคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ

ครั้งที่ 12 จัดระหว่างวันที่ 1 - 10 เมษายน 2526 ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดโดยกระทรวงศึกษาธิการ (คณะกรรมการจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ครั้งที่ 12 ประจำปี พ.ศ. 2526)

ครั้งที่ 13 จัดระหว่างวันที่ 30 มีนาคม - 8 เมษายน 2527 ณ โรงเรียนหอวัง (ลาดพร้าว) จัดโดยคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ

ครั้งที่ 14 จัดระหว่างวันที่ 30 มีนาคม - 7 เมษายน 2528 ณ บริเวณคุรุสภา และถนนลูกหลวง จัดโดยคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ

ครั้งที่ 15 จัดระหว่างวันที่ 28 มีนาคม - 6 เมษายน 2529 ณ บริเวณคุรุสภา และถนนลูกหลวง จัดโดยคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ

ครั้งที่ 16 จัดระหว่างวันที่ 27 มีนาคม - 6 เมษายน 2530 ณ บริเวณคุรุสภา และถนนลูกหลวง จัดโดยคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ

ครั้งที่ 17 จัดระหว่างวันที่ 25 มีนาคม - 3 เมษายน 2531 ณ บริเวณคุรุสภา และถนนลูกหลวง จัดโดยคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ

ครั้งที่ 18 จัดระหว่างวันที่ 24 มีนาคม - 2 เมษายน 2532 ณ บริเวณคุรุสภา และถนนลูกหลวง จัดโดยคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ หัวข้อที่จัด “หนังสือดีคือชุมทรัพย์แห่งปัญญา”

ครั้งที่ 19 จัดระหว่างวันที่ 28 มีนาคม - 6 เมษายน 2533 ณ บริเวณคุรุสภา และถนนลูกหลวง จัดโดยคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ หัวข้อที่จัด “หนังสือดี มีไว้ให้ปวงชน”

ครั้งที่ 20 จัดระหว่างวันที่ 29 พฤศจิกายน – 5 ธันวาคม 2534 ณ บริเวณคุรุสภา ถนนลูกหลวง และหอสมุดแห่งชาติ จัดโดยคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ หัวข้อที่จัด “หนังสือคือเพื่อนชีวิต”

ครั้งที่ 21 จัดระหว่างวันที่ 27 มีนาคม – 5 เมษายน 2535 ณ บริเวณสนามหลวง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โรงละครแห่งชาติ หอภาพยนตร์แห่งชาติ และหอสมุดแห่งชาติ จัดโดยคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ หัวข้อที่จัด “หนังสือเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม”

ครั้งที่ 22 จัดระหว่างวันที่ 29 มีนาคม – 7 เมษายน 2537 ณ บริเวณคุรุสภา ถนนลูกหลวง ถนนราชดำเนิน และหอสมุดแห่งชาติ จัดโดยคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ และคณะกรรมการจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ หัวข้อที่จัด “ปัญญาสดใส โลกสดใส ด้วยหนังสือ”

ครั้งที่ 23 จัดระหว่างวันที่ 1 - 9 เมษายน ณ บริเวณคุรุสภา ถนนลูกหลวง และหอสมุดแห่งชาติ จัดโดยคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ คณะกรรมการจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ และองค์การการค้าของคุรุสภา หัวข้อที่จัด “หนังสือและสื่อเทคโนโลยี”

ครั้งที่ 24 จัดระหว่างวันที่ 29 มีนาคม – 7 เมษายน 2539 ณ บริเวณคุรุสภา ถนนลูกหลวง และหอสมุดแห่งชาติ จัดโดยคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ คณะกรรมการจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ และองค์การการค้าของคุรุสภา หัวข้อที่จัด “งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ครั้งที่ 24 ปีกาญจนาภิเษก หนังสือและสื่อเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”

ครั้งที่ 25 จัดระหว่างวันที่ 28 มีนาคม – 6 เมษายน 2540 ณ บริเวณคุรุสภา ถนนลูกหลวง และกระทรวงศึกษาธิการ จัดโดยคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ สมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย และองค์การการค้าของคุรุสภา หัวข้อที่จัด “หนังสือและสื่อเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้”

ครั้งที่ 26 จัดระหว่างวันที่ 27 มีนาคม – 6 เมษายน 2541 ณ บริเวณคุรุสภา ถนนลูกหลวง และหอสมุดแห่งชาติ จัดโดยกระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ สมาคมผู้จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย หัวข้อที่จัด “หนังสือสร้างปัญญา ฝ่าวิกฤต”

ครั้งที่ 27 จัดระหว่างวันที่ 27 มีนาคม – 6 เมษายน 2542 ณ บริเวณคุรุสภา ถนนลูกหลวง และหอสมุดแห่งชาติ จัดโดยกระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ สมาคมผู้จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย หัวข้อที่จัด “หนังสือสร้างปัญญา ฝ่าวิกฤต”

ครั้งที่ 28 จัดระหว่างวันที่ 30 มีนาคม – 9 เมษายน 2543 ณ บริเวณคุรุสภา ถนนลูกหลวง และหอสมุดแห่งชาติ จัดโดยกระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ สมาคมผู้จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย หัวข้อที่จัด “ชาติก้าวไกล ด้วยคนไทยรักการอ่าน”

ครั้งที่ 29 จัดระหว่างวันที่ 27 มีนาคม – 8 เมษายน 2544 ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ จัดโดยกระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ สมาคมผู้จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย หัวข้อที่จัด “หนังสือคือชีวิต”

ครั้งที่ 30 จัดระหว่างวันที่ 29 มีนาคม – 8 เมษายน 2545 ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ จัดโดยกระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ สมาคมผู้จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย หัวข้อที่จัด “หนังสือคือชีวิต อ่านเป็นนิสัย เพื่อชีวิตที่สมบูรณ์”

ครั้งที่ 31 จัดระหว่างวันที่ 27 มีนาคม – 7 เมษายน 2546 ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ จัดโดยกระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ สมาคมผู้จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย หัวข้อที่จัด “เปิดหนังสือคือเปิดโลก”

ครั้งที่ 32 จัดระหว่างวันที่ 26 มีนาคม – 6 เมษายน 2547 ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ จัดโดยกระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ สมาคมผู้จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย หัวข้อที่จัด “Enjoy Your Book Enjoy Your Life”

ครั้งที่ 33 จัดระหว่างวันที่ 25 มีนาคม – 6 เมษายน 2548 ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ จัดโดยกระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ สมาคมผู้จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย หัวข้อที่จัด “Better Tomorrow Read Today”

หมายเหตุ : พ.ศ. 2536 ก่อตั้งงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ

กล่าวโดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่างานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติได้จัดมาแล้วรวมทั้งหมด 33 ครั้ง มีหนังสือนิทานสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี ที่ได้รับรางวัลทั้งหมด 92 รางวัล แบ่งเป็นรางวัลดีเด่น 22 รางวัล และรางวัลชมเชย 70 รางวัล จากผลงานดังกล่าวนี้ได้มีส่วนช่วยส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการผลิตหนังสือสำหรับเด็กที่มีคุณภาพ ทั้งทางด้านเนื้อหา ภาพประกอบ รูปเล่ม ออกมาสู่ตลาดหนังสือมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งตรงกับความสนใจและความต้องการของเด็กแทบทุกเพศทุกวัย ทำให้หนังสือสำหรับเด็กมีคุณค่าต่อการอ่านเสริมสร้างสติปัญญา และเป็นที่ยอมรับกันทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทั้งยังช่วยเสริมสร้างกำลังใจให้นักเขียน ศิลปินผู้วาดภาพ บรรณาธิการ ผู้จัดพิมพ์และผู้จัดจำหน่าย ที่จะต้องรับผิดชอบในการจัดทำหนังสือสำหรับเด็กให้ดียิ่งขึ้นไป

3.2 ระเบียบการประกวดหนังสือ

กระทรวงศึกษาธิการ (2539 : 8 - 9) ได้พิจารณาวางระเบียบการประกวดหนังสือไว้ ดังต่อไปนี้

1. ผู้มีสิทธิ์ส่งหนังสือเข้าประกวด ได้แก่ สำนักพิมพ์ ผู้ประพันธ์ ผู้จัดทำภาพประกอบ ผู้ออกแบบและจัดทำรูปเล่ม ผู้จัดพิมพ์ บรรณาธิการ ส่วนราชการ สมาคม และผู้สนใจทั่วไป
2. หนังสือที่รับเข้าประกวด แบ่งเป็น 9 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

2.1 หนังสือสารคดีทุกประเภท (ที่มีใช้ตำราหรือหนังสือเรียน หรือหนังสือที่มีวัตถุประสงค์ โดยเฉพาะจะให้เป็นการตำราหรือหนังสือเรียน)

2.2 หนังสือนวนิยาย

2.3 หนังสือกวีนิพนธ์

2.4 หนังสือรวมเรื่องสั้น

2.5 หนังสือเด็กเริ่มหัดอ่าน (อายุ 3 - 5 ปี)

2.6 หนังสือสำหรับเด็กเล็ก (อายุ 6 - 11 ปี) มี 2 ประเภท

2.6.1 หนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็กเล็ก

2.6.2 หนังสือสารคดีสำหรับเด็กเล็ก

2.7 หนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น (อายุ 12 - 14 ปี) มี 3 ประเภท

2.7.1 หนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น

2.7.2 หนังสือสารคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น

2.7.3 หนังสือคำประพันธ์สำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น

2.8 หนังสือการ์ตูน

2.9 หนังสือสยองขวัญ มี 2 ประเภท

2.9.1 หนังสือสยองขวัญทั่วไป

2.9.2 หนังสือสยองขวัญสำหรับเด็ก

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546 : 1 - 3) ได้จัดหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้ ผู้มีสิทธิ์ส่งหนังสือเข้าประกวด ได้แก่สำนักพิมพ์ ผู้ประพันธ์ ผู้จัดทำภาพประกอบ ผู้ออกแบบจัดทำรูปเล่ม ผู้จัดพิมพ์ บรรณารักษ์ ส่วนราชการ สมาคม และผู้สนใจทั่วไป โดยมีเกณฑ์ทั่วไป ดังนี้

1. เป็นหนังสือที่ผู้ประพันธ์ประพันธ์ขึ้นเอง และพิมพ์โฆษณาเป็นเล่ม บริบูรณ์เป็นครั้งแรกโดยมีเลข พ.ศ. ที่ตีพิมพ์ชัดเจนในหนังสือ

2. เป็นหนังสือที่ไม่เคยได้รับรางวัลในการประกวดหนังสือใด ๆ มาก่อน

3. เป็นหนังสือภาษาไทยที่ตีพิมพ์โฆษณาในประเทศไทย

4. เป็นหนังสือที่ไม่กระทบกระเทือนต่อศีลธรรม หรือความมั่นคงของประเทศไทย

5. ได้รับความเห็นชอบจากเจ้าของลิขสิทธิ์แล้ว

6. หนังสือสารคดีหรือนวนิยาย เป็นของผู้ประพันธ์คนเดียว มีความยาวไม่น้อยกว่า 10 ยก ขนาด 16 หน้ายก (160 หน้า) หรือขนาด 8 หน้ายก (80 หน้า) ทั้งนี้ จำนวนคำต้องไม่น้อยกว่า 60,000 คำ

7. หนังสือกวีนิพนธ์จะเป็นเรื่องเดียวหรือหลายเรื่องก็ได้ แต่ต้องเป็นผู้ประพันธ์คนเดียว รวมพิมพ์เป็นเล่ม มีความยาวไม่น้อยกว่า 100 บท ตามฉันทลักษณ์ไทย

8. หนังสือรวมเรื่องสั้นเป็นของผู้ประพันธ์คนเดียว รวมพิมพ์เป็นเล่มบริบูรณ์ครั้งแรก มีจำนวนเรื่องไม่น้อยกว่า 8 เรื่อง

9. หนังสือการ์ตูนต้องเป็นหนังสือที่ใช้ภาพชุดต่อเนื่องกัน จะเป็นการ์ตูนหรือภาพสมจริงก็ได้ เล่มหนึ่งจะมีเรื่องเดียวหรือหลายเรื่องก็ได้ ความยาวไม่น้อยกว่า 16 หน้า ถ้าเป็นวารสารการ์ตูนต้องเป็นวารสารการ์ตูนที่มีภาพเขียนภาพประกอบในเล่มไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของเล่ม เป็นวารสารที่มีชื่อถาวร ออกติดต่อกันอย่างสม่ำเสมอ เป็นรายเดือน รายบimester หรือรายสัปดาห์ก็ได้

10. หนังสือที่ส่งเข้าประกวด แบ่งออกเป็น 9 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มหนังสือสารคดี (มิใช่ตำราหรือหนังสือเรียน หรือหนังสือที่มีวัตถุประสงค์โดยเฉพาะจะให้เป็นตำราหรือหนังสือเรียน)

กลุ่มหนังสือนวนิยาย

กลุ่มหนังสือกวีนิพนธ์

กลุ่มหนังสือรวมเรื่องสั้น

กลุ่มหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี

กลุ่มหนังสือสำหรับเด็กเล็ก อายุ 6 - 11 ปี

- หนังสือบันเทิงคดี

- หนังสือสารคดี

กลุ่มหนังสือสำหรับเด็กเล็ก อายุ 12 - 18 ปี

- หนังสือบันเทิงคดี

- หนังสือสารคดี

- หนังสือร้อยกรอง

กลุ่มการ์ตูนและ/หรือนิยายภาพ

กลุ่มหนังสือสวยงาม

- หนังสือสวยงามทั่วไป

- หนังสือสวยงามสำหรับเด็ก

3.3 หลักเกณฑ์ในการพิจารณา

กระทรวงศึกษาธิการ (2539 : 10) ได้เขียนไว้ดังต่อไปนี้

1. หนังสือสารคดี พิจารณา เนื้อเรื่อง ความถูกต้อง แนวความคิด ความสมเหตุสมผลท่วงทำนอง การประพันธ์ ความเพียรพยายามในการประพันธ์ สารประโยชน์ ภาพประกอบ (ถ้ามี)

2. นวนิยาย พิจารณา เนื้อเรื่อง วรรณศิลป์ และสารประโยชน์หนังสือ

3. กวีนิพนธ์ พิจารณา สุนทรียภาพ คุณลักษณะ และแนวคิด

4. หนังสือรวมเรื่องสั้น พิจารณา เนื้อเรื่อง วรรณศิลป์ และสารประโยชน์

5. หนังสือสำหรับเด็ก พิจารณา คุณค่า สารประโยชน์ที่เด็กจะได้รับจากการอ่าน เพื่อการดำรงชีวิตและส่งเสริมให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การใช้สำนวนโวหาร ถ้อยคำ วิธีเรียบเรียงความเหมาะสมกับวัยของเด็ก การออกแบบและภาพประกอบ

6. หนังสือการ์ตูน พิจารณา เนื้อเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อเรื่อง ภาพ และสาร
ประโยชน์

7. หนังสือสวยงาม พิจารณา คุณค่าความงามทางศิลปะ ประกอบด้วย รูปเล่ม ปก การ
จัดตัวอักษร การจัดหน้า การจัดภาพและส่วนประกอบอื่น ๆ

8. คณะอนุกรรมการ ฯ จะพิจารณาการพิสูจน์อักษร ลักษณะความประณีตในการจัดพิมพ์และ
การเข้าเล่มประกอบด้วย

กรมวิชาการ (2546 : 8 - 10) ได้ให้หลักเกณฑ์การพิจารณากลุ่มหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัด
อ่าน (3 - 5 ปี) ดังนี้

ประเด็นการประเมิน ครอบคลุม 5 ข้อ คือ

- รูปเล่ม
- การจัดหน้า
- เนื้อหา
- แนวการเขียน
- ภาษา

วิธีการประเมิน พิจารณาคูณค่าของหนังสือ โดยประเมินประเด็นย่อย ๆ ดังนี้

1. รูปเล่ม

- ลักษณะเล่มน่าสนใจ
- การออกแบบปกหน้าสนใจ
- การออกแบบปกสอดคล้องกับเนื้อหา
- ขนาดของเล่มเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน
- ขนาดของตัวหนังสือเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน
- ปกและการเข้าเล่มแข็งแรงทนทาน
- การใช้กระดาษหรือสีวัสดุอื่นที่มีคุณภาพเหมาะสมกับราคา
- การพิมพ์ถูกต้อง
- ส่วนประกอบของเนื้อหาครบถ้วน
- การจัดหน้าของหนังสือครบถ้วน

2. การจัดหน้า

- ปริมาณของภาพประกอบมากกว่าหรือเท่ากับข้อความ
- ภาพประกอบมีสีสันสวยงามเหมาะสมกับเรื่อง
- ภาพประกอบส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของผู้อ่าน
- ภาพประกอบช่วยให้เข้าใจเนื้อหาดีขึ้น
- ความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างภาพประกอบ
- ภาพประกอบให้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง

- ภาพประกอบเข้าใจง่าย ไม่มีรายละเอียดซับซ้อน
- ภาพประกอบก่อให้เกิดอารมณ์ร่วมกับเนื้อหาที่น่าสนใจ
- การจัดวางภาพประกอบและข้อความเหมาะสม
- การใช้ภาพดำเนินเรื่องแทนข้อความ

3. เนื้อหา

- เนื้อหาให้ความรู้ที่ถูกต้อง
- เนื้อหาให้ความรู้ที่เหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน
- เนื้อหาให้ความเพลิดเพลิน
- เนื้อหาส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- เนื้อหามีส่วนส่งเสริมจริยธรรมและคุณธรรมของผู้อ่าน
- เนื้อหาส่งเสริมจินตนาการของผู้อ่าน
- เนื้อหาส่งเสริมประสบการณ์ของผู้อ่าน
- เนื้อหาก่อให้เกิดอารมณ์ร่วมตามจุดมุ่งหมายของผู้เขียน
- เนื้อหามีความยาวเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน
- เนื้อหาเข้าใจง่าย

4. แนวทางการเขียน

- การนำเสนอความคิดชัดเจน
- การเรียบเรียงคำให้เข้าใจเนื้อหาง่าย
- การดำเนินเรื่องรวดเร็วและชวนติดตาม
- การสร้างตัวละครเอกมีชีวิตชีวา
- การนำเสนอเป็นลำดับขั้นตอน
- วิธีการนำเสนอเหมาะสมกับเนื้อหา
- โครงเรื่องสอดคล้องกับแก่นของเรื่องและไม่ซับซ้อน
- การเริ่มเรื่องและจบน่าประทับใจ
- ฉันทลักษณ์ง่าย

5. ภาษา

- คำศัพท์และประโยคมีความง่ายและเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน
- ภาษาที่ใช้ช่วยพัฒนาทักษะภาษาของผู้อ่าน
- ภาษาที่ใช้ก่อให้เกิดอารมณ์ร่วมตามจุดมุ่งหมายของผู้เขียน
- ภาษาถูกต้อง
- ภาษาสละสลวย

4. ภาพประกอบ

ในการนำภาพมาประกอบหนังสือสำหรับเด็กจะให้ผลตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ขึ้นอยู่กับการคุณสมบัติของภาพ ต้องมีความน่าสนใจและช่วยให้เกิดการรับรู้ได้ง่ายเป็นสำคัญ เพราะภาพเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการรับรู้ทางสายตา และต้องเลือกภาพมีความเหมาะสมกับหนังสือนั้น ๆ

4.1 ความหมาย

คำว่า “ภาพประกอบ” ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “Illustration” ซึ่งมีผู้ให้คำนิยามของคำว่า “ภาพประกอบ” หรือ “Illustration” ไว้หลายความหมายด้วยกัน ดังนี้

รอสส์ ให้ความหมายของภาพประกอบว่า ภาพประกอบ คือ หลักฐานที่จะช่วยอธิบายให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาสาระมากขึ้น ทั้งยังเป็นสิ่งช่วยตกแต่งให้หนังสือดูสวยงาม ภาพประกอบเป็นผลงานการสร้างสรรค์ของศิลปินแต่ละคน อาจจะมีลักษณะเป็นลายเส้นขาว-ดำ มีการให้แสงเงาอ่อน-แก่ หรืออาจใช้สีหลายสีก็ได้ แต่การสร้างสรรค์ผลงานจะต้องมีลักษณะน่าสนใจปลุกเร้าความรู้สึกสามารถโน้มน้าความนึกคิดของผู้อ่าน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดอารมณ์ร่วม มีจินตนาการและสนุกกับการอ่าน คำและภาพสี (วรางคณา ศิริปโชติ. 2542 ; อ้างอิงจาก Ross. 1963 : 1)

ฮอฟท์ ให้ความหมายของภาพประกอบว่า เป็นการแปลข้อความของผู้เขียนเรื่องมาเป็นภาพซึ่งจะมีลักษณะที่เป็นรูปธรรมมากกว่าข้อความ ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพ (Visual image) เมื่อได้อ่านเนื้อหาแล้ว ดังนั้นการที่ผู้เขียนภาพประกอบหนังสือจะเขียนภาพหนึ่งภาพใดออกมาจึงต้องเขียนให้ชัดเจน สามารถสื่อความหมายได้ดีที่สุด (วรางคณา ศิริปโชติ. 2542 ; อ้างอิงจาก Haupt. 1975 : 145) ซึ่ง Encyclopedia Americana ให้ความหมายของภาพประกอบว่า เป็นภาพหรือส่วนประกอบเนื้อหาที่เป็นภาพ ภาพวาดและงานเขียนมีแหล่งกำเนิดแบบธรรมดาและจุดมุ่งหมายแรกของภาพประกอบ คือ การทำให้เข้าใจเนื้อหาที่ปรากฏของต้นฉบับ หรือเล่มที่ตีพิมพ์ ภาพประกอบมักเป็นส่วนของการตกแต่งและส่วนของการตกแต่งกลายเป็นสิ่งที่สำคัญ โดยเฉพาะในต้นฉบับสมัยกลาง ที่เรียกว่าภาพประกอบในหนังสือโบราณ (วรางคณา ศิริปโชติ. 2542 ; อ้างอิงจาก Encyclopedia Americana. 1992 : 787)

สโนว์ ปัทมะทิน ได้ให้คำจำกัดความของภาพประกอบว่า ภาพประกอบ คือ ภาพพิมพ์ที่พิมพ์ประกอบในสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้ที่อ่านเรื่องราวจากตัวหนังสือเข้าใจเรื่องราวได้ดีขึ้น ทำให้สิ่งพิมพ์สวยงามน่าสนใจ (สโนว์ ปัทมะทิน. 2520 : พ.99) ภาพประกอบสำหรับเด็กนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง ดังที่ รัญจวน อินทรกำแหง (2524 : 113 -114) กล่าวว่า “...ภาพเป็นหัวใจของหนังสือสำหรับเด็กทีเดียว เพราะเด็กยังชอบความเพลิดเพลินความสนุก ชอบอ่านหนังสือด้วยภาพมากกว่าด้วยตัวหนังสือ ภาพที่งาม มีชีวิตชีวาจะชวนให้เด็กสนใจหยิบหนังสือมาดูและอ่าน ฉะนั้นหนังสือและวรรณกรรมที่ดีสำหรับเด็กไม่ควรขาดภาพประกอบเลยเป็นอันขาด...”

ราชบัณฑิตยสถาน (2538 : 619) ภาพประกอบ หมายถึง ภาพที่วาดขึ้นหรือนำมาแสดงเพื่อประกอบเรื่องสอดคล้องกับ วิชาภาษา กตัญญูวิทย์ ให้ความหมายของภาพประกอบว่า หมายถึง ภาพที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ประกอบเอกสารหรือหนังสือโดยมีจุดมุ่งหมายที่ใช้อธิบายขยายความ สรุปความตามเนื้อหาสาระจากเอกสาร หรือข้อเขียนที่ปรากฏร่วมอยู่ในลักษณะที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม (วิชาภาษา กตัญญูวิทย์. 2539 : 86)

จากความหมายข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ภาพประกอบ คือ รูปที่ลงคู่กับเรื่องราว เพื่อช่วยอธิบายให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาให้เด็กเกิดความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น รวมไปถึงสิ่งช่วยตกแต่งให้หนังสือดูสวยงามและน่าสนใจ อาจที่ไม่มีคำบรรยายโดยมีเรื่องราวในตัวมันเองและไม่มีตัวอักษร

4.2 ประวัติและวิวัฒนาการ

เจิมพันธ์ กอวัฒนสกุล กล่าวถึงภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กว่า ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กของไทยมิได้มีมาพร้อม ๆ กับหนังสือสำหรับเด็กเล่มแรก คือ จินตามณี ซึ่งเป็นหนังสือที่เขียนด้วยอักษรขอมปนไทยในสมุดข่อย ซึ่งเป็นสมุดไทยดำ เริ่มมีภาพปรากฏในหนังสือสำหรับเด็กในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีลักษณะเป็นภาพแกะไม้ส่วนใหญ่เป็นภาพประดับหนังสือ ไม่ใช่ภาพประกอบเนื้อเรื่องในหนังสือ เช่น หนังสือประถม ก กา แจกลูกอักษร มีภาพประกอบทำยบทแต่ละบท (เจิมพันธ์ กอวัฒนสกุล. 2516 : 89)

ก่อนที่จะมีการก่อตั้งกรมศึกษาธิการในปี พ.ศ.2430 หนังสือแบบเรียนที่ใช้กันต่อจากประถม ก กา สุบินทุมาร ประถมมาลา ประถมจินตามณี เล่ม 1 และประถมจินตามณีเล่ม 2 ได้แก่ หนังสือชุดแบบเรียนหลวง ซึ่งแต่งโดยพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร พ.ศ.2364 - 2434) แต่งขึ้นในปี พ.ศ.2414 มีจำนวน 6 เล่ม คือ มูลบท บรรพกิจ วาหนิตินิกร อักษรประโยคสังโยคพิธาน ไวพจน์ พิจารณ์ และพิศาลการันต์ หนังสือแบบเรียนชุดนี้ไม่มีภาพประกอบ เว้นแต่มูลบทบรรพกิจ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.2451 (ร.ศ.127) มีภาพประกอบเป็นภาพแกะไม้ (เรวัต การพจน์. 2524 : 64) และต่อมาเมื่อมีการยกเลิกแบบเรียนหลวงทั้ง 6 เล่ม สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเทววงศ์วโรปการ ได้ทรงนิพนธ์แบบเรียนเร็วขึ้นใช้แทนในปี พ.ศ.2432 มีจำนวน 3 เล่ม ได้มีการจัดทำภาพประกอบขึ้นในหนังสือแบบเรียนเร็ว เล่ม 1 ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 9 พ.ศ.2442 มีลักษณะเป็นภาพแกะไม้แสดงความหมายของตัวอักษรไทย 44 ตัว (เรวัต การพจน์. 2524 : 66) ต่อมาหลวงประเสริฐอักษรนิติได้นำความคิดเรื่องภาพประกอบหนังสือแบบเรียนนี้มาจัดทำหนังสือ แบบภาพ ก ข คือพยัญชนะ 44 ตัว (ร.ศ. 119) เสนอบทเรียนด้วยการมีพยัญชนะประกอบภาพ เช่น ก ไก่ มีภาพไก่ และมีคำอ่านว่า ไก่แจ้ ไก่อยู่ ไก่ตะเภา ต้นมะละกอ กอไผ่ ภาพและพยัญชนะอยู่ในหน้าซ้าย ส่วนหน้าขวาจะเว้นว่างไว้สำหรับให้เด็กหัดเขียน นับว่าเป็นหนังสือที่มีแนวแปลก มีภาพประกอบมากและเป็นภาพวาดดำ (กฤษณา สินไชย. 2517 : 76 – 77)

สำหรับลักษณะและการทำภาพแกะไม้ นั้น เรวัต การพจน์ (2524 : 68) ได้อธิบายโดยรวบรวมมาจากข้อเขียนของอัศนี ชูอรุณ (2517 : 31) และกำธร สถิรกุล (2515 : 150) ไว้ว่า

ภาพแกะไม้เป็นภาพที่สร้างขึ้นจากการแกะไม้ เพื่อทำเป็นแม่พิมพ์ โดยเขียนภาพลงบนแผ่นไม้ซึ่งมีผิวหน้าเรียบเสียก่อน ภาพที่เขียนต้องกลับข้างขวาเป็นซ้าย ซ้ายเป็นขวา ภาพแกะไม้จึงเสมือนเป็นภาพเขียนแบบกลับ (Negative) นั่นเอง จากนั้นจึงใช้เครื่องมือแกะส่วนที่ไม่ต้องการออกให้ลึกต่ำลงไป ส่วนที่ต้องการพิมพ์จะปล่อยให้สูงขึ้นไว้ ส่วนที่นูนจะเป็นส่วนที่เกิดภาพ และเมื่อนำหมึกพิมพ์มาทาบนแม่พิมพ์ แล้วพิมพ์ลงบนกระดาษจะได้ภาพลายเส้นสีดำบนกระดาษขาว การใช้หมึกดำพิมพ์ลงบนกระดาษขาวนี้ ในทางการพิมพ์เรียกว่า ไม่มีสี

ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กในยุคแรก ๆ นั้นมีลักษณะเป็นภาพแกะไม้ขาวดำ ไม่มีสีทั้งสิ้น เป็นภาพ นกกระจอก แมว หมา ม้า ควาย วัว แพะ ฯลฯ และเข้าใจว่าผู้สร้างภาพประกอบจะเป็นชาวต่างประเทศ เพราะชื่อผู้สร้างภาพที่กำกับอยู่ที่ภาพเป็นตัวอักษรโรมัน คือ “Verpick” และ “H.W.H.” เข้าใจว่าคงมีการส่งภาพไปทำแม่พิมพ์ที่ประเทศสิงคโปร์ (เรวัต การพจน์. 2524 : 69)

ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กของไทยซึ่งสร้างโดยศิลปินชาวไทย เริ่มปรากฏเมื่อหลวงไพศาลศิลปศาสตร์ เจ้ากรมราชบัณฑิตได้ก่อตั้งกองช่างแกะไม้ขึ้นในปี พ.ศ.2448 เพื่อทำการผลิตภาพประกอบหนังสือแบบเรียน โดยเฉพาะภาพประกอบหนังสือของกรมศึกษาธิการส่วนใหญ่จึงสร้างขึ้นโดยศิลปินช่างแกะไม้ของไทยเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งในครั้งนั้นมีหม่อมเจ้าประวิศ ชุมสาย เป็นนายช่างออกแบบ นายแดง นายให้ และนายสาย เป็นช่างแกะไม้ และมีขุนอภิสารจิตรกรรม (นายกร เปரியุ) เป็นช่างเขียน (อัศนี ชูอรุณ. 2517 : 62)

ระหว่างปี พ.ศ.2455 – 2462 กรมราชบัณฑิตได้จัดทำหนังสืออ่านสำหรับเด็ก ประกอบด้วยเนื้อเรื่องและภาพประกอบที่เหมาะสม จัดได้ว่าเป็นหนังสือสำหรับเด็กที่แท้จริง ชุดแรกมี 7 เล่ม เป็นนิทานพื้นบ้าน 1 เรื่อง คือ นายแจ๊คผู้ฆ่ายักษ์ (พ.ศ.2455) เป็นบันทึกคติประเภทการผจญภัย 2 เรื่อง คือ ฉันทายกเป็นกะลาสี (พ.ศ.2461) และ ความลึกลับของรูปเท้านกอินทรีงา (พ.ศ.2462) เป็นสารคดีเกี่ยวกับประเทศต่าง ๆ 3 เรื่อง และเกี่ยวกับการเดินเรือ 1 เรื่อง ได้แก่ เด็กที่เมืองจีน (พ.ศ.2455) เด็กที่เมืองญี่ปุ่น (พ.ศ.2456) แอฟริกาภาคใต้ (พ.ศ.2461) และ ปกป้องประวัติการคนกับเรือ (พ.ศ.2462) ภาพประกอบชุดนี้เป็นภาพแกะไม้ ยกเว้นเรื่องความลึกลับของรูปเท้านกอินทรีงาไม่มีภาพประกอบเรื่องในเล่มแต่มีภาพหน้าปกเป็นภาพแกะไม้ไม่ปรากฏนามผู้เขียนหรือผู้แกะ ภาพประกอบหนังสือชุดนี้ (เรวัต การพจน์. 2524 : 73 – 80)

นอกจากหนังสือของหน่วยงานของรัฐบาลแล้ว ยังมีหนังสือสำหรับเด็กที่จัดทำขึ้นในโรงเรียนด้วย ส่วนใหญ่จะเป็นนิยายสารและยังไม่มีการจัดทำภาพประกอบ เช่น จดหมายเหตุแสงอรุณ (พ.ศ.

2435) ของโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย อัสสัมชัญอุโฆษสมัย (พ.ศ.2457) ของโรงเรียนอัสสัมชัญ ราชินี บำรุง (พ.ศ.2470) ของโรงเรียนราชินี ฯลฯ แต่มีหนังสืออยู่เล่มหนึ่งของโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัยชื่อ นิทานประจำวันสำหรับเด็ก (พ.ศ.2471) จัดทำโดย มิส มากะเริต นิวเบอร์ มีภาพประกอบเป็น ภาพเขียนด้วยเส้นหมึกแบบโครงร่างภายนอก คือเขียนแต่วงรอบนอกของภาพไม่มีรายละเอียดมากนัก นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของภาพเขียนลายเส้นประกอบหนังสือสำหรับเด็ก (เรวัต การพจน์. 2524 : 85)

ตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ.2471 เป็นต้นมา ได้มีการจัดทำภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กมากขึ้น โดยเฉพาะหนังสือนิทานและการ์ตูน ลักษณะของภาพประกอบเปลี่ยนจากเดิมซึ่งเป็นภาพแกะไม้ ไป เป็นภาพเขียนลายเส้น เขียนด้วยปากกาและหมึกเป็นเส้นหมึกสีดำบนกระดาษสีขาวให้น้ำหนักแก่อ่อน ของภาพด้วยความถี่ของเส้น การจำลองภาพไปพิมพ์ใช้กล้องถ่ายต้นฉบับโดยตรงไม่ผ่านสกรีน เมื่อ พิมพ์ออกมาแล้วจะได้ภาพลายเส้นที่ไม่มีสี คือ ภาพขาวดำ (กำธร สติกรุล. 2515 : 160) ตัวอย่างของ ภาพประกอบเหล่านี้ ได้แก่ ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กที่จัดทำโดยกระทรวงศึกษาธิการ 2 ชุด คือ “นิทานทำให้ง่ายจากปัญญาสชาดก” (พ.ศ.2474) เช่น เรื่องพระสมุทโฆษ โดยพระยาอุปกิตศิลปสาร เรื่องพระสังข์ทอง โดยหลวงศรีอมรญาณ เป็นต้น สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงวาด ภาพประกอบหนังสือชุดนี้ร่วมกับผู้วาดภาพผู้ใช้นามแฝงว่า “จิว” หนังสืออีกชุดหนึ่งคือ “หนังสือชุดอ่าน ประกอบ” (พ.ศ.2483) เช่น เรื่องนกนางเขน ดอกรักแสนรู้ เป็นต้น ผู้เขียนเรื่องคือ หลวงกวีดิวิทย์ไพโร และผู้วาดภาพประกอบคือ เหม เวชกร (เรวัต การพจน์. 2524 : 87, 90) ศิลปินผู้นี้ได้ชื่อว่าเป็นผู้วาด ภาพแบบเหมือนจริงที่วาดภาพแบบมีมุม มีแสง มีเงา ฉากมีบรรยากาศ ทำให้ภาพไม่แบน ลักษณะการ เขียนภาพเป็นแบบภาพจิตรเหมือนจริง (เจิมพันธ์ กอวัฒนสกุล. 2516 : 172 – 173)

ภาพเขียนการ์ตูนเริ่มปรากฏในยุคนี้เช่นเดียวกัน เริ่มด้วยการ์ตูนเรื่องสังข์ทอง โดยสวัสดิ์ จุฑะ รพ ลงพิมพ์เป็นตอน ๆ ในหนังสือพิมพ์สยามราษฎร์ ในปี พ.ศ.2475 และการ์ตูนเรื่องหลวิชัย โดยประยูร จรรย์วาทษ์ ลงพิมพ์เป็นตอน ๆ ในหนังสือพิมพ์พิมพ์ไทย ในปี พ.ศ.2489 (กล่อมจิตต์ พลายเวช. 2526 : 21) หนังสือการ์ตูนในสมัยต่อ ๆ มา ได้แก่ การ์ตูนชุดเจ้าโก๋ร่น (พ.ศ.2497) โดย รงค์ ราชภูมิ แห่ง หนังสือพิมพ์สารเสรี การ์ตูนตุ๊กตา (พ.ศ.2497) โดยตุ๊กตา หรือพิมล กาฬสีห์ และการ์ตูนชุดหนูเล็กลูก โกร่ง (พ.ศ.2498) โดยผู้ใช้นามแฝงว่า “อติเรก” (เรวัต การพจน์. 2524 : 99)

ตั้งแต่ปี พ.ศ.2490 เป็นต้นมา ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กของไทยพัฒนาก้าวหน้าขึ้นมา มีการนำสีมาใช้เขียนภาพเป็นสีน้ำที่ระบายด้วยพู่กันภาพลายเส้นขาวดำก็ยังคงใช้กันอยู่ ภาพประกอบ ในหนังสือสำหรับเด็กซึ่งจัดทำโดยสำนักวรรณกรรมการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในปี พ.ศ.2491 2 ชุด คือ “นิทานประทีปทอง” และ “คลังนิยาย” ก็เป็นภาพเขียนลายเส้น ผู้วาดภาพใช้นามแฝงว่า “จินดา” เฉลิม นาศิริรักษ์ และผู้วาดภาพที่ไม่ปรากฏนามอีกหลายคน ความสำเร็จของหนังสือสองชุดนี้ ทำให้สำนักพิมพ์เอกชน คือ บริษัท ประชาง จัดพิมพ์หนังสือสำหรับเด็กพร้อมภาพประกอบออกมาบ้าง

ในหนังสือสำหรับเด็กชุด “เทพนิยาย” “นิทานแสนสำราญ” และ “นิทานแสนสนุก” (พ.ศ. 2492) ภาพประกอบเป็นภาพลายเส้นขาวดำ โดยผู้วาดภาพหลายคน เช่น มงคล วงศ์อุดม สงวน รอดบุญ เป็นต้น หนังสือเหล่านี้มีภาพปกเป็นภาพสีน้ำ

ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กที่เป็นภาพสีน้ำตลอดทั้งเล่มปรากฏเป็นครั้งแรกในหนังสือชุดอ่านประกอบภาษาไทยของ กระทรวงศึกษาธิการ ที่จัดทำขึ้นในปี พ.ศ.2497 เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ เช่น เรื่องนกกระจาบช่วยกัน เป็ดหาย ฯลฯ และมีเนื้อเรื่องประเภทสมจริง เช่นเรื่อง ความรักของแม่ โรงเรียนใหม่ ฯลฯ ภาพประกอบในหนังสือเหล่านี้เป็นภาพเหมือนจริงระบายด้วยสีน้ำอย่างสวยงาม (กล่อมจิตต์ พลายเวช. 2526 : 46) ในปี พ.ศ.2508 องค์การค้าของคุรุสภาได้จัดทำ “หนังสือชุดภาพและการ์ตูน” พิมพ์นิทานที่แปลมาจากของต่างประเทศ และเข้าฟิล์มภาพจากสำนักพิมพ์อิตาลี ชื่อ Marcora Industrie Cartografiche Editoriali (องค์การค้าของคุรุสภา. 2523 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) เช่น เรื่องเจ้าหญิงนิทรา หนูน้อยหมวกแดง ฯลฯ ภาพประกอบเป็นภาพสีหลายสี ชัดเจนสวยงาม พิมพ์ด้วยระบบออฟเซต ซึ่งองค์การค้าของคุรุสภาสั่งเข้ามาใช้ครั้งแรกในปี พ.ศ.2500 “หนังสือชุดภาพและการ์ตูน” ที่ผลิตออกมาในระยะหลัง ๆ เป็นการนำนิทานไทยเรื่องที่แต่งขึ้นใหม่มาพิมพ์ ภาพประกอบวาดโดยนักวาดภาพชาวไทย เช่น เรื่องเอื้องแซะสีทอง (พ.ศ.2517) เขียนเรื่องและภาพโดย วิชา พรหมจันทร์ เป็นต้น

สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช เป็นสำนักพิมพ์ใหญ่อีกแห่งหนึ่งที่จัดพิมพ์หนังสือในโครงการหนังสือเด็กและหนังสืออ่านทั่วไปทยอยออกมาทุกปี เริ่มตั้งแต่ปีพ.ศ.2512 ภาพประกอบหนังสือเหล่านี้เป็นทั้งภาพลายเส้น ภาพเขียนสีน้ำ ภาพการ์ตูน และภาพถ่าย โดยศิลปินของสำนักพิมพ์ ได้แก่ กู้ ยง ทรัพย์อนันต์ ณรงค์ ประภาสโนบล เตรีียม ชามุมพร ปันท เลิศสมบุญณ์ ฯลฯ นอกจากหนังสือชุดแล้ว สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช ยังได้จัดทำนิตยสารสำหรับเด็ก ได้แก่ ชัยพฤกษ์ ชัยพฤกษ์วิทยาศาสตร์ และชัยพฤกษ์การ์ตูน มีภาพประกอบหลายลักษณะ ทั้งภาพสีและภาพขาวดำ

ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กของไทยได้พัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ในปัจจุบันภาพประกอบมีหลายลักษณะ ทั้งภาพลายเส้น ภาพสีน้ำ และภาพการ์ตูน ใช้เทคนิคการเขียนภาพที่ทันสมัย เช่น ระบายด้วยเครื่องพ่นสี (Air Brush) ใช้สีน้ำผสมกับสีประเภทอื่น จำลองภาพเพื่อทำแม่พิมพ์ด้วยการถ่ายต้นฉบับผ่านสกรีน แล้วนำไปพิมพ์ด้วยเครื่องพิมพ์ออฟเซตเป็นส่วนใหญ่ ส่วนภาพลายเส้นขาวดำนั้นจะเขียนด้วยปากกา พู่กัน และหมึก มากกว่าจะเขียนด้วยปากกาเขียนลายเส้นเช่นแต่ก่อน (เรวดี การพจน์. 2524 : 104)

4.3 ความสำคัญของภาพประกอบ

สโบลตั้ง ได้เขียนถึงบทบาทความสำคัญของภาพประกอบหนังสือไว้ว่า ภาพประกอบเป็นเครื่องมือในการสร้างความสนใจอย่างได้ผล ช่วยให้ผู้อ่านสามารถตีความและจดจำเนื้อหาได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งยังสามารถสร้างสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมขึ้นมาได้ ภาพประกอบจะได้ผลดีที่สุดถ้าภาพนั้นมีความสัมพันธ์กับชีวิต และความสนใจของผู้อ่าน รวมทั้งมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อความสะดวกในการอ่านอย่างต่อเนื่องอีกด้วย (วรารคณา ศิริปโชติ. 2542 ; อ้างอิงจาก Spaulding. 1955 : 33-34)

รอสส์ ได้เขียนถึงความสำคัญของภาพประกอบไว้ดังนี้ ภาพมีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของการนำไปใช้ ภาพที่ศิลปินเขียนขึ้นสำหรับใช้ประดับ หรือใช้ประกอบเนื้อเรื่องในหนังสือ ทำให้นักหนังสืออ่าน น่าสนใจ รวมทั้งสามารถอธิบายเรื่องราวให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เราเรียกว่า “ภาพประกอบหนังสือ” ภาพประกอบหนังสือเป็นสื่อสากลที่ช่วยให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกนึกคิดและจินตนาการตามไป ช่วยให้ภาษาที่มีความชัดเจนมากขึ้น ภาพประกอบและข้อความที่มีความผสมกลมกลืนกันย่อมช่วยให้มนุษย์สามารถสื่อสารกันได้อย่างมีประสิทธิภาพตามความต้องการ (วรารคณา ศิริปโชติ. 2542 ; อ้างอิงจาก Ross. 1963 : 5) และเป็นหัวใจของหนังสือสำหรับเด็ก โดยเฉพาะเด็กวัยก่อนเข้าเรียนหรือวัยอนุบาล เพราะเด็กในวัยนี้อ่านหนังสือด้วยภาพมากกว่าอ่านด้วยตัวหนังสือ ภาพทำให้เด็กเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ถึงแม้ในเด็กที่มีวัยสูงขึ้นก็ชอบหนังสือที่มีภาพประกอบเช่นกัน ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก จะเป็นภาพลักษณะใดก็ได้ คือ จะเป็นภาพวาดสี ภาพลายเส้น ภาพถ่าย ฯลฯ แต่ที่สำคัญคือ คุณสมบัติของภาพต้องเป็นภาพที่ให้ความรู้สึกมีชีวิตชีวา มีความเคลื่อนไหว สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง และใช้อธิบายเรื่องได้ (ณรงค์ ทองปาน. 2526 : 80)

ภิญญาพร นิตยะประภา (2534 : 62) แบ่งความสำคัญของภาพประกอบ ดังนี้

1. ทำให้เด็กเข้าใจเรื่องราวในหนังสือได้รวดเร็วและช่วยส่งเสริมให้เด็กเข้าใจในเนื้อเรื่องยิ่งขึ้น
2. ช่วยให้ผู้อ่านเกิดความรู้ และความคิดอย่างรวดเร็ว เป็นการสร้างจินตนาการให้แก่ผู้อ่านได้
3. ช่วยสร้างประสบการณ์ของผู้อ่านให้กว้างขวางยิ่งขึ้นซึ่งเด็กอาจไม่เคยเห็นมาก่อน

บันลือ พุกกะวัน (2534 : 71 - 72) ได้ให้ความสำคัญของภาพประกอบไว้ดังนี้

1. ช่วยเสริมแต่งให้หนังสือเป็นที่น่าสนใจสำหรับผู้อ่าน ผู้พบเห็น

1.1 การออกแบบปกหน้า สี ชนิดของภาพ เป็นเครื่องดึงดูดใจให้เด็กอยากอ่าน แม้ว่าหนังสือบางเล่มเนื้อในไม่ดีนักแต่ภาพปกดี สวย ย่อมช่วยให้ชวนซื้อไปอ่าน

1.2 ถ้าเป็นหนังสือ นวนิยาย เทพนิยาย อันเป็นเรื่องที่ชวนให้ผู้อ่านเพ้อฝัน ภาพการ์ตูน ย่อมช่วยสร้างจินตนาการแก่เด็กได้มาก

1.3 ถ้าเป็นหนังสือร้อยกรอง คำกลอน ภาพย่อมจะช่วยให้ท่วงทำนองของคำกลอนกลมกลื่น

1.4 ภาพที่ได้รับการตกแต่งอย่างดี ย่อมช่วยให้เห็นสัญลักษณ์ของเทศกาล ทิวทัศน์ บ่งบอกความรู้สึก ความหรูหราหรือเศร้าสร้อย ก่อให้ผู้อ่านรู้สึกมีอารมณ์ว่าตนเข้าไปอยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ ได้ เทศกาลต่าง ๆ ที่ภาพจัดแสดงให้ชัด เช่น เทศกาลสงกรานต์ ตลาดน้ำ วันปีใหม่ การได้พบขุมทรัพย์มหาสมบัติและอื่น ๆ

2. ภาพย่อมช่วยในการแปลความหมาย หรือสร้างความเข้าใจได้มาก

2.1 ภาพช่วยสร้างความเข้าใจความหมายของคำ เช่น คำว่า มหิศจรรย์ อาจเป็นภาพที่แสดงให้เห็นสถานที่แปลก ตกแต่งอย่างพิลึกพิลั่น เต็มไปด้วยของแปลก ๆ เด็กที่ปรากฏในภาพแสดงตลก วาว แจ่มใส ลิงโลด หรือชื่นชม เป็นต้น

2.2 ภาพย่อมช่วยแสดงให้เห็นกิจกรรมต่าง ๆ ตามคู่มือ หรือแนวปฏิบัติ เช่น ขั้นตอนการพับกระดาษ การต่อเครื่องบิน หรือการประกอบ การใช้เครื่องมือต่าง ๆ ได้เด่นชัด

2.3 ภาพช่วยสร้างมโนภาพ จินตนาการ หรือความเข้าใจในสาระสำคัญของเรื่องราวในหน้าหนังสือขณะที่ดูภาพเด็กก็พอเดาเรื่องราวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้

2.4 ภาพช่วยสร้างความหมายของคำศัพท์ ค่ายาก เป็นที่น่าสนใจอยากติดตามเรื่อง เช่น การแต่งกายของกษัตริย์ ภาพจรวด และอื่น ๆ ทำให้เห็นชั้นส่วน ตำแหน่งที่เรียกได้ถูกต้องเด่นชัด

3. ภาพช่วยขยายประสบการณ์ของผู้เรียนได้อย่างกว้างขวาง

3.1 ช่วยสร้างมโนภาพในการเรียนประวัติศาสตร์ หรือเรื่องราวเหตุการณ์ในท้องถิ่น แม้ว่าสิ่งนั้นเด็กจะยังไม่เคยพบเห็นมาก่อน ก็สามารถช่วยให้เด็กได้เห็นสิ่งที่คล้ายความเป็นจริงเช่นภาพยุทธหัตถี ภาพพระแสงดาบคาบค่าย เป็นต้น

3.2 ภาพช่วยนำเสนอประสบการณ์ที่เด็กไม่เคยเห็นมาก่อนได้เช่นเด็กญี่ปุ่นในสภาพแวดล้อมของอากาศหนาวและอื่น ๆ

3.3 ภาพช่วยกระตุ้นให้เกิดความสนใจอยากอ่าน อยากค้นพบสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ

3.4 ภาพช่วยสนองความต้องการในด้านอารมณ์ ส่งเสริมให้เกิดภาพพจน์หรือเข้าใจซึ่งมีอิทธิพลในการทำให้เกิดความสนใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่งแก่ผู้อ่านได้มากขึ้น

4.4 ลักษณะภาพประกอบที่ดี

ภาพประกอบเป็นสิ่งสำคัญในหนังสือสำหรับเด็ก ภาพที่ดีจะช่วยให้เด็กเข้าใจเรื่องได้ถูกต้อง เดล ได้ให้ความเห็นในเรื่องลักษณะของภาพประกอบที่ดีไว้ดังนี้

1. ภาพประกอบต้องตรงกับจุดประสงค์ของเรื่องที่จะเขียน
2. ภาพจะต้องถ่ายทอดลักษณะตรงกับสภาพความเป็นจริง
3. ภาพจะต้องถูกต้องในเรื่องขนาดและสัดส่วนของภาพ
4. ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์
5. กระตุ้นให้เกิดจินตนาการ

6. มีคุณสมบัติด้านศิลปะ และมีเทคนิคการสร้างที่ดี

7. ต้องมีเนื้อหาของภาพเป็นเอกภาพ

8. ในภาพจะต้องให้รายละเอียดไว้พอสมควร (วรางคณา ศิริปโชติ. 2542 ; อ้างอิงจาก Dale.1951 : 269)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพประกอบที่ดีของหนังสือเด็ก ฮอร์น ได้ให้ความคิดเห็นไว้ดังนี้

1. ภาพประกอบต้องเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

2. ภาพประกอบช่วยให้เกิดจินตนาการ

3. ภาพประกอบช่วยให้เนื้อหาชัดเจน

4. การจัดภาพประกอบเป็นไปอย่างสวยงาม (วรางคณา ศิริปโชติ. 2542 ; อ้างอิงจาก Horne. 1970 : 7)

ภาพประกอบที่ดีในหนังสือสำหรับเด็กซึ่ง รัตพร ชังธาดา ได้กล่าวถึงลักษณะที่ควรมีไว้ดังนี้

1. ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กควรเป็นภาพเขียนมากกว่าเป็นภาพถ่าย เพราะภาพเขียนผู้เขียนสามารถเขียนภาพประกอบได้อย่างกว้างขวาง เก็บรายละเอียดและเน้นบางส่วนที่ต้องการได้ดีกว่าภาพถ่าย อีกทั้งภาพเขียนมีความสวยงามน่าสนใจให้จินตนาการและอารมณ์ขันได้ดีกว่าภาพถ่าย

2. ภาพประกอบจะต้องสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง

3. ภาพประกอบที่ดีเมื่อเด็กดูแล้วสามารถที่จะเข้าใจเนื้อเรื่องได้ดี

4. ภาพประกอบที่ดีสามารถเล่าเรื่องในตัวของมันเอง

5. ภาพประกอบมีชีวิตชีวา มีความเคลื่อนไหวอยู่ในภาพ

6. ภาพประกอบที่ดีดูแล้วต้องให้ความรู้สึก ก่อให้เกิดจินตนาการที่แปลกใหม่

7. เป็นภาพที่ให้อารมณ์ขัน

8. ควรมีภาพประกอบทุกหน้าในหนังสือสำหรับเด็กเล็ก

9. ขนาดของภาพสำหรับเด็กเล็กควรใช้ภาพขนาด 3/4 ของหน้ากระดาษ ตัวอักษร 1/4 ของหน้ากระดาษ และลดขนาดของภาพให้เล็กลงเมื่อเด็กโตขึ้นตามลำดับ เช่น เด็กระดับ ป.3 – ป.4 อาจใช้ภาพขนาด 1/2 ของหน้ากระดาษ และตัวอักษร 1/2 ของหน้ากระดาษ

10. การให้สีภาพ ควรให้สีสดใสสวยงาม เพราะเด็กชอบภาพสีมากกว่าภาพขาวดำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กเล็กชอบภาพที่ใช้สีสดใสประเภทแมสซีโดยไม่คำนึงถึงรายละเอียดและความเป็นจริง เช่น ชอบภาพควายสีแดง สีเขียว เป็นต้น เมื่อเด็กโตขึ้นก็จะชอบสีที่ใกล้เคียงกับธรรมชาติและความเป็นจริงมากขึ้นเรื่อย ๆ ตามลำดับ

11. เป็นภาพง่าย ๆ ขนาดใหญ่และชัดเจน ไม่จำเป็นต้องมีรายละเอียดในภาพมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเด็กเล็ก

12. ภาพจะต้องถูกต้องตรงตามความเป็นจริง โดยเฉพาะสำหรับเด็กเล็ก ภาพไม่ควรจะให้ขาดหาย เช่น ภาพคนไม่ควรใช้ครึ่งตัว เพราะเด็กเล็กไม่สามารถที่จะเข้าใจภาพที่ขาดหายครึ่งตัวได้ (รัถพร ชั่งธาดา. 2531 : 44-45)

จากความคิดเห็นของนักการศึกษาหลายท่านที่กล่าวมา ผู้วิจัยสรุปได้ว่า หนังสือสำหรับเด็กมีรูปภาพเป็นส่วนสำคัญ สัดส่วนของภาพกับเนื้อเรื่องขึ้นอยู่กับวัยของเด็ก เด็กอายุน้อยภาพต้องมีความเด็กอายุมากก็มีภาพน้อยลง หนังสือภาพสำหรับเด็กรวมทั้งการดูจะเน้นภาพมากกว่าเนื้อเรื่องที่เขียนเป็นตัวอักษร ภาพประกอบที่ดีจะเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้เด็กเข้าใจเนื้อเรื่องได้รวดเร็วไม่เสียเวลาอ่าน มีความสวยงาม ทำให้เด็กเกิดจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

4.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

เวรดี การพจน์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็ก” ผลการวิจัยพบว่า ภาพการ์ตูน ศิลปินมีความเห็นว่ามีเหมาะสมที่ระดับมากที่สุดกับเนื้อเรื่องประเภทขบขัน และมีความเหมาะสมที่ระดับมากกับเนื้อเรื่องประเภทร้อยกรองและบทกล่อมเด็ก ภาพลายเส้น ศิลปินมีความเห็นว่ามีเหมาะสมที่ระดับมากกับเนื้อเรื่องประเภทนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ชีวประวัติ นิทานสอนคุณธรรม และมีความเหมาะสมที่ระดับพอควรกับเนื้อเรื่องประเภทนิทานชาวบ้าน ภาพสีน้ำ ศิลปินมีความเห็นว่ามีเหมาะสมที่ระดับมากที่สุดกับเนื้อเรื่องประเภทจินตนิยาย และมีความเหมาะสมที่ระดับมากกับเนื้อเรื่องประเภทเรื่องสมจริง เรื่องเกี่ยวกับสัตว์ตลอดจนมีความเหมาะสมที่ระดับพอควรกับเนื้อเรื่องประเภทสารคดีและเรื่องผจญภัย (เวรดี การพจน์. 2524 : บทคัดย่อ)

ปรางทิพย์ ปางพุดพิงษ์ ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาลักษณะหนังสือเสริมประสบการณ์สำหรับเด็ก ชอบ ไว้ว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 2 3 และ 4 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชอบภาพประกอบแบบภาพถ่ายมากที่สุดในทุกระดับชั้น (ป.1 – ป.4) ส่วนในแต่ละชั้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ชอบภาพการ์ตูนมากที่สุด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ชอบภาพถ่ายมากที่สุด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ชอบภาพวิจิตรมากที่สุด สำหรับในแต่ละเพศนั้นชอบเหมือนกัน คือ เพศชายและหญิงชอบภาพถ่ายมากที่สุด ในการเลือกรูปแบบภาพประกอบนักเรียนในทุกระดับชั้น (ป.1 – ป.4) เลือกโดยถือเอาความเป็นธรรมชาติเป็นเกณฑ์ เพศชายเลือกโดยถือเอาความเป็นธรรมชาติเป็นเกณฑ์ ส่วนเพศหญิงเลือกโดยถือเอาความสวยงามของภาพเป็นเกณฑ์ นักเรียนชอบภาพประกอบแบบภาพวิจิตร เพราะมีความเป็นธรรมชาติที่สุด และชอบภาพการ์ตูนเพราะสวยงามที่สุด (ปรางทิพย์ ปางพุดพิงษ์. 2540 : บทคัดย่อ)

งานวิจัยต่างประเทศ

เวอร์นอน ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับเนื้อหาของภาพที่เด็กวัยต่าง ๆ ชอบและสามารถเข้าใจได้ พบว่าเด็กเล็ก ๆ ชอบภาพเกี่ยวกับสัตว์มากกว่าภาพเกี่ยวกับคน แต่ภาพคนมีอิทธิพลต่อตัวเด็กมากกว่าภาพสัตว์ และได้เสนอหลักการสำหรับสร้างภาพสำหรับเด็กว่าภาพสำหรับเด็กควรเป็นภาพง่าย ๆ ชัดเจน ยิ่งเด็กเล็กเท่าใดยิ่งต้องใช้ภาพประกอบง่ายยิ่งขึ้นเท่านั้น อาจเขียนเป็นภาพลายเส้นเน้นเฉพาะส่วนที่เด่นจริง ๆ รายละเอียดต่าง ๆ ค่อย ๆ เพิ่มขึ้นตามวัยของเด็กที่จะรับรู้ได้ (วรางคณา ศิริปโชติ. 2542 ; อ้างอิงจาก Vernon.1960 : 23)

โกรปเปอร์ ได้ให้ความเห็นสรุปผลการวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับภาพว่า รูปภาพช่วยให้เด็กระดับประถมศึกษาสร้างความคิดรวบยอดในเนื้อหาที่เป็นนามธรรมได้ง่ายกว่าการสอนด้วยถ้อยคำ รวมทั้งช่วยในการตอบสนองและถ้อยแถลงการเรียนรู้ไปสู่สถานการณ์อื่น ๆ ได้ง่ายขึ้นด้วย การที่รูปภาพส่งผลออกมาเช่นนี้เนื่องจากประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของเด็กนั้น สิ่งเร้าที่เป็นวัตถุรูปธรรมเช่น รูปร่าง รูปทรง ขนาด สี ฯลฯ มีความเข้มในการรับรู้มากกว่าสิ่งเร้าที่เป็นนามธรรม เช่น ถ้อยคำ ดังนั้น กระบวนการในการแยกความแตกต่าง (Discriminations) และการสรุปเชื่อมโยง (Generalizations) ไปสู่สถานการณ์อื่น จึงเกิดกับสิ่งเร้าที่เป็นรูปภาพได้ดีกว่าและง่ายกว่าสิ่งเร้าที่เป็นนามธรรมอื่น ๆ (วรางคณา ศิริปโชติ. 2542 ; อ้างอิงจาก Gropper. 1966 : 37- 69)

คอปเพิน ได้วิจัยแบบภาพที่เด็กชอบสรุปว่าเด็กเล็ก ๆ ควรใช้ภาพจินตนาการ (Imaginative Pictures) เมื่ออายุมากขึ้นจึงใช้ภาพที่แสดงความจริง (Factual Pictures) (วรางคณา ศิริปโชติ. 2542 ; อ้างอิงจาก Coppen. 1972 : 5)

ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ภาพประกอบ คือ รูปที่ลงคู่กับเรื่องราว เพื่อช่วยอธิบายให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาให้เด็กเกิดความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น รวมไปถึงสิ่งช่วยตกแต่งให้หนังสือดูสวยงามและน่าสนใจ หรือภาพประกอบที่ไม่มีคำบรรยายโดยมีเรื่องราวในตัวมันเองและไม่มีตัวอักษร ช่วยอธิบายให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาสาระมากขึ้น ทั้งยังเป็นสิ่งช่วยตกแต่งให้หนังสือดูสวยงาม ภาพประกอบเป็นผลงานการสร้างสรรคของศิลปินแต่ละคน อาจจะมีลักษณะเป็นลายเส้นขาว - ดำ มีการให้แสงเงาอ่อน - แก่อาจใช้สีหลายสีก็ได้การสร้างสรรคผลงานต้องมีลักษณะน่าสนใจปลูกฝังความรู้สึกสามารถโน้มน้าความนึกคิดของผู้อ่าน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดอารมณ์ร่วม มีจินตนาการและสนุกกับการอ่านคำและภาพสี ซึ่งหนังสือสำหรับเด็กมีรูปภาพเป็นส่วนสำคัญ สัดส่วนของภาพกับเนื้อเรื่องขึ้นอยู่กับวัยของเด็ก เด็กอายุน้อยภาพต้องมีมาก เด็กอายุมากก็มีภาพน้อยลง หนังสือภาพสำหรับเด็กรวมทั้งการ์ตูนจะเน้นภาพมากกว่าเนื้อเรื่องที่เขียนเป็นตัวอักษร ภาพประกอบที่ดีจะเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้เด็กเข้าใจเนื้อเรื่องได้รวดเร็วไม่เสียเวลาอ่านมีความสวยงามทำให้เด็กเกิดจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ ภาพสำหรับเด็กควรเป็นภาพง่าย ๆ ชัดเจน ยิ่งเด็กเล็กเท่าใดยิ่งต้องใช้ภาพประกอบง่ายยิ่งขึ้นเท่านั้น อาจเขียนเป็น

ภาพลายเส้นเน้นเฉพาะส่วนที่เด่นจริง ๆ รายละเอียดต่าง ๆ ค่อย ๆ เพิ่มขึ้นตามวัยและพัฒนาการของเด็กที่จะรับรู้ได้

5. รูปแบบในการสร้างภาพประกอบ

5.1 ความหมายของรูปแบบในการสร้างภาพประกอบ

รูปแบบภาพประกอบ หมายถึง ลักษณะของภาพประกอบที่มองเห็นเป็นแบบต่าง ๆ อันเกิดจากการผสมผสาน ของส่วนประกอบศิลปะ

บันลือ พุกษะวัน กล่าวถึงรูปแบบของภาพประกอบสำหรับเด็กว่ารูปแบบของภาพประกอบขึ้นอยู่กับลักษณะของหนังสือว่าจะช่วยให้การดำเนินเรื่องราวให้สมจริงได้ดีเพียงใด เช่น ถ้าเป็นเรื่องชวนเชื่อ หรือเหลวไหล (ในสายตาของผู้ใหญ่) เรื่องล้อเลียน เด็กเชื่อว่า ต้นไม้พูดได้ สัตว์พูดได้ ภาพในหนังสือก็น่าจะเป็นภาพการ์ตูนมากที่สุดเพราะภาพการ์ตูนนั้นสามารถที่จะตกแต่ง ดัดแปลงให้วิจิตร แสดงให้เห็นถึงลักษณะท่าทางที่แสดงออกอย่างสมจริง แม้ว่าจะต้องคงลักษณะเด่นของสิ่งนั้น ๆ ไว้ด้วย (บันลือ พุกษะวัน. 2536 : 69) กล่าวได้ว่า รูปแบบภาพประกอบเป็นสิ่งที่ทำให้เรื่องราวเหมือนจริงโดยมีรูปแบบที่มีความแตกต่างกันไป ตามแต่ละประเภท

5.2 ประเภทรูปแบบในการสร้างภาพประกอบ

ประเภทรูปแบบในการสร้างภาพประกอบได้แบ่งเป็น 3 ชนิด คือ

1. ภาพเหมือนจริง (Realistic Pictures) คือ ภาพที่มีรูปร่างและสัดส่วนเหมือนจริง มีรายละเอียด สีสันธรรมชาติ ให้ข้อเท็จจริงทางรูปร่างและสีได้แก่ ภาพถ่ายเหมือนจริง ภาพเขียนเหมือนจริง ภาพโครงสร้างเหมือนจริง เป็นต้น ภาพชนิดนี้จะทำหน้าที่สร้างทัศนคติ ก่อให้เกิดอารมณ์

2. ภาพอุปมาอุปมัย (Analogical Pictures) คือ ภาพที่มีรูปร่างความเป็นจริง แต่ใช้ความหมายเชิงอุปมาอุปมัย หรือรูปร่างผิดเพี้ยนไปจากความจริง ได้แก่ ภาพการ์ตูน เป็นต้น ภาพชนิดนี้ใช้อุปมาอุปมัย หรือเปรียบเทียบช่วยให้เข้าใจความคิดรวบยอด กระตุ้นอารมณ์ขัน ล้อเลียนต่าง ๆ

3. ภาพเชิงตรรก (Logical Pictures) คือ รูปภาพที่ไม่เหมือนสิ่งที่เป็นจริง ใช้สัญลักษณ์แทนความจริง ได้แก่ ภาพแผนภูมิ แผนที่ กราฟ ไดอะแกรม ภาพชนิดนี้ทำหน้าที่ได้หลายอย่างขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ในการใช้แต่ละครั้ง (สมทรง ลิมาลัย. 2526 : 20 - 21 ; อ้างอิงจาก Knowlton. 1966)

หทัย ตันหยง (2522 : 189-190) ได้แบ่งลักษณะของภาพประกอบในหนังสือออกเป็น

1. ภาพเขียน ซึ่งเขียนขึ้นด้วยฝีมือมนุษย์ อาจเป็นภาพที่ใช้สีหรือไม่ก็ตาม แบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ คือ

- ภาพลายเส้น ได้แก่ ภาพที่เขียนขึ้นด้วยเส้นสายโดยสังเขป พอให้เห็นเป็นความหมายของภาพ
- ภาพเหมือน ได้แก่ ภาพที่เขียนขึ้นโดยถ่ายทอดจากของจริงทุกประการ
- ภาพมายา ได้แก่ ภาพที่เขียนขึ้นโดยลักษณะผิดเพี้ยนจากความเป็นจริง อาจใกล้เคียงกับความจริง และห่างไกลจากความจริงที่เรียกว่า ภาพการ์ตูน

- ภาพจินตนาการ ได้แก่ ภาพที่คิดขึ้นเองโดยไม่ถ่ายทอดจากของจริง แต่เกิดขึ้นจากความรู้สึกนึกคิด ความบันดาลใจของผู้เขียน

- ภาพวิจิตร ได้แก่ ภาพที่คล้ายของจริง หรือภาพจินตนาการที่ตกแต่งให้เกิดความสวยงามยิ่งขึ้น เช่น การสร้างความวิจิตรด้วยแรงเงา หรือสี เป็นต้น

2. ภาพถ่าย ได้แก่ ภาพถ่ายประเภทต่าง ๆ คือ

- ภาพถ่ายขาวดำ เป็นภาพที่ลงทุนน้อยกว่าภาพสี
- ภาพถ่ายสี มีระบบสีตามธรรมชาติ
- ภาพถ่ายมิติ คือ ภาพที่แสดงความลึกซึ้งได้ดีมาก

3. ภาพสี เกิดจากเทคนิคการพิมพ์ มีระบบแยกสีตั้งแต่สองสีขึ้นไป ภาพสีที่มีคุณสมบัติเป็นธรรมชาติต้องใช้ 4 สี คือ เหลือง แดง น้ำเงิน และดำ ลักษณะภาพสีเกิดจากเทคนิคการพิมพ์ แบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ คือ

- ภาพสีลายเส้น คือ การใช้เส้นลวดลายแสดงภาพ
- ภาพสีลายสกรีน คือ ภาพที่มีเงาของสีอ่อนแก่เป็นลายเม็ด

4. ภาพแผนผัง ได้แก่ ภาพแสดงส่วนพื้นที่เพื่อให้ทราบสถานที่ ระยะทาง จุดหมาย ที่ตั้งต่าง ๆ

5. ภาพตัดต่อ ได้แก่ การนำภาพจากที่ต่าง ๆ มาตัดและต่อประกอบขึ้นเป็นภาพในกรอบข่ายเดียวกัน โดยพิจารณาลักษณะความเหมาะสมที่จะนำเข้ามาผสมผสานกลมกลืนกันกับลักษณะของเค้าโครงเรื่องในหนังสือนั้น ๆ

วิโชค มุกดามณี (2523 : 88) ; สุเทพ บรรลือสินธุ์ (2523 : 1-2) และ วิริยะ สิริสิงห (รัถพร ชังธาดา. 2531 : 153 ; อ้างอิงจาก วิริยะ สิริสิงห. 2524) มีความคิดเห็นสอดคล้องกันในเรื่องการ แบ่งลักษณะของภาพประกอบออกได้ 5 ชนิดคือ

1. ลักษณะเหมือนจริง ให้ลักษณะความเป็นจริงซึ่งศึกษามาจากธรรมชาติทั้งสิ้น อาจจะใช้ลักษณะขาวดำเป็นการแสดงออก ดูแล้วรู้สึกเหมือนจริงจับต้องได้

2. ลักษณะสร้างสรรค์ หรือจินตนาการ ไม่มีลักษณะเหมือนจริงมากนัก เช่น เส้นหรือรูปทรงของสัตว์ต่าง ๆ ประกอบขึ้นมาในลักษณะจินตนาการมากขึ้นคือ เพิ่มเติมความคิดเข้าไป

3. ลักษณะการเขียนภาพแบบรูปทรงเรขาคณิต ลักษณะเช่นนี้อาจจะคิดหรือสร้างสรรค์มากขึ้นคือ ใช้รูปทรงลักษณะเรขาคณิตแทนค่า การจัดภาพเป็นลักษณะรูปทรงเรขาคณิตผิดจากรูปทรงเหมือนจริงและจินตนาการ คือ ใช้รูปทรงหรือเส้นลักษณะวงกลม สามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม มาประกอบกันขึ้นมารูป

4. การใช้รูปทรงซึ่งเป็นสัญลักษณ์มาแทนค่า คือ ใช้ลักษณะ Symbolic แทนค่าความหมายในภาพ อาจจะเป็นเรื่องยากสำหรับเด็ก แต่ในขั้นสูงจำเป็นต้องให้เด็กเรียนรู้บ้าง เช่น ดวงอาทิตย์แทนค่าสีเป็นเรื่องราว โลกอาจจะหมายถึง ทุกสิ่งหรือมวลสิ่งต่าง ๆ ในโลก เช่น ภาพลูกโลกมีหมวกคลุม แสดงว่าหมวกมีพลังเหนือลูกโลกเป็นการแทนค่าให้คิดในลักษณะเป็นสัญลักษณ์มากกว่าลักษณะเหมือนจริงหรือลักษณะเรขาคณิต

5. ลักษณะการเขียนภาพสัตว์ โดยลักษณะที่เป็นจริง นักเขียนภาพประกอบจะแบ่งพวกเขียนภาพสัตว์เป็นอีกประเภทหนึ่ง พวกนี้จะมีความชำนาญหรือศึกษาเกี่ยวกับรูปทรงของสัตว์ในลักษณะที่เป็นจริงก่อนแล้วจึงแทนค่าออกมาในลักษณะซึ่งเปลี่ยนแปลงแล้วเป็นลักษณะ เหมือนจริง จินตนาการ รูปทรงเรขาคณิต หรือสัญลักษณ์ก็ได้

ภิญญาพร นิตยะประภา (2534 : 63) แบ่งลักษณะของภาพประกอบได้ 3 ลักษณะ คือ

1. ภาพเขียนเหมือนจริง ให้ลักษณะเป็นจริงซึ่งศึกษามาจากธรรมชาติ อาจใช้ลักษณะขาวดำเป็นสื่อในการแสดงออกดูรู้สึกเหมือนจริง นอกจากเขียนให้สมจริงแล้ว ควรเขียนภาพให้มีชีวิตชีวาด้วย
2. ลักษณะสร้างสรรค์หรือจินตนาการ ไม่มีลักษณะเหมือนของจริงมากนัก เช่น เส้นหรือรูปทรงของสัตว์ต่าง ๆ ประกอบขึ้นมาในจินตนาการมากขึ้น คือ เพิ่มเติมความคิดเข้าไปดัดแปลงหรือประยุกต์
3. ลักษณะการเขียนภาพแบบรูปทรงเรขาคณิต ลักษณะเช่นนี้อาจจะคิดหรือสร้างสรรค์มากขึ้นคือใช้รูปทรงเรขาคณิตแทนค่า การจัดภาพเป็นลักษณะรูปทรงเรขาคณิต ผิดจากรูปทรงเหมือนจริงและจินตนาการ อาจใช้รูปทรงลักษณะวงกลม สามเหลี่ยม สี่เหลี่ยมมาประกอบกันขึ้นเป็นรูปร่าง เป็นสัญลักษณ์แทนภาพต่าง ๆ อาจจะไม่เหมือนจริงก็ได้

บันลือ พุกกะวัน (2534 : 73) แบ่งชนิดของภาพที่ใช้ประกอบหนังสือสำหรับเด็กเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

1. ภาพเขียน อันได้แก่ ผลงานของช่างฝีมือ หรือผู้ใดผู้หนึ่งเขียนขึ้นภาพสเก็ตช์ (Sketch) ภาพลายเส้นหยาบ ๆ แสดงให้เห็นเค้าโครงร่างของสิ่งนั้นเมื่อระบายสีลงไปย่อมช่วยให้ภาพเหล่านั้นเป็นภาพที่เด่นชัด ช่วยให้เกิดความเข้าใจในการอ่านได้ง่ายขึ้น ภาพประเภทนี้นอกจากจะช่วยการอ่านแล้วยังท้าทายให้เด็กอยากลองวาด เพราะเห็นว่าเป็นภาพง่าย สามารถทำได้ไม่ยาก
2. ภาพการ์ตูน เป็นภาพที่คงลักษณะจุดเด่นของตัวละครไว้ส่วนหนึ่ง และความแปลก ๆ ในสัดส่วนและการแสดงออกในรูปแบบของความรู้สึกนึกคิด ความมีชีวิตชีวา ช่วยให้เกิดผู้อ่านเข้าใจในอารมณ์นั้น ๆ ได้ดี ทั้งยังช่วยสร้างเสริมจินตนาการของเด็กได้เป็นอย่างดี
3. ภาพถ่าย ใช้เทคนิคการถ่ายภาพจากสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง เพื่อต้องการให้เด็กผู้อ่านได้มีประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ ได้ถูกต้อง สอดคล้องกับสภาพความสมจริง (Authentic) เช่น สถานที่ คน สัตว์ ที่อยู่ใกล้ตัวเด็กมาก ๆ เด็กไม่เคยพบเห็นภาพเหล่านี้ การถ่ายภาพหรือใช้ภาพถ่ายในหนังสือย่อมให้

ประสบการณ์ที่เสมือนความจริง ทั้งยังสามารถที่จะแสดงให้เห็นภาพทิวทัศน์ สภาพแวดล้อมจริงได้ดีแต่โดยมากภาพถ่ายมักจะใช้ในหนังสือแบบเรียนมากที่สุดหนังสืออื่น ๆ เมื่อไม่สามารถจะหานักเขียนภาพที่ดีได้ก็มักใช้ภาพประเภทนี้

4. ภาพไดอะแกรมหรือแผนผัง (Diagram) เป็นภาพแสดงให้เห็นสิ่งที่กล่าวอย่างย่อ สามารถช่วยสร้างความเข้าใจในการอ่านได้ดีใช้แสดงการเดินทาง สถานที่ ตำแหน่ง และความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ได้ดี เช่น แผนที่แสดงการเดินทางของมาร์โคโพลไปเมืองจีน แผนผังแสดงพระราชวังโบราณ และอื่น ๆ ช่วยในการเรียนภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ได้ดี ตลอดจนสามารถนำไปใช้ในการเขียนแบบแปลนการวางผังงาน และอื่น ๆ ได้ดี ไดอะแกรมดังกล่าวมักจะเน้นในเรื่องของทิศและความสืบเนื่องความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวถึง

วรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์ (2535 : 63 - 64) กล่าวว่า ลักษณะของภาพประกอบ แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ภาพจริงหรือภาพเหมือน เป็นลักษณะภาพที่แสดงรายละเอียดตามความเป็นจริงหรือเหมือนจริงมากที่สุดในการนำเสนอข้อมูลสาระ การเลือกใช้ภาพเหมือนจริงเพื่อต้องการเน้นเนื้อหาให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น ภาพลักษณะนี้อาจแสดงด้วยวิธีการวาดเขียน ระบายสี หรือถ่ายภาพก็ได้
2. ภาพการ์ตูน เป็นภาพที่ออกแบบขึ้นเพื่อแสดงสาระของภาพในลักษณะของภาพประติมากรรม เพื่อเน้นรูปแบบให้ดูน่าสนใจขึ้น ภาพการ์ตูนมีหลายลักษณะ ได้แก่ การ์ตูนตลกขบขัน ล้อเลียน ฯลฯ
3. ภาพนามธรรม ภาพลักษณะนี้เป็นภาพที่ค่อนข้างแสดงสาระในสื่อความหมายได้ยากแต่อาจนำมาตกแต่งงานกราฟิกได้เป็นอย่างดี หรือช่วยเน้นข้อความให้เด่นชัดยิ่งขึ้น บางครั้งช่วยแก้ปัญหาพื้นที่ว่างหรือช่วยสร้างดุลยภาพในการจัดหน้าได้ดี

ประยูร จรรย์วาท (วสันต์ เกรียงโกมล. 2541 : 25 ; อ้างอิงจาก ประยูร จรรย์วาท. 2510) ได้จำแนกการเขียนภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ คือ

1. ภาพวิจิตรแบบสมจริง การเขียนภาพประกอบเรื่องด้วยภาพวิจิตรแบบสมจริง เริ่มด้วยผู้เขียนภาพต้องอ่านหนังสือที่เป็นต้นฉบับอย่างละเอียดถี่ถ้วน ตลอดจนวัน เดือน ปี ที่ผู้ประพันธ์เรื่องระบุไว้ในเรื่องว่ายุคใด สมัยใด และแม้แต่ฤดูใด รวมทั้งสถานที่ที่ผู้ประพันธ์บรรยายไว้ในหนังสือเล่มนั้นให้แน่ชัด เมื่อผู้เขียนภาพประกอบเข้าใจในท้องเรื่องอย่างดีแล้ว ขึ้นต่อไปก็จะเป็นหน้าที่ที่จะต้องแสดงฝีมือออกมาให้ปรากฏว่าจะเขียนภาพได้ดีเพียงใด ทั้งฝีมือการเขียนภาพ การให้สีเพื่อก่อบรรยากาศให้เกิดขึ้นในภาพ และยังต้องบรรจุรายละเอียดต่าง ๆ ที่เป็นส่วนประกอบของภาพนั้นให้สมบูรณ์ที่สุด เพื่อยืนยันให้เห็นสมจริงกลมกลืนต้นฉบับมากที่สุด

2. ภาพวิจิตรแบบจินตนาการ การเขียนภาพประกอบเรื่องด้วยภาพวิจิตรแบบจินตนาการผู้เขียนมี

เสรีที่จะแสดงภาพในฝันให้ออกไปเป็นภาพที่กลมกลืนกับท้องเรื่องนั้น ภาพทั้งหมดเป็นภาพของความรู้สึกนึกคิด ใช้สีสันอย่างเสรี ไม่ยึดถือของจริง ภาพเช่นนี้ผู้เขียนมักจะแสดงภาพออกมาเพื่อก่อบรรยากาศประสมประสานเรื่องจริง

3. การเขียนภาพมายา คือการเขียนภาพการ์ตูนนั่นเอง ภาพการ์ตูนแบ่งออกเป็นหลายประเภท ตั้งแต่การ์ตูนสำหรับเด็กจนกระทั่งการ์ตูนของผู้ใหญ่และการ์ตูนโฆษณา การเขียนภาพมายาเป็นศิลปะที่เกี่ยวข้องกับการค้าเช่นเดียวกับช่างเขียนภาพโปสเตอร์ ภาพยนตร์ และนักออกแบบสินค้า

เกริก ยุ้นพันธ์ (2543 : 30) ภาพประกอบหนังสือเมื่อรวมลักษณะของภาพแล้วมี 2 ประเภท

1. ภาพเขียน มักจะผิดเพี้ยนจากความเป็นจริง แต่มีประโยชน์เพราะอาจเขียนภาพในรายละเอียดบางอย่างที่ไม่สามารถทำจากภาพถ่ายได้ เช่น ลักษณะโครงสร้างภายใน แง่มุมที่ซับซ้อนนอกจากนี้ภาพเขียนยังสามารถสร้างทหรณะที่กว้าง ผู้เขียนมีอิสระเสรีที่จะเขียนภาพได้ตามความต้องการของผู้เขียน
2. ภาพถ่าย เป็นภาพที่สมจริงมากที่สุด แต่การลงทุนสูง และอาจไม่ได้ภาพตามความต้องการ เช่น รายละเอียด โครงสร้างภายในต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุป ด้านรูปแบบภาพประกอบ หมายถึง ลักษณะของภาพประกอบที่มองเห็นเป็นแบบต่าง ๆ อันเกิดจากการผสมผสาน ของส่วนประกอบศิลปะซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งรูปแบบภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก 5 รูปแบบ

1. รูปแบบเหมือนจริง คือภาพที่แสดงรายละเอียดตามความเป็นจริงหรือเหมือนจริงมากที่สุดในการนำเสนอข้อมูลสาระเพื่อเน้นเนื้อหาให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น
2. รูปแบบตัดทอนจากของจริง คือ ภาพที่ออกแบบขึ้นเพื่อแสดงสาระของภาพในลักษณะของภาพประดิษฐ์และตัดทอนจากความเป็นจริง เน้นรูปแบบให้น่าสนใจคงลักษณะจุดเด่นของตัวละคร
3. รูปแบบสัญลักษณ์ คือการใช้รูปร่างและรูปทรงต่าง ๆ มาแทนค่าความหมายในภาพ เช่น ดวงอาทิตย์ แทนค่าความสว่าง ฯลฯ
4. รูปแบบรูปทรงเรขาคณิต คือ ภาพที่มีลักษณะสร้างสรรค์มากขึ้นโดยใช้รูปร่างและรูปทรงของสามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม วงกลม ซึ่งเป็นรูปทรงของเรขาคณิตมาประกอบขึ้นเป็นรูปคนรูปสัตว์
5. รูปแบบนามธรรม คือ ภาพที่สร้างขึ้นด้วยความคิดสร้างสรรค์ และเข้าใจได้ยากกว่าภาพชนิดอื่น ๆ ที่มีเสนอเนื้อหาตรงไปตรงมา ภาพนามธรรมมักจะใช้เพื่อการตกแต่งมากกว่าจะเสนอเนื้อหา

6. สื่อวัสดุที่ใช้ในการสร้างภาพประกอบ

6.1 ความหมายของสื่อวัสดุที่ใช้ในการสร้างภาพประกอบ

สื่อวัสดุ เปรียบได้ดังเครื่องมือหรือตัวกลางที่ใช้ในการถ่ายทอด สุนาติ เภาทอง ให้ความหมายว่า คือ ตัวแปรอันสำคัญที่ศิลปินจะเป็นผู้พิจารณาเลือกใช้ถึงแม้จะเป็นสื่อวัสดุเดียวกันแต่การถ่ายทอดทางรูปแบบให้ปรากฏขึ้นมาแตกต่างกันไป (สุนาติ เภาทอง. 2536 : 96)

จากความหมายข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า สื่อวัสดุคือสิ่งที่ผู้สร้างภาพประกอบหนังสือนำมาใช้ในการสร้างสรรคภาพประกอบหนังสือ

6.2 ประเภทของสื่อวัสดุที่ใช้ในการสร้างภาพประกอบ

การใช้สื่อวัสดุในการสร้างภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กมีหลากหลายชนิด ดังนี้

6.2.1. สื่อวัสดุที่มีลักษณะโปร่งแสง

สีน้ำ (Water Color)

สีน้ำมีทั้งที่เป็นหลอดมีความเหลว และเป็นก้อนแข็งบรรจุตลับ คุณสมบัติของสีน้ำมีลักษณะโปร่งแสง ลักษณะชุ่มเยิ้มซึ่งเป็นคุณค่าที่สำคัญ (อารี สุทธิพันธ์. 2526 : 36) ใช้เขียนบนพื้นกระดาษ เมื่อระบายสีนั้นลงไปจะมองเห็นพื้นผิวของกระดาษ ข้อดีของสีน้ำคือ สะดวกในการเตรียมสื่อวัสดุ และเครื่องมือประกอบการเขียน สีน้ำใช้ง่าย แห้งเร็วและเขียนได้เสร็จสมบูรณ์ในระยะเวลาอันสั้น (สุนาติ เภาทอง. 2536 : 100)

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายไว้ว่า คือ สีซึ่งใช้ผสมกับน้ำเขียนภาพ มีลักษณะโปร่งใส เกิดจากส่วนผสมของสารสี (Pigment) ซึ่งได้จากพืชหรือแร่ธาตุ เช่น ดินสี ผสมกับสารยึด (Bonding Agent) ที่ละลายน้ำได้ เช่น ยางไม้ (Gum) หรือกาวยาจากสัตว์ สีน้ำส่วนใหญ่ใช้เขียนบนกระดาษหรือสื่อวัสดุอื่น ๆ ทั้งงานจิตรกรรม (Painting) ภาพลายเส้น (Drawing) (ราชบัณฑิตยสถาน. 2530 : 185) สีน้ำมีทั้งเป็นผง เป็นของเหลวบรรจุหลอดหรืออัดเป็นแท่งเมื่อต้องการใช้ต้องใช้น้ำเป็นตัวทำละลาย โดยสามารถใช้อุปกรณ์ในการระบายสีได้อย่างหลากหลาย เช่น พู่กันกลมหรือแบน พู่กันฟองน้ำหรือแม้แต่การใช้นิ้วมือจุ่มสีป้าย (สกนธ์ ภูงามดี. 2545 : 70) เป็นสีที่นิยมในการวาดภาพมากที่สุดชนิดหนึ่งเพราะมีราคาถูกใช้ง่าย สามารถวาดภาพได้ทุกสถานที่ในช่วงเวลาไม่มากนัก สีน้ำเป็นเนื้อสีที่มีความโปร่งใส สามารถละลายได้ด้วยน้ำ ทำจากเนื้อสีผสมกาวที่สามารถละลายน้ำได้เป็นสีที่คิดค้นขึ้นเพื่อสะดวกในการวาดภาพ... (มานพ ถนอมศรี. 2546 : 63)

สรุปได้ว่า สีน้ำ หมายถึง สีที่มีทั้งที่เป็นหลอดมีความเหลว และเป็นก้อนแข็งบรรจุตลับ คุณสมบัติของสีน้ำมีลักษณะโปร่งแสง เมื่อจะใช้ก็นำมาใช้ละลายกับน้ำผสมลงในจานสี ซึ่งมีลักษณะชุ่มเยิ้ม ใช้น้ำเป็นตัวทำละลาย

หมึก (Ink)

บุญทัน เศรษฐสุราษฎร์ ได้เขียนไว้ว่า หมึก เป็นสีที่ได้จากเขม่าของถ่านหรือสนิมเหล็กโดยมีน้ำเป็นตัวละลายเป็นสีที่ใช้ได้ดีเพราะสามารถทำน้ำหนักอ่อนแก่ได้ตามความต้องการในปัจจุบัน ยังแบ่งออกเป็น 2 ชนิดใหญ่ ๆ คือ

1. หมึกแท่ง มีลักษณะเป็นก้อนหมึกอัดเป็นแท่งสีเหลี่ยมผืนผ้าเล็ก ๆ เวลาจะใช้ต้องนำแท่งหมึกนี้ไปฝนกับแท่งหินสำหรับฝนหมึกโดยเฉพาะ จึงจะได้น้ำหมึกตามต้องการ
2. หมึกขวด หรือหมึกสำเร็จรูป เป็นวิทยาการสมัยใหม่ในการทำหมึกและบรรจุขวดสะดวกต่อการนำไปใช้ (วรางคณา ศิริปโชติ. 2542 : 40 ; อ้างอิงจาก บุญทัน เศรษฐสุราษฎร์. ม.ป.ป. : 56)

สรุปได้ว่า หมึก หมายถึง สีที่ได้จากเขม่าของถ่านหรือสนิมเหล็ก น้ำเป็นตัวละลาย สามารถทำน้ำหนักอ่อนแก่ หมึกแท่ง มีลักษณะเป็นก้อนหมึกอัดเป็นแท่งสีเหลี่ยมผืนผ้า และหมึกและบรรจุขวด

สีหมึก (Color Ink)

สกนธ์ ภู่งามดี กล่าวว่า สีหมึกมีลักษณะเป็นขวดเล็ก ๆ คุณสมบัติเหมือนสีน้ำต่างกันเมื่อระบายเสร็จแล้วจะมีความมันวาว (สกนธ์ ภู่งามดี. 2545 : 71)

สรุปได้ว่า สีหมึก หมายถึง สีที่มีลักษณะเป็นของเหลว มีคุณสมบัติโปร่งแสง คล้ายกับสีน้ำ แต่สามารถกันน้ำได้เมื่อระบายเสร็จแล้วจะมีความมันวาว

สีสแตมป์

ประภาส สรณคมน์ ได้อธิบายถึงสีสแตมป์ว่า เป็นสีที่เคลือบแผ่นกระดาษและถูกเย็บเป็นเล่มมาจากประเทศจีน ใช้น้ำเป็นตัวทำละลาย มีสีทั้งหมด 12 สีมีสีสดและใส การประสานตัวของสีง่าย (วรางคณา ศิริปโชติ. 2542 : 40. สัมภาษณ์ ; อ้างอิงจาก ประภาส สรณคมน์ : 2541, 26 กุมภาพันธ์)

สรุปได้ว่า สีสแตมป์ หมายถึง สีที่เคลือบอยู่บนแผ่นกระดาษเย็บเล่ม ใช้น้ำเป็นตัวทำละลาย มี 12 สี มีลักษณะโปร่งแสง

6.2.2 สีวัสดุสีที่มีลักษณะทึบแสง

สีโปสเตอร์ (Poster Color)

สีโปสเตอร์ โดยทั่วไปแล้วมีความเข้มข้นมากและมีลักษณะทึบแสงปานกลาง (Translucent) เวลาจะทำให้อ่อนแก่ต้องผสมกับสีขาว (อารี สุทธิพันธุ์. 2526 : 36) มีลักษณะเป็นสีที่บรรจุในขวด เนื้อสีมีความข้นมากกว่าเนื้อสีของสีน้ำเมื่อระบายเสร็จมีลักษณะทึบแสงและผิวเรียบ (สกนธ์ ภู่งามดี. 2545 : 71) เป็นสีประเภทหนึ่งในพวกเทมเพอรา ซึ่งหมายถึงเนื้อสีที่ผสมด้วยน้ำ

ประสาน เช่นกาว มีลักษณะข้น ทึบแสง ทา หรือระบายด้วยเนื้อสี สีโปสเตอร์เป็นสีสำเร็จรูปที่ผลิตขึ้นเพื่อความสะดวกในงาน นิยมใช้กับงานโฆษณาเพราะมีความสดใส สมัยหนึ่งใช้วาดภาพโฆษณา ภาพยนตร์เพื่อต้นแบบสำหรับตีพิมพ์ไปปิดโฆษณา จึงทำให้คนเรียกภาพที่เขียนด้วยสีโปสเตอร์เหล่านี้ว่า ภาพโปสเตอร์ (มานพ ถนอมศรี. 2546 : 63)

สรุปได้ว่า สีโปสเตอร์ หมายถึง สีที่มีลักษณะทึบแสงและมีความเข้มข้นมาก เมื่อต้องการสีอ่อนต้องผสมสีขาวมีความเข้มข้นและสดใส ระบายได้เรียบคมชัด มีลักษณะกึ่งโปร่งแสง และทึบแสง

สีอะคริลิก (Acrylic)

สุชาติ เกาทอง เขียนถึงสีอะคริลิกว่า มีความยืดหยุ่นอย่างมากในการปรับไปใช้กับงานเขียนภาพ งานตกแต่งการพิมพ์ และชนิดอื่น ๆ เนื้อของสีถูกทำขึ้นด้วยส่วนประกอบทางเคมีและยางไม้ และเนื้อสีจะเกาะกันแน่นเป็นแผ่นมีความเหนียวคล้ายพลาสติก สุชาติ เกาทอง (2536 : 100) สีอะคริลิก เป็นได้ทั้งสีโปร่งแสงและสีทึบแสง หากผสมน้ำมากก็จะมีลักษณะโปร่งแสง ในทางตรงกันข้ามเมื่อผสมน้ำน้อยก็จะมีลักษณะทึบแสงนอกจากนี้สีอะคริลิกบางประเภทยังสามารถนำไปใช้งานสถาปัตยกรรมเช่น สีทาภายนอกอาคาร ภายในอาคาร (สกนธ์ ภู่งามดี. 2545 : 71)

สรุปได้ว่า สีอะคริลิก หมายถึง เป็นสีที่ได้ทั้งสีโปร่งแสงและสีทึบแสง ทำขึ้นด้วยส่วนประกอบทางเคมีและยางไม้ สามารถกันน้ำได้

สีน้ำมัน (Oil Color)

สุชาติ เกาทอง ได้ให้ความหมาย สีน้ำมันว่าเป็นสีที่ข้นและทึบแสง สีน้ำมันจะต้องผสมน้ำมันลินสีด (Linseed Oil) ซึ่งเป็นตัวกลางในการผสมสี นิยมเขียนบนพื้นผิวไม้หรือผ้าใบที่ซึ่งกับกรอบเรียกว่า แคนวาส (Canvas) สุชาติ เกาทอง (2536 : 100) อารี สุทธิพันธุ์ อธิบายว่า สีน้ำมันมีหลายชนิด เวลาเขียนนิยมผสมกับน้ำมันลินสีด ซึ่งช่วยละลายสีไม่ให้ข้นจนเกินไป เมื่อเขียนเสร็จแล้วจะมีลักษณะไม่มันและด้านจนเกินไป ถ้าต้องการให้สีด้านมักผสมด้วยน้ำมันสนและจะช่วยให้แห้งเร็ว (อารี สุทธิพันธุ์. 2528 : 95) มีลักษณะเป็นผงหรือเป็นของเหลวบรรจุในหลอด เมื่อต้องการใช้ต้องใช้น้ำมันลินสีดหรือน้ำมันสนผสม ผลจากการใช้สีน้ำมัน คือ ภาพจะเกิดความทึบแสงและเกิดเป็นพื้นผิว (Texture) ถ้ามีการระบายทับซ้อน (สกนธ์ ภู่งามดี. 2545 : 71) เป็นเนื้อสีที่คิดค้นขึ้นเพื่อใช้กับน้ำมัน เพื่อให้ติดแน่นคงทนถาวร สีน้ำมันเป็นสีที่นิยมของศิลปินชาวตะวันตกหลังศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ก่อนหน้านั้นใช้เคลือบน้ำมันลงบนภาพที่เขียนเสร็จเพื่อยืดอายุภาพให้ยาวนาน สีน้ำมันเป็นสีทึบแสง ผสมกันด้วยเนื้อสี ลดค่าสีให้เบาลงด้วยการผสมสีขาว เช่นเดียวกับสีฝุ่นและสีโปสเตอร์สามารถเขียนลงบนแผ่นไม้ ผ้าใบหรือสื่อวัสดุอื่น ๆ ได้หลายชนิด (มานพ ถนอมศรี. 2546 : 63)

สรุปได้ว่า สีน้ำมัน หมายถึง สีที่มีลักษณะข้นและทึบแสง เวลาใช้ต้องผสมกับน้ำมันลินสีดและเกิดเป็นพื้นผิว (Texture) ถ้ามีการระบายทับซ้อน

6.2.3 สีอวสตุสีที่ใช้การขีด เขียน ชูด ทำให้เกิดลายเส้นโดยไม่ใช้ตัวช่วยทำ

ละลาย

ดินสอสี (Color Pencil)

วิทเทกเกอร์ ให้ความหมายของดินสอสีว่า เป็นสีที่มีลักษณะเป็นแท่งคล้ายดินสอ มีหลายประเภทตั้งแต่เนื้อแข็ง ปานกลาง อ่อน และชนิดละลายน้ำได้ (Whitaker. 1994 : 15) สามารถพบเห็นและใช้ได้ง่าย ไม่ว่าจะเป็นการวาดเขียนของเด็ก ๆ ไปจนกระทั่งงานสเก็ตดีไซน์ (Sketch Design) อย่างหยาบ ๆ ผลจากการใช้สีไม้ จะเห็นเป็นพื้นผิวของกระดาษ (สกนธ์ ภูงามติ. 2545 : 71)

สรุปได้ว่า ดินสอสี หมายถึง สีที่มีลักษณะเป็นแท่งคล้ายดินสอ มีทั้งชนิดที่ละลายน้ำและไม่ละลายน้ำ ผลจากการใช้สีไม้ จะเห็นเป็นพื้นผิวของกระดาษ

สีชอล์ก

ราชบัณฑิตยสถาน ให้คำภาษาไทยว่า สีแท่ง โดยได้ให้ความหมายว่า คือ ผงสีที่อัดเป็นแท่ง อาจใช้กาวยางไม้ หรือขี้ผึ้งผสมด้วยก็ได้ มีหลายชนิด เช่น สีชอล์ก (Soft Pastel) สีเทียน (Wax Pastel) สีแท่งนี้ใช้เขียนบนกระดาษ และเพื่อรักษาภาพ อาจพ่นน้ำยาเคลือบไว้แต่จะทำให้ความสดของสีลดลงบ้าง (ราชบัณฑิตยสถาน. 2530 : 138) มานพ ถนอมศรี อธิบายว่า “เป็นสีที่ทำขึ้นจากสีฝุ่นแท่งบริสุทธิ์ นำมาอัดให้เป็นแท่งขนาดพอเหมาะในการจับและการใช้งานโดยการผสมขี้ผึ้งลงไปเล็กน้อย เพื่อให้เกิดความเหนียวแน่นและสามารถเคลือบติดพื้นได้...” (มานพ ถนอมศรี. 2546 : 64)

สรุปได้ว่า สีพาสเทล หมายถึง เป็นสีที่ทำขึ้นจากสีฝุ่นแท่งบริสุทธิ์ ผสมกับกาวยางหรือขี้ผึ้ง แล้วอัดเป็นแท่ง มีหลายชนิด

สีเทียน (Wax Crayon)

พาร์รามอน ให้ความหมายของสีเทียนว่า มีลักษณะคล้ายกับสีพาสเทล แต่ขี้ผึ้งที่ปนอยู่ในเนื้อสีจะช่วยทำให้นุ่มขึ้นและลื่นกว่า (Parramon. 1991 : 48) สีเทียนทำขึ้นจากขี้ผึ้งผสมเข้ากับเนื้อสี สามารถใช้กับพื้นผิวใด ๆ ก็ได้ (วรางคณา ศิริปโชติ. 2542 ; อ้างอิงจาก Raynes. 1982 : 7) “มีลักษณะเป็นสีเคลือบ เกิดจากสีแท้ของวัตถุธาตุผสมกับขี้ผึ้งซึ่งนำมาหลอมเข้าด้วยกันใส่ไว้ในแม่พิมพ์รูปแท่งขนาดเหมาะมือหลังจากปล่อยให้ขี้ผึ้งผสมสีแห้งแล้วก็จะแข็งตัว เกิดเป็นแท่งสีขี้ผึ้งขึ้นมา...” (มานพ ถนอมศรี. 2546 : 64)

สรุปได้ว่า สีเทียน หมายถึง สีมีลักษณะเป็นสีเคลือบ ทำจากขี้ผึ้งผสมกับเนื้อสี แต่เมื่อระบายจะมีลักษณะเป็นมันกว่าสีพาสเทล

ดินสอ (Pencil)

ดินสอ เป็นสื่อวัสดุที่รู้จักกันทั่วไปสำหรับใช้ขีดเขียนบนที่กตามความต้องการ ดินสอมีได้ทำด้วยกราไฟท์ (Graphite) ซึ่งมีคุณสมบัติอ่อน แก่ต่างกัน ส่วนมากเป็นสีดำ (อารี สุทธิพันธุ์. 2528 : 89) ดินสอมีส่วนผสมของถ่านกราไฟท์ (Graphite) และดิน (Clay) ชนิดหนึ่ง ใต้ของ ดินสอจะมีความอ่อนหรือแข็งขึ้นอยู่กับดินนี้ ตัวอักษรที่แสดงสัญลักษณ์บนแท่งดินสอจะมี H และ B มาจากคำว่า Hard และ Black (วรจกณนา ศิริปโชติ. 2542 : 40 ; อ้างอิงจาก บุญทัน เศรษฐสุราษฎร์. ม.ป.ป. : 56) ดินสอสี มี 3 ชนิด คือ ดินสอดำ ที่ใช้วาดเขียนทั่วไป โดยมีทั้งดินสอน้ำหนักเข้ม ค่าระหว่าง B-6B น้ำหนักปานกลาง ค่าระหว่าง HB-3H และน้ำหนักอ่อน ค่าระหว่าง 4H-9H (สกนธ์ ภูงามดี. 2545 : 140 - 141)

สรุปได้ว่า ดินสอ หมายถึง สื่อวัสดุที่มีได้ทำด้วยถ่านกราไฟท์และดินชนิดหนึ่ง สำหรับใช้ขีดเขียน มีน้ำหนักเข้ม น้ำหนักปานกลาง และน้ำหนักอ่อน

ปากกา (Pen)

ปากกา เป็นเครื่องเขียนสำเร็จรูปใช้งานได้หลายลักษณะ (สุชาติ เกาทอง. 2536 : 187) ปากกาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการวาดเส้นอีกชนิดหนึ่ง ใช้งานได้สะดวกสบายและหาได้ง่าย มีเส้นที่คมชัด เน้นเส้นหนัก เบาได้ตามต้องการ มีหลายประเภทได้แก่ ปากกาหมึกซึม ปากกาลูกลื่น และปากกาเมจิกหรือปากกาเคมี ฯลฯ (วรจกณนา ศิริปโชติ. 2542 : 40 ; อ้างอิงจาก บุญทัน เศรษฐสุราษฎร์. ม.ป.ป. : 63)

ปากกา มีประโยชน์เช่นเดียวกับดินสอ ซึ่งมีชนิดต่าง ๆ เช่นปากกาเขียน ตัวอักษร (Lettering Pen) ปากกาวาดเส้น (Drawing Pen) ปากกาเคมีหัวสักหลาด (Marker)(สกนธ์ ภูงามดี. 2545 : 141)

สรุปได้ว่า ปากกา หมายถึง เครื่องเขียนสำเร็จรูปมีประโยชน์เช่นเดียวกับ ดินสอ สามารถใช้ในงานวาดเส้นได้อย่างสะดวกสบาย มีเส้นที่คมชัด เน้นเส้นหนักเบาได้ตามต้องการ มีหลายสี หลายขนาด และหลายชนิด เช่น ปากกาหมึกซึม ปากกาลูกลื่น ปากกาเขียนแบบ

ปากกาปากสักหลาด (Marker)

พารรามอน (Parramon. 1991 : 44) ได้เขียนไว้ว่า เป็นปากกาชนิดหนึ่ง ซึ่ง ปากกามีลักษณะ 3 แบบ คือ

1. ปากกว้าง เพื่อระบายพื้นที่ขนาดใหญ่
2. ปากปานกลาง สำหรับวาดรายละเอียด
3. ปากเล็ก สำหรับตัดเส้น และวาดลายเส้น

วิทเทกเกอร์ ได้อธิบายว่า เป็นปากกาที่มีมากมายหลายสี ตรงปลายมีหลาย

ขนาดแตกต่างกัน นักออกแบบ และผู้ที่ต้องการความรวดเร็วสะดวกสบายในการใช้งาน (วรางคณา ศิริปโชติ. 2542 ; อ้างอิงจาก Whitaker. 1994 : 15)

สรุปได้ว่า ปากกาปากสักหลอด หมายถึง ปากกาชนิดหนึ่งที่มีปากหลายขนาดและหลายลักษณะแตกต่างกันตามการใช้งาน สำหรับนักออกแบบและผู้ที่ต้องการความรวดเร็ว

6.2.4 สื่อวัสดุประดิษฐ์ เช่น กระดาษ (Paper) ผ้า เป็นต้น

กระดาษ (Paper)

จากความแตกต่างของกรรมวิธีในการผลิตกระดาษ ความแตกต่างของเยื่อกระดาษ สารเคมี ตลอดจนเครื่องจักรในการผลิต จะมีผลทำให้ลักษณะของกระดาษมีความแตกต่างกัน และในงานวิจัยนี้กระดาษที่ใช้ในการทำงานประติมากรรมกระดาษ ได้แก่

กระดาษโปสเตอร์สี หมายถึง กระดาษปอนด์ที่ขัดมันเรียบหน้าเดียว ส่วนอีกด้านจะปล่อยให้หยابไว้ มีให้เลือกหลายสีตามความต้องการ

กระดาษพิเศษ หมายถึง ชนิดพิเศษที่ถูกผลิตขึ้นมาโดยเฉพาะ มีลาย และสีต่าง ๆ ให้เลือกได้ตามการใช้งาน เช่น ลายผ้า ลายหนังช้าง ลายขนนก ลายผิวส้ม ประภาส สรณคมน์ (วรางคณา ศิริปโชติ. 2542 : 40. สัมภาษณ์ ; อ้างอิงจาก ประภาส สรณคมน์ : 2541, 26 กุมภาพันธ์)

ผ้า

ผ้าคือสื่อวัสดุที่มีลักษณะเป็นแผ่นแบน สามารถผลิตจากสารละลาย เส้นใย เส้นด้าย หรือสื่อวัสดุพื้นฐานเหล่านี้รวมกันนำมา มีลวดลาย และสีที่แตกต่างกันสามารถนำมาทำภาพประกอบหนังสือได้ เช่นการตัดผ้าและแปะลงบนวัตถุรองรับให้เกิดสีรูปทรง

6.2.5 สื่อวัสดุลอยตัว เช่น ดินเหนียว ดินน้ำมัน แป้งปั้น ไม้ (Wood) เป็นต้น

ไม้ (Wood)

ไม้ (Wood) เป็นสื่อวัสดุก่อสร้างที่ใช้ในการสร้างที่อยู่อาศัย ที่เป็นส่วนประกอบสำคัญ ได้แก่ วงกบประตูหน้าต่าง บานประตูหน้าต่าง แม่บันได ขั้นบันได พื้นในร่ม ใช้ทำเครื่องเรือน และเฟอร์นิเจอร์ต่าง ๆ สามารถนำมาทำภาพประกอบหนังสือได้ เช่น การแกะสลักเป็นชิ้นงาน เป็นงานประติมากรรม สามารถนำมาประกอบเป็นเรื่องราว

6.2.6 สื่อวัสดุอื่น ๆ เช่น เกิดจากการสร้างภาพด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ หรืออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

ผู้วิจัยกล่าวโดยสรุป สื่อวัสดุที่ผู้วาดภาพใช้ในการสร้างภาพประกอบ แบ่งได้ดังนี้

1. สื่อวัสดุที่มีลักษณะโปร่งแสง ใช้น้ำเป็นตัวทำละลาย เช่น สีน้ำ หมึก สีหมึก สีแสดมบี้
2. สื่อวัสดุที่มีลักษณะทึบแสง ใช้น้ำหรือน้ำมันเป็นตัวช่วยทำละลาย เช่น สีน้ำมัน สีโปสเตอร์ สีอะคริลิก
3. สื่อวัสดุที่ใช้การขีด เขียน ชูด ทำให้เกิดลายเส้นโดยไม่ต้องใช้ตัวช่วยทำละลาย เช่น ดินสอ สี ดินสอสี สีชอล์ก สีเทียน ปากกา ปากกาสักหลาด
4. สื่อวัสดุปะติด เช่น กระดาษ (Paper) ผ้า เป็นต้น
5. สื่อวัสดุลอยตัว เช่น ดินเหนียว ดินน้ำมัน แป้งปั้น ไม้ (Wood) เป็นต้น
6. สื่อวัสดุอื่น ๆ เช่น การสร้างภาพด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ หรืออิเล็กทรอนิกส์

7. กลวิธีที่ใช้ในการสร้างภาพประกอบ

7.1 ความหมายของกลวิธีที่ใช้ในการสร้างภาพประกอบ

กลวิธีภาพประกอบเรื่อง หมายถึง กระบวนการสร้างสรรค์อันเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่าง ทักษะและสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้แสดงออกในผลงานภาพประกอบเรื่อง งานวิจัยนี้ผู้วิจัยรวบรวมเอกสาร ของนักวิชาการหลายท่าน เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ดังนี้

กลวิธี เป็นปรากฏการณ์ทางทักษะและลักษณะเฉพาะตัวของศิลปิน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับสื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้แสดงออกในผลงานทัศนศิลป์ชิ้นนั้น (อารี สุทธิพันธุ์.2528 : 88)

สุชาติ เถาทอง ก็ให้ความหมายว่า หมายถึง “โครงสร้างของสื่อวัสดุ ฝีมือการใช้สื่อวัสดุ ความ คงทน และความเหมาะสมกับเจตนาของการแสดงออก เป็นการรู้จักเลือกใช้สื่อวัสดุที่สอดคล้องไปกับ แนวคิดในการถ่ายทอดของศิลปินแต่ละคน (สุชาติ เถาทอง. 2536 : 96)

สรุปคำว่า กลวิธี (Technique) ในงานวิจัยฉบับนี้ หมายถึง กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานซึ่ง เกิดจากทักษะ และความคิดในการใช้สื่อของผู้วาดภาพประกอบด้วยกลวิธีหลายประเภท

7.2 ประเภทของกลวิธีที่ใช้ในการสร้างสรรค์ภาพประกอบ

ประเภทของกลวิธีในการสร้างสรรค์ภาพประกอบ สามารถแบ่งความหมายตามกระบวนการ สร้างสรรค์ ดังนี้

กลวิธีการระบายสี

ลักษณะภาพประกอบระบายสี อาจใช้แปรงหรือพู่กันเขียนเป็นภาพโดยใช้สีน้ำ สีโปสเตอร์ สี หมึก สีน้ำมัน หรือดินสอสีต่าง ๆ (ปยุต เงากระจ่าง. 2529 : ไม่มีเลขหน้า)

การระบายสี (Painting) หมายถึง การถ่ายทอดรูปแบบโดยการใช้สี ซึ่งอาจจะอาศัยการวาด เขียนหรือไม่อาศัยก็ได้ การระบายสีมีเป้าหมายเพื่อบันทึกภาพ และการระบายสีเพื่อบันทึกความรู้สึก

การระบายสีมีชื่อเรียกตามลักษณะของคุณสมบัติสีที่ใช้ เช่น สีน้ำมัน สีน้ำ สีฝุ่น หรือสีผสมกัน (อารี สุทธิพันธุ์, 2532 : 52)

วิธีการระบายสี

อารี สุทธิพันธุ์ (2526 : 36 - 39) ได้เขียนไว้ 3 ประการดังนี้

1. การระบายแบบเปียกบนเปียก หมายถึง การระบายน้ำลงบนกระดาษก่อน แล้วจึงระบายสีตามที่ต้องการลงไป การระบายแบบนี้มีประโยชน์มากเมื่อจะระบายท้องฟ้า หรือผิววัตถุที่มีมัน เพราะจะทำให้ความรู้สึกกลมกลื่นของสีเด่นชัด เทคนิคของการระบายแบบเปียกบนเปียกมี 2 ประการ คือ

- การไหลซึม (Mingling)
- การไหลหยดย้อย (Dripping)

2. การระบายแบบเปียกบนแห้ง หมายถึง การระบายสีบนกระดาษที่ไม่ต้องลงน้ำก่อน คำว่าเปียก คือ พู่กันกับสี ส่วนแห้ง คือ แผ่นกระดาษ การระบายแบบเปียกบนแห้ง เป็นวิธีระบายทั่วไป ซึ่งมีเทคนิคที่สำคัญอยู่ 3 ประการคือ

- การระบายเรียบสีเดียว (Flat Wash)
- การระบายอ่อนแก่เรียบสีเดียว (Grade Wash)
- การระบายเรียบหลายสี (Color Wash)

3. การระบายแบบแห้งบนแห้ง หมายถึง การระบายสีที่ใช้พู่กันจุ่มสีน้อย แล้วระบายอย่างรวดเร็วบนกระดาษ การระบายแบบนี้ผู้ระบายมักจะบันทึกความรู้สึกของตนลงไปในขณะที่ระบายและมีประโยชน์ในการที่จะเน้นส่วนใดส่วนหนึ่ง หรือบริเวณที่เห็นว่าควรทำให้เด่นได้ การระบายแบบแห้งบนแห้ง มีเทคนิคสำคัญ ๆ อยู่ 3 ประการ คือ

- การแตะ (Stamping)
- การป่าย (Splashing)
- การผสม (Mixed Technique)

กลวิธีการระบายสีทั้ง 3 ประเภทข้างต้นนี้ เป็นการระบายบนกระดาษวาดเขียน และกระดาษต่างชนิดกันไม่ได้ปรุงแต่งผิวแต่ประการใด สำหรับการระบายบนกระดาษรองรับที่เตรียมไว้ เป็นการปรุงแต่งลักษณะผิวกระดาษให้ต่างไปจากเดิม เพื่อผลที่แปลกและน่าสนใจกว่า การระบายบนกระดาษรองรับที่เตรียมไว้ มีเทคนิคที่สำคัญ 3 ประการคือ

- การชุบ ขีด ถู กระดาษวาดเขียน
- การพิมพ์สีเดียว การประทับ การขีดออก
- การผสมผสานด้วยสื่อวัสดุต่าง ๆ

ทวีเกียรติ ไชยงยศ (2533 : 302 - 303) เขียนถึงเทคนิคการเขียนภาพมี 3 วิธี กว้าง ๆ คือ

1. การระบายสีแบบเปียกบนเปียก wet in wet หมายความว่า จะต้องทำพื้นกระดาษให้เปียกน้ำเสียก่อน แล้วจึงระบายสี และการระบายสีที่บดสีแรกขณะที่สีแรกยังไม่แห้ง
2. การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง wet in dry หมายถึง การระบายสีโดยการไม่ต้องระบายน้ำบนกระดาษก่อน วิธีระบายสีแบบเปียกบนแห้ง กระทำโดยการผสมสีในจานสีให้ดีเสียก่อนแล้วระบายบนกระดาษที่แห้งนั้นเลย
3. การระบายสีแบบแห้งบนแห้ง dry brush หมายถึง ปริมาณสีและน้ำบนพู่กันน้อย (พอหมด) ระบายบนกระดาษแห้ง สีจะติดบ้างไม่ติดบ้างเป็นเทคนิคที่น่าสนใจ

กลวิธีการวาดลายเส้น

ไพเพอ ให้ความหมายว่า การวาดเขียน เป็นภาพที่แสดงออกด้วยเส้นและน้ำหนักความอ่อนแก่ ด้วยการใช้ ดินสอ ปากกา ถ่านชาโคล ชอล์ก ฯลฯ (Piper. 1988 : 159) ภาพวาดเส้น คือภาพที่เขียนด้วยพู่กัน ดินสอ ปากกา เน้นลีลาการแสดงออกด้วยเส้นแบบต่าง ๆ ประกอบกันเป็นภาพ (ปยุต เงากระจ่าง. 2529 : ไม่มีเลขหน้า)

ชะลูด นิ่มเสมอ ให้ความหมายว่า การวาดเส้น หมายถึง การลากหรือวาดเส้นลงไปบนพื้นผิวของสื่อวัสดุอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้เกิดร่องรอยหรือรูปร่างขึ้น หรือเพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึก หรือความคิดออกมาให้ปรากฏแก่สายตา (ชะลูด นิ่มเสมอ. 2530 : 11)

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ ให้ความหมายว่า การวาดเส้น หมายถึง การวาดให้ปรากฏเป็นร่องรอย หรือลากเป็นเส้น โดยการวาดนั้นจะเป็นรูปร่างที่เลียนแบบธรรมชาติ หรืออาจเป็นผู้สร้างขึ้นตามความคิดฝันก็ได้ (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. 2531 : 118) การวาดเขียน (Drawing) เป็นการถ่ายทอดแบบโดยการลากเส้นหรือการใช้เส้น มีการแรงเงา หรือไม่แรงเงา โดยใช้ดินสอดำ ถ่านเคียว และสื่อวัสดุอื่น ๆ การวาดเขียนมีวิธีการถ่ายทอดหลายวิธี ส่วนมากมักจะมีการรองรับเป็นกระดาษและเป็นระนาบรองรับอื่น ๆ มีลักษณะเป็นสองมิติ (อารี สุทธิพันธุ์. 2532 : 52)

ธวัธ ตราฐู ให้ความหมายของการวาดเขียน หมายถึง ภาพที่เขียนขึ้นด้วยหมึก และสีต่าง ๆ เป็นรูปร่างลักษณะต่าง ๆ ตามที่จะออกแบบ อาจเป็นภาพเหมือน ภาพเพื่อฝัน จินตนาการ ภาพที่เกิดจากการสังเกต ภาพการ์ตูน แผนภาพ แผนสถิติหรือกราฟ แผนที่ แผนผัง ฯลฯ ซึ่งใช้สำหรับนำลงพิมพ์ภาพประกอบตัวเรียงพิมพ์ในที่ที่เหมาะสม และจำเป็นต้องใช้เพื่อการบรรยายหรืออธิบายเรื่องราว และช่วยตกแต่งสิ่งพิมพ์ให้สวยงาม (ธวัธ ตราฐู. 2532 : 52 – 53) ภาพลายเส้น หมายถึงภาพที่เขียนด้วยพู่กัน ดินสอ ปากกา เป็นภาพง่าย ๆ เขียนสีเดียว อาจเป็นภาพขาวดำ ซึ่งภาพลายเส้นนี้จะใช้มากในหนังสือแบบเรียน (ภิญญาพร นิตยะประภา. 2534 : 66)

วิธีการวาดลายเส้น

พิทซ์ ได้อธิบายว่า การลงน้ำหนักโดยการขีดไขว้ (Crosshatch) ไว้ว่าเป็นวิธีการที่ใช้ปากกาหรือดินสอในการลงน้ำหนักภาพตามตำแหน่งที่ต้องการ ด้วยการขีดเป็นเส้นในลักษณะต่าง ๆ เช่น เส้นไขว้กันเส้นลากไปในทิศทางเดียวกัน เป็นต้น (Pitz. 1957 :50)

กรรมวิธีในการวาดเขียนถึงแม้จะเป็นการใช้สื่อวัสดุประเภทเดียวกันแต่ลักษณะการใช้ของแต่ละบุคคล ย่อมแตกต่างกันออกไปและทำให้ผลงานที่ปรากฏนั้นแตกต่างกันออกไปด้วยซึ่งพอจะแยกได้ดังนี้

1. ลักษณะลายเส้นแบบสเกッチ เป็นกลวิธีในการวาดเขียนที่ใช้เวลาน้อย เส้นที่แสดงในภาพร่างบ่งให้เห็นถึงความรวดเร็วอย่างคร่าว ๆ รูปแบบที่ปรากฏเป็นเพียงส่วนรวม ไม่คำนึงถึงส่วนละเอียด
2. ลักษณะลายเส้นแบบเส้นแสดงน้ำหนักแสงเงา เป็นการถ่ายทอดรูปแบบโดยใช้เส้นแสดงน้ำหนักอ่อนเข้ม หนักเบา ซึ่งสามารถกระตุ้นความรู้สึกให้ต่างออกไปจากการดูภาพที่ใช้เส้นที่มีน้ำหนักเส้นเสมอราบเรียบเท่ากันหมด
3. การแรเงาในลักษณะแสงเงาอย่างกลมกลืน โดยปกติแล้วในการไล่ระยะน้ำหนักแสงเงาด้วยวิธีการแรเงานั้น สามารถแบ่งระยะน้ำหนักอ่อนเข้มของน้ำหนักเงาได้ 7-9 ระยะน้ำหนักด้วยกัน คือนับตั้งแต่ระยะน้ำหนักขาวสุดจนถึงดำสุด สามารถค่อย ๆ แรเงาเพิ่มน้ำหนักความเข้มของเงาขึ้นเป็นขั้น ๆ ทำให้ภาพนั้นเกิดความกลมกลืนในภาพ และยังมีน้ำหนักความเข้มมากระยะเท่าไรย่อมทำให้ดูแล้วมีลักษณะใกล้เคียงธรรมชาติมากที่สุด
4. การแรเงาในลักษณะแสงเงาอย่างตัดกัน จากข้อ 3 ในทางกลับกันหากไล่ระยะน้ำหนักเพียงไม่กี่ระยะ ภาพที่ปรากฏก็จะดูรู้สึกแข็ง แสดงถึงการตัดกันของแสงเงาอย่างเด่นชัด คล้ายภาพ ทุ้นมีแสงจัด เงาเข้ม (ประเสริฐ ศิลรัตน์. 2525 : 17-30)

กลวิธีการพิมพ์

ดาเนียลส์ ให้ความหมายศิลปภาพพิมพ์ ได้แก่ ผลงานศิลปะชิ้นหนึ่งที่ถูกทำขึ้นมาโดยวิธีการพิมพ์ กดให้ติดเป็นรูปบนกระดาษ จากแม่พิมพ์ไม้ แม่พิมพ์โลหะหรือแม่พิมพ์อื่นใด ซึ่งแม่พิมพ์เหล่านั้นศิลปินได้สร้างสรรค์ขึ้นมาด้วยตัวเอง (อัศนีชัย ชูอรุณ. 2519 ; อ้างอิงจาก Daniels. 1972 : 13)

วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ ให้ความหมาย การพิมพ์ว่า หมายถึง การกดให้ติด คือการสร้างภาพหรือเครื่องหมายลงบนสื่อวัสดุผิวเรียบเพื่อให้ได้ภาพหรือเครื่องหมายเหมือนกันซ้ำ ๆ กันตามจำนวนที่ต้องการ (วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ. 2531 : 81) การพิมพ์ (Printing) มีลักษณะคล้ายกับจิตรกรรมและการวาดเขียน ผลงานต่างกันที่จำนวนผลงาน เพราะการพิมพ์สามารถผลิตได้มากกว่าและการพิมพ์ต้องมีแม่พิมพ์ตามจำนวนที่ต้องการพิมพ์ ถ้าพิมพ์ 3 สี ก็ต้องมีแม่พิมพ์ 3 แผ่น รูปที่เกิดเป็นภาพพิมพ์ได้

จากแม่พิมพ์ต่าง ๆ กัน เช่น เกิดจากส่วนบนสุดของแม่พิมพ์ เกิดจากส่วนลึกของแม่พิมพ์ และเกิดจากรอยปรุของแม่พิมพ์ ซึ่งเรียกชื่อต่างกัน เช่น พิมพ์ไม้ พิมพ์ผ้า เป็นต้น (อารี สุทธิพันธุ์. 2532 : 54)

ธวัช ตราชู ให้ความหมายของภาพพิมพ์ หมายถึง ภาพที่เกิดจากการทำแบบพิมพ์แล้วนำไปพิมพ์เป็นภาพออกมาด้วยวิธีต่าง ๆ กัน เช่น ภาพพิมพ์ไม้ ภาพพิมพ์ซิลค์กรีน ภาพพิมพ์พื้นปูน ภาพพิมพ์พื้นราบ ตลอดจนวิธีการพิมพ์อื่น ๆ เพื่อสร้างสรรค์เป็นภาพแบบต่าง ๆ เหมือนกับภาพเขียน (ธวัช ตราชู . 2532 : 52 – 53)

ผลงานที่ได้จากการพิมพ์ มี 2 ชนิด คือ

1. ภาพพิมพ์ เป็นผลงานพิมพ์ที่เป็นภาพต่าง ๆ เพื่อความสวยงามหรือบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ อาจมีข้อความ ตัวอักษรหรือตัวเลขประกอบหรือไม่ก็ได้
2. สิ่งพิมพ์ เป็นผลงานพิมพ์ที่ใช้บอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ เป็นตัวอักษร ข้อความ ตัวเลข อาจมีภาพประกอบหรือไม่ก็ได้

ประเภทของการพิมพ์ การพิมพ์แบ่งออกได้หลายประเภทตามลักษณะต่าง ดังนี้

1. แบ่งตามจุดมุ่งหมายในการพิมพ์ ได้ 2 ประเภท คือ
 - 1.1 ศิลปะภาพพิมพ์ (Graphic Art) เป็นงานพิมพ์ภาพเพื่อให้เกิดความสวยงาม เป็น งานจิตรศิลป์
 - 1.2 ออกแบบภาพพิมพ์ (Graphic Design) เป็นงานพิมพ์ภาพประโยชน์ใช้สอยนอกเหนือไปจากความสวยงาม ได้แก่ หนังสือต่าง ๆ ปत्रต่าง ๆ ภาพโฆษณา ปฏิทิน ฯลฯ จัดเป็นงานประยุกต์ศิลป์

วิธีการพิมพ์

วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณได้แบ่งกรรมวิธีหรือเทคนิคของการทำศิลปะภาพพิมพ์ออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. วิธีพิมพ์ภาพพิมพ์ผิวปูน (The Relief Process) เป็นการพิมพ์จากแม่พิมพ์ที่มีเนื้อแข็ง เช่น ไม้ แผ่นยาง โดยการแกะให้มีพื้นที่ว่างเป็นร่องลงไปแม่พิมพ์ และเว้นผิวหน้าเรียบเอาไว้สำหรับให้หมึกเกาะ การพิมพ์วิธีนี้จะต้องกลิ้งหมึกหรือฉาบหมึกหรือสีลงบนผิวแม่พิมพ์ ส่วนที่ไม่ได้แกะออก ใช้กระดาษที่จะพิมพ์คว่ำหน้ากระดาษเข้าหาแม่พิมพ์ แล้วใช้วัตถุกดทับหรือฝนด้านหลังกระดาษ เพื่อให้แรงกดซึ่งปัจจุบันใช้ลูกกลิ้งของแท่นพิมพ์เป็นตัวกด ให้กระดาษกดทับเอาหมึกจากแม่พิมพ์ขึ้นมาติดกระดาษ การพิมพ์ลักษณะนี้จะทำให้ผิวกระดาษมีลายนูนตามส่วนที่เป็นร่องลึกที่แกะไว้บนแม่พิมพ์ ซึ่งจะพบในการพิมพ์แม่พิมพ์ไม้ (Wood block) เป็นต้น

2. วิธีพิมพ์ภาพพิมพ์ผิวเรียบ (The Plano graphic Process) เป็นวิธีพิมพ์จากแม่พิมพ์ที่มีผิวหน้าเรียบ โดยใช้แผ่นหินหรือแผ่นโลหะเทียม เป็นวิธีการของภาพพิมพ์หิน โดยการใช้การสร้างภาพต้นแบบด้วยสื่อวัสดุที่มีไขสัตว์เป็นส่วนผสม เป็นสื่อให้หมึกเกาะติดกับแม่พิมพ์แล้วใช้กรรมวิธีทางเคมีประกอบ คือใช้ที่หมึกพิมพ์จะติดกับแม่พิมพ์ส่วนที่เขียนด้วยไขเท่านั้น การพิมพ์จะใช้แผ่นกระดาษซับเอาเฉพาะหมึกที่เป็นภาพขึ้นมาด้วยวิธีกดรีด การพิมพ์ลักษณะนี้เป็นต้นกำเนิดของการพิมพ์ระบบออฟเซตในปัจจุบัน ซึ่งแบ่งค่าของสีเป็น 4 สี คือ C เท่ากับ สีน้ำเงิน M เท่ากับ สีแดง Y เท่ากับ สีเหลือง K เท่ากับ สีดำ ค่าของสีมีค่าเป็น 100 % ความเข้มและการเกิดสีต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับการสั่งค่าของสีใช้เกิดขึ้นในขั้นตอน

3. วิธีพิมพ์ภาพพิมพ์จากแม่พิมพ์โลหะ (The Intaglio Process) เป็นการพิมพ์ภาพจากแม่พิมพ์โลหะ ซึ่งมีกรรมวิธีในการทำแม่พิมพ์ต่าง ๆ กันมากมาย เช่น การใช้สื่อวัสดุกันบนผิวโลหะ แล้วใช้น้ำกรดกัดให้เกิดเป็นร่องลึก (Etching) ลงไปในแม่พิมพ์แล้วฝังหมึกลงไป ใช้กระดาษพิมพ์ซับเอาหมึกขึ้นมาเป็นภาพ หรือการขูดขีดลงบนผิวทองแดง หรือแผ่นสังกะสี ฝังหมึกเข้าไปตามรอยขูดเสร็จแล้วใช้กระดาษซับหมึกขึ้นมา

4. วิธีพิมพ์ภาพพิมพ์จากแม่พิมพ์ฉลุ (The Stencil Process) ภาพพิมพ์ที่ได้จากการพิมพ์ด้วยวิธีปาดสีผ่านช่องที่เจาะไว้ไปติดบนกระดาษนี้ เป็นกรรมวิธีพิมพ์ที่เก่าแก่วิธีหนึ่ง หากแต่ในปัจจุบันได้พัฒนาแผ่นกรองซึ่งใช้เป็นแม่พิมพ์ให้มีความละเอียดยิ่งขึ้น แทนที่จะใช้ตาข่ายมาเป็นการใช้ผ้าไหม (Silk) มาเป็นเส้นใยสังเคราะห์อื่น ๆ ที่มีคุณภาพเหมาะสม และใช้งานได้ดี การพิมพ์วิธีนี้ต่อมารู้จักกันในชื่อ Silk Screen หรือ Screen Prints (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. 2531 : 93-95)

นอกเหนือจากภาพพิมพ์ที่เกิดด้วยวิธีการและเทคนิคการพิมพ์ 4 วิธีดังกล่าวแล้วยังมีกรรมวิธีในการทำภาพพิมพ์อื่น ๆ อีก เช่น

1. ภาพพิมพ์ขึ้นเดียว (Monoprint) เป็นภาพพิมพ์ที่พิมพ์ตามแม่พิมพ์ได้ครั้งเดียว ไม่สามารถพิมพ์ให้เหมือนกันได้มากกว่าหนึ่งชิ้น บางครั้งเรียก Monotype

2. ภาพพิมพ์ที่ได้จากการถูหรือฝน (Rubbings Prints) ภาพพิมพ์วิธีนี้เป็นวิธีง่าย ๆ เหมาะสำหรับเด็กคือ การใช้กระดาษพิมพ์วางปิดบนแม่พิมพ์นูน แล้วใช้ดินสอหรือสีฝนด้านหลังกระดาษก็จะได้ภาพพิมพ์ตามต้องการ

กลวิธีการพ่นสี

การตกแต่งภาพโดยใช้เครื่องพ่นสีในการพ่นที่เรียกว่าแอร์บรัช (Air Brush) มีบทบาทในการตกแต่งภาพ สีที่ใช้พ่นเป็นสีที่มีความเหลว ได้แก่ อินเดียอิงค์ สีน้ำ สีน้ำมันเจือจางมาก และสีอะคริลิก ลักษณะของภาพประกอบอาจเกิดขึ้นจากการพ่นซึ่งกำลังเป็นที่นิยมกันอยู่ในปัจจุบัน

วิธีการพ่นสี

เวสต์ เขียนถึงการใช้อุปกรณ์พ่นสี (Air Brush) ว่าเป็นวิธีการพ่นสีที่ให้ความละเอียดที่สุด โดยใช้เครื่องมือที่เรียกว่า Air Brush ซึ่งมีวิธีการทำงานโดยใช้แรงลมอัดให้สีพ่นออกมา (West. 1996 : 6)

ชัยนันท์ ชุ่มงาม เขียนถึงการใช้อุปกรณ์พ่นสีพ่นลงบนพื้นผิวราบว่าถ้าต้องการพ่นให้เกิดน้ำหนักสีที่เรียบเสมอกัน ต้องรักษาระดับและแนวการพ่นระหว่างปลายหัวเครื่องพ่นกระดาศให้ขนานกันด้วยเช่นกัน (ชัยนันท์ ชุ่มงาม. 2530 : 10)

กลวิธีการใช้แอร์บรัช ดังนี้

1. การเตรียมการ ความสะอาดของมือมีความสำคัญอย่างยิ่งต่องานแอร์บรัช เนื่องจากมือจะต้องจับกระดาศในช่วงเวลาที่กันไว้ หรือต้องจับอุปกรณ์ สีอาจติดในส่วนที่ไม่ต้องการให้สีติดได้ และควรจัดวางอุปกรณ์ในตำแหน่งที่เหมาะสม
2. การใช้แอร์บรัช หัวแอร์บรัชจะต้องทำมุม 45 – 80 องศากับกระดาศ จะทำให้สีที่พ่นออกมาสามารถควบคุมให้เป็นไปตามทิศทางได้ง่าย
3. การควบคุมบังคับด้วยนิ้วชี้ การควบคุมปรับได้สองทาง คือ กดลงปรับลมกดไปด้านหลังควบคุมปริมาณสี หัวแอร์บรัชบางชนิดสามารถปรับและควบคุมปริมาณสีได้
4. ลายเส้น ในกรณีที่ต้องการสร้างลายเส้นเท่ากันอย่างประณีต ควรให้แอร์บรัชอยู่ใกล้กระดาศ และกดปุ่มบังคับถอยหลังเล็กน้อย
5. การสร้างแถบสี ในการใช้สีแอร์บรัชลงพื้นที่เท่า ๆ กัน ถือหัวแอร์บรัชให้ห่างจากกระดาศประมาณสีนิ้วฟูต แล้วพ่นเป็นจังหวะติดต่อกันเป็นแนวทาง โดยให้พ่นเหลื่อมทับกันเล็กน้อย และควรพ่นออกในจังหวะสุดท้ายของการพ่นแต่ละครั้ง เพื่อป้องกันสีอุดตัน
6. การลงสีจางไปหาเข้ม การพ่นสีควรกดปุ่มบังคับด้วยการออกแรงกดเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ เพื่อให้ได้ปริมาณสีตามความเหมาะสม สีที่ใช้ควรเป็นกลุ่มที่ทึบ โดยการผสมสีพ่นจากสีอ่อนและเพิ่มให้น้ำหนักสีเข้าตามลำดับ
7. การทำโทนสีต่างกัน สีต่างกันสามารถทำได้คล้ายกับการใช้น้ำหนักโทนสี โดยการพ่นตามแนวนอนโดยเริ่มต้นจากสีใดสีหนึ่งที่กำหนดแล้วพ่นให้รอยต่อสีประสานทับกันเล็กน้อยจนครบจำนวนสีที่กำหนดไว้ (Hayes. 1992 : 81-83)

กลวิธีการปะติด

การปะติด ประเภทคอลลาจ (Collage) ว่าเป็นงานศิลปะซึ่งใช้วิธีปะติดที่รู้จักกันกว้างขวางที่สุด โดยการนำสื่อวัสดุต่าง ๆ มาติดกับพื้นรองรับด้วยกาว งานประเภทคอลลาจนี้อาจอยู่ในรูปแบบของการนำสื่อวัสดุต่าง ๆ มาติดกับภาพลัคน ๆ หรืองานปะติดผสมกับการระบายสี และวาดเส้น (มะลิ

จักร เอื้ออานันท์. 2529 : 139) การปะติด หรือภาพตัดปะ ได้แก่ การนำภาพหรือสื่อวัสดุสำเร็จรูป เช่น กระดาษสี เศษผ้า ฯลฯ มาประกอบเข้าด้วยกัน และอาจเขียนตกแต่งเพิ่มเติมให้เกิดเป็นภาพที่ต้องการ (ปยุต เงากระจ่าง. 2529 : ไม่มีเลขหน้า)

ราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายเช่นกัน คือ งานศิลปะแบบหนึ่งที่ใช้วิธีปะแผ่นสื่อวัสดุบนพื้นในลักษณะแบนราบ หรือสูงขึ้นจากพื้นภาพเพียงเล็กน้อย แผ่นสื่อวัสดุที่ใช้ปะปิดลงไปในนั้นอาจมีหลายชนิดรวมกันก็ได้ เช่น กระดาษ ผ้า เศษสื่อวัสดุ พื้นระนาบที่ใช้แผ่นสื่อวัสดุทาปะปิดลงไปในนั้น อาจเป็นแผ่นไม้ ผืนผ้าใบ หรือพื้นระนาบอื่น ๆ และอาจเพิ่มเติมด้วยการระบายสี หรือวาดภาพ หรือพิมพ์ทับลงอีกก็ได้ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2530 : 40)

ภาพปะติด (Collang) คือ การนำภาพ หรือสื่อวัสดุสำเร็จรูป เช่น กระดาษสี เศษผ้า สื่อวัสดุเหลือใช้ ฯลฯ มาประกอบเข้าด้วยกัน หรืออาจเขียนตกแต่งเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดเป็นภาพที่ต้องการ (ธวัช ตราชู. 2532 : 52 – 53) และเป็นการใช้สื่อวัสดุติดลงไปในรูป เช่น การทำเป็นรูปเด็ก ก็ฉีกกระดาษสี หรือเศษผ้าติดลงไปให้เป็นรูปทรงที่ต้องการ ลักษณะภาพปะติดจะเป็นรูปร่างไม่ชัดเจนนัก แต่เป็นภาพง่าย ๆ สำหรับเด็ก (ภิญญาพร นิตยะประภา. 2534 : 66)

กลวิธีภาพถ่าย

ภาพถ่ายเป็นภาพที่ได้จากการถ่ายรูปด้วยกล้อง ภาพถ่ายที่จะนำมาลงพิมพ์ประกอบตัวเรียงพิมพ์ควรจะมีการจัดองค์ประกอบที่ดี การให้แสงเงาตลอดจนการจัดกรอบภาพทำให้ได้ภาพถ่ายที่มีคุณลักษณะอธิบายเรื่องราว และช่วยตกแต่งสิ่งพิมพ์ให้สวยงามยิ่งขึ้น (ธวัช ตราชู. 2532 : 52) ภาพถ่ายที่เกิดจากการใช้กล้องถ่ายรูปบันทึกภาพ อาจเป็นภาพสี หรือภาพขาวดำ (ภิญญาพร นิตยะประภา. 2534 : 66)

เกริก ยุ้นพันธ์ ให้ความหมายของภาพถ่าย หมายถึงภาพที่เกิดจากการใช้เครื่องมือถ่ายภาพ บันทึกภาพสำหรับประกอบเนื้อหาในหนังสือ ภาพถ่ายอาจใช้กล้องถ่ายภาพ หรือเครื่องมือถ่ายสำเนาก็ได้ (เกริก ยุ้นพันธ์. 2543 : 31)

จารุพรรณ ทรัพย์ปรุง ให้ความหมายไว้ว่า “ภาพที่ผลิตขึ้นด้วยการใช้ฟิล์มบันทึก อาจเป็นภาพขาวดำหรือภาพสี เพื่อทำให้ข้อความหรือเรื่องราวต่อนั้นเป็นที่เข้าใจแจ่มแจ้งยิ่งขึ้นหรือประกอบเข้าไปให้มีความหมายมากขึ้น ...” (จารุพรรณ ทรัพย์ปรุง. 2543 : 5)

กลวิธีการปั้น

กลวิธีการปั้นเราสามารถนำสื่อวัสดุมาปั้นทำให้เกิดรูปทรง 3 มิติ หรืองานประติมากรรม โดยใช้สื่อวัสดุ เช่น ดินเหนียว ดินน้ำมัน แป้งปั้น สามารถนำมาประกอบเป็นเรื่องราวรูปภาพประกอบหนังสือ

กลวิธีการแกะ

วิธีการแกะสามารถนำวัสดุมาทำการแกะได้ เช่น ไม้ (Wood) ซึ่งเป็นวัสดุที่ก่อสร้างที่ใช้ในการสร้างที่อยู่อาศัย ที่เป็นส่วนประกอบสำคัญ ได้แก่ วงกบประตูหน้าต่าง บานประตูหน้าต่าง แม่บันได ขึ้นบันได พื้นในร่ม ใช้ทำเครื่องเรือน และเฟอร์นิเจอร์ต่าง ๆ และสามารถนำมาแกะสลักเป็นชิ้นงาน เป็นงานประติมากรรม สามารถนำมาประกอบเป็นเรื่องราวรูปภาพประกอบหนังสือ

กลวิธีประสม

กลวิธีสร้างภาพประกอบแบบภาพประสมสามารถทำได้ในการเขียนภาพประกอบโดยสามารถนำกลวิธีต่าง ๆ มาผสมกัน เช่น การใช้วัสดุต่าง ๆ เข้าประสมผสานกันในการจัดองค์ประกอบของภาพ เช่น การใช้เม็ดโฟม ก้อนหิน เหล็ก ไม้ มาประกอบการสร้างภาพประกอบ เป็นต้น

ด้านกลวิธีภาพประกอบในงานวิจัยผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้ กลวิธี หมายถึงกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานภาพประกอบซึ่งเกิดจากความคิดของผู้วาดภาพแบ่งได้ดังนี้

1. กลวิธีการระบายสี
2. กลวิธีการวาดลายเส้น
3. กลวิธีการพิมพ์
4. กลวิธีการพันสี
5. กลวิธีการปะติด
6. กลวิธีภาพถ่าย
7. กลวิธีการปั้น
8. กลวิธีการแกะ
9. กลวิธีประสม
10. กลวิธีอื่น ๆ เช่น การสร้างภาพด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาหลักการทฤษฎีการค้นคว้าและงานวิจัยตามหัวข้อต่อไปนี

1. การกำหนดประชากร
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากร

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ การศึกษาพัฒนาการของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี ที่คณะกรรมการประกวดตั้งแต่ พ.ศ. 2515 - พ.ศ. 2548 เนื่องในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ผู้วิจัยได้รวบรวมรายชื่อหนังสือตลอดจนผู้เขียนเรื่อง ผู้จัดทำภาพประกอบ และผู้จัดพิมพ์ได้รับรางวัลโดยเรียงตามปี จำนวน 92 เรื่อง ดังรายชื่อต่อไปนี้

พ.ศ. 2515

รางวัลดีเด่น ไม่มีหนังสือที่สมควรได้รับรางวัล

รางวัลชมเชย (เรียงตามลำดับอักษรชื่อเรื่อง)

อ้วนกับอืดผจญภัย	ผู้ประพันธ์	เบญจมา แสงมลิ
	ผู้จัดพิมพ์	อักษรเจริญทัศน์
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	ไม่ปรากฏชื่อ
ตุ๊กแกผู้อาวุห์	ผู้ประพันธ์	เชิดฉาย เขมวิชานุรัตน์
	ผู้จัดพิมพ์	สุริยบรรณ
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	ฟิลิป จัง

พ.ศ. 2516

รางวัลดีเด่น

ลูกไก่แสนสวย	ผู้ประพันธ์	สุภา ลือศิริ
	ผู้จัดพิมพ์	สุริยบรรณ
	จัดทำภาพประกอบ	ฟิลิป จัง

รางวัลชมเชย ไม่มีหนังสือที่สมควรได้รับรางวัล

พ.ศ. 2517

รางวัลดีเด่น

เอื้องแซะสีทอง	ผู้ประพันธ์	วิชา พรหมจันทร์
	ผู้จัดพิมพ์	องค์การค้ำของครูสภา
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	วิชา พรหมจันทร์

รางวัลชมเชย

นายขนมต้ม	ผู้ประพันธ์	ละเมียด ลิมอักษร
	ผู้จัดพิมพ์	องค์การค้ำของครูสภา
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	พินิจ มลรัตน์

พ.ศ. 2518

รางวัลดีเด่น ไม่มีหนังสือที่สมควรได้รับรางวัล

รางวัลชมเชย (เรียงตามลำดับอักษรชื่อเรื่อง)

เสื่อเผือกกับลูกวัว	ผู้ประพันธ์	ฉวีวรรณ อาชนิยุต
	ผู้จัดพิมพ์	องค์การค้ำของครูสภา
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	สุรศักดิ์ ดุษฎีดิษฐ์
ทำไมหนอนายตีบปอง	ผู้ประพันธ์	ตุ๊ก-ตุ๊ก
	ผู้จัดพิมพ์	สุริยบรรณ
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	ฟิลิป จัง

พ.ศ. 2519

รางวัลดีเด่น

หวานอยู่ไหน	ผู้ประพันธ์	คริสติน สุนทวาท
	ผู้จัดพิมพ์	ดวงกมล
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	อรุณ วัชรสวัสดิ์

รางวัลชมเชย ไม่มีหนังสือที่สมควรได้รับรางวัล

พ.ศ. 2520

รางวัลดีเด่น

เด็กชายดวงเข้าเมือง	ผู้ประพันธ์	สุจิตต์ วงษ์เทศ
	ผู้จัดพิมพ์	ดวงกมล
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	อรุณ วัชรสวัสดิ์

รางวัลชมเชย

เพื่อนของเจ้า	ผู้ประพันธ์	ดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา
	ผู้จัดพิมพ์	บรรณกิจ
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	ไม่ปรากฏชื่อ

พ.ศ. 2521

รางวัลดีเด่น

สามสียากเป็นเสือ	ผู้ประพันธ์	กัลยาณี บัวสรวง
	ผู้จัดพิมพ์	ปาณยา
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	เรืองฤทธิ์ ตีระวนิช

รางวัลชมเชย (เรียงตามลำดับอักษรชื่อเรื่อง)

ไผ่น้อย	ผู้ประพันธ์	พูนเพชร บุญประเสริฐ
	ผู้จัดพิมพ์	ชมรมเด็ก
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	ไพโรจน์ ดาวประดับวงษ์
ฝนจำ	ผู้ประพันธ์	พรจันทร์ จันทวิมล
	ผู้จัดพิมพ์	แพรวพิทยา
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	สุรางค์ ศรีนุกุล
อ่านสนุก	ผู้ประพันธ์	สมใจ ทิพย์ชัยเมธา
	ผู้จัดพิมพ์	สุวิทย์สาส์น
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	สุเมธ วิจารณ์เกียรติ

พ.ศ. 2522

รางวัลดีเด่น

จ้อยเรียนรู้ตอน “เสียง”	ผู้ประพันธ์	รุ่งทิพย์ จันทรประทุม
	ผู้จัดพิมพ์	ปาณยา
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	มนตรี วีระวงศ์

รางวัลชมเชย

ลูกรัก	ผู้ประพันธ์	ม.จ.ประภาพันท์ กรโกสีกาจ
	ผู้จัดพิมพ์	ปาณยา
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	ฉลอง มงคลรัตน์

พ.ศ. 2523

รางวัลดีเด่น ไม่มีหนังสือที่ควรได้รับรางวัล

รางวัลชมเชย (เรียงตามลำดับอักษรชื่อเรื่อง)

นกกะจอกสร้างรัง	ผู้ประพันธ์	ลมูล รัตตากร
	ผู้จัดพิมพ์	ชมรมเด็ก
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	มนัส บุญประกอบ
บ้านฉันดีที่สุด	ผู้ประพันธ์	พรจันทร์ จันทวิมล
	ผู้จัดพิมพ์	ชมรมเด็ก
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	สมชาย เวชวิทย์

พ.ศ. 2524

รางวัลดีเด่น ไม่มีหนังสือที่ควรได้รับรางวัล

รางวัลชมเชย (เรียงตามลำดับอักษรชื่อเรื่อง)

บ้านของจุก	ผู้ประพันธ์	สัญญา ริมวังตระกูล
	ผู้จัดพิมพ์	ไทยวัฒนาพานิช
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	สัญญา ริมวังตระกูล
ปู่ที่ท้องแดนมหัศจรรย์	ผู้ประพันธ์	สุนทรา จีงพิชาญวนิชย์
	ผู้จัดพิมพ์	ชมรมเด็ก
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	ประสพโชค นวพันธุ์พิพัฒน์

พ.ศ. 2525

รางวัลดีเด่น

หมา ลา แพะ ข้ามสะพาน	ผู้ประพันธ์	วิสุทธิ สุทธิศรัทธา
	ผู้จัดพิมพ์	ไทยวัฒนาพานิช
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	วิสุทธิ สุทธิศรัทธา

รางวัลชมเชย (เรียงตามลำดับอักษรชื่อเรื่อง)

รับไม่อัน	ผู้ประพันธ์	ไมตรี ลิ้มปชาติ
	ผู้จัดพิมพ์	ลูกหมี
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	พันธุ์ศักดิ์
สูง-เตี้ย	ผู้ประพันธ์	ประทุมพร สุวรรณตรา
	ผู้จัดพิมพ์	บรรณกิจ
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	สุมิตรา เจณณาวาสิน

หนูป้อมแจ่มใส	ผู้ประพันธ์	สีฐาน
	ผู้จัดพิมพ์	พีพี
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	รัชนีพรพรณ

พ.ศ.2526

รางวัลดีเด่น

หนูออกวาดบ้าน	ผู้ประพันธ์	อุไร ฟาคุ่ม
	ผู้จัดพิมพ์	ไทยวัฒนาพานิช
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	ผ้าขนหนู

รางวัลชมเชย (เรียงตามลำดับอักษรชื่อเรื่อง)

เขาคือใคร	ผู้ประพันธ์	พรจันทร์ จันทวิมล
	ผู้จัดพิมพ์	ไทยวัฒนาพานิช
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	มนตรี แพทย์เพียร

ซ้าย – ขวา	ผู้ประพันธ์	ประทุมพร สุวรรณตรา
	ผู้จัดพิมพ์	บรรณกิจ
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	สุมิตรา ทรงสัตย์

ยานพาหนะ	ผู้ประพันธ์	เชีย เอ็น เซค และกานต์มณี ศักดิ์เจริญ
	ผู้จัดพิมพ์	บรรณกิจ
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	เชีย เอ็น เซค

พ.ศ.2527

รางวัลดีเด่น

ลูกสัตว์หาแม่	ผู้ประพันธ์	จิตอารมย์ สวัสดิ์ชิตัง
	ผู้จัดพิมพ์	บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	อิทธิพล วาทะวัฒน์

รางวัลชมเชย (เรียงตามลำดับอักษรชื่อเรื่อง)

พลายลำดวน	ผู้ประพันธ์	วิริยะ สิริสิงห
	ผู้จัดพิมพ์	สุวีริยาสาส์น
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	ประสพโชค นวพันธุ์พัฒน์

ลูกหมีมีน้อง	ผู้ประพันธ์	ประทุมพร สุวรรณตรา
	ผู้จัดพิมพ์	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสำนักพิมพ์บรรณกิจ
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	พรพรรณ ศุกรเจริญ

สืบหาย	ผู้ประพันธ์	ประทุมพร สุวรรณตรา
	ผู้จัดพิมพ์	ห้างหุ้นส่วนจำกัดสำนักพิมพ์บรรณกิจ
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	พรพรรณ ศุภรเจริญ

พ.ศ.2528

รางวัลดีเด่น

น้ำใจ	ผู้ประพันธ์	พรจันทร์ จันทวิมล
	ผู้จัดพิมพ์	สำนักพิมพ์ต้นอ้อ
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	พิสิทธิ์ ทับทอง

รางวัลชมเชย (เรียงตามลำดับอักษรชื่อเรื่อง)

คนเก่ง	ผู้ประพันธ์	พรจันทร์ จันทวิมล
	ผู้จัดพิมพ์	สำนักพิมพ์ต้นอ้อ
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	กลุ่ม กระฉกเงา
ป่าของไพร	ผู้ประพันธ์	ศศิธร สิ้นคนารักษ์
	ผู้จัดพิมพ์	สุวีรยาสาสน
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	เกริก ยืนพันธ์
ลิงน้อยอวดเก่ง	ผู้ประพันธ์	อำนาจ เย็นสบาย
	ผู้จัดพิมพ์	พี - เอ
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	อัศวิน อรุณแสง

พ.ศ.2529

รางวัลดีเด่น

ใจใจน้อย	ผู้ประพันธ์	พรจันทร์ จันทวิมล
	ผู้จัดพิมพ์	สุวีรยาสาสน
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	พล พิทยาสกุล

รางวัลชมเชย (เรียงตามลำดับอักษรชื่อเรื่อง)

เรียนรู้ ซ้าย - ขวา	ผู้ประพันธ์	พีแฉ่
	ผู้จัดพิมพ์	สำนักพิมพ์ต้นอ้อ
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	ทณศักดิ์ พุ่มศรีพักตร์
ลูกสัตว์แต่งตัว	ผู้ประพันธ์	พรจันทร์ จันทวิมล
	ผู้จัดพิมพ์	สำนักพิมพ์ต้นอ้อ
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	สุกิจ - สิริินภา

พ.ศ.2530

รางวัลดีเด่น ไม่มีหนังสือที่ควรได้รับรางวัล

รางวัลชมเชย (เรียงตามลำดับอักษรชื่อเรื่อง)

ลุงจ๋าจะไปไหน

ผู้ประพันธ์

วิภา ศิริสวัสดิ์

ผู้จัดพิมพ์

บริษัท สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชจำกัด

ผู้จัดทำภาพประกอบ

ทงศักดิ์ พุ่มศิริพัทธ์

ลูกโป่งสวรรค์

ผู้ประพันธ์

อำนาจ เย็นสบาย

ผู้จัดพิมพ์

สำนักพิมพ์ต้นอ้อ

ผู้จัดทำภาพประกอบ

พิสิทธิ์ ทับทอง

พ.ศ.2531

รางวัลดีเด่น

ฟ้าจำลองยาร้อง

ผู้ประพันธ์

ส. พุ่มสุวรรณ

ผู้จัดพิมพ์

สำนักพิมพ์ต้นอ้อ

ผู้จัดทำภาพประกอบ

จารุพงษ์ จันทระเพชร

รางวัลชมเชย (เรียงตามลำดับอักษรชื่อเรื่อง)

เราสร้างโลก

ผู้ประพันธ์

สิริลักษณ์ ตรงกมลธรรม

ผู้จัดพิมพ์

สำนักพิมพ์ต้นอ้อ

ผู้จัดทำภาพประกอบ

เลขคณิต

ลูกไก่กับลูกเปิด

ผู้ประพันธ์

พิพัฒน์ ตราเกียรติกุลและคณะ

ผู้จัดพิมพ์

สำนักพิมพ์อักษรวิพัฒน์

ผู้จัดทำภาพประกอบ

แก้ว

สวนสวรรค์

ผู้ประพันธ์

ปิยตา วนนันทน์

ผู้จัดพิมพ์

ชมรมเด็ก

ผู้จัดทำภาพประกอบ

ธีระพันธ์ ลอไพบุลย์

พ.ศ.2532

รางวัลดีเด่น

ของเล่นเดินทาง

ผู้ประพันธ์

เทพศิริ สุขโสภา

ผู้จัดพิมพ์

สำนักพิมพ์มูลนิธิเด็ก

ผู้จัดทำภาพประกอบ

ประทีป หนองปลาหมอก

รางวัลชมเชย (เรียงตามลำดับอักษรชื่อเรื่อง)

ช่วยหนูด้วย	ผู้ประพันธ์	เกริก ยุ้นพันธ์
	ผู้จัดพิมพ์	บริษัท ต้นอ่อน จำกัด
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	เกริก ยุ้นพันธ์
แม่ข้างใจอารี	ผู้ประพันธ์	มานพ ถนอมศรี
	ผู้จัดพิมพ์	บริษัท ต้นอ่อน จำกัด
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	จิรศักดิ์ ส่งแสงขจร
หนูแพงรวยเพื่อน	ผู้ประพันธ์	พีระพล ณะพานิช
	ผู้จัดพิมพ์	สำนักพิมพ์ปลาตะเพียน
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	สมบัติ คิ้วฮก

พ.ศ.2533

รางวัลดีเด่น ไม่มีหนังสือสมควรได้รับรางวัล

รางวัลชมเชย (เรียงตามลำดับอักษรชื่อเรื่อง)

กระรอกน้อยเรียนรู้ซ่อนหา	ผู้ประพันธ์	พรจันทร์ จันทวิมล
	ผู้จัดพิมพ์	บริษัท ต้นอ่อน จำกัด
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	ประกายเดือน บวรวิญญานนท์
ต้นไม้	ผู้ประพันธ์	จารุพงษ์ จันทรเพชร
	ผู้จัดพิมพ์	บริษัท ต้นอ่อน จำกัด
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	จารุพงษ์ จันทรเพชร
ป่าร่มเย็น	ผู้ประพันธ์	เจ้าขา
	ผู้จัดพิมพ์	สำนักพิมพ์ปลาตะเพียน
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	สมบัติ คิ้วฮก

พ.ศ.2534

รางวัลดีเด่น ไม่มีหนังสือที่ควรได้รับรางวัล

รางวัลชมเชย (เรียงตามลำดับอักษรชื่อเรื่อง)

เจ้าโย่งย้อนแผน	ผู้ประพันธ์	เทวินทร์ เอี่ยมมี
	ผู้จัดพิมพ์	สำนักพิมพ์ปลาตะเพียน
		(ในนามบริษัท วิริยะธุรกิจ จำกัด)
พญานก	ผู้จัดทำภาพประกอบ	เทวินทร์ เอี่ยมมี
	ผู้ประพันธ์	อำนาจ เย็นสบาย
	ผู้จัดพิมพ์	บริษัท ต้นอ่อน จำกัด

หมีน้อยกลับบ้านใจ	ผู้จัดทำภาพประกอบ	วราพงษ์ พงศ์เจตน์พงศ์
	ผู้ประพันธ์	เตือนใจ พรหมสิงค์
	ผู้จัดพิมพ์	บริษัท ต้นอ่อน จำกัด
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	บ้านเด็ก
<u>พ.ศ.2535</u>		
รางวัลดีเด่น		
พ่อจ๋า แม่จ๋า	ผู้ประพันธ์	ส.พุ่มสุพรรณ
	ผู้จัดพิมพ์	บริษัท โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	กลุ่มเบญจรงค์
รางวัลชมเชย (เรียงตามลำดับอักษรชื่อเรื่อง)		
แกะเกร	ผู้ประพันธ์	วิริยะ สิริสิงห
	ผู้จัดพิมพ์	สุวีริยาสาส์น
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	เดชา แซ่ซัน
น้องจีตรงต่อเวลา	ผู้ประพันธ์	ธัญิกา ทรรภดิษ
	ผู้จัดพิมพ์	สำนักพิมพ์ปลาตะเพียน
		(ในนามบริษัท วิริยะธุรกิจ จำกัด)
สัตว์ป่าน่ารัก	ผู้จัดทำภาพประกอบ	เบญจมาศ คำบุญมี
	ผู้ประพันธ์	พรจันทร์ จันทวิมล
	ผู้จัดพิมพ์	ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไบรท์มายด์
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	ปฐวี ไซติวัน

พ.ศ.2536 ไม่มีการจัดการประกวด

พ.ศ.2537

รางวัลดีเด่น

ช้างก้อย	ผู้ประพันธ์	นิภา สุขพิทักษ์
	ผู้จัดพิมพ์	องค์การคำของคุรุสภา
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	ปรีเปรม เปลี่ยนบำรุง
รางวัลชมเชย (เรียงตามลำดับอักษรชื่อเรื่อง)		
จะไปไหนจ๊ะ	ผู้ประพันธ์	กุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์
	ผู้จัดพิมพ์	บริษัท ต้นอ่อน จำกัด
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	บ้านเด็ก

สัตว์ประหลาดกับแม่	ผู้ประพันธ์	วิภา ตัณฑุลพงษ์
	ผู้จัดพิมพ์	ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไบรท์มายด์
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	ประกายเดือน บวรวิญญานันท์
หนูนากับยักษ์ใหญ่	ผู้ประพันธ์	อรัญญา วรชาติอุดมพงศ์
	ผู้จัดพิมพ์	ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไบรท์มายด์
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	อรัญญา วรชาติอุดมพงศ์

พ.ศ.2538

รางวัลดีเด่น

ความลับในกระสอบ	ผู้ประพันธ์	วิริยะ สิริสิงห
	ผู้จัดพิมพ์	สุวิริยะสาส์น
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	เดชา แซ่ซัน
รางวัลชมเชย (เรียงตามลำดับอักษรชื่อเรื่อง)		
ของใช้ของเด็กดี	ผู้ประพันธ์	เตือนใจบัวคลี
	ผู้จัดพิมพ์	บริษัท ต้นอ่อน จำกัด
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	สุธรรม กังวาลไกร
จ๊ะเอ๋	ผู้ประพันธ์	เกริก ยุ้นพันธ์
	ผู้จัดพิมพ์	บริษัท ต้นอ่อน จำกัด
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	พิสิทธิ์ ทับทิมทอง
ช้างน้อยหาเพื่อน	ผู้ประพันธ์	บุษบง โควินท์
	ผู้จัดพิมพ์	โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	สถาพร ริยะสุ

พ.ศ.2539

รางวัลดีเด่น

เม่นหลบฝน	ผู้ประพันธ์	ปรีดา ปัญญาจันทร์
	ผู้จัดพิมพ์	สำนักพิมพ์แพรวเพื่อนเด็ก
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	ปรีดา ปัญญาจันทร์
รางวัลชมเชย		
กล่องดินสอของดีดดี	ผู้ประพันธ์	ธัญิกา ทรรภดิษ
	ผู้จัดพิมพ์	สำนักพิมพ์ปลาตะเพียน
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	สวณีย์ พรวิศวารักษ์ากุล

พ.ศ.2540

รางวัลดีเด่น

ตัวเลขทำอะไร	ผู้ประพันธ์	ชีวัน วิสาสะ
	ผู้จัดพิมพ์	แพรวเพื่อนเด็ก
	ผู้เขียนภาพประกอบ	ชีวัน วิสาสะ
รางวัลชมเชย (เรียงตามลำดับอักษรชื่อเรื่อง)		
กระดุกกระดิก กระต๊อกระแต	ผู้ประพันธ์	เกริก ยุ้นพันธ์
	ผู้จัดพิมพ์	แพรวเพื่อนเด็ก
	ผู้เขียนภาพประกอบ	ปรีดา ปัญญาจันทร์ และชีวัน วิสาสะ
เค้โมงหลบมุม	ผู้ประพันธ์	ภาพพิมพ์
	ผู้จัดพิมพ์	ไทยวัฒนาพานิช
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	วชิรवारรณ ทับเสือ
รองเท้าของลูกหมี	ผู้ประพันธ์	อำนาจ เย็นสบาย
	ผู้จัดพิมพ์	ต้นอ่อน แกรมมี่
	ผู้เขียนภาพประกอบ	สมบัติ คิ้วฮก

พ.ศ.2541

รางวัลดีเด่น ไม่มีหนังสือสมควรได้รับรางวัล

รางวัลชมเชย ไม่มีหนังสือสมควรได้รับรางวัล

พ.ศ.2542

รางวัลดีเด่น ไม่มีหนังสือสมควรได้รับรางวัล

รางวัลชมเชย (เรียงตามลำดับอักษรชื่อเรื่อง)

มดสิบตัว	ผู้ประพันธ์	ชีวัน วิสาสะ
	ผู้จัดพิมพ์	แพรวเพื่อนเด็ก
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	ชีวัน วิสาสะ
แม่ไก่สามตัว	ผู้ประพันธ์	วิริยะ สิริสิงห
	ผู้จัดพิมพ์	ชมรมเด็ก
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	ถาวร วงศ์หิรัญยงยศ
นกสหายพายเรือ	ผู้ประพันธ์	ต้นอ่อน ๑๙๙๙
	ผู้จัดพิมพ์	สำนักพิมพ์ปลาตะเพียน
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	ประกายเดือน บวรวิญญานันท์

พ.ศ.2543

รางวัลดีเด่น

พบกัณสวัสดี	ผู้ประพันธ์	เกริก ยุ้นพันธ์
	ผู้จัดพิมพ์	เกริก ยุ้นพันธ์
	ผู้เขียนภาพประกอบ	เกริก ยุ้นพันธ์
รางวัลชมเชย (เรียงตามลำดับอักษรชื่อเรื่อง)		
เจ้าป่าตัวน้อย	ผู้ประพันธ์	ระวี นิมมานะเกียรติ
	ผู้จัดพิมพ์	สุวีรียาสาสน์
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	ศราวุธ สุขล้ำอาจค์
ชุดใหม่ของชนพู่	ผู้ประพันธ์	ทิพย์วรรณ แสงวงศ์
	ผู้จัดพิมพ์	ไทยวัฒนาพานิช
	ผู้เขียนภาพประกอบ	เยาวภา จีราระรื่นศักดิ์

พ.ศ.2544

รางวัลดีเด่น

ข้าวโพดพันธุ์หลอ	ผู้ประพันธ์	ภทวลี นิมนวล
	ผู้จัดพิมพ์	ไทยวัฒนาพานิช
	ผู้เขียนภาพประกอบ	เยาวภา จีราระรื่นศักดิ์
รางวัลชมเชย (เรียงตามลำดับอักษรชื่อเรื่อง)		
ไดโนเสาร์ขาโก่ง	ผู้ประพันธ์	วิริยะ สิริสิงห
	ผู้จัดพิมพ์	สุวีรียาสาสน์
	ผู้เขียนภาพประกอบ	ศักดิ์ชัย ถิรตันติ
เอ๊ะ!หางของใคร	ผู้ประพันธ์	เกริก ยุ้นพันธ์
	ผู้จัดพิมพ์	เกริก ยุ้นพันธ์
	ผู้เขียนภาพประกอบ	เกริก ยุ้นพันธ์

พ.ศ.2545

รางวัลดีเด่น

ขอหนูหลับหน่อย	ผู้ประพันธ์	รินนา คลานุวัฒน์
	ผู้จัดพิมพ์	แพรวเพื่อนเด็ก
	ผู้เขียนภาพประกอบ	รินนา คลานุวัฒน์
รางวัลชมเชย (เรียงตามลำดับอักษรชื่อเรื่อง)		

ก้ามแก้ว	ผู้ประพันธ์	ระวี นิมมานะเกียรติ
	ผู้จัดพิมพ์	สุวีริยาสาส์น
	ผู้เขียนภาพประกอบ	ศราวุธ สุขสำอางค์
	ผู้ประพันธ์	ภัทรวลี นิ่มนวล
บันทึกวันหยุด	ผู้จัดพิมพ์	ไทยวัฒนาพานิช
	ผู้เขียนภาพประกอบ	เยาวภา จีราระรื่นศักดิ์

พ.ศ.2546

รางวัลดีเด่น ไม่มีหนังสือที่สมควรได้รับรางวัล

รางวัลชมเชย

เพื่อนบ้าน	ผู้ประพันธ์	ระวี นิมมานะเกียรติ
	ผู้จัดพิมพ์	อภัยโปรเตอร์
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	ศราวุธ สุขสำอางค์

พ.ศ.2547

รางวัลดีเด่น ไม่มีหนังสือที่สมควรได้รับรางวัล

รางวัลชมเชย (เรียงตามลำดับอักษรชื่อเรื่อง)

ของขวัญมหัศจรรย์จากภูต	ผู้ประพันธ์	พนัสนิศา ภูมิวัฒน์
	ผู้จัดพิมพ์	มูลนิธิเด็ก
	ผู้เขียนภาพประกอบ	จินตนันท์ ดอนพลอยเพชร
โตมาเจ้าปลายักษ์	ผู้ประพันธ์	รัศมี เปื้อนทนต์
	ผู้จัดพิมพ์	มูลนิธิเด็ก
	ผู้เขียนภาพประกอบ	ปิติ ทองเยี่ยม
หมูน้อยขี่หวง	ผู้ประพันธ์	ปิติพร วทาทิยาภรณ์
	ผู้จัดพิมพ์	แฮปปี้คิดส์
	ผู้เขียนภาพประกอบ	ปิติพร วทาทิยาภรณ์

พ.ศ.2548

รางวัลดีเด่น ไม่มีหนังสือที่สมควรได้รับรางวัล

รางวัลชมเชย (เรียงตามลำดับอักษรชื่อเรื่อง)

คุณแม่ชาอุ้มหน้อย	ผู้ประพันธ์	เกวลิน กายทอง
	ผู้จัดพิมพ์	สำนักพิมพ์บ้านแปลน
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	เยาวภา จีราระรื่นศักดิ์ และสุทัศน์ ปาละมะ

ตกใจหมดเลย	ผู้ประพันธ์	ระวี นิมมานะเกียรติ
	ผู้จัดพิมพ์	อภัยโสเตอร์
	ผู้จัดทำภาพประกอบ	ศราวุธ สุขสำอางค์
	ผู้ประพันธ์	นรินทร์ เชี่ยวพิบูลย์กิจ
	ผู้จัดพิมพ์	สำนักพิมพ์แฮปปี้คิดส์
ตักแต่นสามตัว	ผู้จัดทำภาพประกอบ	นรินทร์ เชี่ยวพิบูลย์กิจ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ เกณฑ์การศึกษาค้นคว้าของภาพประกอบ หนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี ที่ชนะการประกวดตั้งแต่ พ.ศ.2515 - พ.ศ.2548 ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างเกณฑ์ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ สื่อวัสดุ กลวิธีของภาพประกอบและสาระของหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี สรุปเป็นเกณฑ์การวิเคราะห์ศึกษาค้นคว้า 4 เรื่อง ได้แก่

1.1 เรื่อง รูปแบบ ประกอบด้วย

- 1.1.1 รูปแบบเหมือนจริง
- 1.1.2 รูปแบบตัดทอนจากของจริง
- 1.1.3 รูปแบบสัญลักษณ์
- 1.1.4 รูปแบบรูปทรงเรขาคณิต
- 1.1.5 รูปแบบนามธรรม

1.2 เรื่อง สื่อวัสดุ ประกอบด้วย

1.2.1 สื่อวัสดุสีที่มีลักษณะโปร่งแสง ใช้น้ำเป็นตัวทำละลาย เช่น สีน้ำ หมึก สีหมึก สีผสมสี

1.2.2 สื่อวัสดุสีที่มีลักษณะทึบแสง ใช้น้ำหรือน้ำมันเป็นตัวช่วยทำละลาย เช่น สีน้ำมัน สีโปสเตอร์ สีอะคริลิก

1.2.3 สื่อวัสดุที่ใช้การขีด เขียน ชูด ทำให้เกิดลายเส้นโดยไม่ต้องใช้ตัวช่วยทำละลาย เช่น ดินสอสี ดินสอ สีชอล์ก สีเทียน ปากกา ปากกาสีกวาด

1.2.4 สื่อวัสดุปะติด เช่น กระดาษ (Paper) ผ้า เป็นต้น

1.2.5 สื่อวัสดุลอยตัว เช่น ดินเหนียว ดินน้ำมัน แป้งปั้น ไม้ (Wood) เป็นต้น

1.2.6 สื่อวัสดุอื่น ๆ เช่น การสร้างภาพด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรืออิเล็กทรอนิกส์

1.3 เรื่อง กลวิธี ประกอบด้วย

- 1.3.1 กลวิธีการระบายสี
- 1.3.2 กลวิธีการวาดลายเส้น
- 1.3.3 กลวิธีการพิมพ์
- 1.3.4 กลวิธีการพับสี
- 1.3.5 กลวิธีการปะติด
- 1.3.6 กลวิธีภาพถ่าย
- 1.3.7 กลวิธีการปั้น
- 1.3.8 กลวิธีการแกะ
- 1.3.9 กลวิธีประสม
- 1.3.10 กลวิธีอื่น ๆ เช่น การสร้างภาพด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือ

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

1.4 เรื่อง สาระของหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน

2. สร้างเครื่องมือในการศึกษาพัฒนาการภาพประกอบและสาระของหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี ตามที่สรุปในเป็นเกณฑ์การวิเคราะห์พัฒนาการในด้าน รูปแบบ สื่อวัสดุ กลวิธีของหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่านให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ โดยผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องจำนวน 3 ท่าน ได้แก่

- รองศาสตราจารย์เกริก ยุ้นพันธ์ อาจารย์ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- อาจารย์ชีวัน วิสาสะ นักเขียนและผู้เชี่ยวชาญทางด้านการเขียนภาพประกอบสำหรับเด็ก
- อาจารย์ปรีดา ปัญญาจันทร์ นักเขียนและผู้เชี่ยวชาญทางด้านการเขียนภาพประกอบสำหรับเด็ก

3. นำเครื่องมือกลับมาปรับปรุงแก้ไขตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญผู้วิจัยนำเครื่องมือไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้ง

4. นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจครั้งที่สองแล้วนำมาหาความเที่ยงตรง โดยใช้สัดส่วน 2 : 3 จากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้แบบตัวเลือก 3 ค่า ดังนี้

เห็นด้วย	มีค่าเท่ากับ	1 คะแนน
ไม่แน่ใจ	มีค่าเท่ากับ	0 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	มีค่าเท่ากับ	0 คะแนน

5. นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบไปใช้ในการวิจัย

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยมีแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการของภาพประกอบสำหรับเด็ก ตามลำดับ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพประกอบและรวบรวมผลงานภาพประกอบในหนังสือประเภทบันเทิงคดีสำหรับเด็ก ที่ชนะการประกวดตั้งแต่ พ.ศ.2515 – พ.ศ.2548 จำนวน 92 เรื่อง จากนั้นนำมาวิเคราะห์และศึกษาพัฒนาการของภาพประกอบและสาระของหนังสือในแต่ละเล่มตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2. ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้จัดทำประกอบของหนังสือแต่ละเรื่องที่ไม่สามารถวิเคราะห์ได้ในเรื่องนั้น ๆ ใช้ สือวัสดุและกลวิธีใดบ้างในการสร้างสรรค์ภาพประกอบ ดังรายชื่อต่อไปนี้

1. คุณเกริก ยूनพันธ์	เรื่อง เอ๊ะ!หางของใคร, ช่วยหนูด้วย, ปาของไพร, พบกันสวัสดิ์
2. คุณเทวินทร์ เอียนมี	เรื่อง เจ้าโย่งย้อนแผน
3. คุณเบญจมาศ คำบุญมี	เรื่อง น้องจืดตรงต่อเวลา
4. คุณเยาวภา จีรารัตน์ศักดิ์	เรื่อง คุณแม่ขำขี้ม่น้อย, ข้าวโพดพันธุ์ใหม่, ชุดใหม่ของหนู, บันทึกวันหยุด
5. กลุ่ม กระเจ๊กเงา	เรื่อง คนเก่ง
6. คุณจิรศักดิ์ ส่งแสงขจร	เรื่อง แม่ข้างใจอารี
7. คุณชีวัน วิสาสะ	เรื่อง ตัวเลขทำอะไร, มดสิบตัว, กระต๊อกระต๊าก, กระต๊อกระต๊าก
8. บ้านเด็ก (คุณโอม รัชเวทย์)	เรื่อง จะไปไหนจ๊ะ, หมิน้อยกลับใจ
9. คุณประกายเดือน บวรวิญญานันท์	เรื่อง กระรอกน้อยเรียนรู้ซ่อนหา, สัตว์ประหลาดกับแม่, หกสหายพายเรือ
10. คุณประสพโชค นวพันธ์พิพัฒน์	เรื่อง นู๋บ๊าท่องแดนมหัศจรรย์, พลายลำดวน
11. คุณปรีเปรม เปลี่ยนบำรุง	เรื่อง ช้างก้อย
12. คุณปรีดา ปัญญาจันทร์	เรื่อง กระต๊อกระต๊าก, กระต๊อกระต๊าก, เม่นหลบฝน
13. คุณปิติ ทองเยี่ยม	เรื่อง โตมาเจ้าปลายักษ์
14. คุณพล พิทยาสกุล	เรื่อง ใจใจน้อย
15. คุณพินิจ มลรัตน์	เรื่อง นายขนมต้ม
16. คุณพิสิทธิ์ ทับทอง	เรื่อง น้ำใจ, ลูกโป่งสวรรค์, จ๊ะเอ๋

17. คุณมนตรี วีระวงศ์	เรื่อง จ้อยเรียนรู้ตอน “เสียง”
18. คุณมนัส บุญประกอบ	เรื่อง นกกระจอกสร้างรัง
19. คุณสถาพร วิยะสุ	เรื่อง ช้างน้อยหาเพื่อน
20. คุณสมชาย เวชวิทย์	เรื่อง บ้านฉันดีที่สุด
21. คุณสมบัติ คิ้วฮก	เรื่อง ป่าร่มเย็น, ร่องเท้าของลูกหมี, หนูแพงรวยเพื่อน
22. คุณสุทัศน์ ปาละมะ	เรื่อง คุณแม่ขาอุ้มหน่อย
23. คุณสุธรรม กังวาลไกร	เรื่อง ของใช้ของเด็กดี

3. นำผลงานแต่ละเล่มมาเทียบแบบวิเคราะห์และศึกษาพัฒนาการในช่วงระยะเวลา 33 ปี ที่ผ่านมา (พ.ศ.2515 – พ.ศ. 2548) โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ รูปแบบ สื่อวัสดุ กลวิธี และสาระของหนังสือ แล้วจัดเข้าหมวดหมู่ให้ตรงตามเกณฑ์

4. นำผลการศึกษาการจัดระบบหมวดหมู่ผลงานภาพประกอบและสาระของหนังสือสำหรับเด็ก มาคำนวณหาค่าร้อยละแล้วจึงนำเสนอในรูปตารางจากนั้นนำมาอภิปรายเชิงปริมาณและคุณภาพในด้านการวิเคราะห์และพัฒนาการทางด้านรูปแบบ สื่อวัสดุ กลวิธี และสาระของหนังสือ พร้อมภาพถ่าย

5. นำเสนอรายงานผลการศึกษาค้นคว้า

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

หาค่าร้อยละ

$$X = \frac{\sum X}{N} \times 100$$

เมื่อ $\sum X$ แทน จำนวนเล่มที่มีภาพประกอบและสาระของหนังสือตามประเด็นที่ศึกษา
 N แทน จำนวนเล่มทั้งหมดในแต่ละเรื่องตามประเด็นที่ศึกษา

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าวิจัยได้วิเคราะห์ และศึกษาพัฒนาการภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี ที่ชนะการประกวด ตั้งแต่ พ.ศ.2515 – พ.ศ.2548 โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล 4 ด้าน คือ

1. รูปแบบ
2. สื่อวัสดุ
3. กลวิธี
4. สาระ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตาราง 1 ผลการศึกษาค้นคว้าพัฒนาด้านรูปแบบของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี ที่ชนะการประกวด ตั้งแต่ พ.ศ.2515 – พ.ศ.2548

ปีที่ชนะการประกวด	รายชื่อหนังสือ	รูปแบบ				
		เหมือนจริง	ตัดทอนจากของจริง	สัญลักษณ์	รูปทรงเรขาคณิต	นามธรรม
2515	อ้วนกับอืดผจญภัย		/			
	ตุ๊กแกผู้อาภัพ		/			
2516	ลูกไก่แสนสวย	/				
2517	เจ้าเอ็งแซะสีทอง		/			
	นายขนมต้ม		/			
2518	เสือเผ่นกับลูกวัว		/			
	ทำไมหนอนายตูป้อง		/			
2519	หวานอยู่ไหน		/			

ตาราง 1 (ต่อ)

ปีที่ชนะ การ ประกวด	รายชื่อหนังสือ	รูปแบบ				
		เหมือนจริง	ตัดทอนจาก ของจริง	สัญลักษณ์	รูปทรง เรขาคณิต	นามธรรม
2520	เด็กขายดวงเข้าเมือง		/			
	เพื่อนของเจ้า		/			
2521	สามสื่อยากเป็นเสือ		/			
	ไผ่น้อย		/			
	ฝนจำ		/			
	อ่านสนุก		/			
2522	จ้อยเรียนรู้ตอน “เสียง”		/			
	ลูกรัก	/				
2523	นกกระจอกสร้างรัง		/			
	บ้านฉันดีที่สุด		/			
2524	บ้านของจุก		/			
	ปู่ป้าท้องแดนมหัศจรรย์		/			
2525	หมา ลา แพะ ข้ามสะพาน		/			
	รับไม้อื่น		/			
	สูง-เตี้ย		/			
	หนูปอมแจ้มใส		/			
2526	หนูออกวาดบ้าน		/			
	เขาคือใคร	/				
	ซ้าย – ขวา		/			
	ยานพาหนะ		/			
2527	ลูกสัตว์หาแม่	/				
	พลายลำดวน		/			
	ลูกหมีมีน้อง		/			
	สิบสหาย		/			
2528	น้ำใจ		/			
	คนเก่ง		/			
	ป่าของไพร		/			
	ลิงน้อยอวดเก่ง		/			
2529	ใจใจน้อย		/			
	เรื่อง เรียนรู้ ซ้าย – ขวา		/			
	ลูกสัตว์แต่งตัว		/			

ตาราง 1 (ต่อ)

ปีที่ชนะ การ ประกวด	รายชื่อหนังสือ	รูปแบบ				
		เหมือน จริง	ตัดทอนจาก ของจริง	สัญลักษณ์	รูปทรง เรขาคณิต	นามธรรม
2530	ลุงจ๋าจะไปไหน		/			
	ลูกโป่งสวรรค์		/			
2531	ฟ้าจำลองอำว่อง		/			
	เราสร้างโลก		/			
	ลูกไก่อกับลูกเปิด		/			
	สวนสวรรค์		/			
2532	ของเล่นเดินทาง		/			
	ช่วยหนูด้วย		/			
	แม่ช้างใจอารี		/			
	หนูแพงรวยเพื่อน		/			
2533	กระรอกน้อยเรียนรู้ซ่อนหา		/			
	ต้นไม้		/			
	ป่าร่มเย็น		/			
2534	เจ้าโย่งย้อนแผน		/			
	พญานก		/			
	หมिन้อยกลับใจ		/			
2535	พ่อจ๋า แม่จ๋า		/			
	แกะगेเร		/			
	น้องจิตรตรงต่อเวลา		/			
	สัตว์ป่าน่ารัก		/			
2536						
2537	ช้างก้อย		/			
	จะไปไหนจ๊ะ		/			
	สัตว์ประหลาดกับแม่		/			
	หนูนากับยักษ์ใหญ่		/			
2538	ความลับในกระสอบ		/			
	ของใช้ของเด็กดี		/			
	จ๊ะเอ๋		/			
	ช้างน้อยหาเพื่อน		/			
2539	เม่นหลบฝน		/			
	กล่องดินสอของดีดดี		/			

ตาราง 1 (ต่อ)

ปีที่ชนะ การ ประกวด	รายชื่อหนังสือ	รูปแบบ				
		เหมือน จริง	ตัดทอนจาก ของจริง	สัญลักษณ์	รูปทรง เรขาคณิต	นามธรรม
2540	ตัวเลขทำอะไร		/			
	กระดุกกระดิก กระต๊อกระแต็ก		/			
	เค้าโง่งหลบมุ่ม		/			
	รองเท้าของลูกหมี		/			
2541			/			
2542	มดลืบตัว		/			
	แม่ไก่สามตัว		/			
	หกสหายพายเรือ		/			
2543	พบก้นสวรรค์		/			
	เจ้าป่าตัวน้อย		/			
	ชุดใหม่ของชนพู่		/			
2544	ข้าวโพดพันธุ์หลอ		/			
	ไดโนเสาร์ขาโก่ง		/			
	เอ๊ะ!หางของใคร		/			
2545	ขออนุญาตหลับน้อย		/			
	ก้ามแก้ว		/			
	บันทึกวันหยุด		/			
2546	เพื่อนบ้าน		/			
2547	ของขวัญมหัศจรรย์จากภูต		/			
	โตมาเจ้าปลายักษ์		/			
	หมูน้อยขึ้นหวง		/			
2548	คุณแม่ข้าอุ้มน้อย		/			
	ตกใจหมดเลย		/			
	ตึกแต่นสามตัว		/			
รวม	จำนวน 92	4	88	0	0	0
	ร้อยละ 100	4.35	95.65	0	0	0

ตาราง 2 ผลการศึกษาพัฒนาของสื่อวัสดุในภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี
 ที่ชนะการประกวด ตั้งแต่ พ.ศ.2515 – พ.ศ.2548

ปีชนะการประกวด	รายชื่อหนังสือ	สื่อวัสดุ							ประเภทการใช้สื่อวัสดุ	
		สื่อวัสดุที่มีลักษณะโปรงแสง	สื่อวัสดุที่มีลักษณะทึบแสง	สื่อวัสดุที่ใช้ในการขีด เขียน ชูด	สื่อวัสดุปะติด	สื่อวัสดุคล้อยตัว	สื่อวัสดุอื่น ๆ เช่น คอมพิวเตอร์หรืออิเล็กทรอนิกส์	จำนวนสื่อวัสดุในแต่ละเรื่อง	ใช้ 1 สื่อวัสดุ	ใช้มากกว่า 1 สื่อวัสดุ
2515	ชวนกับอดีตผจญภัย		/	/				2		/
	ตุ๊กแกผู้อาวุห์	/						1	/	
2516	ลูกไก่แสนสวย	/						1	/	
2517	เอื้องแซะสีทอง		/					1	/	
	นายขนมต้ม		/	/				2		/
2518	เสือเผ่นกับลูกวัว		/	/				2		/
	ทำไมหนอนายตุ๋บปอง			/				1	/	
2519	หวานอยู่ไหน		/					1	/	
2520	เด็กชายดวงเข้าเมือง		/	/				2		/
	เพื่อนของเจ้า		/	/				2		/
2521	สามสื่อยากเป็นเสือ		/	/				2		/
	ไผ่น้อย		/					1	/	
	ฝนจำ	/						1	/	
	อ่านสนุก		/	/				2		/
2522	จ้อยเรียนรู้ตอน “เสียง”	/		/				2		/
	ลูกรัก	/						1	/	
2523	นกกระจอกสร้างรัง	/		/				2		/
	บ้านฉันดีที่สุดใน		/	/				2		/

ตาราง 2 (ต่อ)

ปีงบประมาณประกวด	รายชื่อหนังสือ	สื่อวัสดุ							ประเภทการใช้สื่อวัสดุ	
		สื่อวัสดุที่มีลักษณะโปสเตอร์	สื่อวัสดุที่มีลักษณะพับแสง	สื่อวัสดุที่ใช้ในการขีดเขียน ชูุด	สื่อวัสดุปะติด	สื่อวัสดุลอยตัว	สื่อวัสดุอื่น ๆ เช่น คอมพิวเตอร์ หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์	จำนวนสื่อวัสดุในแต่ละเรื่อง	ใช้ 1 สื่อวัสดุ	ใช้มากกว่า 1 สื่อวัสดุ
2524	บ้านของจุก		/	/				2		/
	บู๊ตป้องกันมหัศจรรย์	/		/				2		/
2525	หมา ลา แวะ ข้ามสะพาน	/		/				2		/
	รับไม้อื่น	/		/				2		/
	สูง-เตี้ย		/	/				2		/
	หนูป้อมแจ่มใส	/		/				2		/
2526	หนูออกวาดบ้าน		/					1	/	
	เขาคือใคร		/	/				2		/
	ซ้าย – ขวา		/	/				2		/
	ยานพาหนะ	/		/				2		/
2527	ลูกสัตว์หามแม่	/						1	/	
	พลายลำดวน	/		/				2		/
	ลูกหมีมีน้อง		/	/				2		/
	สิบสหาย		/	/				2		/
2528	น้ำใจ		/					1	/	
	คนเก่ง		/					1	/	
	ป่าของไพร	/		/				2		/
	ลิงน้อยขอดเก่ง		/					1	/	
2529	ใจใ้น้อย	/		/				2		/
	เรื่อง เรียนรู้ ซ้าย – ขวา	/		/				2		/
	ลูกสัตว์แต่งตัว		/	/	/			3		/
2530	ลุงจ๋าจะไปไหน	/		/				2		/
	ลูกโป่งสวรรค์		/	/				2		/

ตาราง 2 (ต่อ)

ปีงบประมาณประกวด	รายชื่อหนังสือ	สื่อวัสดุ							ประเภทการใช้สื่อวัสดุ	
		สื่อวัสดุที่มีลักษณะโปสเตอร์	สื่อวัสดุที่มีลักษณะพับแสง	สื่อวัสดุที่ใช้ในการ ชิด เขียน ชู	สื่อวัสดุปะติด	สื่อวัสดุลอยตัว	สื่อวัสดุอื่น ๆ เช่น คอมพิวเตอร์หรือสื่อวัสดุอิเล็กทรอนิกส์	จำนวนสื่อวัสดุในแต่ละเรื่อง	ใช้ 1 สื่อวัสดุ	ใช้มากกว่า 1 สื่อวัสดุ
2531	ฟ้าจำลองยาร้อง		/					1	/	
	เราสร้างโลก	/						1	/	
	ลูกไก่กับลูกเปิด		/	/				2		/
	สวนสวรรค์					/		1	/	
2532	ของเล่นเดินทาง					/		1	/	
	ช่วยเหลือด้วย	/		/				2		/
	แม่ช้างใจอารี					/		1	/	
	หนูแพรวรายเพื่อน	/		/				2		/
2533	กระรอกน้อยเรียนรู้ซอหนา			/				1	/	
	ต้นไม้		/	/				2		/
	ป่าร่มเย็น	/		/				2		/
2534	เจ้าโย่งย้อนแผน		/					1	/	
	พญานก		/		/			2		/
	หมิน้อยกลับใจ	/		/				2		/
2535	พ่อจ๋า แม่จ๋า		/	/				2		/
	แกะเกอร์	/		/				2		/
	น้องจิ๊ตรงต่อเวลา	/		/				2		/
	สัตว์ป่าน่ารัก	/						1	/	
2536										
2537	ช้างก้อย		/		/			2		/
	จะไปไหนจ๊ะ	/		/				2		/
	สัตว์ประหลาดกับแม่			/				1	/	
	หนูนากับยักษ์ใหญ่		/	/				2		/

ตาราง 2 (ต่อ)

ปีที่ชนะการประกวด	รายชื่อหนังสือ	สื่อวัสดุ						ประเภทการใช้สื่อวัสดุ	
		สื่อวัสดุที่มีลักษณะโปสเตอร์	สื่อวัสดุที่มีลักษณะพับแสง	สื่อวัสดุที่ใช้ในการ ชีต เขียน ชูต	สื่อวัสดุปะติด	สื่อวัสดุลอยตัว	สื่อวัสดุอื่น ๆ เช่น คอมพิวเตอร์หรือสื่อวัสดุอิเล็กทรอนิกส์	จำนวนสื่อวัสดุในแต่ละเรื่อง	ใช้ 1 สื่อวัสดุ
2538	ความลับในกระสอบ	/		/				2	/
	ของใช้ของเด็กดี	/		/				2	/
	จ๊ะเอ๋	/		/				2	/
	ข้างน้อยหาเพื่อน	/		/				2	/
2539	เม่นหลบฝน	/		/				2	/
	กล่องดินสอของดีดดี	/						1	/
2540	ตัวเลขทำอะไร	/		/				2	/
	กระต๊อกระต๊าก กระต๊อกระต๊าก		/	/				2	/
	เค้าโม่งหลบมูม			/				1	/
	รองเท้าของลูกหมี		/	/				2	/
2541									
2542	มดลิบตัว	/		/				2	/
	แม่ไก่สามตัว		/					1	/
	หกลายพายเรือ			/				1	/
2543	พบก้นสวัสดี	/		/				2	/
	เจ้าป่าตัวน้อย	/		/				2	/
	ชุดใหม่ของชนพู่	/		/				2	/
2544	ข้าวโพดพันธุ์ล่อ	/		/				2	/
	ไดโนเสาร์ขาโก่ง	/		/				2	/
	เอ๊ะ! ทางของใคร	/		/				2	/
2545	ขอนุหลับน้อย	/		/				2	/
	ก้ามแก้ว	/		/				2	/
	บันทึกวันหยุด	/		/				2	/

ตาราง 2 (ต่อ)

ปีงบประมาณประกวด	รายชื่อหนังสือ	สื่อวัสดุ							ประเภทการใช้สื่อวัสดุ		
		สื่อวัสดุที่มีลักษณะโปสเตอร์	สื่อวัสดุที่มีลักษณะพับแผ่น	สื่อวัสดุที่ใช้ในการ ชีด เขียน ชูต	สื่อวัสดุปะติด	สื่อวัสดุลอยตัว	สื่อวัสดุอื่น ๆ เช่น คอมพิวเตอร์หรือสื่อวัสดุอิเล็กทรอนิกส์	จำนวนสื่อวัสดุในแต่ละเรื่อง	ใช้ 1 สื่อวัสดุ	ใช้มากกว่า 1 สื่อวัสดุ	
2546	เพื่อนบ้าน	/		/				2		/	
2547	ของขวัญมหัศจรรย์จากภูต		/					1	/		
	โตมาเจ้าปลายักษ์		/					1	/		
	หมูน้อยขี่หรง						/	1	/		
2548	คุณแม่ชาอุ้มหน้อย						/	1	/		
	ตกใจหมดเลย						/	1	/		
	ตักแตนสามตัว		/	/				2		/	
รวม	จำนวน	44	37	64	3	3	3	154	31	61	92
	ร้อยละ	28.57	24.03	41.56	1.95	1.95	1.95	100	33.70	66.30	100

ตาราง 3 (ต่อ)

ปีขึ้นทะเบียนการประกวด	รายชื่อหนังสือ	กลวิธี										ประเภทการใช้กลวิธี		
		กลวิธีการบรรยายสี	กลวิธีการวาดลายเส้น	กลวิธีการพิมพ์	กลวิธีการพ่นสี	กลวิธีการประดิษฐ์	กลวิธีภาพถ่าย	กลวิธีประสม	กลวิธีการปั้น	กลวิธีการแกะ	กลวิธีอื่นๆ เช่นคอมพิวเตอร์	จำนวนกลวิธีที่ใช้ในแต่ละเรื่อง	ใช้ 1 กลวิธี	ใช้มากกว่า 1 กลวิธี
2525	หมา ลา แพะ ข้ามสะพาน	/	/									2		/
	รับไม้อื่น	/	/									2		/
	สูง-เตี้ย	/	/									2		/
	หนูป้อมแจ่มใส	/	/									2		/
2526	หนูออกวาดบ้าน	/										1	/	
	เขาคือใคร	/	/		/							3		/
	ซ้าย – ขวา	/	/									2		/
	ยานพาหนะ	/	/									2		/
2527	ลูกสัตว์หาแม่	/			/							2		/
	พลายกล้าฉวน	/	/									2		/
	ลูกหมีมีน้อง	/	/									2		/
	สิบสหาย	/	/									2		/
2528	น้ำใจ	/										1	/	
	คนเก่ง	/										1	/	
	ป่าของไพร	/	/									2		/
	ลิงน้อยขูดแกง	/										1	/	
2529	ใจใจน้อย	/	/									2		/
	เรื่อง เรียนรู้ ซ้าย – ขวา	/	/									2		/
	ลูกสัตว์แต่งตัว			/		/		/				3		/
2530	ลุงฉ่ำจะไปไหน	/	/									2		/
	ลูกโป่งสวรรค์	/	/		/							3		/
2531	ฟ้าจำลองย่อ	/										1	/	
	เราสร้างโลก	/										1	/	
	ลูกไก่กับลูกเป็ด	/	/									2		/
	สวนสวรรค์							/	/			2		/

ตาราง 3 (ต่อ)

[illegible]

ตาราง 3 (ต่อ)

ปีงบประมาณประกวด	รายชื่อหนังสือ	กลวิธี											ประเภทการใช้กลวิธี		
		กลวิธีการบรรยายสี	กลวิธีการวาดลายเส้น	กลวิธีการพิมพ์	กลวิธีการพ่นสี	กลวิธีการประดิษฐ์	กลวิธีภาพถ่าย	กลวิธีภาพประสม	กลวิธีการปั้น	กลวิธีการแกะ	กลวิธีอื่นๆ เช่น คอมพิวเตอร์	จำนวนกลวิธีที่ใช้ในแต่ละเรื่อง	ใช้ 1 กลวิธี	ใช้มากกว่า 1 กลวิธี	
2540	ตัวเลขทำอะไร	/	/									2		/	
	กระต๊อกระต๊อ	/	/									2		/	
	กระต๊อกระต๊อ	/	/									2		/	
	เค้าโครงหลุม	/	/									2		/	
2541	รองเท้าของลูกหมี่	/	/		/							3		/	
2542	มดสิบตัว	/	/									2		/	
	แม่ไก่สามตัว	/										1	/		
	นกสหายพายุเร็ว	/	/									2		/	
2543	พบก้นสวัสดี	/	/									2		/	
	เจ้าป่าตัวน้อย	/	/									2		/	
	ชุดใหม่ของชนพู่	/	/									2		/	
2544	ข้าวโพดพื้นหลอ	/	/									2		/	
	ไดโนเสาร์ขาโก่ง	/	/									2		/	
	เอ๊ะ! หางของใคร	/	/									2		/	
2545	ขอหนูหลับหน่อย	/	/									2		/	
	ก้ามแก้ว	/	/									2		/	
	บันทึกวันหยุด	/	/									2		/	
2546	เพื่อนบ้าน	/	/									2		/	
2547	ของขวัญ มหัศจรรย์จากภูต	/										1	/		
	โตมาเจ้าปลา ยักษ์	/										1	/		
	หมูน้อยขี่หวง										/	1	/		
2548	คุณแม่ขาอู่ม น้อย										/	1	/		
	ตกใจหมดเลย										/	1	/		
	ตึกแสนสามตัว	/	/									2		/	
รวม	จำนวน	81	61	3	12	3	0	2	2	1	3	168	24	68	92
	ร้อยละ	48.21	36.31	1.79	7.14	1.79	0	1.19	1.19	0.60	1.79	100	26.09	73.91	100

ผลการศึกษาพัฒนาการ

1. รูปแบบ

รูปแบบภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี ที่คณะกรรมการประกวด ตั้งแต่ พ.ศ.2515 – พ.ศ.2548 นิยมที่จะนำเสนอภาพประกอบในรูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบเหมือนจริง คือ ภาพที่แสดงรายละเอียดตามความเป็นจริงหรือเหมือนจริงมากที่สุดในการนำเสนอข้อมูลสาระเพื่อนำเนื้อหาให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น มีจำนวน 4 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 4.35 โดยนิยมรองลงมาจากรูปแบบตัดทอนจากของจริง

2. รูปแบบตัดทอนจากของจริง คือ ภาพที่ออกแบบขึ้นเพื่อแสดงสาระของภาพในลักษณะของภาพประดิษฐ์และตัดทอนจากความเป็นจริง เพื่อนำรูปแบบให้ดูน่าสนใจขึ้นคงลักษณะจุดเด่นของตัวละคร มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 88 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 95.65 รูปแบบที่นิยมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

3. รูปแบบสัญลักษณ์ คือ การใช้รูปร่างและรูปทรงต่าง ๆ มาแทนค่าความหมายในภาพ เช่น ดวงอาทิตย์ แทนค่าความสว่าง ฯลฯ ไม่พบภาพประกอบลักษณะนี้ในหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน

4. รูปแบบรูปทรงเรขาคณิต คือ ภาพที่มีลักษณะสร้างสรรค์มากขึ้นโดยใช้รูปร่างและรูปทรงของสามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม วงกลม ซึ่งเป็นรูปทรงของเรขาคณิตมาประกอบขึ้นเป็นรูปคนรูปสัตว์ ไม่พบภาพประกอบลักษณะนี้ในหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน

5. รูปแบบนามธรรม คือ ภาพที่สร้างขึ้นด้วยความคิดสร้างสรรค์ และเข้าใจได้ยากกว่าภาพชนิดอื่น ๆ ที่มีเสนอเนื้อหาตรงไปตรงมา ภาพนามธรรมมักจะใช้เพื่อการตกแต่งมากกว่าจะเสนอเนื้อหา ไม่พบภาพประกอบลักษณะนี้ในหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน

ในช่วงยุคต้น ๆ ของการเริ่มต้นของการประกวดพบภาพประกอบที่มีรูปแบบเหมือนจริงได้แก่ ลูกไก่แสนสวย พ.ศ.2516 โดย ฟิลิป จัง, ลูกรัก พ.ศ.2522 โดย ฉลอง มงคลรัตน์, เขาคือใคร พ.ศ.2526 โดย มนตรี แพทย์เขียว และลูกสัตว์หามแม่ พ.ศ.2527 โดย อิทธิพล วาทะวัฒน์ ดังตัวอย่างภาพประกอบ

ภาพประกอบที่ 1 ลูกไก่แสนสวย

ภาพประกอบที่ 2 ลูกรัก

ภาพประกอบที่ 3 เขา คือ ใคร

ภาพประกอบที่ 4 ลูกสัตว์หาแม่

จากการวิเคราะห์พัฒนาการพบว่า ในช่วงตั้งแต่ พ.ศ.2515 - พ.ศ.2548 มีการวาดภาพประกอบรูปแบบตัดทอนจากของจริงมากกว่าภาพเหมือนจริง ซึ่งผู้วิจัยไม่พบรูปแบบสัญลักษณ์ รูปแบบเรขาคณิต และรูปแบบนามธรรม ทำให้การฝึกฝนการสังเกตการเรียนรู้ของเด็กอยู่ในวงจำกัด อาจวิเคราะห์ได้ว่าเป็นเพราะผู้สร้างภาพประกอบชนิดที่จะสร้างสรรค์ในลักษณะเหมือนจริง และตัดทอนจากของจริงมากกว่าการสร้างในลักษณะอื่น ๆ หรืออีกนัยหนึ่งคือความสามารถในการรับรู้ของเด็กที่อยู่ในช่วงวัยนี้ยังไม่สามารถแยกแยะได้ถึงรูปทรงที่แปลกจากความเป็นจริงได้ จึงไม่พบการสร้างงานในรูปแบบที่กล่าวมาผลการศึกษาพัฒนาการพบว่า ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กนับว่าเป็นส่วนสำคัญที่สุดของหนังสือ และพบว่าหนังสือที่คณะกรรมการประกวดหนังสือแห่งชาติ พ.ศ.2515 - พ.ศ.2548 มีลักษณะภาพประกอบมีขนาดสามในสี่ของหน้าเป็นภาพเข้าใจง่ายรูปภาพไม่สลับซับซ้อน มีการใช้รูปแบบของภาพประกอบเป็นภาพที่สมบูรณ์ครบถ้วน โดยไม่ได้ทำการวาดเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง เช่น ภาพรถยนต์ ภาพสัตว์ซึ่งเป็นภาพเต็ม เพราะเด็กอาจคิดว่าสิ่งของหรือสัตว์เหล่านั้นแตกหักเป็นส่วน ๆ แต่มีหนังสือสำหรับเด็กที่คณะกรรมการประกวดบางเล่มมีการตัดต่อแบ่งครึ่งตัวละครในหนังสือเพื่อเกิดทักษะโดยเฉพาะ เช่น ลูกสัตว์หาแม่ พ.ศ.2527 โดย อิทธิพล วาทะวัฒน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกให้เด็กเรียนรู้เรื่องทักษะการจับคู่ระหว่างส่วนหัว และตัวสัตว์ให้ถูกต้อง

การแสดงอารมณ์ของภาพประกอบทุกฉบับสามารถให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว มีชีวิตจิตใจที่ชัดเจน เช่น ยิ้ม กำลังใจดี โศกเศร้า หรือกำลังวิ่ง ทำให้สามารถเข้าใจได้ง่าย รูปแบบการจัดทำภาพประกอบมีลักษณะภาพที่แสดงถึงความรักความอบอุ่นในครอบครัว ความรักใคร่กลมเกลียว ความเมตตากรุณา ความสามัคคี ฯลฯ ที่คล้ายตามเรื่องอย่างเหมาะสมภาพรวมของหนังสือสำหรับเด็ก เน้นภาพมากกว่าเนื้อเรื่องที่เขียนเป็นตัวอักษร

นอกเหนือจากนี้ยังพบว่า ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กซึ่งมีการวาดแบบภาพประกอบหนังสือในแนวอนุรักษ์ความเป็นไทยในด้านการแต่งกายของตัวการ์ตูน เช่น ตัวการ์ตูนในหนังสือมีการไว้จุกมีทั้งใส่เสื้อคอกลม และไม่ใส่เสื้อ นุ่งกางเกงขาสั้น หรือนุ่งโจงกระเบน ได้แก่ นายขนมต้ม พ.ศ. 2517 โดย พินิจ มุลรัตน์, เด็กชายดวงเข้าเมือง พ.ศ.2520 โดย อรุณ วัชรสวัสดิ์ และ บ้านของจุก พ.ศ.2524 โดย สัญญา ริมวังตระกูล หลังจากปี พ.ศ.2524 มีการวาดภาพประกอบแนวอนุรักษ์ความเป็นไทยแบบประปราย เช่น ฟ้าเจ้าอย่าร้อง พ.ศ.2531 โดย ส. พุ่มสุวรรณ, แม่ช้างใจอารี พ.ศ.2532 โดย มานพ ทัศนอมศรี ดังตัวอย่างภาพประกอบ

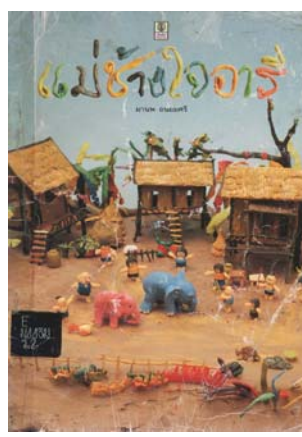
ภาพประกอบที่ 5 นายขนมต้ม

ภาพประกอบที่ 6 เด็กชายดวงเข้าเมือง

ภาพประกอบที่ 7 ฟ้าเจ้าอย่าร้อง

ภาพประกอบที่ 8 แม่ช้างใจอารี

สังเกตได้ว่าอิทธิพลและกระแสของรูปแบบการ์ตูนต่างประเทศมีมากขึ้น ซึ่งทำให้ความสำคัญของวัฒนธรรมการละเล่น การแต่งกาย สิ่งแวดล้อมความเป็นอยู่แบบไทย ๆ นั้นน้อยลงจนเกินไปทำให้เด็กที่อยู่ในวัยเรียนรู้เกิดการเรียนรู้ความเป็นไทยน้อยลง

2. สื่อวัสดุ

สื่อวัสดุที่ใช้ในการสร้างภาพประกอบหนังสือประเภทหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี ที่ชนะการประกวด ตั้งแต่ พ.ศ.2515 – พ.ศ.2548 นิยมใช้สื่อวัสดุในการสร้างภาพประกอบ ดังนี้

1. สื่อวัสดุสีที่มีลักษณะโปร่งแสงใช้น้ำเป็นตัวทำละลาย เช่น สีน้ำ สีหมึก สีหมึก สีผสมสีเป็นสื่อวัสดุ จำนวน 44 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 28.57 ที่นิยมใช้รองลงมาเป็นอันดับที่สอง

2. สื่อวัสดุสีที่มีลักษณะทึบแสงใช้น้ำหรือน้ำมันเป็นตัวช่วยทำละลาย เช่น สีน้ำมัน สีโปสเตอร์ สีอะคริลิก จำนวน 37 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 24.03 ที่นิยมใช้รองลงมาเป็นอันดับที่สาม

3. สื่อวัสดุที่ใช้การขีด เขียน ขูด ทำให้เกิดลายเส้นโดยไม่ต้องใช้ตัวช่วยทำละลาย เช่น ดินสอ สีดินสอ สีชอล์ก สีเทียน ปากกา ปากกาสักหลาด จำนวน 64 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 41.56 เป็นสื่อวัสดุที่นิยมใช้มากที่สุด

4. สื่อวัสดุปะติด เช่น กระดาษ (Paper) ผ้า เป็นต้น ส่วนสื่อวัสดุที่ปรากฏน้อย จำนวน 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.95

5. สื่อวัสดุลอยตัว เช่น ดินเหนียว ดินน้ำมัน แป้งปั้น ไม้ (Wood) เป็นต้น ส่วนสื่อวัสดุที่ปรากฏน้อย จำนวน 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.95

6. สื่อวัสดุอื่น ๆ เช่น การสร้างภาพด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ส่วนสื่อวัสดุที่ปรากฏน้อย จำนวน 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.95

นอกจากนี้ การใช้สื่อวัสดุในการสร้างสรรค์ภาพประกอบหนังสือมีการใช้สื่อวัสดุ 1 สื่อวัสดุใน 1 เรื่อง จำนวน 31 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 33.70 และใช้มากกว่า 1 สื่อวัสดุใน 1 เรื่อง จำนวน 61 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 66.30

ผู้วิจัย พบว่าหนังสือที่ชนะการประกวดหนังสือแห่งชาติ พ.ศ.2515 - พ.ศ.2548 ลักษณะของสื่อวัสดุที่ใช้ในการสร้างภาพประกอบการใช้สื่อวัสดุที่ใช้ในการ ขีด เขียน ขูด มากที่สุด โดยพบว่าการใช้ผสมผสานกันทั้งในสื่อวัสดุสีที่มีลักษณะโปร่งแสง และสื่อวัสดุสีที่มีลักษณะทึบแสง ซึ่งการใช้สื่อวัสดุที่ใช้ในการขูด เขียน ทำให้เกิดสีที่มีลักษณะเป็นเส้นขนาดต่าง ๆ เพื่อให้ภาพเด่นชัดยิ่งขึ้น หรือใช้สื่อวัสดุนี้เพื่อให้เกิดสีในภาพโดยการระบายภาพทั้งภาพโดยใช้สีที่ใช้ขูด ขีด เขียน โดยมีการใช้กลวิธีตามความถนัดของแต่ละบุคคล เช่น กระรอกน้อยเรียนรู้ช้อนหา พ.ศ.2533, สัตว์ประหลาดกับแม่ พ.ศ. 2537 และหงส์หายพายเรือ พ.ศ.2542 โดย ประกายเดือน บวรวิญญานันท์ ใช้สีเมจิกฝนกับกระจก จากนั้นนำน้ำมันผสมและใช้ฟู่กันระบาย, เค้าโม่งหลบมุม พ.ศ.2540 โดย ภาพพิมพ์ ใช้สีชอล์กในการสร้างภาพประกอบทั้งหมด ดังตัวอย่างภาพประกอบ

ภาพประกอบที่ 9 กระรอกน้อยเรียนรู้ข้อหา

ภาพประกอบที่ 10 สัตว์ประหลาดกับแม่

ภาพประกอบที่ 11 นกสหายพายเรือ

จากการสร้างภาพประกอบโดยใช้สื่อวัสดุที่มีลักษณะโปร่งแสง ทำให้เด็กเกิดจินตนาการในภาพ เพราะด้วยควมใสของเนื้อสีทำให้เกิดจินตนาการที่กว้างขึ้นและหนังสือมีลักษณะสีสดใส เพื่อดึงดูดความสนใจของเด็ก นอกจากนี้ยังมีสื่อวัสดุปะติดที่ในภาพประกอบหนังสือที่ชนะการประกวดในช่วง พ.ศ.2529 – พ.ศ.2537 โดยการใช้สื่อวัสดุกระดาษปะติดและทำการพันสีลงบนสื่อวัสดุทำให้เกิดแสง – เงาแก่ภาพ ทำให้เกิดเป็นงานประติมากรรมนูนต่ำ ได้แก่ พญานก พ.ศ. 2534 โดย วราพงษ์ พงศ์เจตน์พงศ์ และช้างก้อย พ.ศ.2537 โดย ปรีเปรม เปลี่ยนบำรุง ทางด้านการใช้สื่อวัสดุปะติดแบบผสมผสานการ เช่น ชิป กระดุม ผ้า พลาสติก เหล็ก ได้แก่ ลูกสัตว์แต่งตัว พ.ศ.2529 โดย สุกิจ เป็นการใช้อวัสดุที่เป็นของจริงในหนังสือทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้และเกิดทักษะจากการปฏิบัติจริง จากการประกวดหนังสือแห่งชาติ พ.ศ.2529 จนถึงปัจจุบันไม่พบหนังสือในลักษณะนี้ได้รับรางวัล

ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าอันเนื่องมาจากความยุ่งยากในขั้นตอนกรรมวิธีการสร้างหนังสือที่ต้องประณีตและสิ้นเปลืองงบประมาณมากกว่าการตีพิมพ์แบบทั่วไปจึงทำให้ไม่ได้รับความนิยมในการจัดทำหนังสือลักษณะนี้

การใช้สื่อวัสดุลอยตัวในการสร้างภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กทำให้เกิดความมีมิติในภาพแบบเหมือนจริง เป็นภาพประกอบแบบประติมากรรมลอยตัว โดยใช้สื่อวัสดุดินเหนียว สื่อวัสดุดินน้ำมัน สื่อวัสดุแป้งปั้น สื่อวัสดุไม้ (Wood) เป็นต้น พบว่าได้รับความนิยมในช่วง พ.ศ.2531 - พ.ศ.2532 ได้แก่ สวนสวรรค์ พ.ศ.2531 โดย ธีระพันธ์ ลอไพญ์ , ของเล่นเดินทาง พ.ศ.2532 โดย ประทีป หนองปลาหมอ และแม่ช้างใจอารี พ.ศ.2532 โดย จิรศักดิ์ ส่งแสงขาว ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบที่ 12 สวนสวรรค์

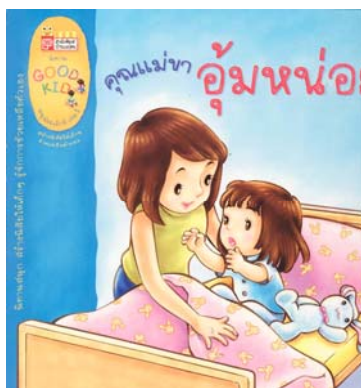

ภาพประกอบที่ 13 ของเล่นเดินทาง

นอกจากนี้ยังพบสื่อวัสดุอื่น ๆ ที่ชนะการประกวด เช่น คอมพิวเตอร์เริ่มเข้ามามีบทบาทในการสร้างสรรค์ภาพประกอบ ช่วง พ.ศ.2547 - พ.ศ.2548 ได้แก่ หมูน้อยขี่หวง พ.ศ.2547 โดย ปิติพร วาทียาภรณ์ เป็นการให้คอมพิวเตอร์กราฟิกเลียนแบบสีที่มีลักษณะที่บ่งแสง, คุณแม่ขาอู่มหมอย พ.ศ.2548 โดย เยวภา จีรารัตน์ศักดิ์ และสุทัศน์ ปาละมะ โดยการให้คอมพิวเตอร์กราฟิกเลียนแบบสีที่มีลักษณะโปร่งแสง และตกใจหมดเลย พ.ศ.2548 โดย ศราวุธ สุขลำอางค์ เป็นการให้คอมพิวเตอร์กราฟิกเลียนแบบสีที่มีลักษณะโปร่งแสง ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบที่ 14 หมูน้อยขี่หวง

ภาพประกอบที่ 15 คุณแม่ชาอุ้มหน้อย

ภาพประกอบที่ 16 ตกใจหมดเลย

3. กลวิธี

การใช้กลวิธีในการสร้างภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี ที่ชนะการประกวด ตั้งแต่ พ.ศ.2515 – พ.ศ.2548 ผู้วาดภาพประกอบนิยมใช้กลวิธี ดังนี้

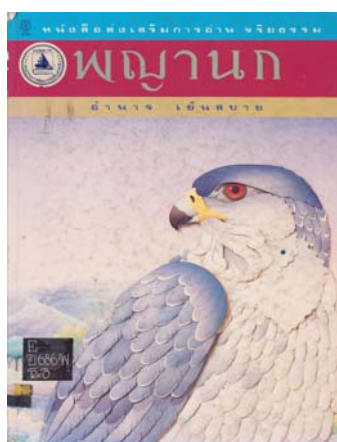
1. กลวิธีการระบายสี จำนวน 81 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 48.21 เป็นกลวิธีที่นิยมใช้มากที่สุด
2. กลวิธีการวาดลายเส้น จำนวน 61 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 36.31 เป็นกลวิธีที่นิยมใช้รองลงมาจากกลวิธีการระบายสี
3. กลวิธีการพิมพ์ จำนวน 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.79
4. กลวิธีการพ่นสี จำนวน 12 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 7.14
5. กลวิธีการปะติด จำนวน 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.79
6. กลวิธีภาพถ่าย ไม่พบภาพประกอบที่ใช้กลวิธีนี้ในหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน
7. กลวิธีการปั้น จำนวน 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.19
8. กลวิธีการแกะ จำนวน 1 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 0.60 เป็นกลวิธีที่ปรากฏน้อยที่สุด
9. กลวิธีประสม จำนวน 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.19
10. กลวิธีอื่น ๆ เช่น การสร้างภาพด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 3 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 1.79

นอกจากนี้การแบ่งประเภทของการใช้กลวิธีในการสร้างสรรค์ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน เป็น 2 ประเภท พบว่าผู้วาดภาพประกอบนิยมใช้ 1 กลวิธี ใน 1 เรื่อง จำนวน 24 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 26.09 ส่วนการใช้มากกว่า 1 กลวิธี 1 เรื่อง มีจำนวน 68 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 73.91

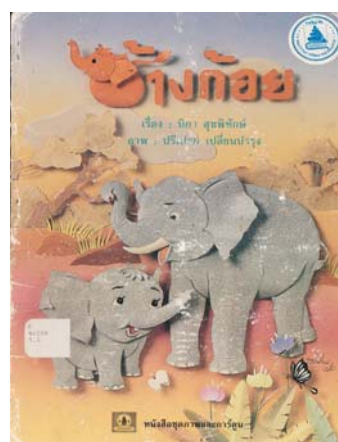
ผู้วิจัยพบว่า ผู้วาดภาพประกอบนิยมใช้กลวิธีการระบายสีมากที่สุด รองลงมาคือการใช้กลวิธีการวาดลายเส้น ในการสร้างภาพประกอบสำหรับเด็กบางฉบับมีการผสมผสานกลวิธีการระบายสี และกลวิธีการวาดลายเส้นในหนังสือสำหรับเด็ก โดยขึ้นอยู่กับเทคนิคและเอกลักษณ์เฉพาะตัวของผู้วาดภาพ จากการสร้างภาพประกอบในหนังสือที่ชนะการประกวดหนังสือแห่งชาติ พ.ศ.2515 - พ.ศ.2548

ลงบนกระดาษบางครั้งกระดาษที่ใช้จะเป็นกระดาษที่มีลักษณะพิเศษ เช่น มีพื้นผิวที่ขรุขระทำให้เกิดร่องรอยของสี กลวิธีรองลงมาก็คือกลวิธีการพ่นสีเพื่อให้เกิดลักษณะของพื้นหลังของภาพเช่น ท้องฟ้า ฝน การสร้างน้ำหนักแสง - เงาในภาพประกอบ

การใช้กลวิธีปะติดโดยใช้กระดาษตัดเป็นรูปตามต้องการผสมผสานกับกลวิธีการพ่นสี ด้วยวิธีการใช้แอร์บรัช หรือการใช้ตะแกรงชุบสีทำให้เกิด สีและแสงเข้าไปผสมผสานในภาพประกอบจะทำให้เกิดความรู้สึกต่อพื้นผิวภาพแตกต่างกัน ได้แก่ พญานก พ.ศ. 2534 โดย วราพงษ์ พงศ์เจตน์พงศ์ และช้างก้อย พ.ศ.2537 โดย ปรีเปรม เปลี่ยนบำรุง

ภาพประกอบที่ 17 พญานก

ภาพประกอบที่ 18 ช้างก้อย

นอกจากนี้มีการใช้กลวิธีปะติดแบบผสมผสานการใช้สื่อวัสดุปะติด เช่น ชิป กระดุม ผ้า พลาสติก เหล็ก และใช้กลวิธีการพิมพ์ภาพลงบนผ้าแทนการพิมพ์ลงกระดาษ เรียกว่าการ ซิลด์กรีน (Silk Screen) ได้แก่ ลูกสัตว์แต่งตัว พ.ศ.2529 โดย สุกิจ

ภาพประกอบที่ 19 ลูกสัตว์แต่งตัว

ทางด้านของการใช้กลวิธีการพิมพ์โดยการสั่งสี ซึ่งเป็นการสั่งสีพื้นเรียบตามการแบ่งค่าสี คือ สีแดง สีเหลือง น้ำเงิน และสีดำ ตามปริมาณที่ผู้วาดภาพกำหนด ในการสร้างหนังสือสำหรับเด็ก ผู้วิจัยพบว่า การใช้กลวิธีนี้พบหนังสือที่ได้รับรางวัลในช่วงเริ่มต้นของการส่งหนังสือเข้าประกวด พ.ศ.2520 - พ.ศ.2521 ได้แก่ เด็กชายดวงเข้าเมือง พ.ศ.2520 โดย อรุณ วัชรสวัสดิ์ และ สามสือยากเป็นเสือ พ.ศ. 2521 โดย เรืองยุทธ์ ติระวิช หลังจากปี พ.ศ.2521 เป็นต้นมายังไม่พบภาพประกอบที่ได้รับรางวัลหนังสือสำหรับเด็กอายุ 3 - 5 ปี ที่ใช้กลวิธีการพิมพ์แบบสั่งสีอีก

กลวิธีการปั้น โดยใช้สีอวสตุดินเหนียว สีอวสตุดินน้ำมัน เป็นต้น ได้แก่ สนวนสวรรค์ พ.ศ.2531 โดย ธีระพันธ์ ลอไพบุลย์ และแม่ช้างใจอารี พ.ศ.2532 โดย จิรศักดิ์ ส่งแสงขจร กลวิธีการแกะ โดยใช้สีอวสตุไม้ (Wood) ได้แก่ ของเล่นเดินทาง พ.ศ.2532 โดย ประทีป หนองปลาหมอ พบว่าได้รับความนิยมในช่วง พ.ศ.2531 - พ.ศ.2532 ในส่วนของเรื่อง สนวนสวรรค์ มีการใช้กลวิธีประสมเข้าไปในภาพประกอบทำให้เกิดการผสมผสานกลวิธีให้สวยงาม เช่น การใช้เม็ดโฟม ก้อนหินสี รอยที่พื้น เป็นต้น

ในช่วง พ.ศ.2547 - พ.ศ.2548 การใช้กลวิธีอื่น ๆ เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ เริ่มเข้ามามีบทบาทในการสร้างสรรค์ภาพประกอบสำหรับเด็ก ได้แก่ หมูน้อยขี่หวง พ.ศ.2547 โดย ปิติพร วาทิตยาภรณ์ , คุณแม่ขาอุ้มหน้อย พ.ศ.2548 โดย เยาวภา จีระระเร็นศักดิ์ และสุทัศน์ ปาละมะ และตกใจหมดเลย พ.ศ.2548 โดย ศราวุธ สุขสำอางค์ การใช้กลวิธีคอมพิวเตอร์กราฟิกในการสร้างภาพประกอบผู้วาดจะมีการร่างภาพที่ต้องการเป็นลายเส้นในกระดาษก่อนจากนั้นทำการนำมาสแกนลงในคอมพิวเตอร์ และเข้าสู่กระบวนการการลงสีตามโปรแกรมการสร้างภาพ เช่น Photoshop, Illustrator เป็นต้น ภาพที่ได้มีลักษณะโปร่งแสงหรือลักษณะทึบแสงขึ้นอยู่กับความถนัดของผู้วาดภาพประกอบ

4. สาระของหนังสือสำหรับเด็ก

ผลการศึกษาพัฒนาการสาระของหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี ที่ชนะการประกวด ตั้งแต่ พ.ศ.2515 - พ.ศ.2548 มีการส่งหนังสือสำหรับเด็กเข้าประกวดจะเห็นได้ว่าปีพ.ศ.2515 - พ.ศ.2524 หนังสือที่ได้รับการคัดเลือกรางวัลมีไม่มากนักกระทั่ง ปี พ.ศ.2525 - พ.ศ.2548 เป็นต้นมา มีผู้ส่งหนังสือเข้าประกวด จำนวนของหนังสือที่ได้รับรางวัลมากขึ้นตามลำดับสาระเรื่องราวเกี่ยวกับเด็ก และความสนใจของเป็นที่อยู่ในวัยเริ่มหัดอ่านที่นักเขียนสะท้อนออกมาเป็นเรื่องราวในด้านต่าง ๆ เช่น สังคม อารมณ์ จิตใจ คุณธรรม จริยธรรม การศึกษา ทรรศนะต่อสิ่งต่าง ๆ ครอบคลุมกันไปโดยเน้นหนักทางด้านสังคม คุณธรรม จริยธรรมเป็นส่วนใหญ่ ทางด้านร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ รองลงมาจากการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าความสำคัญทางด้านการปลูกฝังสิ่งที่ดีงามเป็นสิ่งที่สำคัญเด็กแต่วัยเยาว์ โดยใช้สัตว์เป็นตัวแทนในการดำเนินเรื่องเป็นส่วนใหญ่

สาระของเรื่องเป็นไปตามธรรมชาติ แฝงคุณธรรมสอนเด็ก สอนให้เด็กรู้จักคิดและเข้าใจชีวิต ปัญหาข้อใจในหนังสือสามารถช่วยให้เด็กยอมรับปัญหาและอุปสรรคความยุ่งยากต่าง ๆ ที่เด็กอาจจะต้องประสบต่อไปในชีวิตจริงเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ แนวเรื่องที่สนุก ขบขัน น่าหัวเราะ ตัวเอกของเรื่องเป็นสิ่งมีชีวิต สามารถเดินวิ่ง และเคลื่อนไหวอริยาบถได้ แนวเรื่องเป็นไปในลักษณะสิ่งเล็กๆสามารถชนะสิ่งใหญ่ได้ การจินตนาการที่สนุกสนาน การเสริมสร้างลักษณะนิสัย ลักษณะของเรื่องเกี่ยวข้องกับ การผจญภัยในทะเล การสำรวจท้องถื่นต่าง ๆ การเดินทาง เรื่องท่องเที่ยว เรื่องดินแดนแสนไกล หรือ ดินแดนมหัศจรรย์ เรื่องประวัติศาสตร์พบในช่วง พ.ศ.2515 - พ.ศ.2517 เอ็งแซ่สีทอง พ.ศ.2517, นายขนมต้ม พ.ศ.2517 เป็นต้น เรื่องเกี่ยวกับหน้าที่และอาชีพในการทำงานต่าง ๆ เช่น เรื่อง เขาคือใคร พ.ศ.2526, คนเก่ง พ.ศ.2528 เรื่องของความรักของเพื่อน ความรักของพ่อแม่ที่มีต่อลูก เรื่องเกี่ยวกับชีวิตสัตว์ เช่น เรื่องอ้วนกับอืดผจญภัย พ.ศ.2515, เสือเผ่นกับลูกว้าว พ.ศ.2518, ลูกรัก พ.ศ.2522, บ้านฉันดีที่สุด พ.ศ.2523, ลูกสัตว์หาแม่ พ.ศ.2527 เป็นต้น เรื่องเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์กลไกต่าง ๆ ความรู้รอบตัวเรื่องของการพัฒนาทางด้านความจำ สถิติปัญญา เช่น เรื่องน้ำฝน การนับตัวเลข เช่น ฝนจำ พ.ศ. 2521, อ่านสนุก พ.ศ.2522, ตัวเลขทำอะไร พ.ศ.2540, มดสิบตัว พ.ศ.2542

ผู้วิจัยพบว่าสาระของหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่านที่ชนะการประกวดอยู่ในวงจำกัด ส่วนใหญ่เน้นเรื่องการปลูกฝังทางด้านสังคมคุณธรรม และจริยธรรม ความสามัคคี วัฒนธรรมประเพณี การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การรู้หน้าที่ความรับผิดชอบ การรักษาระเบียบวินัย การเสียสละ มีเหตุมีผล ความอดทนอดกลั้น การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความขยัน เห็นอกเห็นใจผู้อื่น การพอใจในสิ่งที่ตนมี ฯลฯ เป็นต้น และพบสาระเรื่องของการร่างกาย อารมณ์ จิตใจ ปรากฏอยู่ไม่มาก เช่น ความรักระหว่างมนุษย์ และสัตว์ ความโลก ความโกรธ การอดทนอดกลั้น อัจฉริยภาพ เป็นต้น และสังเกตได้ว่าหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่านที่ชนะการประกวด ไม่ปรากฏเรื่องของการเล่นกีฬา การออกกำลังกายซึ่งมีเพียงเรื่องของการดูแลตนเอง ในส่วนการรักษาความสะอาดร่างกายตนเองการรับประทานอาหารให้ครบ 5 หมู่ เพื่อร่างกายที่แข็งแรง เช่น สัตว์ประหลาดกับแม่ พ.ศ.2537 หนูนากับยักษ์ใหญ่ พ.ศ.2537 และชุดใหม่ของหนู พ.ศ.2543 เป็นต้น ผู้วิจัย มีความคิดเห็นว่าการดูแลสุขภาพของเด็กในวัยเริ่มหัดอ่าน ช่วงอายุ 3 – 5 ปี ให้แข็งแรงนับว่าเป็นสิ่งที่ดีเป็นพื้นฐานของร่างกายที่สมบูรณ์ การให้เด็กเรียนรู้เรื่องการดูแลตนเอง ในปัจจุบันมีความจำเป็นอย่างมากเพราะด้วยสภาพสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันที่มีแต่มลภาวะเป็นพิษทำให้เด็กที่อยู่ในวัยนี้สมควรที่จะได้รับรู้การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมเรียนรู้การป้องกัน การดูแลตนเอง

จากการที่สาระของหนังสือสำหรับเด็กมีในปริมาณทางด้านของสาระของหนังสือในแต่ละด้านไม่เท่ากันจะทำให้เด็กขาดความสมดุลทางด้านการอบรม การปลูกฝัง สิ่งดีงามให้แก่เด็กแต่ด้วยเยาว์ ไม่ทัดเทียมกัน ซึ่งทางด้าน อารมณ์ จิตใจมีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งไม่แพ้ทางด้านของคุณธรรม จริยธรรม

เพราะการปลูกฝังทางด้าน อารมณ์ จิตใจแต่เด็กให้มีจิตใจที่อ่อนโยนซึ่งดังคำที่ว่า “เด็กเปรียบเสมือนผ้าขาวถ้าเราเอาสีอะไรใส่เข้าไปก็จะกลายเป็นสีนั้น” ฉะนั้นการปลูกฝังการอบรมให้เกิดความกตัญญู กตเวทิตามีจิตใจที่ดี การขัดเกลานิสัยแต่วัยเยาว์สามารถ ช่วยลดปัญหาการไม่เลี่ยนดูบิดามารดา หรือผู้มีพระคุณได้ ทำให้เกิดความรักต่อเพื่อนมนุษย์ และเป็นคนดีในสังคม

รูปประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำรูปประกอบการศึกษาพัฒนาการภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก เริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี ที่คณะกรรมการประกวด ตั้งแต่ พ.ศ.2515 – พ.ศ.2548 โดยดำเนินการวิเคราะห์ ข้อมูล 4 ด้าน คือรูปแบบ สีสันวัสดุ กลวิธี สาระ ดังนี้

ภายในเล่ม

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 20

ชื่อเรื่อง

อ่านอิตผจญภัย

ปีที่คณะกรรมการประกวด

พ.ศ.2515

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สีวัสดุ

สีโปสเตอร์ และปากกาสีกลาด

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง แบบเปียกบนเปียก และการวาดเส้น

สาระ

ความรักความอบอุ่นในครอบครัว

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 21

ชื่อเรื่อง

ตุ๊กแกผู้อาภัพ

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2515

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ และสีหมึก

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และการวาดเส้น

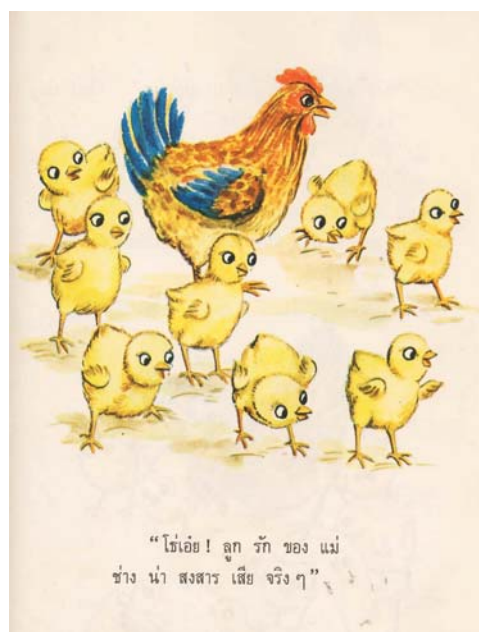
สาระ

การมีจิตใจที่เมตตาปราณี ไม่ดูคนแต่ภายนอก

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 22

ชื่อเรื่อง

ลูกไก่แสนสวย

ปีที่ขึ้นทะเบียนการประกวด

พ.ศ.2516

รูปแบบ

เหมือนจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ

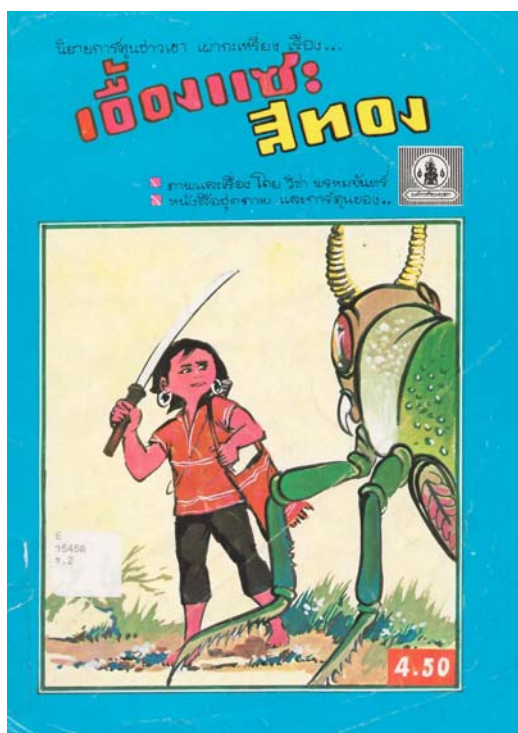
กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง

สาระ

การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 23

ชื่อเรื่อง

เอื้องแซะสีทอง

ปีที่ขึ้นการประกวด

พ.ศ.2517

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีโปสเตอร์

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง

สาระ

ความกตัญญูตเวที รู้รักษาวัฒนธรรม และประเพณี

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 24

ชื่อเรื่อง

นายขนมต้ม

ปีที่ขึ้นทะเบียนการประกวด

พ.ศ.2517

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีโปสเตอร์ และปากกาสีกลาด

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง การวาดเส้น และการพ่นสี

สาระ

ความกล้าหาญ อดทน

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 25

ชื่อเรื่อง

เสือเผ่นกับลูกวัว

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2518

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีโปสเตอร์ และปากกาสีกลาด

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

ความกตัญญูต่เวที่ ไม่อกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 26

ชื่อเรื่อง

ทำไมหนอนายตุบปอง

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2518

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีเมจิก และปากกาสักหลาด

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง

สาระ

การทำตามหน้าที่และความรับผิดชอบ

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 27

ชื่อเรื่อง

หวานอยู่ไหน

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2519

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สื่อวัสดุสีโปสเตอร์

กลวิธี

กลวิธีการระบายสีแบบแห้งบนแห้ง

สาระ

สิ่งแวดล้อมรอบชุมชน และความไทย

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 28

ชื่อเรื่อง

เด็กชายดวงเข้าเมือง

ปีที่ขึ้นทะเบียนการประกวด

พ.ศ.2520

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีหมึก ดินสอ

กลวิธี

การวาดเส้น และการพิมพ์ (แบบสั่งสี)

สาระ

ปฏิบัติตามกฎจราจร

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 29

ชื่อเรื่อง

เพื่อนของเจ้า

ปีที่ขึ้นทะเบียนการประกวด

พ.ศ.2520

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ และปากกา

กลวิธี

การระบายสีเปียกบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

การมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 30

ชื่อเรื่อง

สามสี่อยากเป็นเสือ

ปีที่ขึ้นการประกวด

พ.ศ.2521

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีหมึก และดินสอ

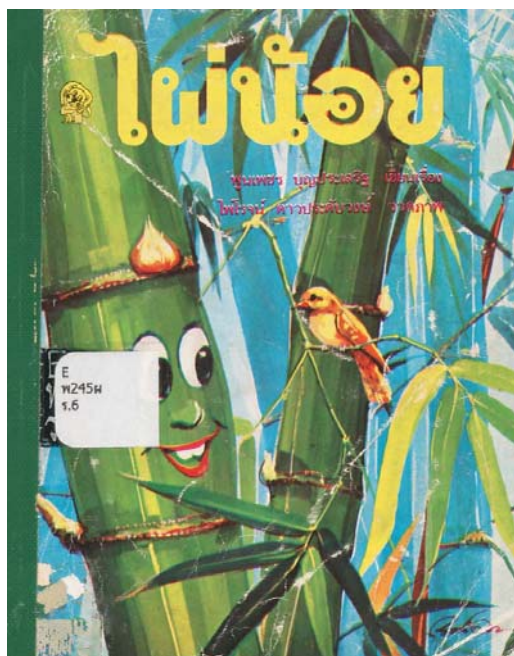
กลวิธี

การวาดเส้น และการพิมพ์สีเรียบ (แบบสั่งสี)

สาระ

การพอใจในสิ่งที่ตนมี

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 31

ชื่อเรื่อง

ไฟน้อย

ปีที่ขึ้นทะเบียนการประกวด

พ.ศ.2521

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีโปสเตอร์

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และการระบายสีแบบเปียกบนเปียก

สาระ

ประโยชน์ของต้นไม้

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 32

ชื่อเรื่อง

ฝนจ๋า

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2521

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง

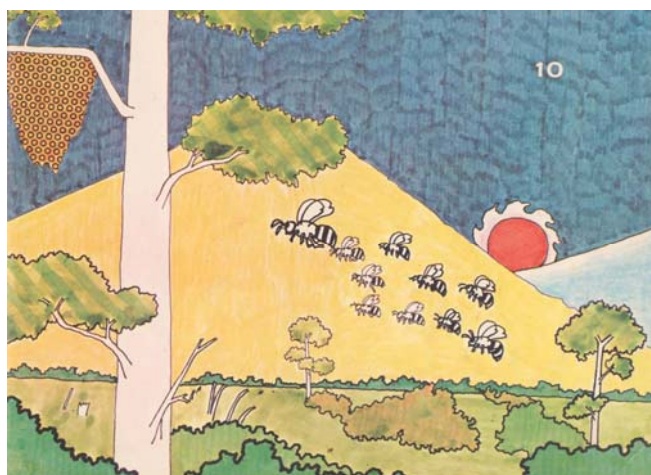
สาระ

สิ่งแวดล้อมและวิถีการฝน

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 33

ชื่อเรื่อง

อ่านสนุก

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2521

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

ปากกาเมจิก

กลวิธี

การระบายสีเรียบแบบแห้งบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

การนับจำนวนตัวเลขและความสามัคคี

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 34

ชื่อเรื่อง

จ้อยเรียนรู้ตอน “เสียง”

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2522

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีหมึก ปากกาสีกลาด

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง การวาดเส้น และการพ่นสี

สาระ

เสียงต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อม

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 35

ชื่อเรื่อง

ลูกรัก

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2522

รูปแบบ

เหมือนจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และการระบายสีแบบเปียกบนเปียก

สาระ

ความรักของแม่ การดูแลลูกของมนุษย์และสัตว์

หน้าปก (จากต้นฉบับจริง)

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 36

ชื่อเรื่อง

นกกระจอกสร้างรัง

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2523

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ และปากกาสักหลาด

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

การตัดสินใจที่รอบคอบเป็นสิ่งที่ดี

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 37

ชื่อเรื่อง

บ้านฉันดีที่สุด

ปีที่ขึ้นการประกวด

พ.ศ.2523

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีโปสเตอร์ และปากกาสีกัลลาด

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

ความรักความอบอุ่นในครอบครัว

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 38

ชื่อเรื่อง

บ้านของจุก

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2524

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีโปสเตอร์ และปากกาสักหลาด

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้งการวาดเส้น

สาระ

ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 39

ชื่อเรื่อง

บ๊อบบี้ตองแดนมหัศจรรย์

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2524

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

การรักอ่านหนังสือ และการมีจิตใจที่ดีกับผู้อื่น

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 40

ชื่อเรื่อง

หมา ลา แกะ แพะ ข้ามสะพาน

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2525

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ และปากกาสักหลาด

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

การเสียสละ มิตรภาพ และการอยู่ร่วมกัน

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 41

ชื่อเรื่อง

รับไม่อัน

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2525

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ และปากกาสักหลาด

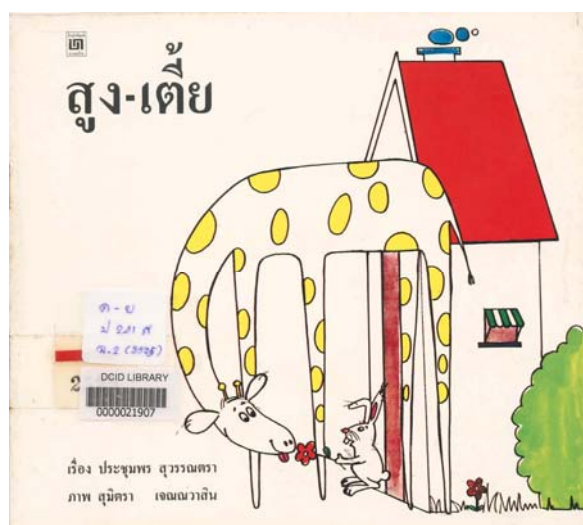
กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

การมีระเบียบวินัยในการทิ้งขยะ

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 42

ชื่อเรื่อง

ปีที่ขึ้นทะเบียนการประกวด

รูปแบบ

สื่อวัสดุ

กลวิธี

สาระ

สูง - เตี้ย

พ.ศ.2525

ตัดทอนจากของจริง

สีโปสเตอร์ และปากกาสีกลาด

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และการวาดเส้น

มิติภาพที่ไม่จำกัดในเรื่องรูปร่าง

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 43

ชื่อเรื่อง

หนูป้อมแจ่มใส

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2525

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ และปากกา

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

รู้หน้าที่ความรับผิดชอบในชีวิตประจำวัน

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 44

ชื่อเรื่อง

หนูอ้อกวาดบ้าน

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2526

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีโปสเตอร์

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง

สาระ

หน้าที่ความรับผิดชอบการแบ่งเบาภาระบิดา มารดาในบ้าน

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 45

ชื่อเรื่อง

เขาคือใคร

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2526

รูปแบบ

เหมือนจริง

สื่อวัสดุ

สีโปสเตอร์ ดินสอสีและปากกาสักหลาด

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง แบบแห้งบนแห้ง การวาดเส้น และการพ่นสี

สาระ

ความสำคัญของอาชีพต่าง ๆ และเกิดจินตนาการในอนาคต

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 46

ชื่อเรื่อง

ซ้าย - ขวา

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2526

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีโปสเตอร์ และปากกาสีกหลาด

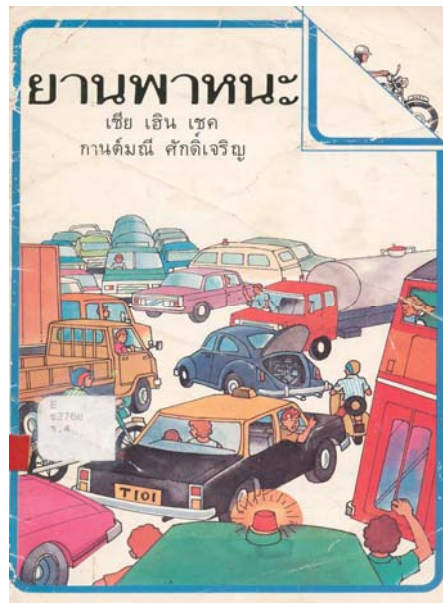
กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

การใช้มือซ้าย และมือขวา

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 47

ชื่อเรื่อง

ยานพาหนะ

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2526

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ และปากกาสีกลาด

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง แบบเปียกบนเปียก และการวาดเส้น

สาระ

ยานพาหนะที่มีรูปทรง การเรียกชื่อและการใช้ประโยชน์ต่างกัน

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 48

ชื่อเรื่อง

ลูกสัตว์หาแม่

ปีที่ขึ้นการประกวด

พ.ศ.2527

รูปแบบ

เหมือนจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ และปากกาสักหลาด

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และการระบายสีแบบเปียกบนเปียก

สาระ

รูปร่างลักษณะของสัตว์ต่าง ๆ

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 49

ชื่อเรื่อง

พลายลำดวน

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2527

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ สีหมึก สีผสมอาหาร และปากกาสักหลาด

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง แบบเปียกบนเปียก และการวาดเส้น

สาระ

การมีน้ำใจ ไม่รังแกผู้อื่น

หน้าปกใน

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 50

ชื่อเรื่อง

ลูกหมีมีน้อง

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2527

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีโปสเตอร์ และปากกาสีกลาด

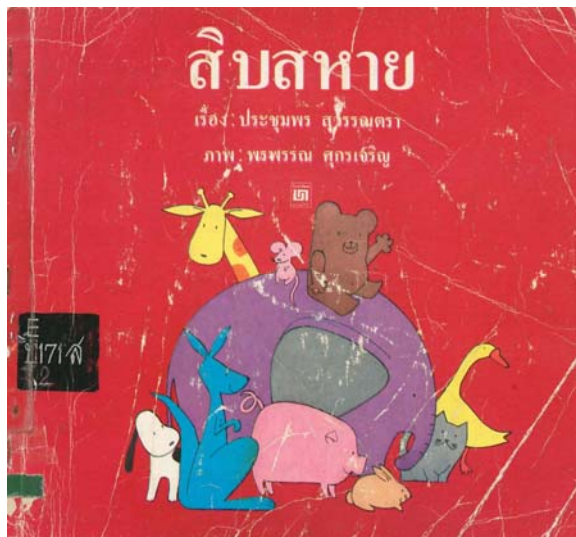
กลวิธี

การระบายสีเรียบแบบเปียกบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

ความรักกับน้องและการ แบ่งเบาภาระบิดามารดาในการดูแลน้อง

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 51

ชื่อเรื่อง

สิบสหาย

ปีที่ขึ้นทะเบียนการประกวด

พ.ศ.2527

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีโปสเตอร์ และปากกาสักหลาด

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

มิตรภาพและการรู้จักสัตว์ชนิดต่าง ๆ สอนเลข 1-10

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 52

ชื่อเรื่อง

น้ำใจ

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2528

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีอะคริลิก

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง

สาระ

น้ำใจ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

หน้าปก

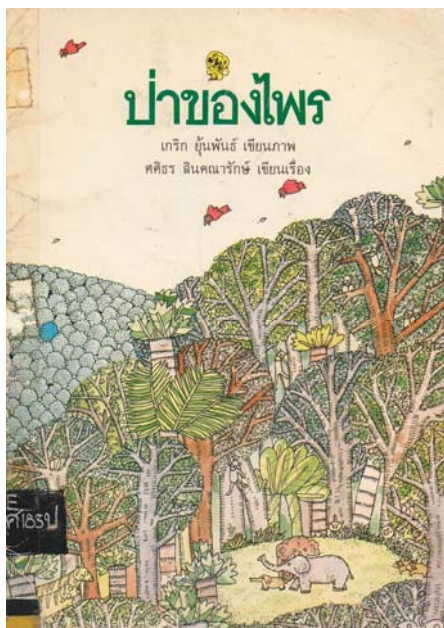
ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 53

ชื่อเรื่อง	คนเก่ง
ปีที่ขึ้นทะเบียนการประกวด	พ.ศ.2528
รูปแบบ	ตัดทอนจากของจริง
สื่อวัสดุ	สีโปสเตอร์
กลวิธี	การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และการพ่นสี
สาระ	อาชีพต่าง ๆ ส่งเสริมจินตนาการว่าอยากมีอาชีพใดในอนาคต

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 54

ชื่อเรื่อง

ป่าของไพร

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2528

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ และปากกาสักหลาด

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

การอนุรักษ์ต้นไม้และทรัพยากรธรรมชาติ

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 55

ชื่อเรื่อง

ลิงน้อยอวดเก่ง

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2528

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีโปสเตอร์ และปากกาสักหลาด

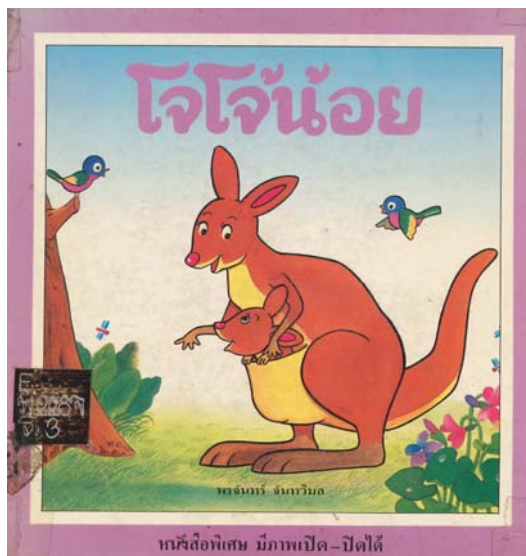
กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และการวาดลายเส้น

สาระ

การไม่ทะนงตน การไม่อวด

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 56

ชื่อเรื่อง

โจโจน้อย

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2529

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ และปากกาสักหลาด

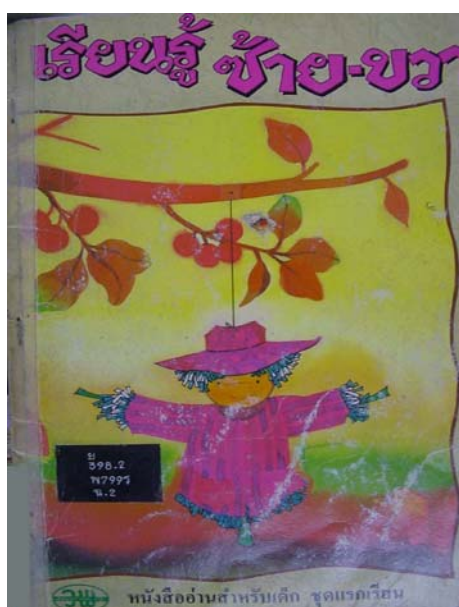
กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง แบบแห้งบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

ชีวิตความเป็นอยู่ของสัตว์และความรักของแม่ที่มีต่อลูก

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 57

ชื่อเรื่อง

เรียนรู้ช่าย - ขวา

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2529

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ และปากกาสักหลาด

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

การใช้มือซ้ายและมือขวา

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 58

ชื่อเรื่อง

ปีที่ขึ้นทะเบียนการประกวด

รูปแบบ

สื่อวัสดุ

กลวิธี

สาระ

ลูกสัตว์แต่งตัว

พ.ศ.2529

ตัดทอนจากของจริง

สีน้ำมัน และปากกาสีกลาด สื่อวัสดุปะติด

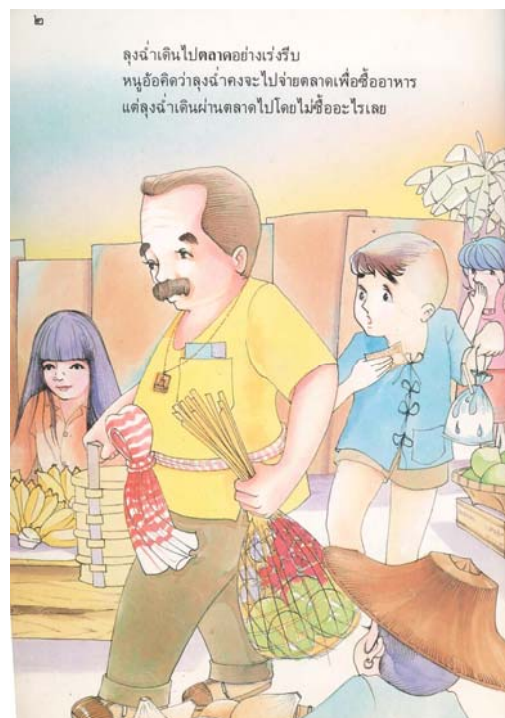
ภาพพิมพ์ ปะติด และภาพประสม

การแต่งตัวด้วยตนเอง และตนเองเป็นที่พึ่งแห่งตน

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 59

ชื่อเรื่อง

ลุงจ๋มจะไปไหน

ปีที่ขึ้นทะเบียนการประกวด

พ.ศ.2530

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ และปากกาสักหลาด

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

สิ่งแวดล้อมและชุมชนที่อยู่อาศัย

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 60

ชื่อเรื่อง

ลูกโป่งสวรรค์

ปีที่ขึ้นทะเบียนการประกวด

พ.ศ.2530

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีอะคริลิก ดินสอสี และปากกาสักหลาด

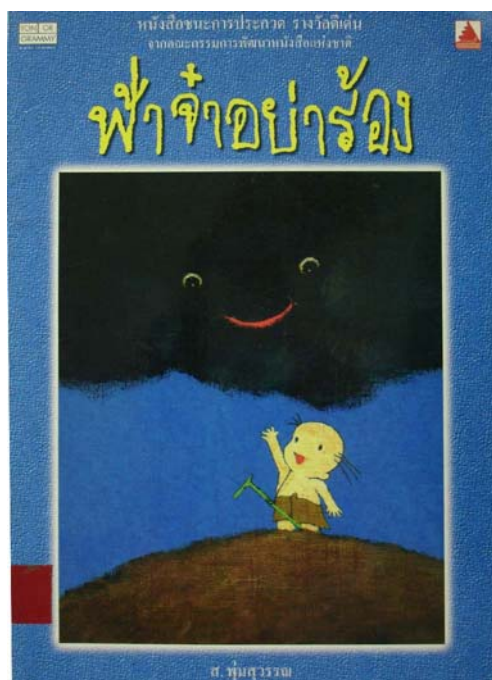
กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง การวาดเส้น และการพ่นสี

สาระ

การขยันหมั่นเพียร และตนเป็นที่พึ่งแห่งตน

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 61

ชื่อเรื่อง

ฟ้าจ๋าอย่าร้อง

ปีที่คณะกรรมการประกวด

พ.ศ.2531

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีชอล์ก

กลวิธี

การระบายสีแบบแห้งบนแห้ง

สาระ

เสียงร้องของสัตว์ชนิดต่าง ๆ ในธรรมชาติ และการมีน้ำใจ

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 62

ชื่อเรื่อง

เราสร้างโลก

ปีที่ขึ้นทะเบียนการประกวด

พ.ศ.2531

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง

สาระ

การอนุรักษ์ต้นไม้และทรัพยากรธรรมชาติ

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 63

ชื่อเรื่อง

ลูกไก่กับลูกเป็ด

ปีที่ขึ้นทะเบียนการประกวด

พ.ศ.2531

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีโปสเตอร์ และปากกาสีหลากหลาย

กลวิธี

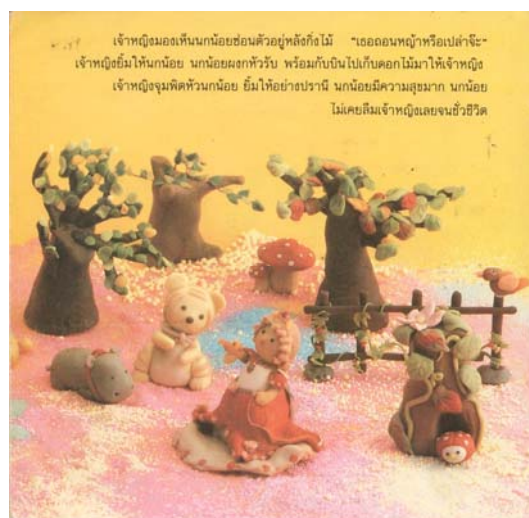
การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

ความสามัคคี การช่วยเหลือ เกื้อกูลกันและกัน การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และ
การบำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้อื่น

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 64

ชื่อเรื่อง

สวนสวรรค์

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2531

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

ดินน้ำมัน โฟม หินสี

กลวิธี

การประสม และการปั้น (ประติมากรรมแบบลอยตัว)

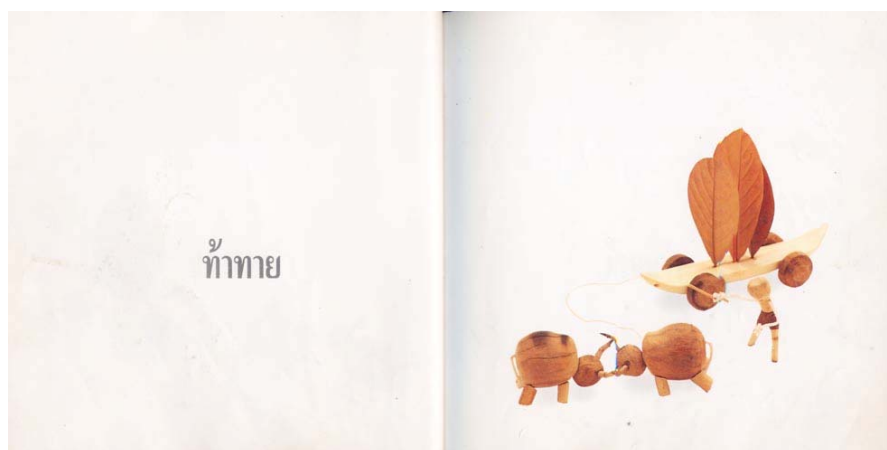
สาระ

การร่วมมือร่วมใจทำงานเพื่อความสำเร็จที่มุ่งหวัง

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 65

ชื่อเรื่อง

ของเล่นเดินทาง

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2532

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

ไม้ และใบไม้

กลวิธี

การแกะ (ประติมากรรมแบบลอยตัว)

สาระ

การเดินทางแห่งจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 66

ชื่อเรื่อง

ช่วยหนูด้วย

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2532

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ และปากกาสีกหลาด

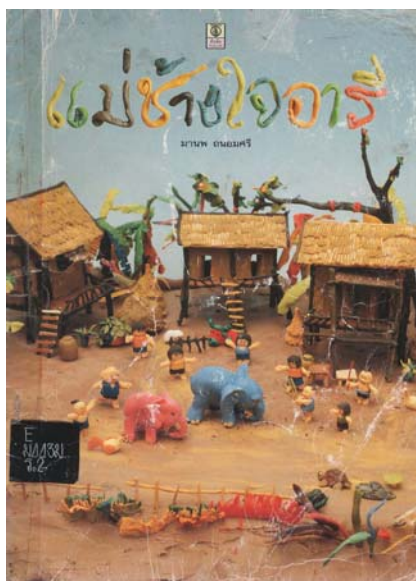
กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

จินตนาการและการไม่กลัวความฝัน

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 67

ชื่อเรื่อง

แม่ช้างใจอารี

ปีที่ขึ้นทะเบียนการประกวด

พ.ศ.2532

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

ดินน้ำมัน

กลวิธี

การปั้น (ประติมากรรมแบบลอยตัว)

สาระ

เพื่อปลูกฝังให้เด็กเรียนรู้เรื่องการโอบอ้อมอารี ความกตัญญูทวดเวที ไม่
อกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 68

ชื่อเรื่อง

หนูแพงรวยเพื่อน

ปีที่ขึ้นทะเบียนการประกวด

พ.ศ.2532

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ ดินสอสีและปากกาสักหลาด

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และการวาดเส้น

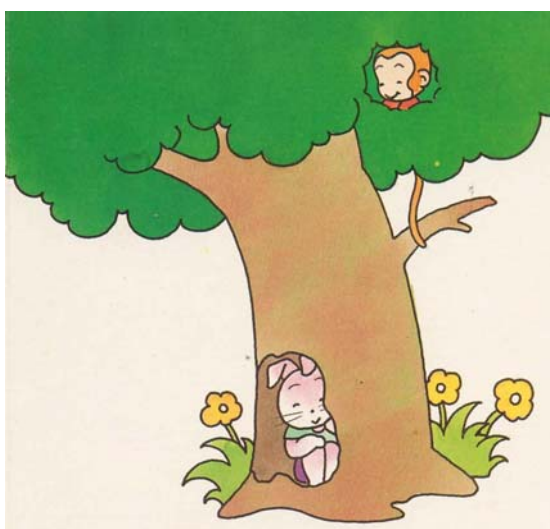
สาระ

การอยู่ร่วมกับธรรมชาติและสัตว์เป็นเพื่อน

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 69

ชื่อเรื่อง

กระรอกน้อยเรียนรู้ข้อหา

ปีที่ขึ้นทะเบียนการประกวด

พ.ศ.2533

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีเมจิกผสมน้ำ

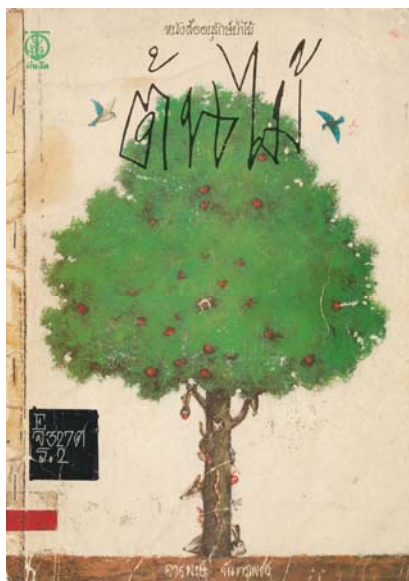
กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

การละเล่นของไทยและเรื่องของบน ล่าง ข้างใน ข้าง นอก เปิด ปิด มีด สว่าง

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 70

ชื่อเรื่อง

ต้นไม้

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2533

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีชอล์ก

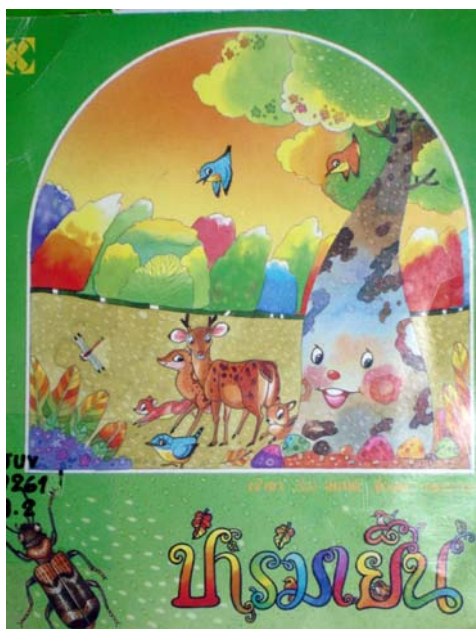
กลวิธี

การระบายสีแบบแห้งบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

การอนุรักษ์ป่าไม้

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 71

ชื่อเรื่อง

ปารมย์เย็น

ปีที่ขึ้นทะเบียนการประกวด

พ.ศ.2533

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ และปากกาสักหลาด

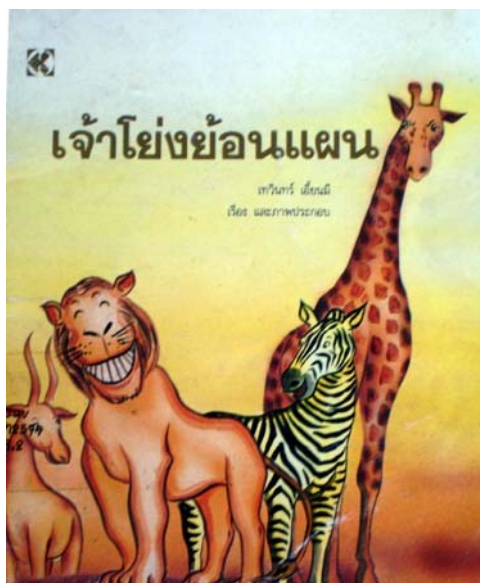
กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง แบบแห้งบนแห้ง และการวาดเส้น

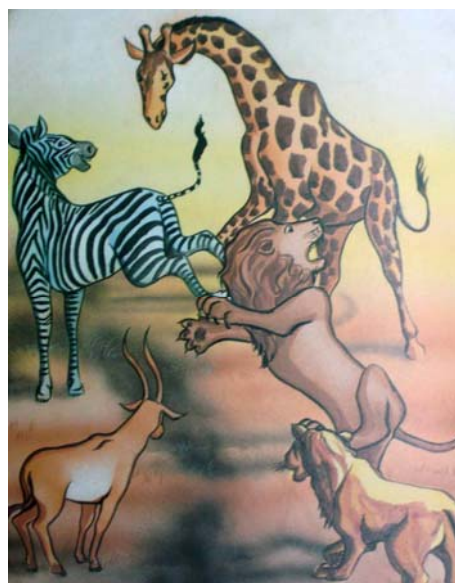
สาระ

การดูแลรักษาป่าให้ยั่งยืน

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 72

ชื่อเรื่อง

เจ้าโย่งย้อนแผน

ปีที่ขึ้นทะเบียนการประกวด

พ.ศ.2534

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีโปสเตอร์

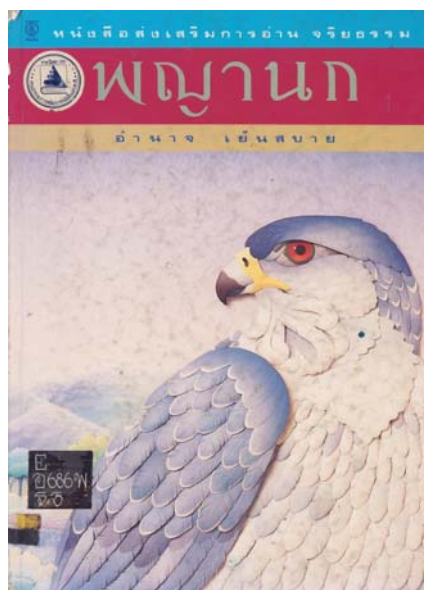
กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และการพ่นสี

สาระ

ความซื่อสัตย์ และการให้อภัย

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 73

ชื่อเรื่อง

พญานก

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2534

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีโปสเตอร์ กระดาษ

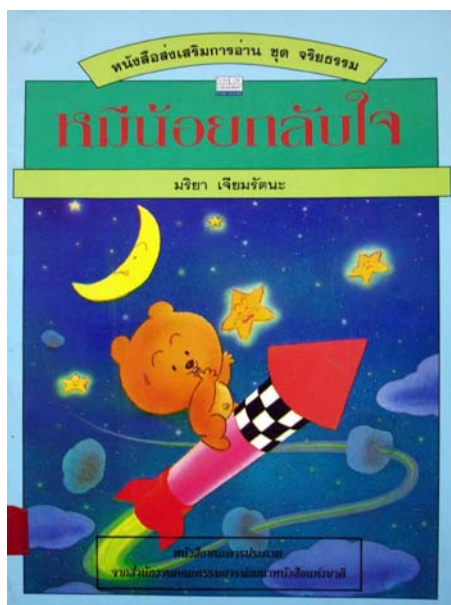
กลวิธี

การพ่นสี และการปะติด (ประติมากรรมแบบหุ่นต่ำ)

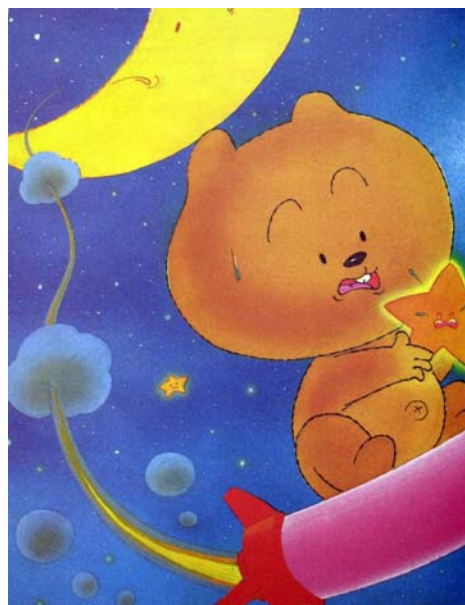
สาระ

ความดีงาม ความมีน้ำใจอ้อมดีกว่าการมีทรัพย์สินมากมาย

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 74

ชื่อเรื่อง

หมีน้อยกลับใจ

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2534

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ สีเมจิก และปากกาสักหลาด

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

การไม่เห็นแก่ตัว การไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 75

ชื่อเรื่อง

พ่อจ๋า แม่จ๋า

ปีที่ขึ้นทะเบียนการประกวด

พ.ศ.2535

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีโปสเตอร์ และปากกาสีกัลลาด

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง การพ่นสี และการวาดเส้น

สาระ

ความรักของพ่อแม่ที่มีต่อลูก ความกตัญญูตเวที

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 76

ชื่อเรื่อง

แกะเกเร

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2535

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ และปากกาสีกลาด

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

การเชื่อฟัง การไม่ดื้อรั้น

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 77

ชื่อเรื่อง

น้องจิ๊ตรงต่อเวลา

ปีที่ขึ้นทะเบียนการประกวด

พ.ศ.2535

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ และดินสอสี

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง แบบแห้งบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

การตรงต่อเวลา

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 78

ชื่อเรื่อง

สัตว์ป่าน่ารัก

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2535

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ

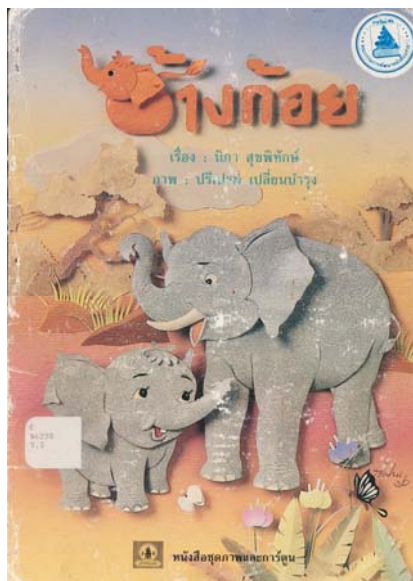
กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง

สาระ

สัตว์ป่าและมิตรภาพ

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 79

ชื่อเรื่อง

ช้างน้อย

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2537

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีโปสเตอร์ กระดาษ(ประติมากรรมแบบปูนต้ำ)

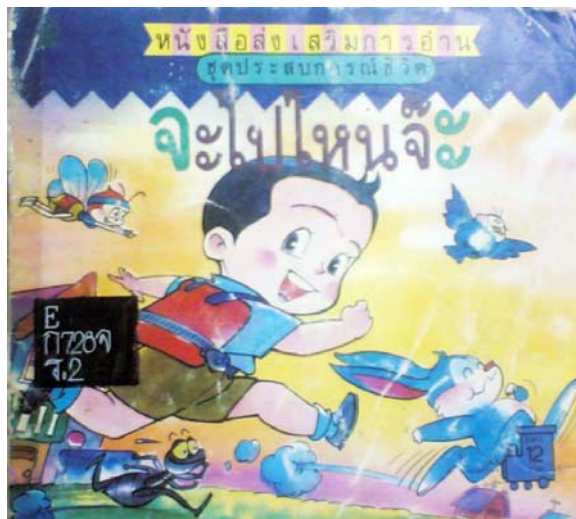
กลวิธี

การพันสี และการปะติด

สาระ

การทำความคิดและมั่นใจ

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 80

ชื่อเรื่อง

จะไปไหนจ๊ะ

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2537

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีโปสเตอร์ และปากกาสักหลาด

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง

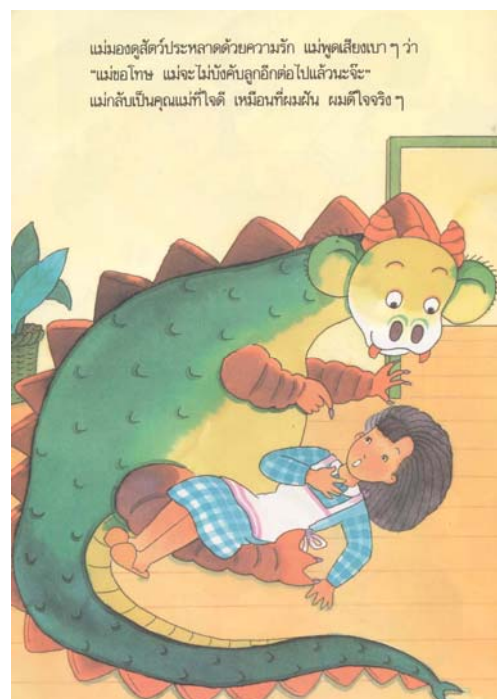
สาระ

ธรรมชาติของมนุษย์และสัตว์

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 81

ชื่อเรื่อง

สัตว์ประหลาดกับแม่

ปีที่ขึ้นทะเบียนการประกวด

พ.ศ.2537

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีเมจิกผสมน้ำ

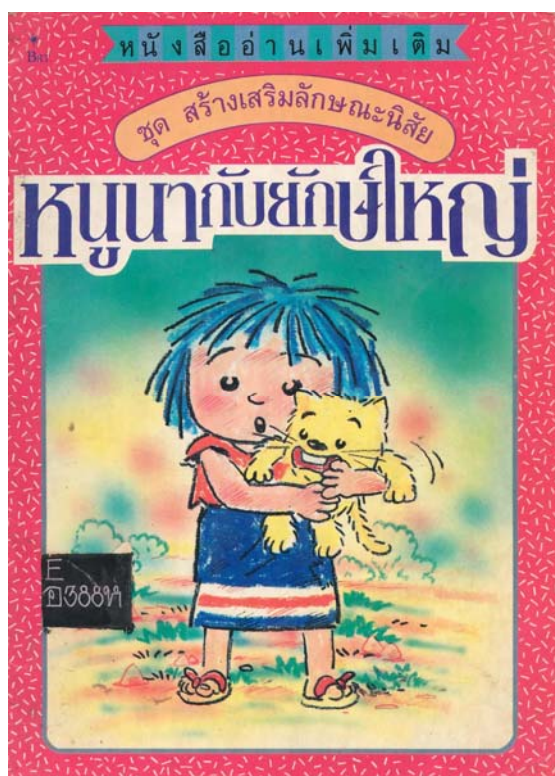
กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

การทานอาหารให้ครบสมบูรณ์ และสัตว์แต่ละชนิดกินอะไรเป็นอาหาร

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 82

ชื่อเรื่อง

หนูนากับยักษ์ใหญ่

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2537

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีโปสเตอร์ ดินสอสี และปากกาสักหลาด

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง แบบแห้งบนแห้ง การพ่นสี และการวาดเส้น

สาระ

การรักษาความสะอาดผมน

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 83

ชื่อเรื่อง

ความลับในกระสอบ

ปีที่ขึ้นทะเบียนการประกวด

พ.ศ.2538

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ และปากกาสักหลาด

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

การมีน้ำใจ มิตรภาพ

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 84

ชื่อเรื่อง

ของใช้ของเด็กดี

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2538

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ ดินสอสี EE และสีชอล์ก

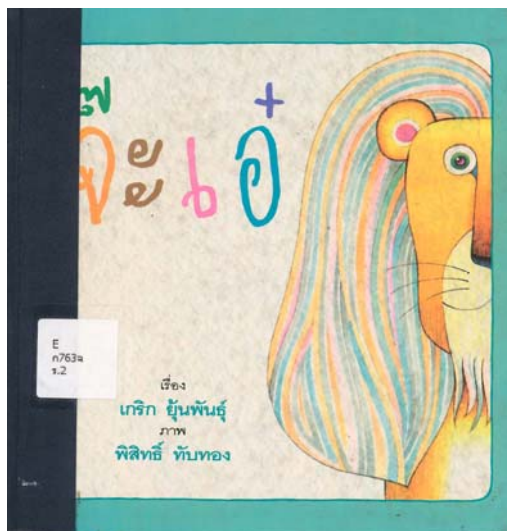
กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง แบบแห้งบนแห้ง การพ่นสี และการวาดเส้น

สาระ

ความมีระเบียบเรียบร้อย การมีวินัยในตนเอง

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 85

ชื่อเรื่อง

จะเอ๋ย

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2538

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ ดินสอสี และปากกาสักหลาด

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง แบบแห้งบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

มิตรภาพของมนุษย์และสัตว์ที่อยู่ร่วมกันในโลก

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 86

ชื่อเรื่อง

ช้างน้อยหาเพื่อน

ปีที่ขึ้นทะเบียนการประกวด

พ.ศ.2538

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ และปากกาสักหลาด

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และการวาดเส้น

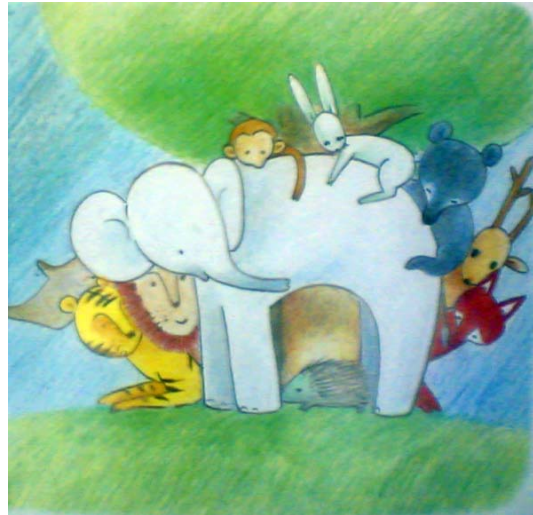
สาระ

การมีน้ำใจกับผู้อื่น

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 87

ชื่อเรื่อง

เม่นหלבฝน

ปีที่ขึ้นการประกวด

พ.ศ.2539

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ ดินสอสี และปากกาสักหลาด

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง แบบแห้งบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักแบ่งปัน รู้จักแก้ปัญหา

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 88

ชื่อเรื่อง

กล่องดินสอของดีดีดี

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2539

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ

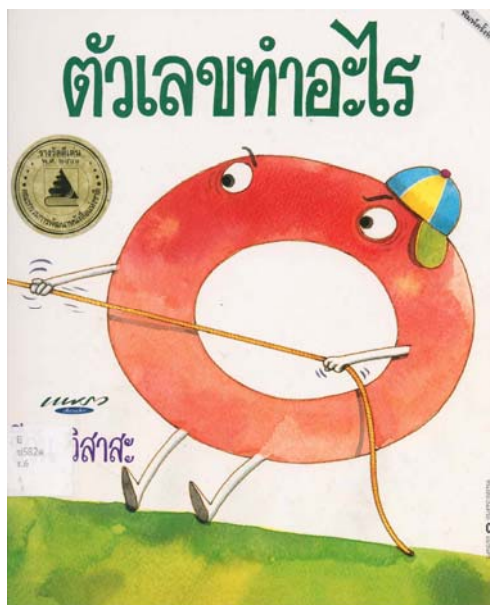
กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง

สาระ

การพอใจในสิ่งที่ตนมี

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 89

ชื่อเรื่อง

ตัวเลขทำอะไร

ปีที่ขึ้นทะเบียนการประกวด

พ.ศ.2540

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ และปากกาสักหลาด

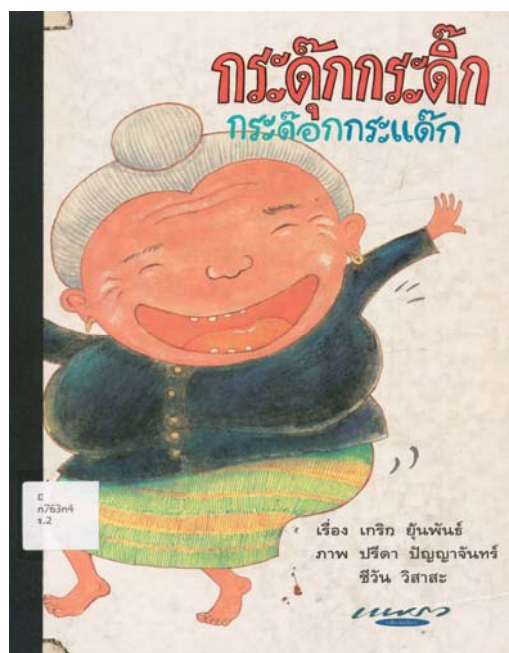
กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

การเรียนรู้เรื่องตัวเลข

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 90

ชื่อเรื่อง

กระต๊อกระต๊อ กระต๊อกระต๊อ

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2540

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีโปสเตอร์ สีชอล์ก และปากกาสีกหลาด

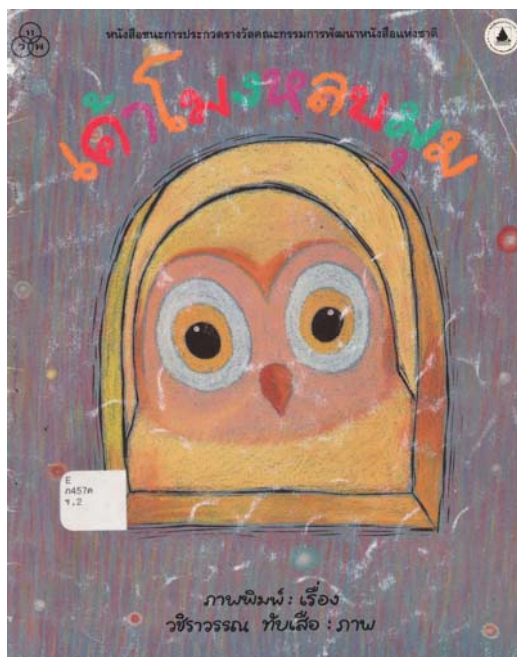
กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง แบบแห้งบนแห้ง และการวาดเส้น

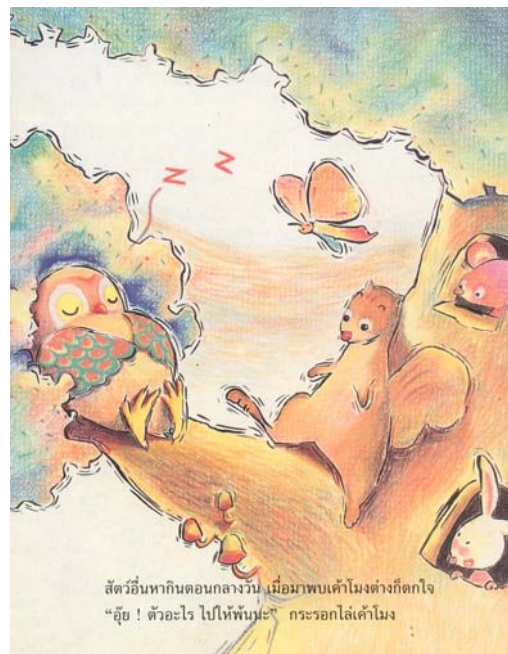
สาระ

มารยาท การนับและการออกเสียงควบกล้ำในภาษาไทย

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 91

ชื่อเรื่อง

เค้าโมงหลบมุม

ปีที่ขึ้นทะเบียนการประกวด

พ.ศ.2540

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีชอล์ก ดินสอสี และปากกาสักหลาด

กลวิธี

การระบายสีแบบแห้งบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

ความรักของแม่และความอบอุ่นในครอบครัว

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 92

ชื่อเรื่อง

รองเท้าของลูกหมี

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2540

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีโปสเตอร์ และปากกาสีกัลลาด

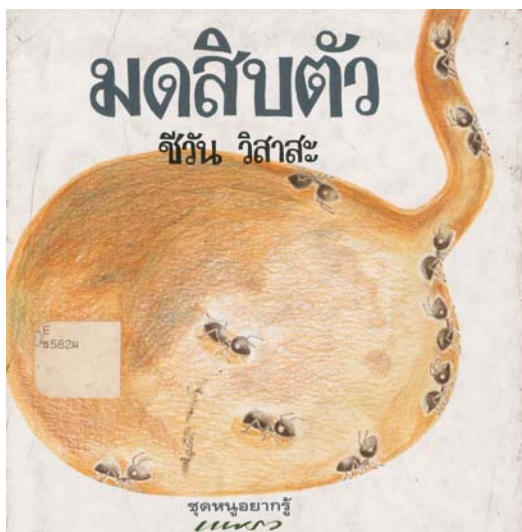
กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง การพ่นสี และการวาดเส้น

สาระ

การพอใจในสิ่งที่ตนมี

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 93

ชื่อเรื่อง

มดสิบตัว

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2542

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ และดินสอสี

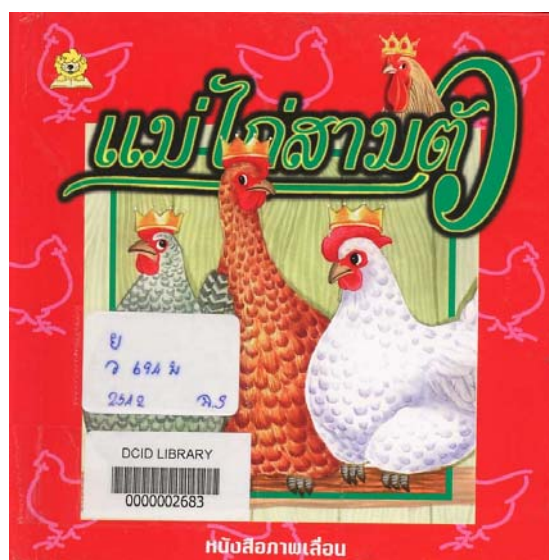
กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง แบบแห้งบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

สามัคคีคือพลัง

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 94

ชื่อเรื่อง

แม่ไก่สามตัว

ปีที่ขึ้นการประกวด

พ.ศ.2542

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีโปสเตอร์

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง

สาระ

การตัดสินใจ และการแก้ไขปัญหาอย่างยุติธรรม

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 95

ชื่อเรื่อง

หกสหายพายเรือ

ปีที่ขึ้นทะเบียนการประกวด

พ.ศ.2542

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีเมจิสมน้ำ

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

การมีน้ำใจ การเสียสละและมิตรภาพที่ดี

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 96

ชื่อเรื่อง

พบกันสวัสดี

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2543

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ และปากกาสักหลาด

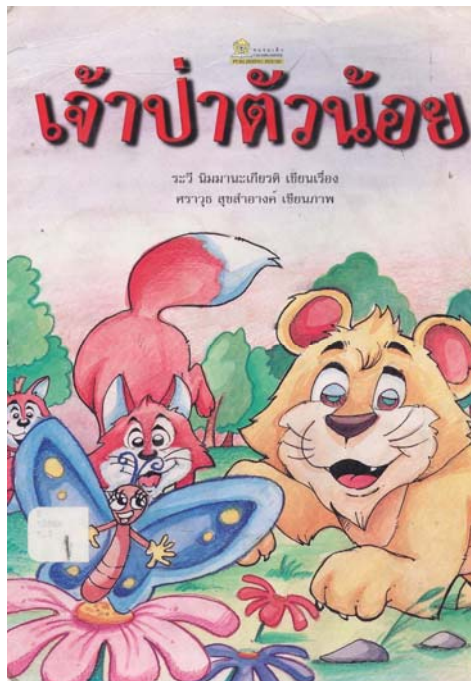
กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง แบบเปียกบนเปียก และการวาดเส้น

สาระ

การทักทาย การสวัสดี มีน้ำใจ

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 97

ชื่อเรื่อง

เจ้าป่าตัวน้อย

ปีที่ขึ้นทะเบียนการประกวด

พ.ศ.2543

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ ดินสอสี และปากกาสักหลาด

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง แบบแห้งบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

ความกตัญญูตเวที

หน้าปก

ภายในเล่ม.

ภาพประกอบที่ 98

ชื่อเรื่อง

ชุดใหม่ของขนฟู

ปีที่ขึ้นการประกวด

พ.ศ.2543

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สื่ผสมอาหาร และดินสอสี

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และเกิดเส้นแบบระบายสีชนสี

สาระ

การรักษาความสะอาดเสื้อผ้าและเรียนรู้เรื่องเสียงและลักษณะของสัตว์

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 99

ชื่อเรื่อง

ข้าวโพดพันธุ์หอย

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2544

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีผสมอาหาร และดินสอสี

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

ความมั่นใจในตนเอง

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 100

ชื่อเรื่อง

ไดโนเสาร์ขาโก่ง

ปีที่ขึ้นทะเบียนการประกวด

พ.ศ.2544

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ และปากกาสักหลาด

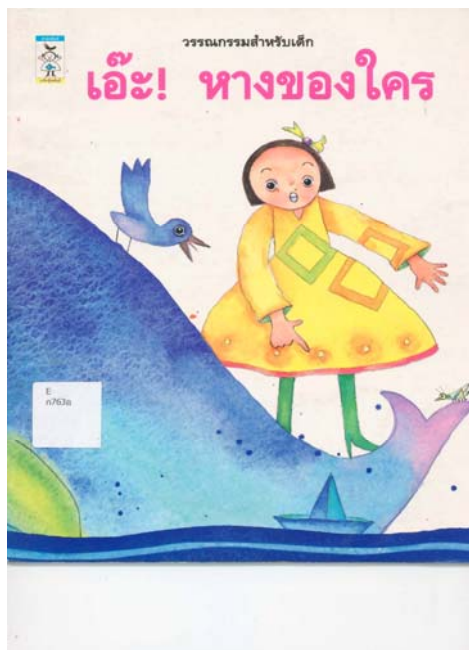
กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

การพอใจสิ่งที่ตนมีอยู่

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 101

ชื่อเรื่อง

เอ๊ะ ! หางของใคร

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2544

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ และปากกาสีกลาด

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง แบบเปียกบนเปียก และการวาดเส้น

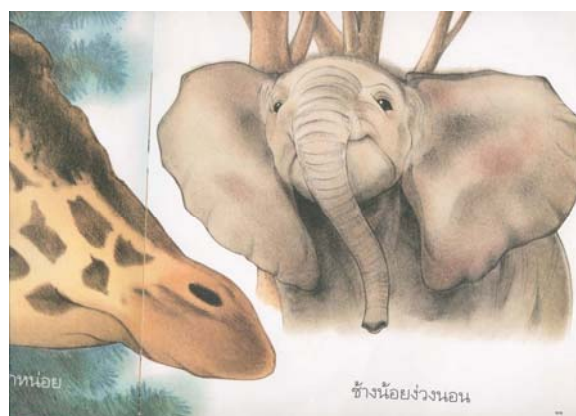
สาระ

สัตว์แต่ละประเภท

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 102

ชื่อเรื่อง

ขอหนูหลับหน่อย

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2545

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ และดินสอสี

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง แบบแห้งบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

อริยาบถการหลับของสัตว์

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 103

ชื่อเรื่อง

ก้ามแก้ว

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2545

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีน้ำ ดินสอสี และปากกาสีกัลลาด

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง แบบแห้งบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

การมีจิตใจเมตตาต่อสัตว์

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 104

ชื่อเรื่อง

บ้านที่กวันหยุด

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2545

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีผสมอาหาร และดินสอสี

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง แบบแห้งบนแห้ง และการวาดเส้น

สาระ

การจดบันทึกในชีวิตประจำวัน

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 105

ชื่อเรื่อง

ปีที่ชนะการประกวด

รูปแบบ

สื่อวัสดุ

กลวิธี

สาระ

เพื่อนบ้าน

พ.ศ.2546

ตัดทอนจากของจริง

สีน้ำ ดินสอสี และปากกาสักหลาด

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง แบบแห้งบนแห้ง และการวาดเส้น

การมีน้ำต่อกัน การให้อภัย รักใคร่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน และความสามัคคี

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 106

ชื่อเรื่อง

ของขวัญมหัศจรรย์จากภูต

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2547

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีโปสเตอร์

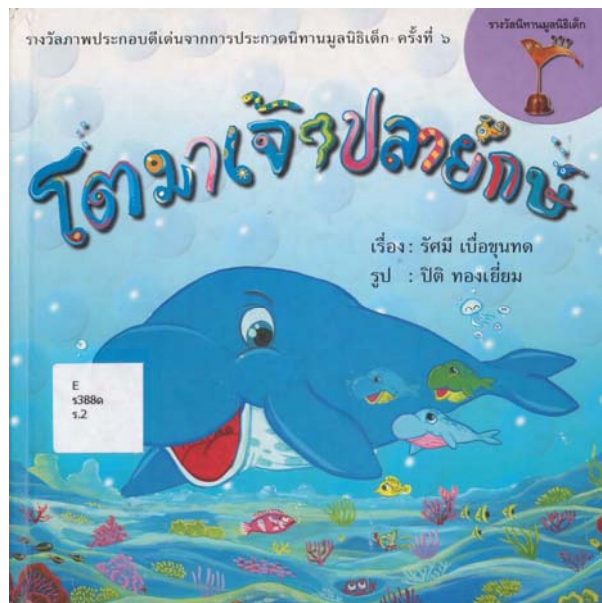
กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง

สาระ

การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจการแบ่งปันความสุขให้ผู้อื่น

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 107

ชื่อเรื่อง

โตมาเจ้าปลายักษ์

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2547

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีโปสเตอร์

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง

สาระ

ความสามัคคีการอยู่ร่วมกัน

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 108

ชื่อเรื่อง

หมูน้อยขี้หวง

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2547

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

คอมพิวเตอร์กราฟิก

กลวิธี

ลงสีเรียบ

สาระ

การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 109

ชื่อเรื่อง

คุณแม่ขาอุ้มหน่อย

ปีที่ขึ้นการประกวด

พ.ศ.2548

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

คอมพิวเตอร์กราฟิก

กลวิธี

ลงสีแบบไล่น้ำหนักสี

สาระ

การช่วยเหลือตนเอง

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 110

ชื่อเรื่อง

ตลกใจหมดเลย

ปีที่ขึ้นทะเบียนการประกวด

พ.ศ.2548

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

คอมพิวเตอร์กราฟิก

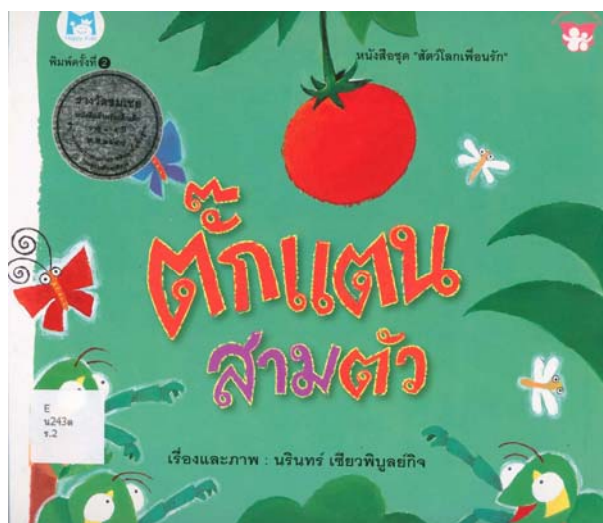
กลวิธี

ลงสีแบบไล่น้ำหนักสี

สาระ

การเชื่อมั่น และแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

หน้าปก

ภายในเล่ม

ภาพประกอบที่ 111

ชื่อเรื่อง

ตักแตนสามตัว

ปีที่ชนะการประกวด

พ.ศ.2548

รูปแบบ

ตัดทอนจากของจริง

สื่อวัสดุ

สีโปสเตอร์ สีชอล์ก

กลวิธี

การระบายสีแบบเปียกบนแห้ง แบบแห้งบนแห้ง และการวาดลายเส้น

สาระ

การสามัคคีการอยู่ร่วมกัน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาการพัฒนาการของหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี ที่คณะกรรมการประกวดตั้งแต่ พ.ศ.2515 - พ.ศ.2548 เรื่องรูปแบบ สื่อวัสดุ กลวิธี สาระของหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ การศึกษาพัฒนาการของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน ที่คณะกรรมการประกวดตั้งแต่ พ.ศ.2515 - พ.ศ.2548 เนื่องในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี จำนวน 92 เรื่อง แบ่งเป็น รางวัลดีเด่น 22 เรื่อง และรางวัลชมเชย 70 เรื่อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยการศึกษาพัฒนาการของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี ที่คณะกรรมการประกวดตั้งแต่ พ.ศ.2515 - พ.ศ.2548 ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสร้างขึ้น โดยศึกษาพัฒนาการของภาพประกอบหนังสือ 3 เรื่องคือ

- 1.เครื่องมือการศึกษาพัฒนาการของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน เรื่อง รูปแบบ
- 2.เครื่องมือการศึกษาพัฒนาการของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน เรื่อง สื่อวัสดุ
- 3.เครื่องมือการศึกษาพัฒนาการของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน เรื่อง กลวิธี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้รวบรวมหนังสือที่เป็นประชากรทั้งหมด โดยติดต่อผู้เขียนภาพประกอบหนังสือเด็กเรื่องนั้น ๆ และห้องสมุดที่มีหนังสือสำหรับเด็ก ได้แก่ ห้องสมุดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ห้ององค์การคำครุสภา สำนักพิมพ์ ห้องสมุดท้องฟ้าจำลอง หอสมุดแห่งชาติ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร สำนักวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จนได้เรื่องครบ 92 เรื่อง เพื่อนำมาประกอบการศึกษา พร้อมภาพถ่าย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาพัฒนาการภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี ที่ชนะการประกวดในช่วงระยะเวลา 33 ปี ที่ผ่านมา (พ.ศ.2515 – พ.ศ. 2548) ทางด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ศึกษาพัฒนาการของรูปแบบภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี ที่ชนะการประกวด จำนวน 92 เล่ม
2. ศึกษาพัฒนาการของสื่อวัสดุในภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี ที่ชนะการประกวด จำนวน 92 เล่ม
3. ศึกษาพัฒนาการของกลวิธีในภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี ที่ชนะการประกวด จำนวน 92 เล่ม
4. ศึกษาพัฒนาการของสาระเรื่องราวที่ปรากฏในหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี ที่ชนะการประกวด จำนวน 92 เล่ม
5. หาค่าความถี่ของแต่ละตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ รูปแบบ สื่อวัสดุ กลวิธี ตามลำดับ
6. การคำนวณค่าร้อยละ ของตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ รูปแบบ สื่อวัสดุ กลวิธี ตามลำดับ
7. นำมาวิเคราะห์และอภิปรายผลทางการพัฒนาทางด้าน รูปแบบ สื่อวัสดุ กลวิธี ตามลำดับ

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

หนังสือสำหรับเด็กเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ แก่เด็กและยังเป็นสิ่งที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพของเด็ก ๆ ได้เป็นอย่างดีการศึกษาพัฒนาการภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กผู้วิจัย สรุปได้ดังนี้

1. การวาดภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี ที่ชนะการประกวด ตั้งแต่ พ.ศ.2515 – พ.ศ.2548 ในเรื่องของรูปแบบที่ผู้วาดภาพประกอบนิยมที่จะนำเสนอภาพประกอบในรูปแบบตัดทอนจากของจริงมากที่สุด ซึ่งเป็นที่นิยมในอดีตจนถึงปัจจุบัน มีการใช้รูปแบบภาพเหมือนจริงช่วง พ.ศ.2516 - พ.ศ.2527 เป็นเพราะการใช้ภาพตัดทอนจากของจริงมีความน่าสนใจและเกิดจินตนาการได้ดีกว่าภาพเลียนแบบของจริง ผู้วิจัยพบว่ากระแสของการ์ตูนต่างประเทศมีอิทธิพลมากกว่าแนวการ์ตูนที่อนุรักษ์ความเป็นอยู่แบบไทย ๆ ที่น้อยลงจนน่าเป็นห่วง
2. ช่วง พ.ศ.2515 – พ.ศ.2548 มีการใช้สื่อวัสดุและกลวิธี เช่น การพิมพ์ ภาพประสม ปรากฏไม่มาก การใช้สื่อวัสดุ ดินสอ สีเทียน ปากกาสีกลลวด สีชอล์ก ควบคู่กับการใช้สื่อวัสดุสีน้ำ สีอะคริลิก และสื่อวัสดุสีโปสเตอร์ โดยพบเห็นการสร้างภาพประกอบด้วยสื่อวัสดุและกลวิธีมากที่สุดและมีมาอย่างต่อเนื่อง ความสวยงามของภาพประกอบขึ้นอยู่กับเทคนิคเฉพาะที่แตกต่างกันไปของผู้สร้างสรรค์งาน ในช่วง พ.ศ.2529 – พ.ศ.2532 พบภาพประกอบที่ได้รับรางวัลจากการใช้สื่อวัสดุและกลวิธีการปั้น

การแกะ เรียกว่า ประติกรรมแบบลอยตัว จนถึงช่วง พ.ศ.2534 – พ.ศ.2537 ได้มีการนำสื่อวัสดุและกลวิธีปะติด การพ่นสีมาสร้างภาพประกอบ เรียกว่า ประติมากรรมหุ่นต่ำ โดยเทคโนโลยีทางคอมพิวเตอร์ได้เข้ามามีอิทธิพลในการสร้างภาพประกอบ ใน พ.ศ.2547 - พ.ศ.2548 แต่ไม่ได้รับความนิยมมากนักเพราะผู้วาดภาพประกอบส่วนใหญ่ถนัดและชื่นชอบผลงานที่สร้างจากฝีมือมนุษย์มากกว่าการใช้คอมพิวเตอร์กราฟิก

3.สาระของหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่านผลการศึกษาระยะของหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี พบว่า มีการเน้นในเรื่องของสาระเรื่องราวเกี่ยวกับเด็กและความสนใจของเป็นที่อยู่ในวัยเริ่มหัดอ่านที่นักเขียนสะท้อนออกมาเป็นเรื่องราวในด้านต่าง ๆ เช่น สังคม อารมณ์ จิตใจ คุณธรรม จริยธรรม การศึกษา การเสริมสร้างลักษณะนิสัย ควบคู่กันไปโดยเน้นหนักทางด้านสังคม คุณธรรม จริยธรรมเป็นส่วนใหญ่ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญทางด้านการปลูกฝังสิ่งที่ดีงามให้กับเด็กแต่้วยเยาว์ โดยใช้สัตว์เป็นตัวแทนในการดำเนินเรื่องเป็นส่วนใหญ่ แต่กลับไม่พบการส่งเสริมการออกกำลังกายในเด็กที่อยู่ในวัยเริ่มหัดอ่าน

อภิปรายผล

ภาพประกอบและสาระหนังสือสำหรับเด็กมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะภาพเป็นสิ่งเร้าที่สำคัญต่อการรับรู้ทางสายตา และต้องเลือกภาพมีความเหมาะสมกับหนังสือนั้น ๆ ทางด้านสาระเปรียบเสมือนเครื่องมือในการพัฒนาเด็กทั้งทางด้านสติปัญญา อารมณ์ จิตใจ เพราะการอ่านหนังสือจะทำให้เด็กมีทัศนคติกว้างไกล รอบรู้ในสิ่งต่าง ๆ และช่วยปรับตัวเข้ากับสังคม สิ่งแวดล้อมได้ สามารถแก้ปัญหาสิ่งต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี จากการศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการ รูปแบบ สื่อวัสดุ กลวิธี ในการสร้างสรรค์ภาพประกอบ และสาระของหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี ที่ชนะการประกวดตั้งแต่ พ.ศ.2515 – พ.ศ.2548 ผลปรากฏว่า

1. รูปแบบ

รูปแบบภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี ที่ชนะการประกวด ตั้งแต่ พ.ศ.2515 – พ.ศ.2548 นิยมที่จะนำเสนอภาพประกอบในรูปแบบ ดังนี้

ผู้วิจัยพบว่า ในช่วงยุคต้น ๆ พบภาพประกอบที่มีรูปแบบเหมือนจริงสืบเนื่องมาจากอิทธิพลการวาดภาพแบบเหมือนจริงในช่วง พ.ศ.2483 ผู้วาดภาพประกอบคือ เหม เวชกร (เรวัติ การพจน์. 2524 : 87, 90) ศิลปินผู้นี้ได้ชื่อว่าเป็นผู้วาดภาพแบบเหมือนจริง แบบมีแสง มุม เงา ฉาก บรรยากาศ เกิดมีลักษณะการเขียนภาพเป็นแบบภาพวิจิตรเหมือนจริง (เจิมพันธ์ กอวัฒนสกุล. 2516 : 172 – 173) ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กของไทยได้พัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ ในปัจจุบันภาพประกอบมีหลายลักษณะทั้งภาพลายเส้น ภาพสีน้ำ และภาพการ์ตูน ใช้เทคนิคการเขียนภาพที่ทันสมัย เช่น ระบายด้วยเครื่อง

พ่นสี (Air Brush) ใช้สีน้ำผสมกับสีประเภทอื่น จาลองภาพเพื่อทำแม่พิมพ์ด้วยการถ่ายต้นฉบับผ่านสกรีน แล้วนำไปพิมพ์ด้วยเครื่องพิมพ์ออฟเซตเป็นส่วนใหญ่ ส่วนภาพลายเส้นขาวดำนั้นจะเขียนด้วยปากกา ฟู่กัน และหมึก มากกว่าจะเขียนด้วยปากกาเขียนลายเส้นเช่นแต่ก่อน (เวรตี การพจน์. 2524 : 104) จากการวิเคราะห์พัฒนาการพบว่าในช่วงตั้งแต่ พ.ศ.2515 - พ.ศ.2548 มีการวาดภาพประกอบโดยใช้รูปแบบตัดทอนจากของจริงมากกว่ารูปแบบภาพเหมือนจริง และไม่พบรูปแบบสัญลักษณ์รูปแบบเรขาคณิต และรูปแบบนามธรรมสามารถวิเคราะห์ได้ว่าผู้สร้างภาพประกอบมีความถนัดที่จะสร้างสรรค์ภาพประกอบในลักษณะรูปแบบเหมือนจริง และรูปแบบตัดทอนจากของจริงมากกว่าการสร้างในรูปแบบอื่น ๆ อาจเป็นสาเหตุในการปิดกั้นการฝึกฝนจินตนาการ การสังเกตการณ์เรียนรู้ การรับรู้ของเด็กในวงจำกัด หรือการวิเคราะห์อีกนัยหนึ่งคือความสามารถในการรับรู้ของเด็กที่อยู่ในช่วงวัยนี้ยังไม่สามารถแยกแยะได้ถึงรูปทรงที่แตกต่างจากความเป็นจริงได้ จึงไม่พบการสร้างงานในรูปแบบที่กล่าวมา หนังสือสำหรับเด็กที่ชนะการประกวดที่มีรูปแบบวิจิตรเหมือนจริง พบในช่วง พ.ศ.2516 - พ.ศ.2527 ได้แก่ ลูกไก่แสนสวย พ.ศ.2516 โดย ฟิลิป จัง, ลูกสัตว์หามาแม่ พ.ศ.2527 โดย อิทธิพล วาทะวัฒน์, ลูกรัก พ.ศ.2522 โดย ฉลอง มงคลรัตน์ และเขาคือใคร พ.ศ.2526 โดย มนต์รี แพทย์เพียร

ผลการศึกษาพัฒนาการพบว่า ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กนับว่าเป็นส่วนสำคัญที่สุดของหนังสือ ดังที่ ัญญวณ อินทรกำแหง (2524 : 113 -114) กล่าวว่า "...ภาพเป็นหัวใจของหนังสือสำหรับเด็กทีเดียว เพราะเด็กยังชอบความเพลิดเพลินความสนุก ชอบอ่านหนังสือด้วยภาพมากกว่าด้วยตัวหนังสือ ภาพที่งาม มีชีวิตชีวาจะชวนให้เด็กสนใจหยิบหนังสือมาดูและอ่าน ฉะนั้นหนังสือและวรรณกรรมที่ดีสำหรับเด็กไม่ควรขาดภาพประกอบเลยเป็นอันขาด..." และพบว่าหนังสือที่ชนะการประกวดหนังสือแห่งชาติ พ.ศ.2515 - พ.ศ.2548 มีลักษณะภาพประกอบมีขนาดสามในสี่ของหน้าเป็นภาพเข้าใจง่ายรูปภาพไม่สลับซับซ้อน มีการใช้รูปแบบของภาพประกอบเป็นภาพที่สมบูรณ์ครบถ้วน โดยไม่ได้ทำการวาดเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง เช่น ภาพรถยนต์ ภาพสัตว์ซึ่งเป็นภาพเต็ม เพราะเด็กอาจคิดว่าสิ่งของหรือสัตว์เหล่านั้นแตกหักเป็นส่วน ๆ แต่มีหนังสือสำหรับเด็กที่ชนะการประกวดบางเล่มมีการตัดต่อแบ่งครึ่งตัวละครในหนังสือเพื่อเกิดทักษะโดยเฉพาะ เช่น ลูกสัตว์หามาแม่ พ.ศ.2527 โดย อิทธิพล วาทะวัฒน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกให้เด็กเรียนรู้เรื่องทักษะการจับคู่ระหว่างส่วนหัว และตัวสัตว์ให้ถูกต้อง การแสดงอารมณ์ของภาพประกอบทุกฉบับสามารถให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว มีชีวิตจิตใจที่ชัดเจน เช่น ยิ้ม กำลังใจดี โศกเศร้า หรือกำลังวิ่ง ทำให้สามารถเข้าใจได้ง่าย รูปแบบการจัดทำภาพประกอบมีลักษณะภาพที่แสดงถึงความรักความอบอุ่นในครอบครัว ความรักใคร่กลมเกลียว ความเมตตากรุณา ความสามัคคี ฯลฯ ที่คล้ายตามเรื่องอย่างเหมาะสม ภาพรวมของหนังสือสำหรับเด็ก เน้นภาพมากกว่าเนื้อเรื่องที่เขียนเป็นตัวอักษร

ในช่วง พ.ศ.2520 – 2532 มีการสร้างภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กในแนวอนุรักษ์ความเป็นไทยในด้านการแต่งกายของตัวการ์ตูน เช่น ตัวการ์ตูนในหนังสือมีการไว้จุกมีทั้งใส่เสื้อคอกลม และไม่ใส่เสื้อ นุ่งกางเกงขาสั้น หรือนุ่งโจงกระเบน ได้แก่ นายขนมต้ม โดย พินิจ มุขรัตน์, เด็กชายดวงเข้าเมือง พ.ศ.2520 โดย อรุณ วัชรสวัสดิ์ และบ้านของจุก พ.ศ.2524 โดย สัณญา ริมวังตระกูล หลังจากปี พ.ศ.2524 หนังสือที่ชนะการประกวดในแนวอนุรักษ์ความเป็นไทยที่ได้รับรางวัลมีขึ้นแบบประปราย เช่น ฟ้าจำลอง พ.ศ.2531 โดย ส. พุ่มสุวรรณ, แม่ช้างใจอารี พ.ศ.2532 โดย มานพ ถนอมศรี ในช่วง พ.ศ.2532 เป็นต้นมายังไม่พบหนังสือสำหรับเด็กที่มีการแต่งกายแบบไทย ๆ ได้รับรางวัลอีกเลย อาจเกิดจากกระแสของรูปแบบการ์ตูนต่างประเทศมีมากขึ้นทำให้ความสำคัญของการ์ตูนไทย วัฒนธรรม การละเล่น การแต่งกาย สิ่งแวดล้อมความเป็นอยู่แบบไทย ๆ นั้นน้อยลง ผู้วิจัยเล็งว่าเด็กที่อยู่ในช่วงวัย 3 - 5 ปี เป็นวัยที่เหมาะสมในการปลูกฝังเรื่องสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี การแต่งกายแบบไทย ๆ มากขึ้นเพื่อเป็นพื้นฐานที่ดีของการอนุรักษ์ความเป็นชาติไทย สอดคล้องกับคำกล่าวของ นิศา ชูโต และ กล่อมจิตต์ พลอยเวช (2537 : 40) วิธีที่จะสามารถขัดเกลาและถ่ายทอดสิ่งที่ดีงามต่าง ๆ ให้กับเด็กวิธีหนึ่งคือการใช้หนังสือเป็นสื่อเพราะเมื่อเด็กอ่านแล้วนอกจะทำให้เกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดความรู้สึกลึกต่าง ๆ ที่ตอบสนองความต้องการของเด็กแล้ว หนังสือยังให้สาระแนวคิด คุณธรรม ตลอดจนกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นข้อบังคับในการปฏิบัติตนต่อสังคมอีกด้วย

2. สื่อวัสดุ

ผู้วิจัย พบว่าหนังสือสำหรับเด็กที่ชนะการประกวด พ.ศ.2515 – พ.ศ.2548 มีการใช้สื่อวัสดุที่ใช้ในการขีด เขียน ชูต ทำให้เกิดลายเส้นโดยไม่ต้องใช้ตัวช่วยทำละลาย เช่น สีเทียน สีเมจิก สีชอล์ก เป็นต้น ควบคู่กับการใช้สื่อวัสดุที่มีลักษณะโปร่งแสงทำให้เด็กเกิดจินตนาการในภาพเพราะด้วยความใสของเนื้อสีทำให้เกิดจินตนาการที่กว้างขึ้นเพื่อดึงดูดความสนใจของเด็ก เช่น สีน้ำ สีหมึก สีหมึก สีแสดมปี และสื่อวัสดุสีน้ำมัน สีโปสเตอร์ สีอะคริลิก เป็นต้น โดยพบเห็นการสร้างภาพประกอบจากสื่อวัสดุที่กล่าวมาอย่างต่อเนื่องซึ่งความสวยงามของภาพประกอบขึ้นอยู่กับเทคนิคเฉพาะที่แตกต่างกันไปของผู้สร้างสรรค์งาน

การใช้สื่อสีเทียน สีชอล์ก ดินสอสี ปากกาสักหลาด ดินสอ ทำให้เกิดสีที่มีลักษณะเป็นเส้นขนาดต่าง ๆ เพื่อให้ภาพเด่นชัดเด่นยิ่งขึ้น หรือโดยการระบายภาพทั้งภาพตามความถนัดของแต่ละบุคคล เช่น กระรอกน้อยเรียนรู้ซ่อนหา พ.ศ.2533, สัตว์ประหลาดกับแม่ พ.ศ. 2537 และ หกสหายพายเรือ พ.ศ. 2542 โดย ประกายเดือน บวรวิญญานันท์ ใช้สีเมจิกฝนกับกระจกจากนั้นนำน้ำมาผสมและใช้พู่กันระบาย, เจ้าโหม่งหลบมูม พ.ศ.2540 โดย ภาพพิมพ์ ใช้สีชอล์กในการสร้างภาพประกอบทั้งหมดจากการสร้างภาพประกอบมีลักษณะโปร่งแสง นอกจากนี้ยังมีสื่อวัสดุปะติดที่ในภาพประกอบหนังสือที่

ชนะการประกวด พ.ศ.2529 – พ.ศ.2537 จำนวน 3 เรื่อง โดยการใช้กระดาษมาปะติด และทำการพ่นสีลงบนสื่อวัสดุทำให้เกิดแสง – เงาแก่ภาพ ทำให้เกิดเป็นงานประติมากรรมนูนต่ำ ราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายเช่นกัน คือ งานศิลปะแบบหนึ่งที่ใช้วิธีปะแผ่นวัสดุบนพื้นในลักษณะแบนราบ หรือนูนสูงขึ้นจากพื้นภาพเพียงเล็กน้อย แผ่นสื่อวัสดุที่ใช้ปะปิดลงไปนั้นอาจมีหลายชนิดรวมกันก็ได้ เช่น กระดาษ ผ้า เศษ วัสดุ พื้นระนาบที่ใช้แผ่นวัสดุมาปะปิดลงไปนั้น อาจเป็นแผ่นไม้ ผืนผ้าใบ พื้นระนาบอื่น ๆ และเพิ่มเติมด้วยการระบายสีหรือวาดภาพหรือพิมพ์ทับลงอีกก็ได้ (ราชบัณฑิตยสถาน. 2530 : 40) ได้แก่ พญานก พ.ศ. 2534 โดย วราพงษ์ พงศ์เจตน์พงศ์ และช้างก้อย พ.ศ.2537 โดย ปรีเปรม เปลี่ยนนารุง

ทางด้านการใช้สื่อวัสดุปะติดแบบผสมผสานการ เช่น ชิป กระดุม ผ้า พลาสติก เหล็ก กลวิธีสร้างภาพประกอบแบบภาพประสมสามารถทำได้ในการเขียนภาพประกอบโดยสามารถนำกลวิธีต่าง ๆ มาผสมกัน การใช้สื่อวัสดุต่าง ๆ เข้าประสมผสานกันในการจัดองค์ประกอบของภาพ เช่น การใช้เม็ดโฟม ก้อนหิน เหล็ก ไม้ ชิป เป็นต้น ได้แก่ ลูกสัตว์แต่งตัว พ.ศ.2529 โดย สุกิจ เป็นการใช้สื่อวัสดุที่เป็นของจริงทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้และเกิดทักษะจากการปฏิบัติจริงเช่น การรู๊ดชิป การติดกระดุม การใส่เข็มขัด ฯจากการประกวดหนังสือแห่งชาติ ตั้งแต่ พ.ศ.2515 - 2548 ยังไม่พบหนังสือในลักษณะนี้ได้รับรางวัล ผู้วิจัยมีความเห็นว่าอันเนื่องมาจากความยุ่งยากในขั้นตอนกรรมวิธีการสร้างหนังสือที่ต้องประณีตและสิ้นเปลืองงบประมาณในการผลิตมากกว่าการตีพิมพ์แบบหนังสือทั่วไป จึงทำให้ไม่ได้รับความนิยมในการจัดทำหนังสือลักษณะ

พ.ศ.2531 - พ.ศ.2532 มีการสร้างภาพประกอบประติมากรรมแบบลอยตัว โดยใช้สื่อวัสดุลอยตัวเช่น โดยใช้ดินเหนียว ดินน้ำมัน แป้งปั้น ไม้ เป็นต้น มาสร้างภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กพบว่าในการสร้างภาพประกอบลักษณะนี้ทำให้เกิดความมีมิติในภาพแบบเหมือนจริงมีลักษณะลอยขึ้นมาจากพื้น ได้แก่ สวนสวรรค์ พ.ศ.2531 โดย ธีระพันธ์ ลอไพบุลย์ , ของเล่นเดินทาง พ.ศ.2532 โดย ประทีป นองปลาหม้อ และ แม่ช้างใจอารี พ.ศ.2532 โดย จิรศักดิ์ ส่งแสงขาว

นอกจากนี้ยังพบสื่อวัสดุอื่น ๆ ที่ชนะการประกวดในงานแสดงหนังสือแห่งชาติ โดยใช้เทคโนโลยีทางคอมพิวเตอร์เข้ามามีบทบาทในการสร้างภาพประกอบใน พ.ศ.2547 - พ.ศ.2548 แต่ไม่ได้รับความนิยมมากนักเพราะผู้วาดภาพประกอบส่วนใหญ่ถนัดและชื่นชอบผลงานที่สร้างจากฝีมือมนุษย์มากกว่าการใช้คอมพิวเตอร์กราฟิก ได้แก่ หมูน้อยขี่หวง พ.ศ.2547 โดย ปิติพร วาทิยาภรณ์ เป็นการให้คอมพิวเตอร์กราฟิกเลียนแบบสีโปสเตอร์, คุณแม่ชาอุ้มหน้อย พ.ศ.2548 โดย เยวภา จีราวรรณศักดิ์ และสุทัศน์ ปาละมะ โดยเป็นการให้คอมพิวเตอร์กราฟิกเลียนแบบสีน้ำ และตกใจหมดเลย พ.ศ.2548 โดย ศราวุธ สุขสำอางค์ เป็นการให้คอมพิวเตอร์กราฟิกเลียนแบบสีน้ำ

3. กลวิธี

ผู้วิจัย พบว่า จากการสร้างภาพประกอบในหนังสือที่ชนะการประกวดหนังสือแห่งชาติ พ.ศ. 2515 - พ.ศ.2548 ผู้วาดภาพประกอบนิยมใช้กลวิธีการระบายสีมากที่สุด รองลงมาคือการใช้กลวิธีการวาดลายเส้น ในการสร้างภาพประกอบสำหรับเด็กบางฉบับมีการผสมผสานกลวิธีการระบายสี และกลวิธีการวาดลายเส้นในหนังสือสำหรับเด็ก โดยขึ้นอยู่กับเทคนิคและเอกลักษณ์เฉพาะตัวของผู้วาดภาพ ลงบนกระดาษบางครั้งกระดาษที่ใช้จะเป็นกระดาษที่มีลักษณะพิเศษ เช่น มีพื้นผิวที่ขรุขระทำให้เกิดร่องรอยของสี กลวิธีรองลงมาคือกลวิธีการพ่นสีเพื่อให้เกิดลักษณะของพื้นหลังของภาพเช่น ท้องฟ้า ฝน การสร้างน้ำหนักแสง - เงาในภาพประกอบ

การใช้กลวิธีปะติดโดยการใช้กระดาษตัดเป็นรูปตามต้องการผสมผสานกับกลวิธีการพ่นสี ด้วยวิธีการใช้แอร์บรัช หรือการใช้ตะแกรงขุดสีทำให้เกิด สีและแสงเข้าไปผสมผสานในภาพประกอบจะทำให้เกิดความรู้สึกต่อพื้นผิวภาพแตกต่างกัน เกิดความน่าสนใจน้อยเรียกว่า ประติมากรรมหุ่นต่ำ ได้แก่ พญานก พ.ศ. 2534 โดย วราพงษ์ พงศ์เจตน์พงศ์ และช้างก้อย พ.ศ.2537 โดย ปรีเปรม เปลี่ยนบำรุง

นอกจากนี้มีการใช้กลวิธีปะติดแบบผสมผสานการใช้สื่อวัสดุปะติด เช่น ชิป กระดุม ผ้าพลาสติก เหล็ก และใช้กลวิธีการพิมพ์ภาพลงบนผ้าแทนการพิมพ์ลงกระดาษ เรียกว่าการ ซิลด์กรีน (Silk Screen) ได้แก่ ลูกสัตว์แต่งตัว พ.ศ.2529 โดย สุกิจ

ทางด้านของการใช้กลวิธีการพิมพ์โดยการสั่งสี ซึ่งเป็นการสั่งสีพื้นเรียบตามการแบ่งค่าสี คือ สีแดง สีเหลือง น้ำเงิน และสีดำ ตามปริมาณที่ผู้วาดภาพกำหนด ในการสร้างหนังสือสำหรับเด็ก ผู้วิจัยพบว่า การใช้กลวิธีนี้พบหนังสือที่ได้รับรางวัลในช่วงเริ่มต้นของการส่งหนังสือเข้าประกวด พ.ศ.2520 - พ.ศ.2521 จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ เด็กชายดวงเข้าเมือง พ.ศ.2520 โดย อรุณ วัชรสวัสดิ์ และ สามสีอยากเป็นเสือ พ.ศ.2521 โดย เรืองฤทธิ์ ธีระวิช หลังจากปี พ.ศ.2521 เป็นต้นมายังไม่พบภาพประกอบที่ได้รับรางวัลหนังสือสำหรับเด็กอายุ 3 - 5 ปี ที่ใช้กลวิธีการพิมพ์แบบสั่งสีอีก

กลวิธีการปั้นเป็นการสร้างภาพประกอบประติมากรรมแบบลอยตัว โดยใช้สื่อวัสดุลอยตัว เช่น โดยใช้ดินเหนียว ดินน้ำมัน แป้งปั้น ไม้ เป็นต้น มาสร้างภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก พบว่าในการสร้างภาพประกอบลักษณะนี้ทำให้เกิดความมีมิติในภาพแบบเหมือนจริงมีลักษณะลอยขึ้นมาจากพื้น ได้แก่ สอนสวรรค์ พ.ศ.2531 โดย ธีระพันธ์ โลไพบูลย์ และแม่ช้างใจอารี พ.ศ.2532 โดย จิรศักดิ์ ส่งแสงขจร กลวิธีการแกะ โดยใช้สื่อวัสดุไม้ (Wood) ได้แก่ ของเล่นเดินทาง พ.ศ.2532 โดย ประทีป หนองปลาหมอ พบว่าได้รับความนิยมในช่วง พ.ศ.2531 - พ.ศ.2532 ในส่วนของเรื่อง สอนสวรรค์ มีการใช้กลวิธีประสมเข้าไปในภาพประกอบทำให้เกิดการผสมผสานกลวิธีให้สวยงาม เช่น การใช้เม็ดโฟม ก้อนหินสี ทรายที่พื้น เป็นต้น

การใช้กลวิธีอื่น ๆ เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ เริ่มเข้ามามีบทบาทในการสร้างสรรค์ภาพประกอบสำหรับเด็ก ในช่วง พ.ศ.2547 - พ.ศ.2548 ได้แก่ หมูน้อยขึ้นหว พ.ศ.2547 โดย ปิติพร วาทิตยาภรณ์ , คุณแม่ชาอุ้มหมอย พ.ศ.2548 โดย เยาวภา จีราระวีร์ศักดิ์ และสุทัศน์ ปาละมะ และตกใจหมดเลย พ.ศ.2548 โดย ศราวุธ สุขสำอังก์ การใช้กลวิธีคอมพิวเตอร์กราฟิกในการสร้างภาพประกอบผู้วาดจะมีการร่างภาพที่ต้องการเป็นลายเส้นในกระดาษก่อนจากนั้นทำการนำมาสแกนลงในคอมพิวเตอร์ และเข้าสู่กระบวนการการลงสีตามโปรแกรมการสร้างภาพ เช่น Photoshop , Illustrator เป็นต้น ภาพที่ได้จะมีลักษณะโปร่งแสง หรือลักษณะทึบแสงขึ้นอยู่กับความถนัดของผู้วาดภาพประกอบในการสร้างสรรค์งาน จากการสัมภาษณ์ ผู้วาดภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กพบ ว่าการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านการใช้กลวิธีคอมพิวเตอร์กราฟิกในการสร้างภาพประกอบนั้นยังมีให้พบเห็นน้อยเพราะการขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการสร้างภาพประกอบสำหรับเด็ก โดยผลงานส่วนใหญ่ที่ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดหนังสือเด็กออกมาในลักษณะงานที่แสดงออกทางฝีมือมนุษย์ และผู้วาดภาพประกอบส่วนใหญ่ ถนัดที่จะการสร้างสรรค์ผลงานโดยการวาดภาพระบายสีด้วยมือ มากกว่าการใช้คอมพิวเตอร์ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การใช้คอมพิวเตอร์ในการสร้างภาพประกอบมี เส้นทางด้านความงดงาม ความนุ่มนวลในอิริยาบถของตัวการ์ตูน และการมีชีวิตชีวาน้อยกว่าการสร้างสรรค์งานภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กที่วาดภาพด้วยมือ

4. สาระของหนังสือสำหรับเด็ก

นักเขียนหนังสือสำหรับเด็ก เป็นบุคคลหนึ่งที่อยู่ในสังคมและเป็นผู้หนึ่งที่มองเห็นเหตุการณ์เกี่ยวกับเด็กได้เป็นอย่างดีจึงสามารถสะท้อนภาพของเด็กจากสังคมที่เด็กอยู่ออกมาเป็นหนังสือสำหรับเด็กในเรื่องต่าง ๆ การวิเคราะห์ข้อมูลของหนังสือเข้าประกวดจะเห็นได้ว่า ปี พ.ศ.2515 - พ.ศ.2524 หนังสือที่ได้รับการคัดเลือกรางวัลมีไม่มากนักกระทั่ง ปี พ.ศ.2525 - พ.ศ.2548 เป็นต้นมา มีผู้ส่งหนังสือเข้าประกวดและมีจำนวนของหนังสือที่ได้รับรางวัลมากขึ้นตามลำดับ

ผลการศึกษาพัฒนาการสาระของหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี ที่ชนะการประกวด ตั้งแต่ พ.ศ.2515 - พ.ศ.2548 พบว่ามีการเน้นเรื่องสาระเรื่องราวเกี่ยวกับเด็กและความสนใจของเด็กที่อยู่ในวัยเริ่มหัดอ่าน ที่นักเขียนสะท้อนออกมาเป็นเรื่องราวในด้านต่าง ๆ เช่น สังคม อารมณ์ จิตใจ คุณธรรม จริยธรรม การศึกษา ทรรศนะต่อสิ่งต่าง ๆ ฯลฯ ในชีวิตประจำวัน ตามประสบการณ์ของเด็กๆ เช่น ลิงน้อยยอวอดเก่ง หนูออกวาดบ้าน แกะเกร ช่วยหนูด้วย พบกันสวัสดี เป็นต้น

ปราณี เชียงทอง (2526 : 79) ได้ให้ความหมายของ แนวคิดของเรื่องของนักเขียน “แนวคิดของเรื่องอยู่ตรงไหน มีอะไรเป็นแนวคิดของเรื่อง เรื่องสำหรับเด็กแนวคิดเรื่องอะไร ไม่ควรเป็นเรื่องลึกซึ้ง หรือซับซ้อน ควรเป็นเรื่องง่าย ๆ ในชีวิตประจำวันตามประสบการณ์ของเด็กแนวเรื่องของเด็ก

อาจเป็นเรื่อง การเอาชนะความริษยา การเอาชนะความขี้อาย การปรับตัวของเด็กที่พิการ การยอมรับสภาพตนเอง เป็นต้น...”

จากการวิจัยพบว่า สารของเรื่องเป็นไปตามธรรมชาติ แฝงคุณธรรมสอนเด็ก สอนให้เด็กรู้จักคิดและเข้าใจชีวิต ปัญหาข้อของใจในหนังสือสามารถช่วยให้เด็กยอมรับปัญหาและอุปสรรคความยุ่งยากต่าง ๆ ที่เด็กอาจจะต้องประสบต่อไปในชีวิตจริงเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ สารของหนังสือมีลักษณะของแนวเรื่องที่สนุก ขบขัน น่าหัวเราะ ตัวเอกของเรื่องเป็นสิ่งมีชีวิต สามารถเดินวิ่ง และเคลื่อนไหวอริยาบถได้ แนวเรื่องเป็นไปในลักษณะสิ่งเล็กสามารถชนะสิ่งใหญ่ได้ การจินตนาการที่สนุกสนาน การเสริมสร้างลักษณะนิสัย ลักษณะของเรื่องเกี่ยวข้องกับ การผจญภัยในทะเล การสำรวจท้องถื่นต่าง ๆ การเดินทาง เรื่องท่องเที่ยว เรื่องดินแดนแสนไกล หรือดินแดนมหัศจรรย์ เรื่องประวัติศาสตร์พบในช่วง พ.ศ.2515 - พ.ศ.2517 เรื่องแซ่สีทอง พ.ศ.2517, นายขนมต้ม พ.ศ.2517 เป็นต้น เรื่องเกี่ยวกับหน้าที่และอาชีพในการทำงานต่าง ๆ เช่น เรื่อง เขาคือใคร พ.ศ.2526, คนเก่ง พ.ศ. 2528 เรื่องของความรักของเพื่อน ความรักของพ่อแม่ที่มีต่อลูก เรื่องเกี่ยวกับชีวิตสัตว์ เช่น เรื่องอ้วนกับอืดผจญภัย พ.ศ.2515, เสือเผ่ากับลูกวัว พ.ศ.2518, ลูกรัก พ.ศ.2522, บ้านฉันดีที่สุด พ.ศ.2523, ลูกสัตว์หาแม่ พ.ศ.2527 เป็นต้น เรื่องเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์กลไกต่าง ๆ ความรู้รอบตัวเรื่องของการพัฒนาทางด้านความจำ สถิติปัญญา เช่น เรื่องน้ำฝน การนับตัวเลข เช่น ฝนจำ พ.ศ.2521, อ่านสนุก พ.ศ. 2522, ตัวเลขทำอะไร พ.ศ.2540, มดสิบตัว พ.ศ.2542

ผู้วิจัยพบว่าสารของหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่านที่ชนะการประกวดอยู่ในวงจำกัด ส่วนใหญ่เน้นเรื่องการปลูกฝังทางด้านสังคมคุณธรรม และจริยธรรม ความสามัคคี วัฒนธรรมประเพณี การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การรู้หน้าที่ความรับผิดชอบ การรักษาระเบียบวินัย การเสียสละ มีเหตุมีผล ความอดุสหาหะ กตัญญูกตเวที การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความขยัน เห็นอกเห็นใจผู้อื่น การพอใจในสิ่งที่ตนมี ฯลฯ เป็นต้น และพบสาระเรื่องของการร่างกาย อารมณ์ จิตใจ ปรากฏอยู่ไม่มาก เช่น ความรักระหว่างมนุษย์ และสัตว์ ความโลภ ความโกรธ การอดทนอดกลั้น อัจฉริยยา เป็นต้น และสังเกตได้ว่าหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่านที่ชนะการประกวด ไม่ปรากฏเรื่องของการเล่นกีฬา การออกกำลังกาย มีเพียงเรื่องของการดูแลตนเอง การรักษาความสะอาดร่างกายตนเอง การรับประทานอาหารให้ครบ 5 หมู่ เพื่อร่างกายที่แข็งแรง เช่น สัตว์ประหลาดกับแม่ พ.ศ.2537 หนูนากับยักษ์ใหญ่ พ.ศ.2537 และชุดใหม่ของชนพู่ พ.ศ.2543 เป็นต้น ผู้วิจัย มีความคิดเห็นว่าการดูแลสุขภาพของเด็กในวัยเริ่มหัดอ่าน ช่วงอายุ 3 – 5 ปี ให้แข็งแรงนับว่าเป็นสิ่งที่ดีเป็นพื้นฐานของร่างกายที่สมบูรณ์ การให้เด็กเรียนรู้เรื่องของการดูแลตนเอง ในปัจจุบันมีความจำเป็นอย่างมากเพราะด้วยสภาพสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันที่มีแต่มลภาวะ เป็นพิษทำให้เด็กที่อยู่ในวัยนี้สมควรที่จะได้รับรู้การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม เรียนรู้การป้องกัน การดูแลตนเอง จากการที่สารของหนังสือสำหรับเด็กมีในปริมาณทางด้านของสารของหนังสือในแต่

ละด้านไม่เท่ากันจะทำให้เด็กขาดความสมดุลทางด้านการอบรม การปลูกฝัง สิ่งดีงามให้แก่เด็กแต่้วยเยาว์ ไม่ทัดเทียมกัน ซึ่งทางด้าน อารมณ์ จิตใจมีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งไม่แพ้ทางด้านของคุณธรรม จริยธรรมเพราะการปลูกฝังทางด้าน อารมณ์ จิตใจแต่เด็กให้มีจิตใจที่อ่อนโยนซึ่งดังคำที่ว่า “เด็กเปรียบเสมือนผ้าขาวถ้าเราเอาสีอะไรใส่เข้าไปก็จะกลายเป็นสีนั้น” ดังที่พระราชวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยาลาภฤทธิยากร (วีรวรรณ มีสรพวงศ์. 2536 :10 ; อ้างอิงจาก พระราชวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยาลาภฤทธิยากร 2510 : 258 - 259) ได้ตรัสว่า “หนังสือเป็นอุปกรณ์ที่มีคุณค่าแก่มนุษย์เป็นอย่างมาก การเสริมสร้างให้แก่เด็กเพื่อรักการอ่านและรักอ่านและรักคุณค่าของหนังสือนั้นเป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่ควรกระทำ ซึ่งเป็นเสมือนสร้างทางชีวิตของเขาให้เดินไปสู่อนาคตที่แจ่มใสเป็นวิธีการพัฒนาคนที่เหมาะสมและงดงาม” ฉะนั้นการปลูกฝังการอบรมให้เกิดความกตัญญูกตเวทีการมีจิตใจที่ดี การขัดเกลานิสสัยแต่้วยเยาว์สามารถ ช่วยลดปัญหาการไม่เล็งดูบิดามารดา หรือผู้มีพระคุณได้ ทำให้เกิดความรักต่อเพื่อนมนุษย์ และเป็นคนดีในสังคม

สรุปได้ว่า ผลการศึกษาพัฒนาการของหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน อายุ 3 - 5 ปี ที่ชนะการประกวด ตั้งแต่ พ.ศ.2515 – พ.ศ.2548 พบว่าทางด้าน รูปแบบ สีสันวัสดุสีวัสดุ กลวิธี สาระเรื่องราวที่ปรากฏในหนังสือสำหรับเด็ก ตลอดระยะเวลา 33 ปีที่ผ่านมา มีการนำเทคโนโลยีทางคอมพิวเตอร์เข้ามามีบทบาทในการสร้างภาพประกอบและมีหนังสือที่ได้รับรางวัลช่วง พ.ศ.2547 - พ.ศ.2548 ทางด้านการใช้สีวัสดุและกลวิธีในการสร้างภาพประกอบส่วนใหญ่ยังคงนิยมใช้การวาดภาพระบายสีและนิยมใช้รูปแบบตัดทอนจากของจริง สาระเรื่องราวของหนังสือที่ชนะการประกวดสะท้อนออกมาในด้านต่างๆ เช่น สังคม อารมณ์ จิตใจ การศึกษา ทรรศนะต่อสิ่งต่าง ๆ ฯลฯ ควบคู่กันไปโดยเน้นหนักทางด้านสังคม คุณธรรม จริยธรรมเป็นส่วนใหญ่ ในส่วนของทางด้านร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ มีความสำคัญรองลงมา

จากการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าความสำคัญทางด้านการปลูกฝังสิ่งที่ดีงามเป็นสิ่งที่สำคัญแต่้วยเยาว์ ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่านเกือบทั้งหมดผู้วาดภาพประกอบนิยมวาดภาพสัตว์เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่อง ควรชักจูงให้มีนักเขียนและนักวาดภาพประกอบสร้างสรรค์หนังสือที่มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้น สำนักพิมพ์ นักเขียน หน่วยงานต่าง ๆ ตลอดทั้งเอกชน และรัฐบาลควรสนับสนุนการผลิตหนังสือสำหรับเด็กที่มีคุณภาพ ทางด้านสีวัสดุวัสดุควรแนะนำหนังสือที่ดี ๆสู่ประชาชน และควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำหนังสือทำมือในโรงเรียนเพื่อปลูกฝังการรักการอ่าน และควรมีการสนับสนุนให้มีการกระจายข่าวสารไปยังสถาบันการศึกษาและกลุ่มคนทั่วไปให้ทราบถึงข่าวสารการประกวดหนังสือเด็กให้กว้างขวางขึ้นเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้กับผู้ที่สนใจเข้าร่วมการประกวด เพื่อการสร้างสรรค์หนังสือที่มีคุณภาพและพัฒนาหนังสือสำหรับเด็ก

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. เป็นแนวทางสำหรับคณะกรรมการจัดการประกวดหนังสือสำหรับเด็ก ในการปรับปรุงเกณฑ์การตัดสินการประกวดทางด้านสาระเนื้อหาและภาพประกอบ
2. ผู้จัดพิมพ์ ผู้วาดภาพประกอบ ควรจะตระหนักถึงคุณค่าที่เหมาะสมกับเด็กมากยิ่งขึ้น ในการผลิตหนังสือสำหรับเด็ก และเป็นแนวทางในการปรับปรุงภาพประกอบสำหรับเด็กให้มีความหลากหลายมากขึ้น
3. ควรมีการส่งเสริมการจัดตั้งกองทุน สมาคม เพื่อส่งเสริมการผลิตหนังสือสำหรับเด็ก และการร่วมมืออย่างจริงจังในภาครัฐบาลและเอกชน ในการสร้างสรรค์การผลิตหนังสือให้มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง และครอบคลุมถึงด้านการส่งเสริมการพัฒนางานวิจัยบุคลากรทางด้านหนังสือสำหรับเด็ก
4. สาระของหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่านควรมีการนำเสนอเรื่องของการออกกำลังกายเพื่อปลูกฝังการส่งเสริมสุขภาพที่ดีในอนาคต และควรนำเสนอสาระของหนังสือในแต่ละด้านที่มีปริมาณทัดเทียมกันเพื่อให้เกิดความสมดุลทางด้านการฝึกการเรียนรู้ทางด้านต่าง ๆ ให้แก่เด็ก

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาภาพประกอบหนังสือและอิทธิพลของลัทธิต่าง ๆ ว่าเกี่ยวข้องกับและสอดคล้องกันอย่างไร
2. ควรมีการศึกษาทางด้านตลาดและความต้องการที่แท้จริงของเด็กในการอ่านหนังสือนิทานสำหรับเด็ก
3. ควรมีการศึกษาทางด้านอิทธิพลของต่างประเทศทางด้านการสร้างภาพสำหรับเด็กในแต่ละช่วงวัย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *การประกวดหนังสือดีเด่นของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ พ.ศ.2515 - 2546*. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2539). *งานแถลงข่าว ผลการประกวดหนังสือดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2539*. คณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.
- กลุ่มมจิตรดี พลายนเวช. (2526). *รายงานผลการวิจัยทุนวิจัยคณะอักษรศาสตร์ เรื่องหนังสือสำหรับเด็ก ในช่วงปี พ.ศ. 2525 -2529*. กรุงเทพฯ : คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2526). *วรรณกรรมและลีลาชีวิตระดับปฐมวัย*. เอกสารการสอนชุดวิชา หน่วยที่ 1-7. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. (2532). *หนังสือสำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ.
- กลุ่รวรา ชูพงศ์ไพโรจน์. (2543). *สร้างสรรค์หนังสือเด็ก*. มหาสารคาม : ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เกริก ยุ้นพันธ์. (2543). *การออกแบบและการเขียนภาพประกอบสำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- กำธร สติกรุล. (2515). *หนังสือและการพิมพ์*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- _____. (2523). *หนังสือและการพิมพ์*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จารุพรรณ ทรัพย์ปรง. (2543). *การเขียนภาพประกอบ*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- จินตนา ไบกาชویی. (2525, สิงหาคม). *ความเป็นมาของการประกวดหนังสือในประเทศไทย ปัญหาอุปสรรคและผลที่ได้*, "โลกหนังสือ. 5 : 12.
- _____. (2530, กันยายน - ตุลาคม). "การพิจารณาคุณค่าหนังสือสำหรับเด็ก." *จันทร์เกษม*. ฉบับที่ 198 : 47, 51.
- เจิมพันธ์ กอวัฒนกุล. (2516). *ภาพประกอบในหนังสือไทย*. วิทยานิพนธ์ อ.ม. สาขาบรรณารักษ์ศาสตร์ กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.
- ชะลูด นิ่มเสมอ. (2530.). *การวาดเส้น*, ใน นิทรรศการศิลปกรรมของศิลปินกลุ่มลานนา ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : ช้างเผือก.
- ชุติมา สัจจานันท์. (2529). *หนังสือเพื่อลูก*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ชัยนันท์ ชะอุ่มงาม. (2530). *เทคนิคการใช้เครื่องฟ่นสีขนาดเล็ก*. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- ณรงค์ ทองปาน. (2526). *การสร้างหนังสือสำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ : กรมการฝึกหัดครู.
- ทวีเกียรติ ไชยยงยศ. (2533). *การเขียนภาพทิวทัศน์ด้วยสีน้ำ*, ใน 3 มิติ ทักษะทางศิลปะและศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.

- ธวัช ตราฐ. (2532). การเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์งานออกแบบกราฟิกในตำราศิลปะ ระหว่าง
อาจารย์และนักศึกษา ภาพวิชาศิลปะ สหวิทยาอีสานใต้. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สาขาศิลปศึกษา
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.
- นวลจันทร์ รัตนกร, ชุตินา สัจจามันท์ และมารศรี ศิวรักษ์. (2522). รางวัลวรรณกรรมในประเทศไทย.
กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- นันทิยา ต้นศรีเจริญ. (2546, กุมภาพันธ์-มีนาคม). เส้นทางสู่การอ่าน. สานปฏิรูปสื่อวัสดุเพื่อการ
ปฏิรูป
การศึกษา. 6(59) : 26 – 29.
- น้ำค้าง ระวีทอง. (2540). การวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กประเภทบันเทิงคดีที่ขึ้นทะเบียนการประกวด
ในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ปี พ.ศ.2530 - 2536. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สาขาภาษาไทย
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .อัดสำเนา.
- นิตา ชูโต, กล่อมจิตต์ พลายเวช และกานต์มณี ศักดิ์เจริญ. (2524). การวิเคราะห์เนื้อหาหนังสืออ่าน
สำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ : คณะอนุกรรมการอุดมการณ์ของชาติ.
- นิตา ชูโต และกล่อมจิตต์ พลายเวช. (2537). สภาพและแนวโน้มในหนังสือสำหรับเด็ก. คณะอนุกรรม
การอุดมการณ์ของชาติไทย ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ.
- บำเพ็ญ การพานิชย์. (2539). พัฒนาการอ่านของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กิจกรรม
สนทนาประกอบกิจกรรมการอ่าน. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. สาขาการศึกษาปฐมวัย กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- บันลือ พฤษะวัน. (2534). วรรณกรรมกับเด็ก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
_____. (2536). วรรณกรรมกับเด็ก. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ประภาพันธุ์ กรโกสียกาจ. (2527). เด็กกับวรรณกรรม. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประเสริฐ ศีลรัตน์. (2525). การวาดเขียน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ปราณี เชียงทอง (2526). วรรณกรรมสำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ปรานทิพย์ ปางพุดพิงษ์. (2540). การศึกษาลักษณะหนังสือเสริมประสบการณ์ที่เด็กชอบ. วิทยานิ
พนธ์ กศ.ม. สาขาเทคโนโลยีทางการศึกษา กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- ปยุต เงากระจ่าง. (2529). การเขียนภาพประกอบเรื่อง. ภาควิชาออกแบบประยุกต์ศิลป์ วิทยาลัย
เทคโนโลยีและอาชีวศึกษา.
- ปัญญาพร นิตยะประภา. (2534). การผลิตหนังสือสำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

- มานพ ถนอมศรี. (2546). *ศิลปะสำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ : สีปประภา.
- มะลิฉัตร เอื้ออนันท์. (2529, มกราคม-มีนาคม). "ปะติด." ใน *สารานุกรมศึกษาศาสตร์*.
- แม่นมาศ ขวลิต. (2520). *วรรณกรรมสำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- รัญจวน อินทรกำแหง. (2517). *วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ : ดวงกมล.
- _____. (2524). *วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- รัถพร ชั่งธาดา. (2531). *หนังสือสำหรับเด็ก*. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2530). *พจนานุกรมศัพท์ศิลปะ อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
- _____. (2538). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525. พิมพ์ครั้งที่ 5*. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญ.
- เรวัต การพจน์. (2524). *ภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็ก*. วิทยานิพนธ์ อ.ม. สาขาบรรณารักษศาสตร์. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.
- วรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์. (2535). *บทความรู้ทางการออกแบบพาณิชย์ศิลป์ ออกแบบกราฟิค*. กรุงเทพฯ : ศิลปบรรณาการ.
- วางคณา ศิริปโชติ. (2542). *การวิเคราะห์ภาพประกอบหนังสือประเภทบันเทิงคดีสำหรับเด็กอายุระหว่าง 6 – 11 ปี ที่ขึ้นการประกวดตั้งแต่ พ.ศ. 2515 – พ.ศ. 2541*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- วสันต์ เกรียงโกมล. (2541). *การวิเคราะห์รูปแบบและกลวิธีการสร้างภาพประกอบเรื่องในนิยายสารคดีตั้งแต่ พ.ศ. 2489 จนถึง พ.ศ. 2539*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. อัดสำเนา.
- วันชัย ศิริชนะและคณะ. (2530). *เอกสารการสอนรายวิชาการพิมพ์ทั่วไป*. สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วินัย รอดจ่าย. (2534). *การเขียนและจัดทำหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชน*. กรุงเทพฯ : ต้นอ่อน.
- วิริยะ สิริสิงห. (2524). *การเขียนเรื่องสำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก.
- _____. (2531). *การเขียนเรื่องสำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2531). *สารความรู้ในศิลปะ*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- วิโชค มุกดามณี. (2523). *การเขียนภาพเขียนและการจัดรูปเล่มหนังสือสำหรับเด็ก*. เอกสารประกอบการสัมมนาปฏิบัติการเขียนหนังสือสำหรับเด็ก. 18 – 28 พฤษภาคม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- วีรวรรณ มีสรรพวงศ์. (2536). การเลือกซื้อหนังสือสำหรับเด็กของผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษา
ศึกษาในเขตเทศบาลเมือง เขตการศึกษา 12. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. สาขาบรรณารักษศาสตร์
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- ศิวะพรรณ โหระกุล. (2535). การวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กของวิริยะ สิริสิงห์ ในช่วงปี
พ.ศ.2515 – 2532. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. สาขาภาษาไทย กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- สกนธ์ ภู่งามดี. (2545). จิตวิทยากับการออกแบบ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วาดศิลป์ จำกัด.
- สมทรง ลิมาลัย. (2526). การศึกษาความชอบของเด็กที่มีต่อรูปแบบของเนื้อที่ภาพสำหรับหนังสือเด็ก.
ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. สาขาเทคโนโลยีการศึกษา กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- สนั่น ปัทมทิน. (2520). ศัพทานุกรมสื่อวัสดุสารมวลชน. กรุงเทพฯ : แผนกอิสระวารสารศาสตร์และ
สื่อวัสดุสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สนิท สัตโยภาส. (2536). หนังสือและบรรณสารสำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ.
- สุชาติ เกาทอง. (2536). วาดเส้น. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- _____. (2536). หลักการทัศนศิลป์. กรุงเทพฯ : อักษรกราฟฟิค.
- สุพรรณี วราทร. (2538, มกราคม). ข่าวหนังสือและการอ่าน. วารสารบรรณารักษศาสตร์. 15(1) :
69 – 70.
- สุเทพ บรรลือสินธุ์. (2523, 18 – 28 พฤษภาคม). การเขียนภาพเขียนและการจัดรูปเล่มหนังสือ
สำหรับเด็ก. เอกสารประกอบการสัมมนาปฏิบัติการเขียนหนังสือสำหรับเด็ก. หน้า 1 - 2.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- โสภณ นุ่มทอง. (2532, กันยายน). ทางก้าวหน้าข้าราชการครู. วิทยาจารย์. ฉบับที่: 32
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). หนังสือชนะการ
ประกวดหนังสือดีเด่น ประจำปี พ.ศ.2515-2546. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุ
ภัณฑ์.
- หทัย ตันหยง. (2525). การผลิตหนังสือสำหรับเด็ก. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยา
เขตพิษณุโลก.
- อัศนีย์ ชูอรุณ. (2519). ทฤษฎีศิลปะภาพพิมพ์ไม้. กรุงเทพฯ : ชูติมาการพิมพ์.
- _____. (2519). ทฤษฎีศิลปะภาพพิมพ์ไม้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ชูติมาการพิมพ์.
- อารี สุทธิพันธุ์. (2526). การระบายสีน้ำ. กรุงเทพฯ : กระดาษสา.

_____. (2528). *ศิลป์นิยม* . พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : กระดาษสา.

_____. (2532). *ทัศนศิลป์และความงาม*. กรุงเทพฯ : ดันฮ็อ.

Hayes, Colin. (1992). *The Complete Guide to Painting and Drawing Techniques and Materials*. London : Phaidon Press Limited.

Parramon, Jose M. (1991). *How to draw*. Broadway, New York : Watson-Guptill.

Piper, David. (1988). *Dictionary of Art and Artists*. New York : Collins Publishers.

Pitz, Henry C. (1957). *Ink drawing techniques*. Broadway, New York : Watson-Guptill.

West Peter. (1996). *Airbrushing : tools, techniques, materials*. Tustin, California : Walter Forter.

Whitaker, Steve. (1994). *The encyclopedia of cartooning techniques*. Philadelphia, Pennsylvania : Running Press.

ภาคผนวก

เครื่องมือการศึกษาพัฒนาการภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน เรื่องรูปแบบ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างทางขวามือในแต่ละข้อเพียงช่องเดียวตามความเห็นที่เป็นจริงของท่าน

รูปแบบ	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
รูปแบบ (Form) หมายถึง ลักษณะของภาพประกอบที่มองเห็นเป็นแบบต่าง ๆ อันเกิดจากการผสมผสานของส่วนประกอบศิลปะซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งรูปแบบภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก ดังนี้			
1. รูปแบบเหมือนจริง คือ ภาพที่แสดงรายละเอียดตามความเป็นจริงหรือเหมือนจริงมากที่สุดในการนำเสนอข้อมูลสาระ เพื่เน้นเนื้อหาให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น			
2.รูปแบบตัดทอนจากของจริง คือ ภาพที่ออกแบบขึ้นเพื่อแสดงสาระของภาพในลักษณะของภาพประดิษฐ์และตัดทอนจากความเป็นจริงเพื่เน้นรูปแบบให้ดูน่าสนใจขึ้นคงลักษณะจุดเด่นของตัวละคร			
3. รูปแบบสัญลักษณ์ คือ การใช้รูปร่างและรูปทรงต่าง ๆ มาแทนค่าความหมายในภาพ เช่น ดวงอาทิตย์ แทนค่าความสว่าง ฯลฯ			
4. รูปแบบรูปทรงเรขาคณิต คือ ภาพที่มีลักษณะสร้างสรรค์มากขึ้นโดยใช้รูปร่างและรูปทรงของสามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม วงกลม ซึ่งเป็นรูปทรงของเรขาคณิตมาประกอบขึ้นเป็นรูปคน รูปสัตว์			
5.รูปแบบนามธรรม คือ ภาพที่สร้างขึ้นด้วยความคิดสร้างสรรค์ และเข้าใจได้ยากกว่าภาพชนิดอื่น ๆ ที่มีเสนอเนื้อหาตรงไปตรงมา ภาพนามธรรมมักจะใช้เพื่อการตกแต่งมากกว่าจะเสนอเนื้อหา			

เครื่องมือการศึกษาพัฒนาการภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน เรื่องสีวัสดุ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างทางขวามือในแต่ละข้อเพียงช่องเดียวตามความเห็นที่เป็นจริงของท่าน

สีวัสดุสีวัสดุ	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
สีวัสดุ (Media) หมายถึง สีวัสดุที่ผู้วาดภาพใช้ในการสร้างสรรค์ภาพประกอบหนังสือประกอบด้วยสีวัสดุหลายประเภท ดังนี้			
1. สีวัสดุสีที่มีลักษณะโปร่งแสง ใช้น้ำเป็นตัวทำละลาย เช่น สีน้ำ หมึก สีหมึก สีผสมอาหาร และสีสแตมป์			
2. สีวัสดุสีที่มีลักษณะทึบแสง ใช้น้ำหรือน้ำมันเป็นตัวช่วยทำละลาย เช่น สีน้ำมัน สีโปสเตอร์ และสีอะคริลิก			
3. สีวัสดุที่ใช้การขีด เขียน ขูดทำให้เกิดลายเส้นโดยไม่ต้องใช้ตัวช่วยทำละลาย เช่น ดินสอ ดินสอสี สีชอล์ก สีเทียน ปากกา และปากกาสักหลาด			
4. สีวัสดุปะติด เช่น สีวัสดุกระดาษ (Paper) สีวัสดุผ้า			
5. สีวัสดุลอยตัว เช่น ดินเหนียว ดินน้ำมัน แป้งปั้น ไม้ (Wood)			
6. สีวัสดุอื่น ๆ เช่น การสร้างภาพด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ หรือสีวัสดุอิเล็กทรอนิกส์			

ข้อเสนอแนะ.....

เครื่องมือการศึกษาพัฒนาการภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน เรื่องกลวิธี

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างทางขวามือในแต่ละข้อเพียงช่องเดียวตามความเห็นที่เป็นจริงของท่าน

กลวิธี	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
กลวิธี (Technique) หมายถึง กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานภาพประกอบซึ่งเกิดจาก ทักษะ และความคิดในการใช้สื่อวัสดุของผู้วาดภาพ ประกอบด้วยกลวิธีหลายประเภทดังนี้			
1. กลวิธีการระบายสี			
2. กลวิธีการวาดลายเส้น			
3. กลวิธีการพิมพ์			
4. กลวิธีการพ่นสี			
5. กลวิธีการปะติด			
6. กลวิธีภาพถ่าย			
7. กลวิธีภาพประสม			
8. กลวิธีปั้น			
9. กลวิธีแกะ			
10. กลวิธีอื่น ๆ เช่น การสร้างภาพด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ หรือสื่อวัสดุอิเล็กทรอนิกส์			

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	เบญจมาศ แสงไยมนี
วันเดือนปีเกิด	20 มีนาคม 2523
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
ที่อยู่ปัจจุบัน	71 หมู่ 1 ตำบลพรหมมาستر อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี 15000
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2536	ประถมศึกษา โรงเรียนอนุบาลลพบุรี อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
พ.ศ.2539	มัธยมศึกษาตอนต้น (อังกฤษ - คณิต) โรงเรียนพระนารายณ์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
พ.ศ.2541	มัธยมศึกษาตอนปลาย (อังกฤษ - คณิต) โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
พ.ศ.2545	ศศ.บ. (ศิลปกรรม) มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
พ.ศ.2549	กศ.ม. (ศิลปศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร